

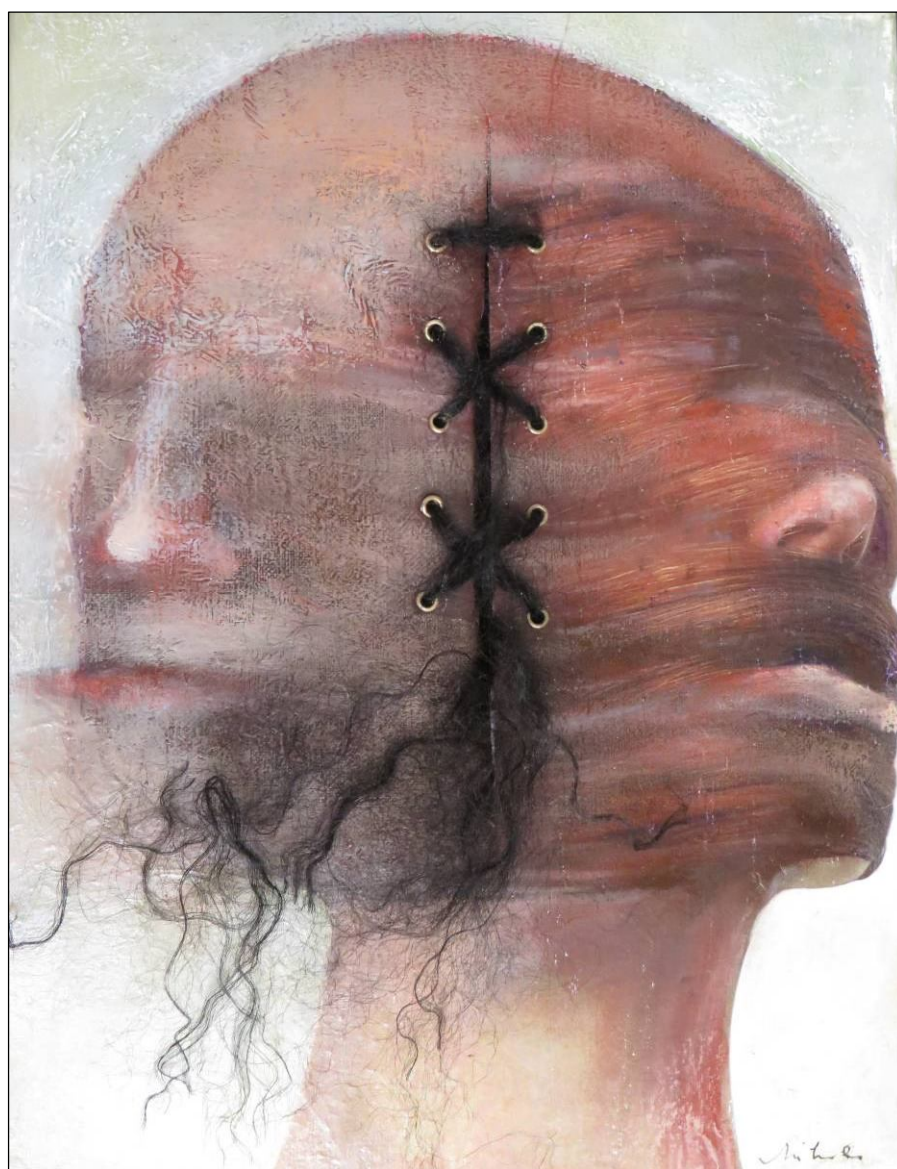
Vatra veche

Vatra veche

5

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VI, nr. 5(65), mai 2014*ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I.L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHÉ, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Antologie *Vatra veche*

E luna mai...

Adam se-aude-n mine cum
suspină
Împovărat de-o tainică
lumină,
De bună seamă era luna mai
În ziua izgonirii lui din Rai...

Iertat și împăcat între cuvinte
Omul cel nou și-aduce iar
aminte
De toate frumusețile de-atunci
Pierdute prin călcarea din
porunci!

E luna mai, femeia mea
iubită,
Și iar mă duce gândul în
ispită,
Ce sfântă-i floarea dintre noi
acum!
Mai multă, știi, s-a scuturat
pe drum..

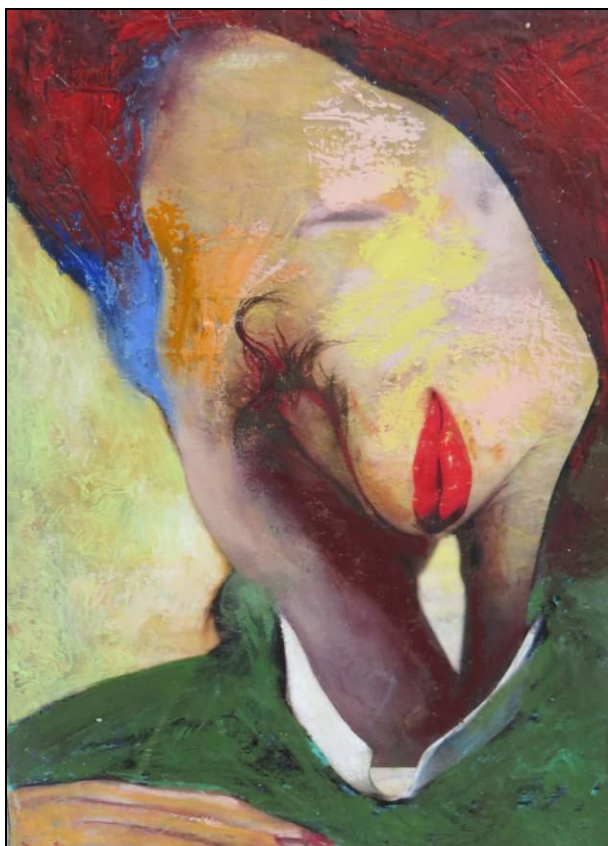
NICOLAE NICOARĂ

Număr ilustrat de Wanda
Mihuleac •

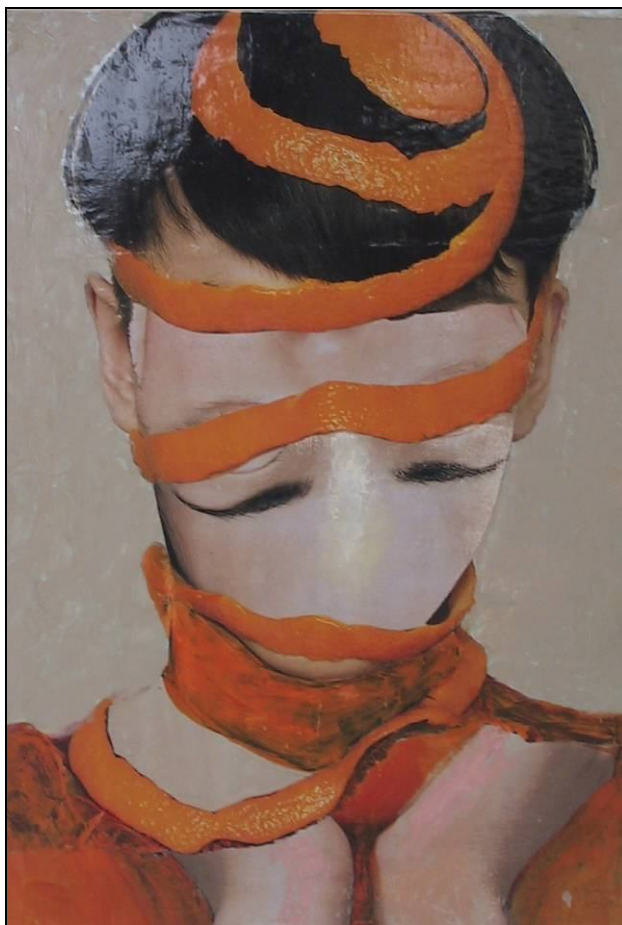
Vatra veche dialog cu Daniel Drăgan

SUMAR

Antologie „Vatra veche”. E luna mai, de Nicolae Nicoară/1
Mihai Sin, In memoriam. Vatra din ceruri, de Nicolae Băciut/3
Mihai Sin, inedit: „Ispita izbăvirii”, fragment de roman/4
Vatra veche dialog, cu Daniel Drăgan, de Nicolae Băciut/6
Daniel Drăgan, „Căprițele sar pârleazul”, fragment de roman/7
Părintele Thom, o privire teoretică, de A.I. Brumaru/9
Poeme de Hans Dama/9
Evocări. Magda Isanos. Seninătatea împăcării, de Nicolae Băciut/10
Radăcina, de Miruna Ioana Miron/10
Comentariu. Umbrei mele i-e frică (Ana Blandiana), de Miruna Ioana Miron/12
Cândva arborii aveau ochi (Ana Blandiana), de Raul Hudea/13
Dacă nu acum, atunci când? (Ana Blandiana), de Nicolae Băciut/13
Vatra veche dialog, cu Teofil Răchițeanu, de Viorica Manga și Marin Iancu/14
Poeme de Teofil Răchițeanu/15
Emil Cioran inedit, de Isabela Vasiliu-Scraba/16
Poeme de Rodica Anca/18
Paradoxurile unei neîmpliniri culturale în Râșinari, de Anca Sîrghie/19
Emilio Prados. Imaginarul transcendenței poetice, de Geo Constantinescu/21
Poeme de Albu Emilia Istrati/23
Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/24
Estetică. Orice femeie e o fee... de Valeriu Gherghel/25
Poeme de Mariana Cristescu/25
Iubirile scriitorilor: Ion Minulescu, de Mihai Știrbu/26
Poeme de Mihaela Oancea/28
A scrie corect. A vorbi corect. Determinat sau nedeterminat, de Gheorghe Moldoveanu/29
Măria sa virgula, de Rodica Lăzărescu/30
Poeme de Adrian Botez/30
Scriitorul integral (Mihail Diaconescu), de Monica Dușan/31
Poeme de Boris Marian/32
Istorie literară. Ion Creangă între rigurozitate obsesivă și teimei, de Ana Maria Ticu/33
Începuturile presei literare românești, de Ion Gheorghisor/34
Poeme de Olga Alexandra Diaconu/35
Desenul din covor (Nicolae Manolescu), de Gabriela Ciobanu/36
Poeme de Iulian Filip/38
Cronica literară. Medalii de rouă (Lazăr Lădariu), de Răzvan Ducan/39
Trenul de noapte (Anica Facina), de Nicolae Băciut/40
Solstițiu hiperborean (Vasile Popovici), de Gellu Dorian/41
În paradisul danielilor (Daniela Toma), de Marian Daniel/42
Obiecto-ființuri (Dan Anghelescu), de Lucian Gruia/43
În chip poetic (Liliana Petcu), de Nicolae Băciut/44
Spectacolul citește (Vasile Menzel), de George Anca/45
Castelul de nisip (Stejerel Ionescu), de Andrei Pogany/45
“Maia” sau romanul surprizelor Ion C. Gociu), de Helen Pflitsch/46
Un loc pentru cei proscrisi (Radu Igna), de Constantin Stancu/48
Poeti după plac (Lucian Gruia), de Tudor Cicu/50
“Voința mea a fost mai puternică...” (Corneliu Coposu, de Rodica Lăzărescu/52
Calvarul prizonierilor (Vasile Gh. Baghiu), de Marian Horvat/53
Poeme verzi pe pereți (Nicolae Băciut), de Răzvan Ducan/54
Inciziile doctorului Schor (Dorel Schor), de Mihai Batog Bujeniță/56
Oameni pe care i-am cunoscut. Reveniri, reintâlniri (Matei Călinescu), de Veronica Pavel Lerner/58
Poeme de Dumitru Ichim/59
Starea prozei. Rostul cuvintelor, de Corina Lucia Costea/60
Documentele continuității. Problematika proprietății foștilor optanți unguri..., de Ioan Sabău Pop/61
Conjugarea verdelei. Cărțile Transilvaniei, de Valentin Marica/62
Convorbiri duhovnicești. ÎPS Seleşan, de Luminița Cornea/63
Două vieți, două destine, de Gheorghe Nicolae Șincan/64
Poeme de Vasile Voiculescu, Nichifor Crainic/64
Caută la smerenie, de Gina Agapie/65
Poeme de Hotca Marian/66
Ancheta “Vatra veche”. Casa memorială “Romulus Ciofleac”, de Luminița Cornea/67
Pe urmele înaintașilor noștri (Luminița Cornea), de Ioana Axentii/68
Scrisă în tăcere, poem de Diana Adriana Matei/68
Poeme de Vasile Popovici/69
Tineri prozatori. Jurnal: Nebunul, de Septimiu M. Cristian/70
În piațeta veche. Poem de Mariana Florea/71
Jurnal de călătorie. Am văzut sfârșitul lumii, Ușuaia, de Alexander Bibac/72
Biblioteca Babel. Cântec din piesele lui Shakespeare, de George Anca/73
Starea prozei. Ca un cal orb..., de Mihaela Bal/74
Teatru. Coadă de rândunică, de Ana-Cristina Popescu/75
Scena. Starea de joc: Revizorul (N.V. Gogol), de Silviu Milășan/76
Vatra veche dialog, cu Maria Mierluț, de Zeno Fodor/77
Literatură și film. Silvia și Ted, de Alexandru Jurcan/78
Scena. Cehov, “Livada de vișini”, de Cristian Ioan/79
Drept la replică, Comunicat de presă, de Guță Marius, Marius Călin Sabo/81
Curier/82
O floare rară: Librăria « Horia Teculescu », de Nicolae Băciut/84
Păstori Teodoreanu, Epigrame/85
Epigrame de Vasile Larco/85
Interviu cu Wanda Mihuleac, de Alain Snyers/86
Liviu Ovidiu Ștef. O viață închinată științei și artei, de Nicolae Băciut
Ultima bătaie, de Boris Marian/88

Wanda Mihuleac • Portret erotic, ulei pe pânză 2014

Wanda Mihuleac •

NUMĂR APĂRUT CU SPRIJINUL FINANCIAR AL
PREOTULUI ȘI POETULUI DUMITRU ICHIM

MIHAI SIN, IN MEMORIAM

VATRA DIN CERURI

Întrebat-am vântul, zburătorul,
Bidiviu pe care-aleargă norul
Către-albastre margini de pământ:
Unde sunt cei care nu mai sunt?
Unde sunt cei care nu mai sunt?

Zis-a vântul: Aripile lor
Mă doboară nevăzute-n zbor.

Întrebat-am luminata ciocârlie,
Candelă ce legănă-n tărie
Untdelemnul cântecului sfânt:
Unde sunt cei care nu mai sunt?
Unde sunt cei care nu mai sunt?

Zis-a ciocârlia: S-au ascuns
În lumina celui nepătruns.

Întrebat-am bufnița cu ochiul sferic,
Oarba care vede-n întuneric
Taine necuprinse de cuvânt:
Unde sunt cei care nu mai sunt?
Unde sunt cei care nu mai sunt?

Zis-a bufnița: Când va cădea
Marele-ntuneric, vei vedea.

(*Nichifor Crainic*)

Până când Marele întuneric va
cădea, Mihai Sin rămâne în inimile
noastre, în primul rând ale celor care
l-am cunoscut și apoi ale celor care
l-au citit.

Îmi vine greu să vorbesc despre
Mihai Sin la trecut, cel mai potrivit
timp, acum, pentru el va fi viitorul din
trecut, acel viitor care înseamnă și o
viață și o operă. Și o mărturie și o
mărturisire.

O viață nu fără suișuri și fără
coborâșuri, o viață nu doar cu bucurii,
ci și cu decepții, dezamăgiri, așa cum
îi e dat celui care caută să descopere
lumea, descoperindu-se pe sine.

Mihai Sin și-a scris opera,
„așteptând în liniște”, cu propria
viață, cu frământările ei, cu înțelesu-
rile și cu neînțelesurile ei.

O operă scrisă cu trudă și migală,
cu responsabilitate față de scris și
respect pentru condiția de scriitor.

O operă scrisă până în ultima cli-
pă, dacă e să ne gândim că a reușit să
pună punct, cu toată povara unor boli
știute și neștiute, ultimele sale cărți, ca-
re în aceste zile va vedea lumina tipa-
rului, fără să poată să o mai privească
și lumina ochilor celui ce a scris-o.

Mihai Sin a crezut în scris ca
artă, dar și ca terapie, ca manual
despre noi înșine. Poate că „marea
miză” a lui Mihai Sin poate fi sinteti-

zată într-o sintagmă poate prea ușor
folosită de unii: „câtă literatură atâta
viață, câtă viață, atâta literatură”.

Dar cărțile lui Mihai Sin colcăie
de viață, în paradigmele adevărului.

Viața lui Mihai Sin, mult prea
repede încheiată, după câte vise,
speranțe, mai erau în ea, a avut ca
punct de plecare 5 noiembrie 1942, la
Făgăraș. Treptele sale profesionale,
după școala primară, cea gimnazială
și Liceul Radu Negru” din Făgăraș, au
fost Facultatea de Filologie a
Universității Babeș-Bolyai din Cluj,
absolvită în 1965, urmată de munca la
catedră, ca profesor de limba și
literatura română la Nazna și Târgu-
Mureș, apoi revista *Vatra*, a cărui
cofondator este, alături de Romulus
Guga și alți entuziaști visători
mureșeni, până în 1990, când a
preluat conducerea Editurii Albatros
din București, urmată de un exercițiu
în diplomație, la Tel Aviv, ca atașat
cultural la Ambasada României din
Israel, în 1992, de doctoratul din
2003, de anii petrecuți la catedră, la
Universitatea de Artă Teatrală din
Târgu-Mureș.

Aceste trepte urcă spre un rotund
biografic substanțial, mereu în
„miezul unui ev aprins”.

Dincolo de aceste date însă, de
maximă sinteză, e o operă de prozator
autentic, de publicist atent la tot și la
toate, de moralist cu măsură și
dreptate.

După debutul în presă cu o
povestire, în revista *Steaua*, de la
Cluj, în 1966, Mihai Sin a pășit cu
siguranță pe scena prozei românești,
cu volumul de povestiri *Așteptând în
liniște*, apărut în 1973. Au urmat
romanele *Viața la o margine de
șosea*, din 1975, *Bate și ție se va
deschide*, în 1978, apoi încă un volum
de povestiri, *Terasa*, în 1979, încă un

roman *Ierarhii*, apoi un respiro
publicistic, în 1981, cu volumul
*Cestiuni secundare, chestiuni prin-
cipale*, în 1983, și din nou un roman,
Schimbarea la față, în, 1985, ca să
încheie perioada de până la „schim-
barea (noastră) la față” cu volumul de
proză scurtă *Rame și destin*, în 1989.

După 1990, în prim plan a stat
romanul, cu cele două volume
masive, *Quo vadis, Domine*, în 1993,
și *Reședința*, în 1996, dar și cu un
interes profesional pentru chestiunile
legate de partea teoretică, în 2003
publicând volumul *Marea miză: teme
și obsesii ale romancierului român
contemporan*.

În 2006, a apărut volumul de
interviuri pe care l-am realizat
împreună, *Mihai Sin – Ierarhiile
neliniștii* (Editura Nico).

Fără autorul său din păcate, în
această lună, ultimul roman al lui
Mihai Sin, *Ispita mărturisirii*, va
ajunge la noi.

O operă consistentă, despre care
au scris critici importanți și care aș-
teaptă critici responsabili pentru a o
evalua, a o reevalua. O operă care își
așteaptă cititorii, vechi și noi, pentru
că cel mai frumos omagiu care poate
fi adus unui scriitor e să-i fie citite
cărțile.

Dar moștenirea lui Mihai Sin este
dublă. Nu doar Scriitorul, ci și Omul a
dăruit, fără ca prin aceasta să și
aștepte să dobândească ceva.

Și-a dăruit priceperea, talentul,
energia, aducând spațiului cultural
românesc prestanță, scriitorului român
demnitate.

Operă de autor este însă și partea
de contribuție a lui Mihai Sin, la
apariția revistei *Vatra*, la impunerea ei
în conștiința publică drept una dintre
cele mai valoroase publicații de
cultură din România antedecembristă.

Prin Mihai Sin, *Vatra* a câștigat
strălucire, respectabilitate, iar litera-
tura română un fervent susținător, nu
doar în teritoriile prozei, ci și ale poe-
ziei. Mulți prozatori contemporani ca-
re au gravitat în jurul *Vetrei* sunt ceea
ce sunt și datorită lui Mihai Sin.

Publicistica lui Mihai Sin a fost o
prelungire a prozei, într-un balans
care a înclinat adesea spre eseu, dar și
spre nevoia de a se rosti în raport cu
veacul și cu vremuirile lui.

Nu în ultimul rând, Mihai Sin și-a
lăsat amprenta pe devenirea multor →
NICOLAE BĂCIUȚ

8 mai 2014

generații de studenți, masteranzi, doctoranzi, mereu cu speranța că scena teatrală românească nu-și va pierde vlagă.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România, din 1974, și al P.E.N. Club, secția română, din 1991, distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor în 1978 și 1985, cu Premiul pentru proză al revistei „Flacăra”, în 1990, Mihai Sin, alături de Romulus Guga, a reprezentat mereu polul de credibilitate literară la Târgu-Mureș.

Dezamăgit de mari trădări și nerecunoștința unora care i-au ciugulit din palmă, Mihai Sin s-a retras în ultima vreme și din viața literară și din Asociația Scriitorilor din Târgu-Mureș, transferându-se în Asociația Scriitorilor din Cluj, fără să mai aștepte de la nimeni nimic. A avut însă mereu aproape pe cei dragi, pe Anca, înainte de toate, leac pentru suflet și pentru trup, i-a avut în inimă pe cei care au ales calea pribegiei, pe Mihaela și Roxana, cu familiile lor, pe Dr. Gicu Habor și familia lui, ca un fel de îngeri păzitori al săi. I-a avut aproape pe câțiva scriitori mureșeni, între care capătă distincție și Lazăr Lădăriu și Mariana Cristescu și Valentin Marica.

Pentru mine, Mihai Sin a fost cel care a preluat angajamentul lui Romulus Guga, de a investi în aspirațiile mele literare, ca un fel de creditor.

Am fost colegi de redacție la revista *Vatra*, ba chiar colegi de birou, aproape un deceniu, împărțindu-ne între poezie și proză, căutând mereu noi resurse literare, în sutele de întâlniri literare, de la Vatra Dornei la Drobeta Turnu Severin, de la Bistrița la Deva, mereu încrezători în șansele literaturii române.

La înființarea revistei *Vatra veche*, în 2009, Mihai Sin a preluat în solidaritate culturală cu mine calitatea de „Director de onoare”. Fiindcă a fost mereu un om de cuvânt, un om de onoare.

După Romulus Guga, Anton Cosma, Radu Ceonța și Ioan Radin Peianov, cândva nucleul de forță al revistei *Vatra*, Mihai Sin pleacă acum să consolideze o *Vatră* în ceruri, să scrie și pentru îngeri.

Fie-i odihna veșnică și memoria binecuvântată.

Și să ne țină spațiu în revista *Vatra* din ceruri. Mai avem și noi ceva de scris acolo!

Amin!

Inedit

ISPITA IZBĂVIRII

Mike părea ușor plictisit. Poate că și puțin obosit. Condusese tot drumul și, din tot felul de motive, dar poate în primul rând pentru a o menaja pe Ioana, care în mod obișnuit face o navetă oboșitoare, conducând zilnic peste o sută de kilometri, refuzase să cedeze volanul celorlalți, lui Vicențiu sau Ioanei. Lui Vicențiu în niciun caz, îi explicase că permisul lui nu are valabilitate în State, și apoi Fordul lor nu putea fi „înstrăinat”, era doar închiriat pe o perioadă, este mai convenabil așa decât să cumperi automobilul, ca angajat al firmei avea tot felul de înlesniri. Și Ioana conducea un automobil închiriat, un Ford Taurus, la un an sau doi preluau alte automobile, nou-nouțe. În felul acesta, n-aveai cum să dai peste necazurile obișnuite cu care te pricopsește o mașină uzată. De câțiva ani buni, Mike era cetățean american și dobândise în acest sens o mândrie temperată, dar autentică. Român bucureștean, venise în State pe la optsprezece-nouăsprezece ani, după ce tatăl lui rămăsese în Occident, mai întâi în Italia, apoi ajunsese pe pământ american după peripeții dramatice. O mică mare istorioară, una dintre multele ale românilor obligați să-și ia lumea-n cap. Din păcate, tatăl lui Mike murise în urmă cu câteva luni. Vicențiu îl cunoscuse prea puțin pe cel ce-i devenise cuscru, dar imaginea fermă pe care și-o făcuse despre el era

aceea a unui om bun, într-o lume în care oamenii buni devin tot mai puțini. Ajunși amândoi la o vârstă când se spune că nu-ți mai faci prieteni, poate că ar fi reușit în timp să se apropie totuși până la stadiul prieteniei, în pofida distanței enorme care îi despărțea. Căci de atâtea ori prietenii de la distanță se dovedesc mai adevărați decât cei din preajmă, care pot să trădeze cu o ușurință absolut aiuritoare.

Deci Mike se simțea deja american (trecuseră șaisprezece-șaptesprezece ani de când se afla în America), se simțea cetățean, fără a face caz de calitatea asta, dar, neîndoielnic, simplul fapt că aparții celei mai mari puteri a lumii poate genera în sufletul celor conștienți și responsabili (ca să reluăm o expresie mult îndrăgită de politicianii români și nu numai, dar fără nicio acoperire, pur formală, demagogie găunoasă, vorbe-n vânt; noi însă o vom folosi „cu acoperire”, pentru că nu putem ocoli și evita la nesfârșit niște cuvinte numai pentru că ele au fost compromise, terfelite, transformate în paiete și confeti de staniol viu colorate, în behăit, în țipete false de goarnă sau în gemete de plăcere ca o tăvălire porcească în noroi) o încredere și o siguranță aparte, un orgoliu benefic, lipsit de aroganță, de lăudăroșenie grohăită, dimpotrivă, orgoliul celor ce știu că destinul lumii, bunul mers al lucrurilor într-un univers strâmb și mereu pus pe uneltiri diavolești depind într-o măsură oarecare (și mai contează cum și cu ce măsurăm) și de el. Într-un fel, mândria de a fi american ar putea fi asemănată, până la un punct, desigur, cu mândria de a fi cetățean al Romei în vremurile de glorie ale Republicii și Imperiului.

Ar mai fi fost, desigur, și alte asemănări între romani și americani. Și romanii fuseseră un amestec de popoare și rase, iar de la un moment dat au avut mulți împărați „străini”. Chiar baza romană, „nucleul dur”, cum se spune astăzi, fusese eterogenă, în componența ei intrând latini, sabini, etrusci, troienii lui Eneas și încă alții, cunoscuți și necunoscuți de istorici. E extrem de dificil de spus, dacă nu cumva imposibil, când anume s-a produs cu adevărat unificarea acestor seminții. Deoarece momentul unificării ar putea fi pentru unii un pericol de moarte, o spaimă →

MIHAI SIN

cumplită în fața amenințării cu dispariția, cu pieirea în neant, după cum poate fi un pact, o înțelegere tribală, consfințită printr-o căsătorie sau chiar mai multe. Interesele economice nu sunt nici ele de neglijat, dar e greu de presupus că toate acestea pot produce o sudură definitivă sau măcar una de foarte lungă durată: înțelegerile, pactele sau tratatele se fac pentru a fi cândva încălcate, interesele economice se schimbă și ele. Speculații, desigur, s-au făcut și se vor mai face încă destule, doar Dumnezeu știe adevărul.

Dar parcă și mai greu de stabilit e începutul declinului, momentul în care eterogenitatea, amestecul sau, vorba franțuzilor, „melanjul“ de seminții încep să se despartă, să se desfacă de întreg în grupuri și grupuscule, mai întâi parcă somnambulic, apoi din ce în ce mai conștient, mai apăsător, mai agresiv. Ceea ce timp de ani mulți, uneori de secole sau milenii, constituise puterea și forța, adică unirea, pare să se destrame într-o clipă istorică, fără puțința de a mai interveni cineva sau ceva. Cele spuse în *Cartea lui Iov*, cutremurătoarele cuvinte, „La miezul nopții un popor poate să piară“, chiar s-au întâmplat nu o dată și se mai pot întâmpla. Tot felul de vorbe, precum „multiculturalitatea“, „diferențele dintre noi ne fac mai puternici“, „zestrea culturală a fiecăruia contribuie la zestrea comună și astfel devenim mai bogați“ și încă altele ce țin de o retorică contemporană vor fi avut cândva corespondenți în alte cuvinte, în alte îndemnuri generoase sau calculate și interesate, lansate de tot felul de gânditori cu slujbe sau „ideologi“ ai vremurilor de demult. Geaba..., se poate spune.

– Știți că în Germania, se pomeni Vicențiu vorbind, acum vreo doi sau trei ani, cuvântul „multiculturalitate“ a fost decretat „cuvântul anului“?

– Da?! se miră, neutru, Mike. Și cine l-a decretat?

– Nu știu, un juriu, bineînțeles. Un juriu al nu știu cui, desigur.

– Ce chestie, zise Ioana. „Cuvântul anului“... ce chestie să stabilești așa ceva... O aiureală...

Dar forța Americii, a acestor State Unite, se gândi Vicențiu, în ce-o fi constând? Dincolo de retorica unora și altora, desigur. Etnii atât de diferite, rase și mai diferite, indienii ca

exponate prin rezervații... Culmea, în cele mai multe filme pe care le văzuse cu indieni și albi colonizatori, indienii erau în general cei buni, cei alungați de pe pământurile lor, cei cu legi și cutume mai drepte, iar din rândul albilor ieșeau în evidență brutele, bestiile, criminalii.

Cinismul adus la perfecțiune: învingătorii, cuceritorii, exterminatorii, s-ar putea spune, îi elogiază în fel și chip pe învinși, după foarte mulți ani, desigur, când se simt, cum zice românul, „călare pe situație“. Și nu atât pentru a-i flata pe indieni, cât pentru a-i influența pe alții, minoritățile puternice ale prezentului. Nu puține filme moralizează, deloc subtil, printr-o pledoarie pentru concordie, pentru pace socială, exemplificând cu indienii buni și albi buni care-și dau mâna și fraternizează. Rareori își face loc, pare-se, și o altă tendință: cei ce au gândit filmul se lasă parcă furați de propria lor poveste, de micul lor mit plăsmuit, părând că privesc spre vremurile acelea cu o anumită nostalgie ușor obosită (într-o lume a vitalității programate și întreținute cu orice preț, uneori aproape schizoid), ca și cum acolo s-ar fi refugiat și ar fi pierit, în condiții dramatice (oh, nu, tragice ar fi prea mult, tragedia nu se mai poartă, are un limbaj mult prea complicat, inaccesibil, poate chiar toxic pentru spectatorul contemporan, și apoi, s-o ia dracul de treabă, dar e și teribil de greu să realizezi un moment tragic, lumea e plină de tragedii, e adevărat, însă când vrei să le faci loc în artă, într-un film, parcă-ți alunecă

Nicolae Băciuț, Răzvan Ducan, Lazăr Lădariu, Mihai Sin, 20 iulie 2013, la Restaurantul Continental, Târgu-Mureș, la ziua Marianei Cristescu

printre degete, dispar pur și simplu, înghițite de tărâmul din care vin sau de neant, iar ceea ce rămâne nu e decât un „rahat“, acolo a pierit, așadar, ultimul Eden cunoscut pe pământ, populat de eroi și de idealuri și de cunoașterea fără echivoc a Binelui și a Răului, cel puțin în comparație cu lumea de astăzi, atât de golită de sens și, la urma urmei, parcă tot mai stupidă.

– Vouă nu vă e foame? întrebă Mike.

– Nu prea, îi răspunse Vicențiu.

– Mie îmi e, și încă o foame de lup, doar conduc de atâtea ore. Aproape cinci. Am putea să oprim la un local, văd că sunt destule.

– Fast-food-uri, zise Ioana cu dispreț.

Avea o adevărată oroare de așazisa „bucătărie fast-food“ și în acest sens lupta din greu cu Mike care, înainte de căsătorie, fusese un client frecvent și fervent al acesteia. Hamburgeri și toate celelalte...

– Nesănătoasă, plină de chimicale și de „E“-uri, continuă Ioana.

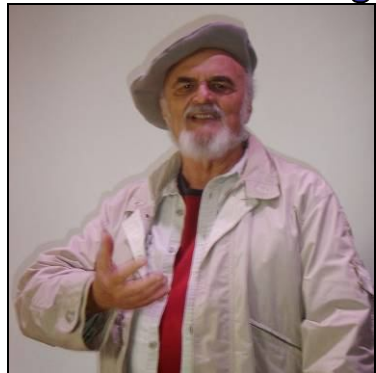
– Știm, o întrerupse Mike (altfel risca să audă iarăși un mic discurs, ce discurs!, o adevărată diatribă împotriva acestei „industrii nocive“). Dar trebuie să ne hotărâm, intrăm în Pittsburgh și acolo o să fie mai greu să găsim un local. În Glassport, nici atât. O să fim în criză de timp.

– Dar avem sendvișuri, hotărî Ioana în locul lor. Nu le-am făcut ca să le arunc. Oprim la o benzinărie, faci plinul, mergem la toaletă, ne spălăm pe mâini, apoi mâncăm liniștiți un sandviș-două, avem destule. Cafeaua e proastă la benzinăriile astea, poșircă, o porcărie. Putem încerca totuși, nu e lege să fie peste tot la fel.

Ploua mărunț, aproape cernut, sâcâitor (să fi fost oare avangarda Isabelei? Să ajungă taifunul până în Pennsylvania, în ciuda tuturor previziunilor?) și, în loc să ocupe un colțisor mai liniștit al benzinăriei, cât mai departe de pompe, fuseseră nevoiți să-și mănânce sendvișurile în mașină. Și din nou recapitulată „strategia“ pe care ar fi fost bine s-o aplice, până să intre în Glassport sau, mă rog, imediat ce-ar fi intrat în orașel.

(Din volumul în curs de apariție, la Editura Nemira)

Vatra veche dialog

Daniel Drăgan

– *Vă numărați printre cei care, de la Marin Preda la N. Steinhardt, să zicem, v-ați lăsat chestionat într-o carte de interviuri. Cum vi se par astfel de demersuri, ce le justifică?*

– Să fi fost „chestionat” mai treacă-meargă. Cartea mi-a fost smulsă. Îl cunoști pe Laurențiu de puțină vreme și n-ai călătorit cu el zile întregi pe la mai mari distanțe. Este un scai. Și o adevărată mitralieră. Mitraliază cu interogații. Despre lecturi, despre filme, despre culori, oameni, plante, găze, de parcă ar vrea să-ți stoarcă nu doar circumvoluțiunile creierului, ci și ale ficatului, ale splinei, ale mușchilor pectorali. „Mai lasă-mă, omule, un minut și cu mine însumi, dă-mi voie să mă gândesc la ce mă așteaptă acolo unde mergem”. „De ce? Vă plictisesc? Pot să vă întreb altceva. Ce credeți despre lumile paralele, nu aveți senzația că uneori...” Și a trebuit să fiu mai categoric: „Uite ce este, prietene, eu nu te dau jos din mașină și nici nu-ți interzic să pui întrebări. Curiozitatea mi se pare păcatul cel mai tolerabil, la vârsta ta, dar cu măsură. 1: Selectează-ți întrebările. Întrebă-mă numai despre ce crezi tu că eu aș fi calificat să-ți răspund. Adică, despre lumile paralele întrebă pe altcineva. 2. Nu te mulțumi cu răspunsurile mele, informează-te din mai multe surse. Citește (știi că citești, e foarte bine!) caută și alți interlocutori”. „Vreau să scrieți o carte”. „Am scris destule”. „Una despre viața și lumea pe care ați cunoscut-o”. „Chiar despre asta am scris”. „Nu așa. Ați topit materialul

de viață în ficțiune, l-ați selectat, decantat, distilat. Eu vreau una cu materialul brut, neprelucrat.” „N-am timp.” „Știu, am s-o scriu eu. Nu trebuie decât să-mi răspundeți la întrebări”.

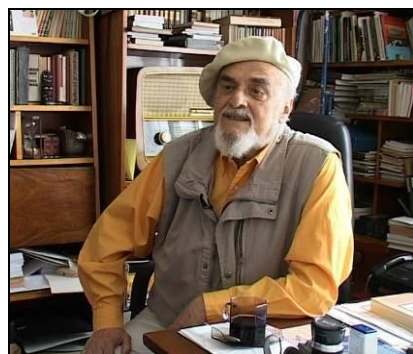
– *Laurențiu Ulici, într-un interviu pe care i l-am luat, refuza ideea de interviu în favoarea celei de dialog, un fel de situare a interlocutorilor pe picior de egalitate, iar Florin Mugur, atunci când i-am luat interviul, la un moment dat, a schimbat rolurile, fiind el cel care pune întrebări (el, poetul consacrat) unui mai tânăr confrate.*

Eu am realizat o carte de interviuri cu N. Steinhardt, epistolar. Se pare că genul are mai mare trecere. Cineva trimite un set de întrebări, cineva răspunde...

– Dialogul? Da, conferă oralitate textului, e mai credibil și mai încheșat. Dar nu întotdeauna avem interlocutorul la dispoziția noastră. Uneori este la mii de kilometri. În astfel de situații, desigur, ne salvează internetul. Am luat și eu astfel de interviuri cu întrebări transmise la distanță, dar nu cu seturi de întrebări ci una câte una, suveică, fiecare întrebare părând că decurge din răspunsul celei de deasupra, salvându-se senzația de dialog, fără pericolul de a părea o succesiune de mici monologuri.

– *Ce ar trebui să cuprindă o carte de interviuri, ce teme ar trebui abordate, dincoace și dincolo de cărțile celui interviat?*

– Poate să cuprindă orice temă, cu condiția ca interlocutorul... să fie în temă. Scriitorul e om, e cetățean, are aceeași povară tematică precum toți ceilalți oameni. Dar este greu, dacă nu imposibil, să discuți mai mult de un sfert de ceas cu un scriitor și discuția să nu atingă, cel puțin

tangent, așa, din margine, cât de cât, obiectul muncii literare.

– *După o carte de interviuri, ce ați fi așteptat să fiți întrebat și reporterul nu v-a întrebat? „Întrebă-mă ce vrei, eu tot ce vreau îți răspund”, mă îndemna Nichita Stănescu, într-un interviu de acum mai bine de treizeci de ani.*

– Cartea „Adevărul are coaja tare – convorbiri cu scriitorul Daniel Drăgan”, publicată de Laurențiu-Ciprian Tudor în 2010, cuprindea 250 de întrebări. În realitate au fost, cred, o mie de întrebări. Nu știu să fi rămas domeniu nescormonit de Laurențiu.

– *Sunt teme despre care nu ați fi scris, dacă nu erau întrebările reporterului?*

– Da, categoric. Întrebările lui Laurențiu au răscolit „cenușa imperiului” și mi-a readus pe masa de lucru teme și idei cărora nu le dădusem importanță sau le tratasem cu o oarecare ușurință sau pur și simplă păreau că nu mă mai interesează.

– *De unde vine interesul cititorului nu doar pentru cărțile de interviuri, ci și pentru jurnale, memorii? Pentru confesiuni, în general?*

– O lectură bogată presupune și un meniu bogat. Când există atâtea specii și subspecii literare e și păcat să ne mărginim la una singură fără a ne expune riscului de a fi monotoni. Deseori cititorul e interesat nu doar de adevărul artistic pe care-l conține produsul ficțiunii, ci și de adevărul celălalt, al realității brute de la care presupune că a și plecat ficțiunea. Este interesat și de procesele intime ale cunoașterii și chiar ale săvârșirii faptului de creație literară, iar raportul dintre biografie și bibliografie se dispută de la Homer până la Nichita fără istov.

– *Câtă biografie „topește” scriitorul în cărțile sale?*

– Răspunsul l-a dat Flaubert: autorul, personajul, opera sunt topite și îngemănate indestructibil. (Madame Bovarie c'est moi!). Aș evoca un episod concret, ca tot suntem la capitolul „viața așa cu e ea”. Cred că cel mai reușit personaj al meu este Maria Suru. O femeie-soldat, o femeie-bărbat, care vine de la cea mai joasă treaptă socială și urcă în sferele înalte ale puterii grație unui fanatism politic și unui →

NICOLAE BĂCIUȚ

comportament ascetic maladiv. Ea a fost „identificată” de cititori cu o mulțime de personaje reale (pe care eu nici nu le-am cunoscut) de la secretara unui mare ștab până la locatara cabinetului 2. În mintea mea personajul s-a ivit, a crescut și a prins contur la un punct, un singur punct. Eram la o aniversare a lui Dan Iordăchescu și, la masă, m-am brodit față în față cu un domn pe care Dan mi-l recomandase ca fiind îngerul său păzitor, adică un maior de securitate însărcinat să-l supravegheze și să raporteze tot timpul ce face „personalitatea”.

Ce să fac, Daniele, am zis că decât să-mi stea pe sub ferestre și să tragă cu ochiul sau cu urechea, să nu priceapă nimic și să scrie în rapoarte prostii, mai bine îl bag în casă și-l omenesc, iar el mă ajută cu actele, îmi obține viză pe pașaport, îmi schimbă carnetul de conducere când expiră, mai aduce câte o bucată de carne că are relații, mă ajut cu el la multe treburi...

Lângă maior se afla o ființă care părea a fi femeie, uscată și rea, înțepenită că nici nu clipea, puteai să crezi că este un model din gips pentru o vitrină cu confecții.

Aveam impresia că dacă se mișcă sau vorbește pleznește pielea întinsă și uscată în care-i erau înfășurate oasele. – Cine e? l-am întrebat pe Dan. – Soția maiorului. – Și cu ce se ocupă? – Este directoarea unei închisori de femei.

Asta a fost tot. N-am mai întrebat și n-am mai aflat nimic despre femeia aceea. S-a fixat în memoria mea ca un ghimpe. Peste imaginea ei s-au așezat alte și alte fapte și experiențe de viață, persoane și personaje cu care am venit în contact.

A rezultat Maria Suru. A fost un proces aidoma celui care duce la formarea perlei în cochilia scoicii oceanice.

Un fir de siliciu pătrunde în carapacea moluștei, se fixează acolo și an de an se depun în jurul lui molecule de calciu... Dar să ne întoarcem la întrebare. Câtă biografie topește...

Depinde de puterea calorică a furnalului în care e topit minereul biografic și depinde și de consistența minereului.

Aprilie 2014

Daniel Drăgan

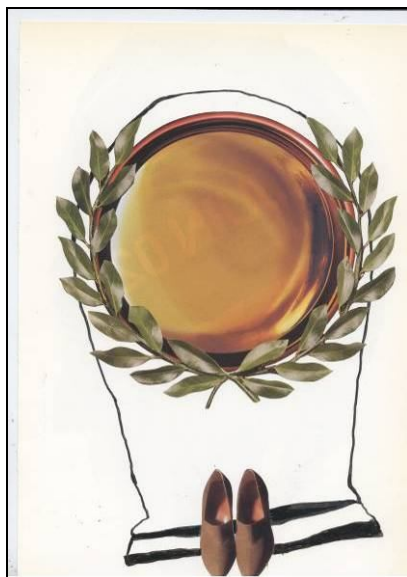
Căprițele sar parleazul

Ciuma boilor făcea ravagii între bovine și bubaline. De caprinele Moșului Chivu-Flit nu s-a atins. Moșul mulgea liniștit căprițele și căprițele behăiau ciugulind crenguțele și mugurii pomilor din grădină, că nici vorbă să mai poată ieși cineva la pășune. Moșul mai avea doar o felderă de boabe și cugeta că decât să-și facă el mămăligă, mai bine le împarte căprițelor și se tot gândea cum să facă împărțeala mai dreaptă, că nu prea se pricepea la socoteli. Gândea că ar trebui să împartă totul pe zile, și porția zilnică să o împartă pe vietăți, atât la capre, atât la iezi și, bineînțeles, câteva boabe în plus țapului, că el are munci mai secătuitoare de forță.

Pe când cugeta el așa, negăsind o procedură de împărțeală practică și fără părtinire, auzi de dincolo de pârleaz un chicotit și imediat o izbitură înfundată, ca și când ar fi căzut ceva greu, un sac sau altă greutate moale peste gard.

– Fi-ți-ar mărăcinii să-ți fie, moșule, că n-ai fost în stare să pui toporișca la lucru să curețe locul, uite cum m-am zgâriat. Și urzicile astea! M-am bășicat toată.

Fira Surului își dezvelea pulpele alb-luminoase pe care mărăcinii lăsaseră desene cu dungi grațioase, trandafirii.

Wanda Mihuleac • "Vestibul" - desen, colaj

– Îți place? îl întrebă ea pe moșneag, nu atât cu reproș, cât cu provocare, adică, arătându-și pulpele, voia să zică: ai vrea așa ceva?

– Sigur că-mi place, he-he-he, toată viața mi-a plăcut și nu mă mai satur. Dă-te-ncoa', mai la lumină, să le privesc mai bine, mânca-le-ar moșu, că de-acolo le văd prea îndepărtat.

– Te gândești numai la lucrurile rele, nene Chivule. Eu îți vorbesc de suferința mea, că m-am zgâriat toată, m-am urzicat, și matale umbli cu gândul pe la lucrurile de rușine.

– Ba tocmai la suferința ta mă gândesc, fătucă dragă, o cunosc eu de mult. Ți-a intrat o muscă știi tu unde și ai venit la moșu', că are el o pompă anume să dea cu flit. Și asta nu e de rușine, frumoaso, ascultă la mine. Păcat nu este să vorbești adevăr, păcat este să te dai pe după cireș, he-he-he, și să zici nu, nu, când pe tine te arde la rărunchi de poftă și de plăcere.

– Vorbești acum ca Doamna Zăludă, aia de-i întărită pe oameni și zice că-i învață.

– Ai fost pe la ea? Te-a ademenit și pe tine cu licoare de lacrimă de cerb?

– N-am fost, dar am visat-o, nene Chivule, mereu o visez. De când a venit în sat, nu pot să pun capul pe pernă că tot la ea mă duce gândul și e ca o vrajă de mă zvârcolește noaptea în pat și nu pot să dorm.

– Și-ți place Doamna Zăludă, Firo neică? Îți place?

– Nu-mi place, moșule, da' mănăfioară. Mă trece un fior călduț când pune mâna pe mine.

– Păi cum pune mâna pe tine, dacă e doar în vis?

– În vis, nene Chivule, da' în vis e mai rău ca-n puterea zilei, că dacă ar fi aievea aș îmbrânci-o cât colo și aș zice piei, Satana!

Da' cum poți să te pui cu visul? Asud de zbucium când mă mângâie Doamna Zăludă și rămân lac de sudoare și mă rușinez de cât de slabă sunt când încep să-mi umble pe sub piele fluturii aceia gălbui. De ce s-or fi năpustit pe mine gângăniile astea, moșule, ce le-am făcut?

– Nu doar pe tine, Firo, nu doar pe tine. La toate muierile, ba chiar și la puștoaiacele care sug guma de mestecat, he-he-he, le umblă fluturii pe sub piele și ele se zbuciumă, →

dar unele zic că nu, altele zic că da.

– Și care îs mai faine, nene Chivule, ălea de zic că nu sau ălea de zic că da?

– ălea de nu umblă cu prefăcătorie, că lui Dumnezeu nu-i place lucrul ascuns, și nici mie nu-mi place.

– Dumnezeul ăsta al dumitale se dă cu plăcerea după cum te dai dumneata. Tare mi-e teamă că cel despre care vorbești nu e pe-o vorbă cu Dumnezeul părintelui Răureanu. Ce zici?

Moșul a răs. Femeia a zâmbit știutoare. S-au așezat pe prispă, la umbră, pe un țol împletit din cărpe multicolore și moșul a uitat de împărțea boabelor. Caprele țopăie nemulțumite și sar peste cotețul găinilor și peste grămada de lemne, se cațără peste tot și behăie scurt. Moșului nu-i mai pasă de ele și mângâie cu răbdare multă pulpa caldă a Firei.

– Ce piele bună ai tu, Firo, simt fluturii pe sub ea cum dansează plăcut.

– Taci, nene Chivule, taci că vorbele astea mă răstoarnă cu totul și uit de mine, uit unde mă aflu.

– Și dacă uiți, ce? Uitarea o fi un păcat? Omul trebuie să mai și uite, dacă e cu mulțumire și nu dă suferință nimănu.

– Da' parcă e prea mult și mi-e frică de atâta plăcere câtă simț.

– Omul să se mulțumească cu ce i-a dat Dumnezeu, să nu râvnească la mai mult. Da' tot ce i-a dat Dumnezeu să folosească, să nu lase de izbeliște, că ăsta e păcatul, he-he-he! Și tineretea, și frumusețea, și pofta, și plăcerea sunt pentru om. Se cade să nu ne rușinăm. Doar minciuna e de rușine. Rușinează-te, Firo, când te sclifosești și pui ocară pe unul și pe altul, c-au făcut ce-ți place și ție să faci. Că-ți place, lasă că știu eu, parcă nu văd?

Moșul a dat de-o parte poalele Firei și ea stă fără rușine cu trupul gol în puterea soarelui. El îi mângâie pânțelele supt, că e tinerică Fira și are încă mijlocul de viespe. Țățele ei sunt rotunde și tari, cu sfârcurile negre ca două duche dulci.

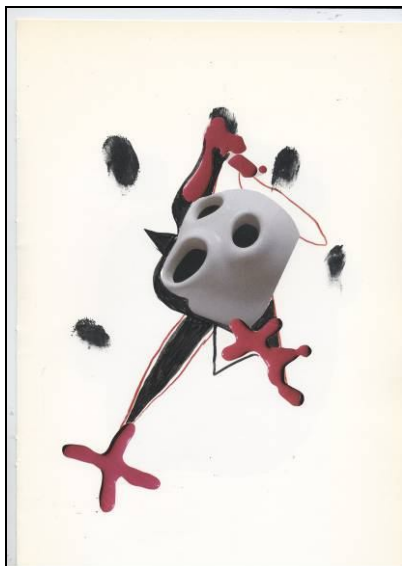
– Știi ce-mi place mie la dumneata, nene Chivule?

– Știu fătuco, că mi-ai mai spus. Da' nu este meritul meu, he-he-he, ci prostia ălor de cred lucruri slabe. Feciorașul cu caș la gură crede că

dragostea e ca la sporturi, bagi o chestie în altă chestie. Dar lasă, că timpul trece. Când o fi ca mine o să afle ce înseamnă să te îngâni cu razele soarelui la mângâiatul unei femei. Habar n-are câtă dulceață slobozește peste suflet o clipă de drag duios. Că și eu am fost, he-he-he, nebun de câtă tinerete sălbatică era în mine și nu mă lăsa să respir. Da' Dumnezeu îți ia pe o parte și-ți dă pe alta, îți ia ceva și-ți dă altceva. Omul cât trăiește are, are mereu, numai că nu știe că are sau nu știe ce.

– Nu cumva te-a instruit și pe dumneata Doamna Zăludă?

– Poate pe moșul meu să-l fi instruit. Că eu ce știu și ce simț, știu și simț de când mă știu. Așa m-a făcut mama acum o sută douăzeci de ani.

Wanda Mihuleac • "Strigat" desen, colaj

– De ce-ți place dumitale să spui că ai o sută douăzeci de ani?

– Păi am.

– Păi n-ai.– De unde știi tu că n-am? Am. Scrie negru pe alb în registru, la biserică.

– Scrie de tatăl dumitale. Am întrebat pe părintele și mi-a spus. Dumneata ești născut mai târziu și de dumneata nu mai scrie, că era război și oamenii s-au dus în bejenie.

– Dacă nu scrie, înseamnă că ăla de care nu scrie nici nu există. Există ăla de care se scrie, adică eu, ăla care este.

– Te lauzi.

– Și dacă mă laud, ce? N-am voie? Omul are voie să se laude, dacă-i place. Numa' să nu mintă.

– Adică cum să nu mintă, dacă se laudă?

– Uite-așa. Dacă eu aș zice o minciună ca să capăt o plată mai mare și nedreaptă când pun puțină de brânză pe cântar, adică să-mi dea cineva ceva în plus, sau ca să năpăstuiesc pe cineva, să-l bag la necaz, ar fi minciună. Da' dacă eu zic așa, că-s ăl mai fain, asta e voie, că nu face rău la nimica, și tu n-ai decât să crezi ce-ți place.

– Dumneata sucești regula după cum îți convine.

– Păi nu?

– Păi nu. Dacă zici că ești ăl mai fain, eu, una, te cred, că știu ce știu. Da' dacă zici că ai o sută douăzeci de ani, să te creadă caprele dumitale. Ești un lăudăros!

Și Fira își încolăci mâinile în jurul moșneagului, încercând zadarnic să-l tragă spre ea. El răsse.

– Râzi de mine?

Femeia se năpusti cu pumnii în spinarea lui. El răsse și mai cu poftă.

– Dă-i, dă-i că-i dai bine. Parcă mă calcă ursoaica. Îmi place. Știi de ce îmi place mie de tine? Că te scoli și când pleci din pat te duci cu visele după tine. Eu mă uit și te văd și știu tot ce-ai visat tu, din puterea nopții și până în zori. Că atârnă visele și se-nșiră în urma ta așa cum cad algele de pe trupul ud al ielelor, când se ridică din bulboana râului să ademenească bărbații.

– Ai văzut dumneata ielele și ai rămas întreg la minte?

– Așa cum mă vezi.

– Și dacă știi așa de bine ce visele eu, spune-mi, moșule, ce visam acum un ceas, când încă mai dormeam?

– Ai visat că-ți desfăci floarea în buza dimineții, să-ți sărute soarele trandafirul.

– Ești prea șugubăț, moșule.

– Sunt pentru că știu. Nimeni nu știe mai bine ca mine cât de frumoase sunt nerușinările tale. Și tu mi le aduci pentru că știi că nimeni altcineva nu este în stare să le prețaluiească mai mult.

Fira înfipse dinții în ceafa moșneagului și strânse tare. Moșul râdea cu poftă. Apoi Fira se răsuci ca o zvârlugă, aruncă de pe ea cămașa și rămase albă și curată, strălucind în soare.

(Fragment din **Logofania**, în pregătire la Editura Bibliotheca din Târgoviște)

PĂRINTELE THOM

- O privire teoretică -

Citind din englezul Ed.M. Forster (el însuși romancier și eseist, vezi cartea acestuia, din 1927, **Aspectele romanului**), Ion Topolog (**Lector, lictor**, Brașov, 2013) e convins că **Părintele Thom**, romanul lui Daniel Drăgan, acum în ediție *ne varietur* (Editura Biblioteca, Târgoviște, 2014), fiind o culme în speța așa-zicând obiectivă, e și o culme în proza, peste tot remarcabilă, a venerabilului scriitor. Într-un fel comentatorul are dreptate. Numai că de pe acum își face, după opinia mea, apariția în scrisul lui Daniel Drăgan a fantasticului, a unui fantastic, așa spune, special, propriu prozatorului, care va culmina, după romanul **Dincolo de Arania**, în trilogia **Logofania**. Nu în zadar, în paginile **Părintelui Thom**, apare undeva referința la o eventuală lectură a lui **Dincolo de Arania**. Însă, iată, e mai mult de atât: în **Părintele Thom** apare, ca un anunț, ca o veste a ce va să fie fantasticul draganian, și totdeodată ca o dimensiune incoativă a acestuia, intervalul incertitudinii. Ce să fie? aceasta e întrebarea: ori e vorba, când pătrundem în fantastic, de o ademenire, de o înșelăciune senzorială, de un produs al imaginarului, legile lumii nefiind defel acum atinse și alterate, ori, pe de altă parte, un eveniment tainic a avut totuși loc în această realitate, dar

în acest caz realitatea însăși e subordonată unor legi ce ne sunt necunoscute. Sau, cum ar spune Tzvetan Todorov, eseistul francez: ori diavolul e o iluzie, o vietate a închipuirii, ori există cu adevărat, în serie cu toate vietățile, noi neîntâlnindu-l însă decât foarte rar. Și mai începe aici o caracteristică esențială: e ezitarea, deja îndoiala: dar cine ezită, oare, ezită cititorul sau ezită personajul? Dacă n-ar exista incertitudinea, ezitarea nu ar exista nici fantasticul; încrederea absolută, ca și absoluta neîncredere, îl exclud, îl uzurpă, îl desființează.

Și totuși, Ion Topolog are dreptate. **Părintele Thom** este încă roman obiectiv, și încă unul eminent: dimensiunea care-i asigură marca obiectivității e nesațiul narativ, istorisirea, povestirea aceea neîncetată, instancabilă de care vorbea cu referire la proza lui Daniel Drăgan regretatul nostru coleg, criticul literar Ion Itu. La Daniel Drăgan este vorba, în această ordine, de un raport între descriere și narațiune, dar e vorba de îmbinarea lor, iar nu de o separare (o separație pe care contează și o teoretizează, de exemplu, teoreticianul scriiturii, francezul Gérard Genette). Dacă, așadar, narațiunea se referă la acțiuni sau evenimente în care accentul e pus pe aspectul temporal și dramatic al povestirii ea nu e, la Daniel Drăgan, incompatibilă cu descrierea, care presupune întârzierea pe obiecte și ființe, privite, cum s-a observat, în simultaneitate, suspendând adică, prin aceasta, cursul timpului.

În acest caz, prin urmare, descrierea nu e, la Daniel Drăgan, o frontieră a istorisirii, dimpotrivă îi va da acesteia un nelimitat, un necurmat impuls; pare a fi, așa spune, un rezervor al discursului.

Dar ce înseamnă, totuși, în proză obiectivitate? Ar fi, în ordinea romanescului, specificarea și consolidarea fiecărui caracter spre o detașare a personajului în raport cu autorul. Însă această detașare lasă personajul fără nicio apărare a romancierului: nu e cu puțință, cu alte cuvinte, ca el să nu retrăiască în profunzime înseși aspectele de care ar fi vrut să se desprindă. Precum în cunoscuta spusă a lui Gustave Flaubert: *Doamna Bovary sunt eu!*

A. I. BRUMARU

Noua zi / Der neue Tag

Zorii pătrund în zi rozând.
Urma vântului se pierde
în zidurile moi ale grădinii.
Liliacul în rouă trezește
ziua de pe moliciuni primenite;
alunec
peste ogoarele speranței
dezpedicate;
mâna, nefăcând niciun semn, nu-
ndeamnă la nimic
și lasă ziua
să se prefire printre degete
albastre.

13.9.1993

Culori în vânt / Farben im Wind

Culorile se joacă-n vânt,
explicând falfăindul covor de aer;
șine de aer duc ochii, nemărginit
și obraznic, în prăfuite sfere.
Spiritul o ia înainte
și se culcă
în sera viitorului.

24.2.1993

Neputincios

Pete de noapte pătează strada;
cu tot cu cei ce se plimbă se
pierde viața pe sumbre alei.
În serie
se cască gătlejuri de ferestre,
storc din ziua ce se scurge
răcoarea economisită.
Din lumini ostenite
alunecă umbre fuzionând în
forme, mute și temătoare.
Stele serviabile torturează
pupilele, deschid ventilele serii,
își bat joc de neputința mea.
Nu rămâne decât consolarea
Venerei –
ca aforism.

HANS DAMA
(Austria)

Evocări

MAGDA ISANOS

(1916 – 1944)

Născută la Iași, la 17 aprilie 1916, fiică a lui Mihai Isanos și a Elisabetei (n. Bălan), doctori în medicină. A urmat școala primară la Costiujeni, spital unde lucrau părinții ei, în apropiere de Chișinău, iar liceul la Școala eparhială de fete din Chișinău. A studiat la Iași Dreptul și Filozofia; licențiată în Drept, a profesat scurt timp avocatura la Iași. Debut în 1932, cu versuri în revista "Licurici" a Liceului de băieți „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Chișinău.

S-a stins din viață la București, la 17 noiembrie 1944.

BIBLIOGRAFIE (SELECTIVĂ)

- Poezii*, 1943, Iași
- Cântarea munților*, poezii, 1945, București
- Focurile*, dramă, în colaborare cu Eusebiu Camilar, 1945, București
- Țara luminii*, poezii, 1946, București
- Versuri*, 1955, București
- Versuri*, 1964, București
- Cântarea munților*, 1988, București
- Confesiuni lirice*, poezii, 1989, Chișinău
- Poezii/Poésies*, ediție bilingvă română-franceză, traducere de Elisabeta Isanos, 1996, București
- Pomii cei tineri*, poezii, ediție electronică, FERESTRE, 2009.
- Pomii cei tineri*, poeme, ediție, notă asupra ediției și postfață de Elisabeta Isanos. Editura TipoMoldova, colecția Opera, Iași, 2013.

SENINĂTATEA ÎMPĂCĂRII

Centenarul nașterii Magdei Isanos bate la ușă (17 aprilie 2016), anul acesta se împlinesc șaptezeci de ani de la moartea sa (17 noiembrie 2014), iar posteritatea încă nu și-a achitat datoriile față de o operă încheiată nedrept la 28 de ani, când poeta dovedise deja că lirica sa are distincție, detașându-se de cei din generația ei. Nu mai era o promisiune, ci o certitudine, remarcându-i-se rafinamentul, simplitatea, sinceritatea rostirii poetice. Tânărul pe atunci (1968) Nicolae Manolescu o considera pe Magda Isanos „cea mai profundă poetă a literaturii române”, Constantin Ciopraga potențând și nuanțând lucrurile, în 1988: „Talent viguros, căruia destinul advers i-a grăbit maturizarea, autoarea *Țării luminii* are disponibilități de poetă mare. Niciuna dintre contemporanele ei n-o egalează.” (prefață la „Cântarea munților”, B.P.T., 1988, Editura Minerva, București).

În ultimele trei decenii, Magda Isanos a fost o prezență editorială mai degrabă discretă, ca să nu zic precară: în 1988 a apărut *Cântarea munților*, la București, în 1989 *Confesiuni lirice*, poezii, la Chișinău, în 1996, *Poezii/Poésies*, ediție bilingvă română-franceză, traducere de Elisabeta Isanos, la București, și la Iași, în 2013, volumul *Pomii cei tineri*, poeme, ediție, notă asupra ediției și postfață de Elisabeta Isanos. Editura TipoMoldova, colecția Opera omnia. Sigur, am putea adăuga și *Pomii cei tineri*, poezii, într-o ediție electronică, *Ferestre*, 2009.

Un site, <http://www.isanos.ro/ro/magdaisanos/biografie.html> (Pagina principală, Biografie, Bibliografie, Poezii, Proză, Critică, Biblioteca virtuală, Galerie foto, Revista Ferestre) menține vizibilitatea autoarei, întâlnirea ei cu noile generații de cititori, mai mult întâmplător, fiindcă autorii de manuale, programele școlare și-au luat mâna de pe mulți scriitori importanți, între care și Magda Isanos.

După ce a debutat la 16 ani, a publicat în timpul vieții un singur volum, *Poezii*, în 1943, următoarele, până la antologia din 2013, adunând toată moștenirea literară a Magdei

Isanos, gestionată cu acribie, mai întâi de soțul ei, Eusebiu Camilar, iar apoi de fiica sa, Elisabeta Isanos, la rândul ei scriitoare.

În tot dramatismul ei, poezia Magdei Isanos are seninătatea împăcării. Magda Isanos e o conștiință tragică, dar a opus disperării grația detașării. Patetismul ei bine temperat dă și mai multă forță imagisticii emoționale.

Aș apropia poezia ei într-un fel de cea a lui George Bacovia, iar în alt fel de poezia Ilenei Mălăncioiu, într-un registru al afinităților electiv.

NICOLAE BĂCIUȚ

Rădăcina

Formați la școala veleitarilor, idolatri ai fragmentarului și-ai stigmatizării, aparținem unui timp clinic în care doar cazurile contează. Ne atrage doar fața nevăzută a autorului, ceea ce acesta nu a exprimat. Modelul de *tabula rasa* instaurat în secolul trecut a fost treptat înlocuit de dorința de a pătrunde tot mai adânc în „rădăcinile” imaginare ale liricii, căutând nucleul ascetic al sentimentului creator. Magda Isanos se remarcă în literatura română prin profunzimea cu care se dedică literaturii, făcând din ea un refugiu împotriva propriilor suferințe, atât fizice, cât și morale. Gustave Flaubert afirma „Totul se uzează, chiar și durerea.”

În comparație cu încrâncenarea debordantă ce domină entitatea lirică din „Doamne, n-am isprăvit!”, poezia „Rădăcina” de Magda Isanos este impregnată de aerul unei nefaste resemnări, ca dovadă a acceptării unei morți iminente și fulgerătoare, în plină tinerețe strălucitoare. Versul liniar al operei lirice anunță sacrificiul timpurii, prematur, la care este supusă ființa eului liric: viața însăși. În registrul biblic, aceasta este reprezentată în plan simbolic prin sânge, „Unii dau sânge altora-n dar”; însă poeta nu se rezumă la un pseudo-sacrificiu, dăruindu-și propria viață asemeni unui dar suprem, încă neatins de vicisitudinile eului, lăsându-se →

MIRUNA-IOANA MIRON

Clasa a X-a, Colegiul Național „Gheorghe Munteanu Murgoci”, Brăila

în voia torentului de suferințe ce îi înăbușă existența: „Eu tinerețea mi-am dat-o, plină de har.” Prin metafora personificatoare „Am spus zilelor: „Nu sunteți ale mele / Nu vă rătați printre vise și stele” este evidențiată revenirea în planul contingent, în cel al suferințelor și al realităților virulente, în care timpul își face demonstrația neîncetat asupra destinului uman, din cel oniric, care o transpunea pe poetă într-un alt timp, unul al uitării, alcătuit din visele și speranțele caracteristice tinereții. Prin referire la elementul cosmic “stele”, sunt conturate aspirațiile înalte ale tinerei pregătite să se impună în propria-i viață. Odată cu acceptarea fatumului, aceasta se smulge singură din chingile în care fericirea îi era susținută („vise și stele”).

În cea de-a doua strofă, eul liric ne dezvăluie vârsta fragilă, când, aflându-se în plină formare și împlinire, își conștientizează condiția aflată sub zodia morții fulgerătoare: „De la douăzeci la treizeci, numărați.”. Totuși, faptul că nu va reuși să depășească această vârstă de nici treizeci de ani nu o descurajează, ci, din contră, o ajută să răzbată: refuză să piardă în ițele nefaste ale timpului vreo secundă, valorificându-și la maxim fiecare zi, bucurându-se de viață: „Ți-am dat anii bogați; / unul câte unul, luminând / calea ta, s-au trecut curând.”

Cel de-al treilea catren consemnează, prin epitetul „moartea primăverii”, statutul Magdei Isanos. Primăvara semnifică triumful înnoirii, victoria ciclică a vieții asupra morții. Însă primăvara autoarei întrupează toate cele patru anotimpuri, sfârșind în neființă. Versul „Acuma s-a făcut târziu. A nins” surprinde un concept eliadesc: în riturile de inițiere, albul este culoarea primei faze, aceea a luptei împotriva morții. Însă perisabilitatea umană este infinită în fața timpului ce nu poate fi încetinit. Și chiar dacă s-ar opri, pentru cât timp se va opri din zbor? Principiul cronologic nu are la bază scopul de a prelungi viața omului, ci de a o urmări canonic, asigurându-se că nu trișează, că se află mereu captivă într-un cadran ce își ticăie minutarul mult prea repede. Ninsoarea ce se așterne semnifică înghețul din preajma morții, sfârșitul, precum și faptul că urmele existențiale sunt acoperite, rămânând doar un alb ce acoperă

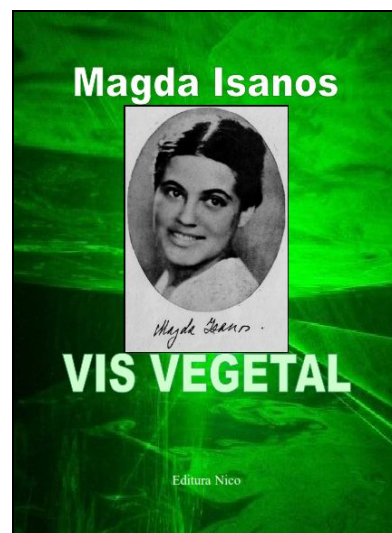
rămășițele, neținând cont de durere: „Nimeni nu caută vechile cărări”.

Stejarul, simbolizând, atât fizic, cât și spiritual, cu precădere puterea și longevitatea, este asemănat în plan ocult cu entitatea poetei, care trece prin viață fără să se lase doborâtă sau influențată, „pământul bogat” semnificând mediul familial propice dezvoltării ei: „Stejarul a crescut. Nu s-a plecat.”. Speranțele și visele acesteia au fost cele oferite ca ofrandă pe templul vieții, împlânzind zeii cronofagi, dăruindu-i în plus câțiva ani pentru a reuși să se îplinească în planul psyche-ului. Existența poetei poate fi asemănată cu mitul lui Sisif, proletar al zeilor, neputincios și revoltat, care își cunoaște condiția de muritor, dar căreia îi dă un rost și o depășește. Astfel, moartea nu mai are doar mâini patriciene care strivesc, ci unele care eliberează din zbciumul adânc al ființei.

Ultima strofă a poeziei reunește sensul vieții prin inversarea celor două principii teoretizate de Ion Barbu, nadir și zenit. Apropiindu-se de inevitabila moarte, ființa încearcă să nu se rupă de existența ei, uitând însă faptul că adevărata revelație și viața în care sufletul scapă de carcera trupeză este cea de după moarte. Timpul trecut de care sunt legate amintirile poetei o ținutiesc într-o oră care, deși pierdută pentru totdeauna, nu îi permite să se întoarcă înspre viitor, în încercarea disperată de a culege rămășițele unui timp trecut “Bătrâna rădăcină uneori / caută muguri în pământ și flori”. Deși Cioran afirma că „Între viață și moarte nu este decât o diferență de termometru.”, Creația ne este dezvăluită abia după ce am trecut prin existența pământească, limitată și mereu aplecată înspre nadir „uitând că ce-a fost viață și mister / se leagănă deasupra ei, în cer.”.

Poezia este structurată în cinci catrene, fiind un număr al centrului, al armoniei și al echilibrului, simbolizând manifestarea omului la capătul manifestației sale spirituale, aflat în prag de Mare Trecere.

Opera lirică „Rădăcina” a Magdei Isanos devine un strigăt transpus în formă lirică, cu scopul de a ușura suferința poetei răsfrântă în resemnarea din fața sfârșitului. Astfel, prin inima ei trece cea mai mare ruptură a lumii, de lume.

VIS VEGETAL

Vreau, suflete, să mă dezbar de tine și să trăiesc ca pomii de pe vale, cu flori în locul gândurilor tale, o viață fără rău și fără bine. Departe, -ntr-o pădure de la munte, când păsările toate-or face haz, să mă trezesc cu soarele pe frunte și lacrimile cerului pe obraz. Și despletita ploaie să mă spele de pulberea durerii de demult, din care rădăcinile mi-am smuls, iar nopțile să-mi dea cercei de stele. Luna cea plină vreau s-o cumpănesc mirată-n lanțul crengii ca pe-un cuib. De raze și de sevă să mă-mbuib, ca tot deasupra altora să cresc. Atunci mi-oi face ferecate strune din ramurile mele și-am să cânt doar bucuria fragedă că sunt; pădurea-n jurul meu o să s-adune.

„Însemnări ieșene”, nr. 9, 1937

Trebuie să tindem mereu spre realizarea ideii de bine, generozitate și frumusețe, nicio operă literară nu poate trăi fără ele. Cu cât timpurile sunt mai barbare, mai înveninate de ură și mai iraționale, cu atât intelectualul este dator să cultive sufletul lui într-un sens moral și să se opună curentului. Iartă-mă că predic, dar spectacolul degradării umane mă îngrozește și mă face să mă tem pentru tine, cum te temi totdeauna pentru cei iubiți într-o vreme de molimă.

MAGDA ISANOS

în *Scrisoare către Eusebiu Camilar* (27 august 1939)

Umbrei mele i-e frică

Natură eminamente romantică de tip contemplativ și interiorizat, formată îndeosebi prin studierea intensă a lui Eminescu, Novalis, Blaga, a muzicii clasice și a picturii, Ana Blandiana tinde în poezie către lirismul esențial pe care îl și realizează adesea. În versurile ei – libere și albe, cele mai multe – figurile de stil nu sunt numeroase, însă poeta creează metafore totale prin aceea că însăși gândirea îi este metaforă. Opera lirică „Umbrei mele i-e frică” are la bază un principiu eminescian, reflectat în versul „Ce e val ca valul trece”.

Prolixă prin natura ei obnubilantă, literatura trăiește din pletora de vocabule, din aglomerarea cuvintelor ce se supun rândului, delimitat într-un mod clar, bine stabilit. Într-un stil caracteristic Anei Blandiana, aceasta refuză încorsetările canonice, poezia fiind scrisă într-o manieră modernistă, exprimând jovialitatea prin fiecare vers, libertatea cuvântului ce își permite să dicteze suflul eului liric, și nu invers, așa cum e obișnuit cititorul. Umbra, leitmotivul acestei opere lirice, e, pe de o parte, ceea ce se opune luminii, iar pe de alta, însăși imaginea lucrurilor trecătoare, ireale și schimbătoare. Astfel, în acest caz, umbra sugerează latura efemeră a vieții, într-o permanentă schimbare, asemeni sentimentelor și trăirilor. Arborele, în mod paralel, simbolizând statornicia și evocând-o, este opusul deciziilor pripite și al aparențelor superficiale ce se oglindesc în imaginea umbrei: „Umbrei mele i-e frică / De umbrele arborilor”.

Arborele reprezintă viața în continuă evoluție, în ascensiune spre zădărnici, pe când umbra e ținută în planul teluric, nereușind să influențeze ființa umană decât pe moment, într-o secundă, poate, de rătăcire sau euforie. Absența umbrei, regăsită în ultimele versuri ale poeziei „Și eu nu știu de când / Înaintez fără umbră, / Cântând” se explică prin permeabilitatea absolută a trupului în fața luminii, determinată de purificare sau de ieșirea în afara limitărilor existenței corporale.

Ea devine astfel condiția nemuririi: odată cu abandonarea

umbrei, această dedublare în plan metafizic a sufletului mânat de trăiri și de vicisitudini virulente, umbra revine la condiția ei de simbol nictomorf, încetând a-și mai exercita vreo influență asupra rațiunii omenești. În final, acest război dintre Scylla inimii și Charybda rațiunii „Dar în spatele meu / S-aude mereu / O încăierare sălbatecă / De umbre” este câștigat de rațiune, singura capabilă să mâne entitatea pe un drum al cărui final este asigurat. Oricât am încerca să trăim într-un perpetuu timp afectiv, nedorind să fim afectați de cel cronologic, rațiunea ne împinge către adevărul revelator, ascetic. Nu se regăsește în fiecare dintre noi un Cioran inatacabil de Timp, „deoarece nu este în elementul lui.”: nu putem nici să îl contemplăm la nesfârșit și nici să atârnăm pe lângă el. Poeta conștientizează faptul că trebuie să apuce timpul rațional la care are acces tot omul, eliberându-și astfel

Umbrei mele i-e frică

Umbrei mele i-e frică
De umbrele arborilor
Mai mult decât
Mi-e frică mie de arbori -
Arborii nu îndrăznesc
Să m-atace
Dar în spatele meu
Se-aude mereu
O-ncăierare sălbatecă
De umbre.
Umbrei mele i-e frică
De umbrele păsărilor
Mai mult decât
Mi-e frică mie de păsări -
Păsările trec pe deasupra mea
Și nu mă ating,
Dar umbra mea se chircește,
Se rostogolește rănită
De ciocul lunecat al unei umbre.
Umbra mea este lipsită de-apărare,
Ea nu are rădăcini
Ca urmele arborilor
Și nu știe
Ca umbrele păsărilor să zboare.
Ea a fost adusă pe pământ
Să mă urmeze
Cu întunerice sângerând,
Să se prefacă în noapte în cele din urmă
Și eu să nu știu de când
Înaintez fără umbră,
Cântând.

ANA BLANDIANA

întreaga esență a vieții. Tocmai versul final, reprezentat printr-un gerunziu „Cântând” reflectă ascensiunea ei, fiind eliberată din chingile în care a fost prinsă înainte de a cunoaște Adevărul.

Un alt element de factură irațională este regăsit în versul „Păsările trec pe deasupra mea / Și nu mă ating”. Asemeni umbrei, păsările, simbol al operațiilor imaginației, ușoare pentru că sunt instabile, zburătăcind de colo-colo fără metodă și fără coerență, nu au puterea necesară rănirii încrederii în rațiunea stabilă a poetei, având totuși un efect dramatic asupra fragilității trăirii, incapabile să facă față spontaneității primordiale, violentă și necontrolată „Dar umbra mea se chircește, / Se rostogolește rănită”. Deși în vise, pasărea conturează personalitatea visătorului, în realitatea la care se supune caustic poeta, pasărea este reprezentanta sufletului liber, ce sperie și îndepărtează trăirile superficiale, aceste „umbre” ce întunecă personalitatea debordantă. Astfel, ea joacă rolul intermediar între pământ, reprezentat de către arbore, și cer, la care tinde sufletul coborât în materie. Încătușarea umbrei este cea care leagă sufletul de umanitatea lui Hades, însă nu are suficientă energie și vitalitate cât să-l încătușeze etern „Umbra mea este lipsită de-apărare. / Ea nu are rădăcini / Ca umbrele arborilor”.

Atunci când demonul interior nu mai face umbră, este timpul pentru pacea interioară, răsfântă și în pacea exterioară. Rațiunea este cea care domină ființa, indiferent de refulările unei persoane. Fiecare dintre noi se închide în propria-i frică rațională – turnul său de fildeș, la care nu mai poate ajunge nimeni. Într-adevăr, totuși nu mai stai să cugeți atunci când te afli în ținuturile ecuatoriale ale sângelui.

MIRUNA-IOANA MIRON

Cândva arborii aveau ochi

Poemul Anei Blandiana „Cândva arborii aveau ochi” reamintește chiar imaginea Omului-Arbore „desenată” de Platon, conturul omului-„arbore de sânge”, ale cărui rădăcini sunt adânc înfipte nu în pământ, ci în Cer undeva.

Semnificațiile arborelui primordial, de „cândva”, anunțat încă din titlu și reluat la nivelul incipitului, devine un real „axis mundi”, capabil să refacă limbajul primordial, comunicarea sacră, fără cuvinte, devine metafora centrală a textului, ce își revelează înțelesurile în relație cu imaginile de profundă sensibilitate și vibrație, cu imaginile păsărilor, frunzelor, aripilor, zborului, emergente ale aceleiași idei: profunda afinitate a UMANULUI cu VEGETALUL, comunicarea regnurilor, într-un tainic limbaj universal.

Instrumentarul liric al poetei intermediază o subtilă „comunicare inter-regn”, o aproape insesizabilă „interschimbare a rolurilor”, prin intermediul *metafora arborelui* înzestrat cu însușiri antropomorfe, într-un soi de proces de empatie universală, a *microcosmosului* uman cu *macrocosmosul atotputernic*.

Evocarea unei vârste a paradisului pierdut, a sacralului, când „arborii aveau ochi” este realizată la nivel morfologic, prin intermediul unor verbe la trecut, imperfectul având rolul de a sublinia tocmai readucerea pe „retina prezentului” a unor imagini de geneză personală, de naștere a eului liric într-o vârstă vegetală, într-o eră de zbor și lumină.

Dihotomia sacru – profan e susținută, la nivel simbolic, de semantismul *metaforei copacului*, ipostază a eului liric, ce își asimilează sensurile *luminii* generative, a începutului de lume, în opoziție cu sensurile *întunericului* unui prezent ce și-a pierdut dimensiunea sacră, într-un soi de fenomen de amnezie ontologică a apartenenței la regn: „Asta nu îmi mai aduc aminte. / Caut zadarnic ochii arborilor acum. / Poate nu-i văd / Pentru că arbore nu mai sunt”.

Forța senzorială a imaginilor descriptive, alături de glisarea planurilor temporale, trecut-prezent, au tocmai rolul de a evidenția ambiguitatea unor trăiri confuze, conștiința identității ultime a esenței vieții: intuiția conștiinței universale, experiența unor trăiri ultime ce reafirmă existența unei *conștiințe supreme*, dincolo de uman sau vegetal.

Mesajul poetic, redat în versuri scurte, variabile și libere, cu ton interogativ, reactualizează valențele simbolice ale teluricului, Telus Mater, sursă a vieții și a stabilității ontologice, ale păsării, care prin zborul său sfidează legile fizicii obișnuite, spintecând viguros norii ostili ai profanului, în căutarea propriilor „rădăcini”: eul liric, ipostaziat numai temporar în trupul de lemn al copacului, este damnat odată cu intrarea într-o altă eră, poate în cea a maturității, să piardă sensul zborului micuțelor viețuitoare înaripate ce înveseleau foșnetul frunzelor de „cândva”: „Dar atunci de ce / Când trec de ei aproape / Simt cum / Mă urmăresc cu privirile (...) / De ce, când foșnesc și clipeșc / Din miile lor de pleoape, / Îmi vine să strig – / Ce-ați văzut?...”

RAUL HUDEA
CC „SANTA ANA”,
CALATAYUD, SPANIA
PROF. COORD. ALINA BĂLAN

DACĂ NU ACUM, ATUNCI CÂND?*

Ana Blandiana pe înțelesul copiilor – o provocare care capătă anvergură, dacă luăm în calcul cele trei ediții ale Festivalului Național de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, care au reunit într-un colochiu virtual elevi din toată patria limbii române, de la Chișinău la Madrid.

Îmbucurător nu e doar că Ana Blandiana e citită și înțeleasă de cei mai tineri, dar interpretările acestora pot sta față în față cu interpretările academice, ale unor versași critici literari.

Sunt surprinzătoare maturitatea gândirii, dar și prospețimea ei, sinceritatea rostirii, ca și eleganța și

concizia exprimării, limbajul critic elevat, cu o stăpânire a conceptelor critice.

Toate acestea într-un fel de contrazicere a atâtor etichetări cu care este discreditată tânăra generație, acuzată de cele mai neașteptate vinovății, când, de fapt, ea este victima unui sistem care o neglijează, o subestimează și nu o tratează în contextul dinamicii mentalităților și a mijloacelor educaționale, parcă depășite, inadecvate, nesincrone cu acest ritm accelerat al tensiunilor dintre „a fi” și „a avea”.

Îndrăzneț, până la curaj, în conținuturile sale, Festivalul Național de Creație și Interpretare "Ana Blandiana" reabilitează formalismul și rutina multor concursuri literare circumscrise unei paradigme a inițierii.

Totodată, într-o benefică intersecție, într-o comprimare până la suprapunere a unor timpuri ai poeziei, lirica Anei Blandiana, într-un exercițiu de simetrie a lecturii tematice, a fost alăturată poeziei Magdei Isanos, mult prea repede fiind nevoită să lase în seama altora „trebile” poeziei.

Câștigul, și în acest caz, are numeroase conotații, între care, cred, readucerea în actualitate a Magdei Isanos este cu bătaie lungă, pentru că acești tineri „căutători” de comori literare se vor îmbogăți pe viață cu astfel de lecturi „la tinerețe”, menținând în orizonturile lor de cunoaștere și poezia Magdei Isanos.

E această competiție literară, cum s-ar zice, o investiție pe termen lung.

Pe de altă parte, eforturile organizatorilor, de a materializa editorial rezultatele acestui concurs, sunt mai mult decât stimabile, asta ca să nu spun eroice, în condiții de austeritate financiară, în care cheltuielile personale, în cel mai strict înțeles al termenului, iau locul celor instituționale.

„Urma rădăcinii” nu e doar o metaforă integratoare pentru o stare de spirit, pentru nevoia de însușire a unui abecedar „pentru minte, inimă și literatură”, ci e și o atitudine a unei generații care nu acceptă să tot fie pusă la zid sau împinsă spre tot felul de periferii existențiale.

„Dacă nu noi, atunci cine”, par a spune toți cei care aici, între coperti de carte, mai strigă: „dacă nu acum, atunci când?”

NICOLAE BĂCIUȚ

Editura Nico, 2014

Vatra veche dialog Teofil Răchițeanu

„Echinox” ca o fregată a
tinerelor noastre vise

(II)

– O asemenea prietenie, în măsură să confirme parcă propoziția brechtiană: „Fericit cel ce are un maestru”, ilustrează voluptatea prin care doi oameni de spirit, cu un evident cult al prieteniei și al comunicării, se abandonează unui asemenea schimb de idei. Ce ai învățat de la Geo Bogza? Putem invoca, în acest context, câteva dintre lucrurile care te-au apropiat cel mai mult de scriitorul Geo Bogza?

– Spațiul pe care îl avem la dispoziție nu ar putea face cunoscute toate aceste aspecte. Am să amintesc din ele doar una, căci mi se pare emblematică. E vorba de constelația Orionului. Până nu l-am cunoscut pe Geo Bogza, Orionul era pentru mine un astru ceresc oarecare, pe care îl priveam din când în când, în unele nopți de iarnă, fără vreo implicație sentimentală deosebită. Într-o noapte de ianuarie – era prin 1975 – Geo Bogza mi-a arătat, pe cerul Predealului, Orionul. Îi fusesem atunci, la reședința sa din Predeal, timp de aproape o săptămână, oaspete. De atunci percepția mea asupra acestui astru s-a schimbat total. Geo Bogza îl privea transfigurat, mut de uimire, ca pe o taină a tainelor cerului, iar toate acestea mi le-a transmis și mie. M-a învățat nu să-i deslușesc frumusețea, ci să mă înfior de adâncă lui taină. Din acea noapte a devenit pentru mine un obicei ca în unele nopți cu cer înstelat de iarnă să ies în fața casei mele din munți și să privesc Orionul. Obiceiul mi-e aproape un ritual. Totdeauna când privesc Orionul, asocierea cu imaginea de la Predeal, în care brațul lui Geo Bogza e

îndreptat spre el, se face în mod automat. De atunci, de câte ori se întâmplă să zăresc pe cer Orionul, îmi amintesc de Geo Bogza, iar, pe de altă parte, de câte ori cineva îmi amintește de Geo Bogza, în cerul sufletului meu strălucește, măreț, Orionul, „Corabie legănată în eternitate”.

– În ce fel ți-a marcat destinul această prietenie cu Geo Bogza?

– A fost un om extraordinar și mulțumesc Proniei că mi-a oferit privilegiul de a-l întâlni și a-l cunoaște și de a mă bucura de prietenia și de prețuirea sa. Atunci când îi scrisesem prima scrisoare, mă aflam într-un adânc impas existențial. Dezamăgit că nu puteam publica, n-aveam o slujbă din care să-mi câștig existența fără a-mi prostitua pana, neîntrezărind o soluție salvatoare, cochetam cu gândul sinuciderii. În acea cumplită noapte a sufletului meu, el a răsărit ca un far izbăvitor. Atunci, întunericul din mine s-a luminat. În urma discuțiilor pe care le-am avut cu dânsul, o noapte întregă la Predeal (nu mi-a permis niciodată a i mă adresa cu „Domnia Voastră”), noi speranțe au început să pâlpaie în inima mea și dintr-o dată am avut convingerea că viața merită, totuși, trăită. Cesare Pavese spunea – mi-am amintit atunci asta – că viața este mai importantă decât literatura. Dacă nu l-aș fi întâlnit atunci pe Geo Bogza, cred că m-aș fi sinucis. El a luminat brusc întunericul din sufletul meu. Geo Bogza avea o bunătate și o generozitate zeiască. Mi-am zis că dacă un asemenea om crede în mine și în ceea ce scriu, merită să trăiesc. Îi scriam lungi scrisori pline de patos romantic, de măhnirile și tristețile devastatoare care atunci mă încercau. Căci, deși tânăr, trăiam în acei ani momente de degringoladă sufletească, de dezgust amar, de neîncredere, de neliniște, nu atât pentru prezentul, cât pentru viitorul care mă aștepta. Așterneam pe hârtie angoase, tristeți, spaimă și anxietăți de-ale mele, apoi i le trimiteam, netrecându-mi prin cap că își va fi având angoasele, spaimile și anxietățile sale. Îi scriam ca unui duhovnic, cu credința că mă înțelege și mă înțelegea, căci scrisorile mele nu rămâneau fără răspuns (i-am scris peste o sută și am primit tot atâtea răspunsuri).

Pe atunci scriam zilnic poezii, de care îmi erau pline caietele, buzunarele, marginile goale ale unor cărți de

care nu mă puteam despărți, poezii din care rareori puteam să public ici colo câte una. Poezia era lumina – singura – care strălucea în anii aceia profund înnoptați ai existenței mele. De multe ori îi trimiteam versuri asupra cărora se apleca răbdător, cu înțelegere, cu simpatie, cu sugestii chiar. Când se întâmpla să-i placă în mod deosebit o poezie de-a mea, o copia cu mâna sa și mi-o trimitea. Vremurile erau nefaste poeziei pe care o scriam, dar cuvintele ce mi le trimitea întrețineau în mine flacăra acestei unice lumini, care în noaptea de atunci a sufletului meu era singura adevărată.

– Înțeleasă de Blaga ca un „mers sub zarea largă”, creația are semnificația unui gest de cuprindere de teritorii necunoscute, de înaintare în legendă și de solidaritate cu tot ce rămâne îndărăt. Văzută dintr-o asemenea perspectivă, traiectoria înscrisă de lirismul pe care îl cultivi ar avea simbolul „fântânarului”, al căutătorului de izvoare. Ce înseamnă pentru dumneata, în acest sens, Muntele?

– Poetul Gheorghe Pituț, care a fost înainte de a se fi afirmat ca poet, pădurar, și de a cărui prietenie m-am bucurat, îmi spunea odată că nu există peisaj în Apuseni în care să nu-și fi dorit să aibă o casă. Parcă i-aș fi șoptit eu acest gând. Apusenii au un suflet, un duh, o magie a lor, aparte de ceea ce au ceilalți munți românești, au în ei tot ceea ce poate satisface setea de sublim a celor ce-i locuiesc, dar și a celor ce se încumetă să-i străbată. Apusenii au încă păduri, codri imenși, brazi, fagi, goruni, arbori totemici, arbori-simbol ai unei istorii milenare, care sugerează o caracteristică a celor ce-i locuiesc: statornicia. Gurile de rai, picioarele de plaiuri, raiurile și plaiurile înseși au fost și sunt aici aieva. Pentru a le vedea și trăi îți trebuie un suflet anume pe care, în general, cei ce trăiesc aici îl au. Apusenii sunt munți magici. Însăși toponimia lor e magică: Lumea Pierdută, Piatra Grăitoare, Cheile Galbenei, Focul Viu (peșteră), Calea Cenușii, Fântâna Galbenă, Fântâna Rece, Fântânele, Fântâna lui Ne-dei, Poiana Tomnatecului, Stânișoara, Stâna-de-Izvor, Stâna-de-Vale, Curcubăta, Măgura Vânăta, Piatra Tâlharului, Fulgerata, Pârâul Icoanei, →

VIORICA MANGA și
MARIN IANCU

Cumpănățelul, Peștera Altarului, Buteasa, Munceii, Briței, Valea Crăciunului, Valea Firii (nu de la Fira, ci de la Firea-Fire), nume de locuri călcate, parcă, de picioarele eroilor basmelor noastre vechi, evocând un om, o întâmplare, cel mai adesea miraculoasă, un duh sau o vrajă a locului. Există un duh al Apusenilor, unul special, ce nu poate fi prins în cuvinte sau în imagini fotografice. El sălășluiește în anume pietre, râuri sau fântâni, în bătrânii brazi, paltini, fagi ori goruni, în altarele de o suprafirească frumusețe din catedralele de calcar ale unor peșteri, în unele izvoare de sub poalele unor bătrâni codri, ori din marginile unor mirifice dumbrăvi în ale căror murmur cel care știe să asculte aude glasul veșniciei, în poienile cu auroase lanuri de aruica (un fel de floarea-soarelui în miniatură), în pâlcurile de bujori-de-munte, în misticile, primăvara, covoare de brândușe de pe marginile izvoarelor Someșului Cald, ori din împrejurimile Stânei-de-Vale, în zborurile îndelung rotitoare ale Pajurilor peste Piatra Arsă, Piatra Alunului ori peste Pietrele Albe, în jneperișul dens, pe care pășești ca pe valurile unei mări, de jur-împrejurul Piscului Buteasa, în stâncile de calcar orbital de la Cheile Someșului Cald, ale Văii Stanciului, în pavajul și pragurile de piatră aurie peste care, în partea lui dinspre izvoare, își rostogolește undele râul Drăganului, în șurile vechi, dărăpănate, uitate de timp și de lume, de pe Dealul Rășinarilor, în turnurile acoperite cu șindriile înnegrite de timp, ale unor biserici de lemn, în galerii de mine părăsite, de unde, cândva, se scotea, mai ales pentru străini, aurul („*Munții noștri aur poartă / Noi cerșim din poartă-n poartă...*”), în coloanele de bazalt ale Detunatei, în undele și în curgerea, când lină, când repede, ale Arieșului, evocatoare de vechi și tragice întâmplări, ori în cele ale „tustrelor Crișuri” care duceau la vale jalea Ardealului din trecute și însângerate veacuri, în ecurile, purtate încă de vânturi, ale tulnicelor lăncierilor lui Iancu, în platourile de vis - veritabile câmpii suspendate în cer -, care curg sau urcă domol dinspre Vlădeasa spre Stâna-de-Vale ori spre mirificul Padiș. Duhuri și duhuri, între care cel al lui Horia ori cel al lui Iancu, divinizatul Crăișor al

Munților, tot mai mare, mai adânc și mai persistent decât toate adunate la un loc ale Apusenilor duhuri...

– *Se poate ca o anume persoană, căreia, să zicem, i-ar putea lipsi sentimentul naturii, să se întrebe la ce bun toată această pledoarie?*

– I-aș răspunde că mie Codrul Românesc mi-i tată, ca tuturor românilor adevărați. Spun că acesta e casa sufletului meu („*Codrule, frunză domnească, / Gerul nu te veștejească, / că ești casă românească*”, zice dulcele poet anonim...), izvorul din care curge aproape tot ce am realizat pe tărâm literar. Sunt și eu o apă care, aici avându-și izvorul, se adună apei aceleia mari, care este Poezia Românească.

– *A existat odată o frumoasă poveste a unor tineri, care, spre sfârșitul anului 1968, au întemeiat revista „Echinoux”. În ce măsură aparții acestei experiențe literare?*

– Ideea „Echinouxului”, ca revistă de cultură a studențimii clujene, „a plesnit” mai întâi în mintea lui Eugen Uricaru. De la bun început mi-am imaginat revista „Echinoux” ca o fregată a tinerelor noastre vise. Ca „Orionul” nostru, ca să mă exprim în termeni geobogzieni, cu care visam să străbatem mări fabuloase, să descoperim insule noi, să trăim miracole. Asemănăm „Echinouxul” cu celebra fregată a Orionului, mă închipuiam matelot pe puntea ei, navigând pe mări necunoscute. De la prima apariție a revistei, Eugen Uricaru era Căpitanul, căruia i s-au aliniat primii „marinari”: Adrian Popescu, Dinu Flămând, Ion Mircea, Petru Poantă, Horia Bădescu, Peter Motzan, Marian Papahagi, Horia Bădescu, Subsemnatul, Olimpia – neuitata nicicând – Olimpia Radu, într-o a cărei amintire (a murit strivită

Amurg peste Munții Apusului

Amurg peste Munții apusului. Mare Imensă, imensă-i văzduhul, de sânge,
Și în apele ei, obosit de Vecia-I, Dumnezeu însuși se destramă și stânge ...
Și stau și-L jelesc și în mine speranță,
Iubire, credință cu totul s-a frânt
Și-s singur, și-s singur cum nimeni vreodată
Nicicând și niciunde n-a fost pe pământ ...

Și El tăcea. Nu mai voia să fie ...

Murise însuși Dumnezeu. Pustiu Era în lume și de tot târziu
Și-un întuneric se făcuse, greu,
Și băjbăia prin el sufletul meu
Și nimeni alt în lume nu era.
Vecia sta pe umerii mei, grea,
Și îl ruga pe Dumnezeu să-nvie
Și El tăcea. Nu mai voia să fie ...

TEOFIL RĂCHIȚEANU

de o mașină pe una din străzile Clujului) sufletul meu se îndoliază. „Marea” (vremurile de atunci) era ușor agitată, dar prielnică, ni se părea nouă, navigației. Au fost, luni la rând, ședințele de cenaclu ale revistei de la „Mongolu”, apoi cele de la „Filologie”, în care de câteva ori (o dată în tandem cu Ana Blandiana, chemată de la București să citească), am citit din poemele tinereții mele. Apoi a fost momentul, absolut miraculos, când „fregata” a fost lansată la apă. Prima ei călătorie (primul număr) s-a desfășurat sub „căpetenia” lui Eugen Uricaru. A fost frumos, înălțător, beatificat. Dar „marea” s-a agitat, echipajul era prea de tot tânăr, era nevoie, pentru „siguranța” navigației, de un timonier cu experiență. El s-a aflat în persoana lui Ion Pop. A fost o întâmplare fericită. Cu Ion Pop timonier, secondat, în scurt timp, de Ion Vartic, revista „Echinoux” a navigat cu succes, itinerariile sale fiind, uneori, fulminante. În ani, din mers, echipajul s-a reîmprospătat, itinerariile s-au dovedit a fi, aproape toate, de succes. Ani la rând aventura a continuat. Mai erau mări de străbătut, insule de descoperit. Noilor marinari ai „Echinouxului”, succes! „Echinoux” – „corabie legănată în Eternitate!!!”.

E. Cioran Inedit

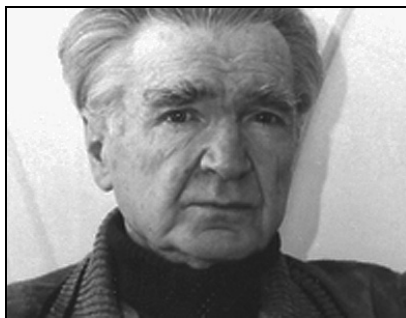
Echivocuri indispensabile
prestigiului (mărturisiri inedite
ale lui Cioran din texte
cunoscute și complet
necunoscute)

(II)

Poate și cu gândul la entuziasmul pentru Pascal din eseurile prietenului său Octavian Vuia (discipol al lui Heidegger și autor al volumului *Regăsirea în Pascal și alte „analize” heideggeriene*, Ed. Jurnalul literar, București, 1997, traduceri din franceză de Caius Vancea), Cioran s-a declarat împotriva punerii lui Pascal și Heidegger „în aceeași oală” (*Aveux et anathèmes*, Gallimard, Paris, 1987, trad., București, 1994, p.35). Nu doar prin diferita lor raportare la domeniul religiei, ci și pentru că astfel se încurajează confuzia dintre soarta singulară a lui Pascal și profesiunea de filozof de catedră a lui Heidegger. Filozofului german îi reproșa cel mai ades înălțarea limbajului peste rolul său de vehicol, de instrument de comunicare a ideii. „Admirându-l” pe Valery gândul i-a zburat către obsesia limbajului: « L’obsession du langage, toujours assez vive en France, n’y a jamais été aussi virulente, et aussi stérilisante, qu’aujourd’hui: on n’y est pas loin de promouvoir le moyen, l’intermédiaire de la pensée en unique objet de la pensée, voire en substitut de l’absolu, pour ne pas dire de Dieu. » (9).

În 14 febr. 1967 Cioran notează că „La Prédetermination me fascine, autant qu’autre fois le Malheur. En réalité c’est le même mot. Ne pouvoir être autre qu’on est. Je suis interchangeable, et j’en souffre à chaque instant. Donnez-moi un autre moi-même!” (*Cahiers*, p.472). Altă dată mărturisește că împrejurările îl silesc să tot vorbească de politică, deși pe el nu-l interesează propriu-zis decât problemele religioase: „Ne m’intéressent que les questions religieuses, et les circonstances font que je ne parle que de politique” (Cioran, *Cahiers*, Gallimard, 1997, p.302).

Sylviei Jaudeau i-a zis că a avut la viața sa patru extaze mistice (10). Unul se poate bănuși în 1965, când în vară amintește de acel 23 noiembrie

trăit de Pascal, după ce scrisese: „Je suis dans un état ou physiquement (sublinierea lui Cioran) je comprends qu’on puisse transporter des montagnes – par delà toutes les métaphores de la foi. Empêchez – moi, Seigneur, de succomber à ce Feu, à mon feu ou au Tien – qui sait ?” (16 mai 1965).

În 1966, Emil Cioran îi trimisese uneia dintre fiicele lui Mircea Vulcănescu acea scrisoare a cărui text se rotunjește perfect într-un eseu, început cu evocarea unei pilde inițiatice despre posibilitatea de existență a unor suflete neîntinate de păcatul strămoșesc și dezvoltat prin descrierea Grădinii Raiului pornind de la o amintire legată de prietenul său Mircea Vulcănescu (11). Un an mai târziu, consemnează că „numai un spirit religios îl poate înțelege” (28 aug. 1967). Din *Caiete* se mai poate citi mărturisirea: „J’ai cherché l’absolu – point de doute la-dessous. Et plus je le cherchais, plus, par dépit ne pouvoir y atteindre, je reculais vers la doute, (Cette poursuite, il est étrange que je la mette en passé, alors qu’elle continue dans exactement les mêmes conditions qu’avant” (24 mai 1967, p.512). În primăvara lui 1967, se pare că Cioran a mai avut un extaz mistic. Aceasta trebuie să se fi întâmplat pe 28 martie 1967. Cioran camuflează oarecum trăirea bucuriei dumnezeiești, lungind pasajul printr-o disecare conceptuală pe care o notează imediat după misteriosul text despre grația „venită nu se știe de unde”, care ne confiscă pentru o oră sau două. În continuare, Cioran teoretizează că bucuria ar veni omului de la Dumnezeu, iar tristețea de la demon. Apoi deplasează ideea într-un registru doar aparent mai puțin grav, sesizând că trăirea bucuriei îi dă acesteia atâta substanță și realitate încât îi vine să creadă în existența lui Dumnezeu din pură recunoștință pentru această bucurie atât de densă și atât de plină, „si divinement lourde, qu’on ne peut pas

la supporter sans une référence suprême” (p.490).

Bănuind că la traducerea în românește asemenea notații vor căpăta sensul dorit de un traducător lipsit de coardă religioasă, în aceeași zi, Cioran scrisese în caiet (p.489) că un text tradus încetează să fie al autorului. Era ceea ce notasem și eu citind frazele fără sens aparținându-i traducătorului Andrei Cornea și puse pe seama lui Platon de Editura Humanitas (12). Ceva similar (dar mult mai puțin grav) s-a văzut la republicarea textului ca „inedit” (13) scris de Emil Cioran despre Noica. În 1987, Cioran rotunjise eseuul său (*Bref portrait de Dinu Noica*) despre lipsa de modestie a filozofului Constantin Noica în jurul observației după care „la modestie profonde ne laisse pas de traces, elle est incompatible avec la création de quelque ordre soit-elle”. Textul, citit la Radio „Europa Liberă” de Monica Lovinescu după trecerea lui Noica în lumea celor drepti, cuprindea fraza: „De même qu’on ne peut pas imaginer un saint désappointé, de même on ne se peut figurer un GRAND philosophe modeste”. La traducerea publicată în nr.19/2013 al „României literare”, adjectivul MARE a fost lăsat de-o parte, de ca și cum Emil Cioran nu l-ar fi considerat astfel pe filozoful Noica, despre care era convins că s-a retras din lume (14) ca s-o cucerească de la distanță. Exact ceea făcuse însuși Cioran, retrăgându-se din fața avalanșei de premii literare, spre a cuceri pe veci tărâmul literar.

ISABELA VASILIU-SCRABA

Note:

1. C-tin Tăcu remarcă și el că Cioran „își ascunde cunoștințele”. Editorul parizian pune acest lucru pe seama pudorii, eleganței sau chiar a scepticismului său (C. Tacou în vol.: Cioran, *12 scrisori de pe culmile disperării*, Cluj-Napoca, 1995, p. 123).
2. vezi capitolele despre „Căderea în timp” în vol.: Isabela Vasiliu-Scraba, *Metafizica lui Nae Ionescu în unica și în dubla ei înfățișare*, Ed. Star Tipp, Slobozia, 2000, http://www.isabelavs.ro/Nae_Ionescu/CUPRINS.html, precum și cele scrise despre Cioran în capitolul Isabela Vasiliu-Scraba, «Ideile – un decor variabil în opera lui Emil Cioran», →

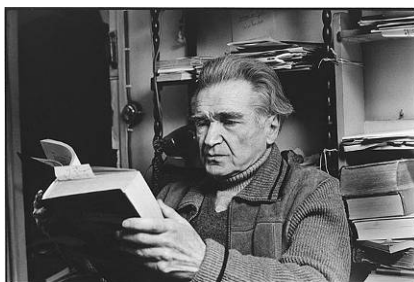
<http://www.isabelavs.go.ro/Discip/CAP8.html>, din volumul bilingv ce se găsește în mari biblioteci europene și americane: *În labirintul răsfrângerilor. Nae Ionescu prin discipolii săi: Petre Țuțea, Emil Cioran, C. Noica, Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu și Vasile Bâncilă*, Ed. Star Tipp, 2000, pp.36-56, care se poate citi pe internet la <http://www.isabelavs.go.ro/Discip/discip.html>.

3. Față de „impostura lingvistică” a unui profesor de la Collège de France, în spatele căruia s-ar ascunde o prețiozitate ridicolă (care-i face cărțile greu de citit), la Institutul de Istoria Religiei (de „sub cupola Academiei”) improprietatea termenilor divulga în cultura filozofică. Evenimentul major al primăverii anului 2013, dacă ne luăm după „Evenimentul zilei”, ar fi fost acela că istoria religiilor coordonată de ex-ministrul Pleșu a produs primul masterat. Articolul postat pe 3 aprilie 2013 o citează pe conducătoarea masteratului-eveniment explicând că prin „studiul aplicat al religiei”, asezonat (adică „în dialog”) cu „metodele de investigație cele mai recente din știință” s-ar ajunge la o... *salată* (ceva vizibil și descriptibil) *mistică* (indescriptibilă). În fapt, ea a denumit *salata mistică* prin termeni ceva mai impozanți: I-a zis „fenomenologie a minții” (<http://www.evz.ro/detalii/stiri/andrei-ple-su-printre-dascalii-primului-masterat-de-studii-religioase-din-romania-1031107.html>), fără să-i treacă prin cap că „minte” e ceva care nu apare (ceva ce nu este „fenomen”). Iar afirmația specialistei după care Mircea Eliade ar fi fost interesat de „fenomenologia minții” este, desigur, de o prostie *fenomenală* (i.e. vizibilă de la o poștă). I.D. Sârbu (fost deținut politic opt ani fără nicio vină, întâi student și apoi apropiat al filozofului Lucian Blaga) observase că „prostia cea mai modernă e legată de putere, de bibliografie la zi, de titluri și pataleamale” (*Adio Europa!*). Anticii, cu doctrinele lor „impregnate de misticism” (Emil Cioran), făceau din mintea omenească un derivat al lumii inteligibile. Și nici măcar *philosophia garrula* (după expresia lui Anton Dumitriu) a vremurilor noastre n-a încercat să-i definească esența, să-i schițeze „fenomenologia”.

4. În iunie 1990, Cioran era înregistrat (vezi Radu Portocală, *Cioran: Sfârșitul furat*, în vol. *Emil Cioran în conștiința contemporanilor din exil*, București, Criterion Publishing, 2007, p. 257-262) spunând că îi este imposibil să-și imagineze o universitate fără Nae Ionescu (vezi vol.: *Nae Ionescu în conștiința contemporanilor săi*. Crestomație de G. Stănescu, București, Criterion Publishing, 1998, p. 116-120).

5. La vremea când marginalizatul Petre Țuțea (care făcuse nevinovat 13 ani de detenție politică, pedepsit retroactiv pentru fapte care la data săvârșirii nu constituiau infracțiuni) era hăituit de

Securitate, Emil Cioran își amintea de el într-o scrisoare către Noica, unde-i povestea de ani cînd a fost bursier la Berlin. În Germania, el s-a întâlnit cu Petre Țuțea, prietenul cu care concepuse *Manifestul crinului alb*. Cioran își amintise pe 13 iulie 1970 de greutatea pe care a avut-o în a se exprima din nou în germană, după „blocarea” și „sufocarea” limbii lui Goethe prin „limba noastră vorbită cu verva savantă” a lui Țuțea (Cioran către Noica în vol. *Scrisori către cei de-acasă*, București, 1995).

6. vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *La centenarul nașterii poetului Horia Stamatu. Ciudățeni post-comuniste*, în rev. „Acolada” (Satu Mare), 9/2012, p.19, sau <http://www.isabelavs.go.ro/Articole/IsabelaVS-Centenar6%20Horia%20Stamatu.htm>.

7. despre jurnalistul și Profesorul Univ. Dr. Alexandru Mateescu Francu (12 iun.1914 – 4 iul. 2013), distins de președintele Emil Constantinescu și premierul Mugur Isărescu cu „Ordinul național pentru merit” (Monitorul Oficial, Nr.648/ 12 dec. 2000), vezi Adrian Irvin Rozei, *L'amicie d'un grand homme est un bienfait des dieux*; <http://ro.altermedia.info/cultura/lamitie-dun-grand-homme-est-un-bienfait-des-dieux-7159.html> precum și înregistrarea de pe youtube <http://www.youtube.com/watch?v=w0OgLRoSck>.

8. Cioran, *Cahiers*, Gallimard, Paris, 1997.

9. Cioran, *Oeuvres*, Gallimard, Paris, 1995, p.1571.

10. Cioran, *Entretiens*, Gallimard, Paris, 1995, 336 p., cuprinzând 20 de dialoguri.

11. În volumul publicat de Editura Humanitas, unde scrisoarea lui Cioran din 1966 (în traducerea Margaretei Ioana Vulcănescu) a fost tipărită (v. Mircea Vulcănescu, *Ultimul cuvânt*, Ed. Humanitas, București, 1992, p.165-167), ea apare cenzurată, mania de a tăia pasaje din textele marilor personalități fiind permanent încurajată în comunism. În cartea scoasă de fosta Editură „Politică” întâi a fost cenzurată povestea hasidică despre Adam și pomul cunoașterii. În ea se zice că atunci când primul om cuprinzând în el sufletele tuturor oamenilor s-a apropiat de pomul cunoașterii binelui și răului, sufletul lui Ball-Shew-Tov s-ar fi desprins și așa s-a întâmplat că numai acest suflet nu a luat

parte la păcatul primordial. Odată cu îndepărtarea micii povestiri hasidice, a dispărut și baza pe care Emil Cioran a înălțat structura ideatică a eseului său, pornit de la premiza că nu toți oamenii sunt urmașii lui Adam de după căderea în păcat și că, într-un mod cu totul excepțional, este posibil - cum spune povestea hasidică - să fi rămas în rai un suflet neprihănit. Din compararea scrisorii mutilată de Humanitas cu originalul francez inclus la sfârșitul unui volum de Mircea Vulcănescu scos în anul 2000 de Editura Crater a d-lui Ion Papuc (v. *Ultimul Cuvânt*, 2000, ediție îngrijită de Mariuca Vulcănescu) se mai observă cenzurarea pasajului în care Emil Cioran îl înfățișează pe Mircea Vulcănescu în Parcul Versailles. Prin 1939, cu ocazia unei plimbări în oaza de verdeață a acestui parc, Mircea Vulcănescu ar fi făcut o inedită teorie a Paradisului. Lui Cioran expunerea prietenului său i-a părut memorabilă. Astfel că la un sfert de veac și-a amintit de ideea vulcănesciană a faliei metafizice pe care o implică Raiul, falie care-l face să semene unei monade cu o singură fereastră spre Dumnezeu. Or fereastră Raiului de care vorbise atunci Mircea Vulcănescu n-ar fi putut fi știută decât de cei aleși. Ea ar fi fost - ca să spunem așa -, doada de netăgăduit că Vulcănescu știa despre Paradis lucruri pe care alții n-aveau cum să le știe. (v. Isabela Vasiliu-Scraba, *Emil Cioran prophète de la vraie sainteté (à propos de Mircea Vulcănescu)*, în rev. „Origini. Romanian Roots”, vol. XV, Jul.- Dec. 2011, pp.22-25; precum și rev. „Acolada” (Satu Mare), 5/2011, p.25; sau <http://www.isabelavs.go.ro/Articole/IVS-CioranColocviiu5a.htm>).

12. v. Isabela Vasiliu-Scraba, *Noica printre oamenii mici și mari ai culturii noastre, la 25 de ani de la moarte*, în rev. „Acolada” (Satu Mare), 2/2012, p.19; sau <http://www.isabelavs.go.ro/Articole/IsabelaVS-25aniNoica4.htm>. Sensibil la dimensiunea religioasă a lui Cioran, un bun traducător se dovedește a fi Andrei Brezianu: „Personal cred că religia merge mult mai în adâncime decât orice altă reflecție a spiritului uman și că adevărata viziune a vieții este religioasă. Omul care n-a trecut prin religie și care nu a cunoscut tentația religioasă este un om vid”. (Cioran în vol.: *Convorbiri cu Cioran*, București, 1993, p. 234).

13. vezi articolul jurnalistului I. Spânu postat în 5 iunie în „Cotidianul” despre revista „România literară” care „renunță la originalitate” și publică texte care au mai fost publicate <http://www.cotidianul.ro/nicolae-manolescu-publica-un-text-inedit-care-a-mai-fost-publicat-de-doua-ori-215100/>. Expresia „renunță la originalitate” am citat-o din textul unei clujence care scria că revista „Tribuna” ar „renunța la originalitate”, text on-line cu „particularitatea” că exact ceea ce era →

prezentat în prima parte a articolului ca indiciu al lipsei de originalitate, în final era înfățișat drept o practică uzuală a revistei „Observatorul Cultural”, care și ea „renunță la originalitate”. Or tocmai revista bucureșteană era dată drept model demn de urmat la Cluj. Referitor la sporirea calității unui text mai elaborat (situație neobservată de confuza autoare la citirea „Tribunei”, scoasă de dl M. Arman), se știe că Mircea Eliade (pe când coordona cele 16 volume ale Enciclopediei Religiiilor, apărută în SUA în 1987) văzând numărul sporit de cuvinte la puținele fișe pe care i le dăduse tânărului Culianu să le scrie, l-a trecut drept autor și pe cel care îmbunătățise calitatea textului compilat de Culianu. De aceea, fișele profesorului de română de la Groningen apar în general cu dublă semnătură: Culianu și Cicerone Poghir, mai în temă cu istoria religiilor decât I.P. Culianu, „un peu ‘securist’ sur les bords” (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Himera „Școlii de la Păltiniș”*, <http://www.scribd.com/doc/45916589/Isabela-Vasiliu-Scraba-Himera-%E2%80%99CScolii-de-la-Paltinis%E2%80%9D-ironizata-de-Noica> și *Himera discipolatului de la Păltiniș, prilej de ironie din partea lui Noica* <http://www.scribd.com/doc/164908931/Isabela-Vasiliu-Scraba-PatinisHimeric-2>). În 21 iulie 1977, Culianu îl informa într-un post scriptum pe marele istoric al religiilor că i-a cenzurat interviul luat la Chicago în mai 1975, unde ajunsese cu sprijinul (inclusiv financiar) al profesorului Eliade. Tânărul de 27 de ani modificase următoarea afirmație a lui Eliade: „**comunismul este o lume dominată nu atât de marxism, cât de poliția secretă**”. Ce nu-i plăcuse? Desigur, întregul conținut: Atât constatarea terorii ideologice: „am eliminat cu totul marxismul”, îi scria I.P. Culianu, fost membru PCR încadrat în „domeniul ideologic” prin postul de la revista **Secolul XX** (primit înainte de plecarea în Italia), cât și evidențierea ponderii Securității (a poliției secrete), a cărei teroare depășea în comunism teroarea ideologiei unice. În anul când faimosul istoric al religiilor fusese ales membru al Academiei Belgiene (pe 19 febr. 1977), asistentul de română de la Groningen (care ținea în secret legătura cu securității de la „controlul secret”, trimițându-le chiar și în anul 1985 note informative despre academicianul Eliade, vezi *Mircea Eliade în arhiva Securității*, Ed. Mica Valahie, București, 2008, p.230-233) i-a scris că și-a „permis să înlocuiască fraza cu *controlul secret* și să elimine cu totul marxismul?” (I. P. Culianu către Eliade, 21 iulie 1977).

14. v. Isabela Vasiliu-Scraba, *Pelerinaj la Păltinișul lui Noica*, sau <http://www.isabelavs.go.ro/Articole/inculturaPaltinis6.htm> .
Sursa www.isabelavs.go.ro

RUGĂCIUNE (1966)

O, Părinte,
Caută-mi inima în răsufierea
ghețurilor
închiși de veșnicii în negurile
peșterilor;

Caută-mi gândurile în crucea
văzduhului
unde se lovesc toate stihiiile
împărăției Tale;

Caută-mi trupul umflat și murdar sub
rădăcinile păcatelor ce cresc ca
sălciile
găunoase lângă apa vieții;

Găsește-mi-le, Doamne, și adună-le
dinaintea
bunătății Tale, spală-mi-le cu
lacrimile Tale
de Părinte iertător și purifică-mi-le cu
flacăra puterii Tale divine de tot ce e
rugină
și putreziciune în ele și lasă din mine,
doar
un pumn de cenușă curată;

Amestec-o cu sângele din rănile
palmelor
Tale și plămădește din ea un nou
Adam,
purificat, iar pe mine nu mă mai
scoate
din coasta lui, ci lasă-mă să trăiesc în
el
și prin el, până la sfârșitul lumii.

PIETRE SECI (1965)

Pietre seci cheamă noaptea
stropi de lumină lichidă,
ca să se fâlească
cu strălucirea stelelor.

Ape galbene și tulburi
strigă că-s de aur topit,
când e lună plină.
Nu-și mai amintesc că le-au murit
peștii.

DOUĂ, UNA

Două urme de pași spre lumină
în noroiul verzui de la popii
întunericului
merg, merg una în urma celeilalte
cu sonor de liră

Un pas înapoi – o destrămare.
De aici, numai una...

Își strânge pământul lacrimile norilor
în urmele pașilor.

Mergând spre lumină
una în urma alteia,
cântau, poate...
Ajunge un singur pas înapoi
pentru o destrămare în viață!
De aici numai una mai oglindește
cerul gol.

MAMĂ

Nu voiau mama și fiica și fiul
să vină la fiu în casă...

Fiul nu mai putea de dor
și vorbea despre toate:
casa cu porți la curte,
rândunici,
sub garduri – plante,
în fânar sunt cuiburi,
zemuri în pivniță
căci vinurile s-au vărsat
în cinstea tuturor;
cum coasta
nu se știe pe ea,
lăsând cireșii
să-și facă de flori
și să le coacă
numai pentru îmbrățișarea
hoților doar, lacomi,
demni de vârf.

Eu zic:
mai bine ar fi fost
să fi plecat pe munți în căutarea
noastră,
mamă, pomenită într-o dragoste.

O VENIRE

Veni fumul și zise: Nu!
Veniră ochii și ziseră: Da!
Mai slab fumul.
Mai albaștri ochii,
goniră cenușul.
Când?

RODICA ANCA

PARADOXURILE UNEI NEÎMPLINIRI CULTURALE ÎN RĂȘINARI,

COMUNA DE OBÂRȘIE A LUI OCTAVIAN GOGA ȘI A LUI EMIL CIORAN

Orice localitate din lume trăiește cultural prin amintirea personalităților importante pe care le-a dat țării respective și, în cele mai fericite cazuri, chiar lumii întregi, notorietatea lor fiind susținută azi, mai mult decât oricând, de turismul care este cea mai rentabilă dintre toate industriile. Cine poposește la Salzburg, în Austria, nu poate să nu se oprească la casa unde s-a născut în 1756 W. Amadeus Mozart, și vă asigur că 12 luni din an vizitatorii roiesc în zona aceea. În Anglia, la Stratford-upon-Avon, cei peste două milioane de turiști înregistrați anual vor să viziteze nu numai casa natală a lui William Shakespeare, ci și locuința sa din anii maturității. Apoi merg la Holy Trinity Church, unde Shakespeare a fost botezat, ca tot acolo să fie și înmormântat. În vecinătatea orașului, turiștii vor să viziteze casa unde inițial locuise mama scriitorului de geniu, chiar și pe aceea a soției lui. Și astfel autocarele cu turiști au aglomerat străzile orașului, încât localnicii fac reclamații la primărie. Ei nu se plâng, însă, și de beneficiile economice pe care le aduce turismul în zonă. La Florența, în Italia, mulți turiști se opresc la casa lui Michelangelo, chiar dacă s-au păstrat mult prea puține lucruri care să-l reprezinte, și am ieșit cu totul dezamăgită din acel muzeu. În Spania, o țintă a turiștilor este Alcalá de Henares, unde s-a născut și a copilărit Miguel de Cervantes, primăria orașului inițind cu începere din 1997 „Zilele gastronomiei lui Cervantes”, ca nou punct de atracție pentru vizitatorii de pretutindeni. Mai mult, în Spania se realizează adevărate trasee turistice pe urmele personajelor și ale întâmplărilor narate de Cervantes în romanul său *Don Quijote de la Mancha*. Și exemplificările ar putea continua pe pagini multe.

Marii scriitori români se bucură și ei de o asemenea recunoaștere postumă. Astfel, la Ipoteștii Bucovinei casa copilăriei lui Mihai Eminescu a devenit în timp un modern centru cultural. Humuleștii lui Ion Creangă, satul Hordou, unde se născuse în 1866 George Coșbuc, Prislopul lui Liviu Rebreanu din zona Bistrița-Năsăud sau chiar Mărțișorul bucureștean, ca laborator al creației argheziene, au cunoscut metamorfoze spectaculoase în ultimele decenii, când o vizită a elevilor în programele „Săptămâni altfel”, spre exemplu, poate stimula interesul pentru descoperirea operei unor scriitori români reprezentativi, interes care înregistrează, altfel, o alarmantă descreștere.

Cea mai veche localitate a Mărginimii Sibiului, atestată documentar în 1204, comuna Rășinari, este binecuvântată de Dumnezeu prin tradiția seculară a ciobanilor ei intelectuali, „țărani cu biblioteci”, care nu se rezumau la cunoașterea unor scriitori români, ci îl citeau pe Tolstoi și Balzac, pe Hegel și Schopenhauer. Din această comună de tradiție pastorală de sub streșina Munților Cibinului, s-au ridicat și intelectuali străluciți, personalități de frunte, afirmate în diferite domenii, la nivel național și chiar internațional. Panoplia lor este mult mai bogată decât ne-am închipui și foarte interesantă ca spectru uman și profesional. Ea se completează și în prezent, dovedind vitalitatea spirituală a satului de români transilvani. Situată aproape de Sibiu, în centrul României, poziție geografică ce sporește șansele vizitării, localitatea aceasta este renumită astăzi în toată țara și în străinătate mai ales pentru personalitățile ei emblematice, poetul Octavian Goga și filosoful Emil Cioran, drept care din toate părțile sosesc vizitatori interesați să le cunoască obârșiile, dar pleacă profund dezamăgiți. Casa natală a lui Octavian Goga, al

doilea mare poet național român după Mihai Eminescu, muzeu care este o bijuterie a genului prin autenticul ei, mobilierul de epocă, obiectele casnice, lucrurile bine conservate, biblioteca familiei, fotografiile păstrate etc. era cândva vizitabil, dar în mod paradoxal acum este ferecat aproape întregul an. De ce? Pentru că este proprietatea privată a unor moștenitori de vază, o celebră actriță, chiar directoare a Teatrului Național din București, și un profesor de literatură română din Capitală. Pe cât de onorantă este calitatea de-a fi vâstar din spița unui asemenea neam, pe atât de păguboasă este tergiversarea redeschiderii muzeului Goga la Rășinari.

Am urmat și eu calea surselor electronice de informare, pe care le uzităm din ce în ce mai frecvent cu toții. Pe site-urile Primăriei se menționează uneori, dar nu tocmai consecvent, lipsa de acces la cele trei case natale importante astăzi, respectiv cea a lui Oct. Goga, a lui Emil Cioran și cea a Ilarie Mitrea, case nevizitabile mai mult din motive subiective, decât cu adevărat obiective. În aceste condiții, iată experiența unui bucureștean sosit la Rășinari plin de speranță: „Am coborât pe strada Octavian Goga, pe lângă Școala „Octavian Goga” și am ajuns la Casa Memorială „Octavian Goga”. Am bătut la poarta mare de lemn și nu s-a întâmplat nimic. Ne-am zgâit pe geam, înăuntru nu era niciun semn de viață. Iar am bătut. Unei băbuțe i s-a făcut milă de noi. Ne-a spus că ne agităm degeaba. Cheia se află la București, în posesia actriței Ilinca Tomoroveanu, care este urmașa a poetului: "No, o avut cheia și doamna învățătoare, numa că o ieșit la pensie și nu mai vrea să aibă pe cap turiști așa ca voi. O dat cheia la doamna Ilinca și casa îi deschisă numai când vine dânsa de la București, în general toamna". Oarecum descurajați, am plecat spre clădirea de care văzusem lipit un bust al lui Emil Cioran.”. Întrerup mărturia călătorului, care va fi descumpănit și de situația de la casa natală a Cioranilor, ca să constat un alt paradox. Spre deosebire de atât de atent dotată casă memorială a “poetului pătimirii românilor transilvăneni”, casa natală a filosofului Emil Cioran, rășinăreanul care uimește cu gândirea sa întreaga lume, este total neamenajată. De ce? Pentru că Primăria comunei nu izbutește să înduplece pe actualul posesor, care se numește în mod paradoxal tot Cioran, dar nu e rudă cu familia protopopului Emilian Cioran, să-și vândă acea proprietate. O rudă a celui proprietar îmi rezuma situația lui, spunând că mulți ani la rând el oferise insistent spre vânzare casa aceasta primăriei din comună și ministerului de resort, pentru că avea mare nevoie de bani, dar propunerea lui nu fusese luată în seamă. Acum lucrurile stau tocmai invers, căci proprietarul nu mai este atât de strâmtorat material, așa că nu ascultă rugămințile primarului Bogdan Bucur, decât în condiții cu totul favorabile lui.

Ar exista și varianta ca pe un alt teren din comună să se ridice o casă cu destinația de muzeu modern. Dar noi credem că niciunde pe harta comunei nu se poate ridica mai legitim ca aici, exact unde locuise familia protopopului Emilian →

ANCA SIRGHIE

Cioran și unde s-au născut cei trei copii, între care Emil a devenit celebru la Paris, un muzeu care să-i reprezinte în fața lumii. În descrierea pusă pe site-ul Primăriei, putem descoperi câteva argumente peremptorii în acest sens: „Casa filosofului și scriitorului care a plecat din Rășinari e la marginea drumului pietruit care străbate satul, în dreptul Bisericii Mici, pe malul Râului Caselor. Clădirea e, ca și cea a consăteanului lui Cioran, Octavian Goga, o casă ardelenască cu ziduri înalte la exterior și o grădină mare în curte. Casa lungă, cu etaj și două rânduri de porți mari arată în primul rând condiția familiei lui Emil Cioran, al cărui tată, preot, era un om important în sat. Construită de Jacob Cioran în anul 1846, clădirea sugerează mândria românului ardelen din clasa de mijloc, fiind un imobil mare, cu multe camere, ferestre pe aproape toate laturile și colonade cu frunze ori alte motive populare românești. Ferestrele sunt și ele interesante, cu obloane de lemn care se deschid spre exterior. Exact în fața casei, în plină stradă, e așezat și un bust ceva mai înalt de un metru, care îl înfățișează pe Emil Cioran, bust afectat însă de trecerea timpului. Din păcate, interiorul casei nu este deschis vizitatorilor. Clădirea este acum în proprietatea unei familii din sat, care a fost nevoită să deschidă ușa turiștilor curioși veniți chiar și din America Latină ca să vadă locul unde s-a născut marele filosof.

Stăpânii casei ar fi dispuși să o vândă, iar primarul spune că încearcă să obțină banii de la stat ca să facă aici un muzeu în memoria lui Emil Cioran. Interesant este că în ziua de azi numele de Cioran este încă răspândit în comună, fiind purtat de vreo 20 de familii, pentru că vine de la denumirea unui versant de lângă localitate: Coasta Ciorii. Frumusețea casei și a satului e considerată singura rază de lumină și nostalgie pe care a avut-o cel considerat un adevărat „filosof al pesimismului”. În anii petrecuți la Paris, într-o mansardă, Cioran visa la casa natală și comuna Rășinari, care îi fuseseră atât de dragi. „Cât aș vrea să revăd străduță de străduță, colțișor de colțișor, acest blestemat, acest splendid Rășinari”, scria Cioran în anul 1973. Suficient de mult cât să te convingă să vezi casa și să vizitezi Rășinariul. Nu de alta, dar, pe lângă această clădire, Rășinariul are extrem de multe lucruri de oferit, de la istorie la tradiții și frumuseți naturale.” O încercare stângace de recuperare am găsit-o în filmarea postată pe Site-ul Primăriei din Rășinari, unde titlul promitea o plimbare prin interiorul casei natale a Cioranilor, dar speranța noastră s-a stins aproape instantaneu. Oare, acum când de ani buni vin spre Rășinari nu numai universitari sibieni și din diferite alte centre ale țării, lor alăturându-li-se cercetători și pasionați cititori ai operei lui Emil Cioran, sosiți uneori de pe continente îndepărtate pentru simpozioane anuale de o certă valoare științifică, localnicii nu găsesc cuvenit să dea niciun semn al prețurii gânditorului de la Paris? Generoasa implicare a unui Cioran al trecutului în sprijinirea lui Andrei Șaguna într-un moment de impas financiar la mijloc de secol al XIX-lea, episod pomenit frecvent de preoții comunei în slujbele lor bisericești, ar putea găsi la ediliile de azi un bun exemplu pentru ieșirea din acest impas, care prelungește o stare letargică ce are urmări nocive incalculabile.

Oare nici moștenitorii lui Octavian Goga și nici proprietarii casei Cioran nu au înțelegerea civică și morală necesară, nesocotind deserviciul pe care îl fac memoriei unor asemenea iluștri înaintași? Până la urmă, a fi urmașul unui om celebru nu presupune numai o favoare a destinului, ci și o

obligație, o îndatorire, o responsabilitate pe care o ai față de comunitate. Cine ar putea calcula pierderile morale și materiale pe care comuna întreagă le are, atât timp cât proiectul valorificării acestor case memoriale este târâgănat deja de atâtea decenii?

Atunci când vorbesc despre frumosul muzeu care este casa natală a lui Octavian Goga din Rășinari, se cuvine să precizez că aici și nu la Castelul de la Ciucea, vizitatorii se pot edifica asupra familiei de preoți români modești, familie în care crescuse autorul *Clăcașilor*, al versurilor din poemul *Oltul* sau din *Noi, Dascălul, Dascălița, Apostolul* și din atâtea alte poezii nemuritoare. Eu o afirm cu toată răspunderea profesorului de literatură română, care a condus grupuri după grupuri de liceeni la muzeul deschis de decenii bune în plin socialism. Chiar mai târziu, când accesul a fost restricționat, s-a găsit soluția practică, astfel că nu numai elevii școlilor

sibiene, ci și turiștii veniți de departe erau primiți cu toată preocuparea de Ana, femeia din sat, care avea în stăpânire cheia casei. Ea povestea cum a ascuns în zid lucrări ale scriitorului, pe care Securitatea socialistă îl socotea un dușman al regimului ca orientare politică, și noi, vizitatorii îi purtam o reală admirație. Ea își amintea ce mari personalități veneau la Rășinari la invitația lui Oct. Goga, oameni politici și literați, de la M. Sadoveanu la Liviu Rebreanu etc. sau G. Călinescu, pe

care l-a găzduit mai mult timp ca să se documenteze pentru *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. Lecturile ad-hoc sau recitalurile organizate de unii profesori pasionați cu vizitatorii tineri ai muzeului, popasurile în curtea cu “trei pruni frățâni” au rămas de neuitat în mintea tuturor acelor participanți. Astăzi este inacceptabilă soluția ca pentru oricare eveniment proiectat la Casa Goga, să fie făcut efortul nedorit al unei deplasări de la București la Rășinari, ca să se vină cu cheia. Deservirea unui muzeu, deschis 12 luni în an, cu orar bine stabilit în zilele săptămânii și cu ghid vorbitor al măcar unei limbi străine de mare circulație, nu poate fi acoperită de membrii familiei moștenitoare, ci de profesioniști specializați în domeniu.

Tot astfel, în viitor se pot organiza pe lângă Muzeul Cioranilor, (căci nu va fi în el vorba numai de celebrul Emil, ci și de tatăl Emilian, protopopul, și de Aurel, mezinul familiei, figuri și ele emblematice pentru viața Transilvaniei) și trasee de vizitare a mai multor puncte de interes în zonă. Dincolo de satul în sine, vor putea fi atinse în asemenea vizite organizate negreșit stațiunea Păltiniș, alături de Șanta, acel loc drag, marcat luminos și nostalgic în corespondența fraților Aurel și Emil Cioran.

Spre a concluziona, în prezent, între obiectivele turistice de mare interes, pe site-ul comunei Rășinari sunt bisericile, școala, monumentul memorial al eroilor din al Doilea Război Mondial, ridicat de școala comunei, mausoleul lui Andrei Șaguna de la Biserica din Deal, troițe și casele natale ale poetului Oct. Goga, ale lui Emil Cioran și medicul militar Ilarie Mîțrea, dar niciuna dintre ele, în mod paradoxal, nu este vizitabilă.

În centrul comunei, în fața Căminului Cultural de pe Râul Caselor tronează bustul lui Oct. Goga, creație a sculptorului Călin Baciu, iar din 2013 acestuia i s-a alăturat bustul lui Emil Cioran, creat de sculptorul Ioan Cîndea. Este ceea ce un turist al începutului de secol XXI venit în comuna lor natală poate admira în mod cert cu referire la cei doi creatori de geniu.

Dar, considerați că este suficient și edificator?

Eseu

Emilio Prados

Imaginarul transcendenței poetice

Născut în 1899, în Malaga, Emilio Prados a fost marcat de-a lungul întregii existențe de spectrul amenințător al frângerii vieții, ca urmare a sănătății șubrede, manifestată încă din copilărie. Dar nu numai atât. La vârsta de 23 de ani, a contractat o tuberculoză pulmonară care l-a smuls din mijlocul prietenilor creatori din celebra „Residencia de estudiantes” a Universității din Madrid, exilându-l pentru prima dată în Sanatoriul Davos Platz din Elveția. Cu această ocazie, se desparte de exercițiile scânteietoare ale cultivării poeziei pure ale confraților madrileni și se înfruptă din operele marilor romantici germani, Goethe și Novalis.

De atunci, poezia sa va căpăta o profunzime și o originalitate unice, încercând să înfrângă prin versuri de mare impact acel spectru grav și amenințător al morții. Astfel, el creează un original imaginar al diurnului cotidian, în scopul seducerii și umanizării infinitului veșnic amenințat.

Deși o ființă deosebit de activă în plan social și politic, punându-și fără rezerve forțele în sprijinul democrației și al crezului Republicii Spaniole în îngrozitorul război civil (1936-1939) după înfrângere a luat din nou drumul exilului, de data aceasta până la sfârșitul vieții (survenit în Mexic, în 1962).

Încă de la începutul carierei poetice (cu apariția volumului intitulat sugestiv *Tiempo*), poetul se lasă vrăjit de elementele esențiale ale naturii înconjurătoare, care i-a fermecat copilăria fragilă și prima tinerețe. În acest fel, evită însingurarea și seducția neantului necruțător.

Tocmai de aceea versurile sale se detașează de la început de artificiile stilistice sclipitoare, dar artificiale, ale confraților, cultivând imagini grave, esențiale, pline de greutatea vieții, imagini oferite de peisajul mirific al ținuturilor binecuvântate ale Malagăi natale. În acest spațiu, se deschide către infinit chemarea mării, a depărtărilor și a visurilor de aventură, iar pe țarm, cea a vegetației bogate, a copacilor, a întinselor livezi de

măslini cu florile și rodul lor oferite tuturor, în mod generos și dezinteresat. În acest paradis terestru, propice vieții, apare ca un element al infinitului luna, care întregește la nivel cosmic peisajul. Astfel, în scurtele poem *En la noche*, scrie: „La luna en el cielo / clava la dorada ancla”. Peisajul cosmic este apropiat cuprinderii sentimentale a eului poetic prin imaginea atât de umană a corăbiei ce își aruncă ancora. Dincolo, în peisajul țărnelor mirific, „Quedó la luna enredada / en el olivar” (*Calma*). Aici, acest simbol al Cosmosului îndepărtat, luna, se lasă sedusă de tihna și pacea din măslini.

Imaginile ne duc cu gândul la observațiile lui Gaston Bachelard, din studiul *Pământul și reveriile odihnei*: În special imaginile fundamentale, cele în care se angajează imaginația vieții, trebuie să fie asociate materiilor elementare și mișcărilor fundamentale. Faptul de a urca sau coborî – aerul și pământul – vor fi totodată asociate cu valorile vitale, cu exprimarea vieții¹.

În poemul *Durante el día mi faro* din ciclul *País*, poetul comunică cu aceste elemente esențiale ale naturii natale, prin intermediul scrisului: „Pero el poeta cansado / la pluma al mar ha tirado, / siempre mirando a la luna. / su rueda de la fortuna”. Norocul poetului, deci norocul vieții înseși este chiar acest Cosmos ce-i conferă spiritualitatea necesară pentru a se simți solidar cu misterul Creației universale. În sens invers de data aceasta, pacea obișnuită a căminului familial, cu gestul comun al înfășurării firului de lână pe ghemul spornic, redă sugestiv torsul timpului pe spirala cosmică: „La lana cayó en

la tarde. / Quedó el ovillo en el aire...” (*Melancolia en el sur*). Micul univers protector al vieții trimite la rândul lui sugestii pentru revelarea și apropierea de poet a marelui univers.

În volumul *Vuelta*, poemul *Juego de memoria* readuce în actualitate universul școlar al copilăriei, cu timpul eternității sale, ferit de torsul pe caierul vremii: „pero el reloj se quiebra / de un golpe al tiempo / y brota del presente / la luz de la campana”. În acel spațiu al deschiderii spre lume a vieții, lumina clopotului sugerează eternitatea credinței, a umanizării micilor spirite prin și pentru aceasta. Copilul este o fărâma din această eternitate, dar nu una oarecare, ci o fărâma ce poartă în ea viitorul. El însuși, minune a înțelepciunii naturii, are nevoie de experiența inițierii întru existență de cei care i-au dat viață și care la rândul lor au primit-o de la părinții lor. Aici, poemul sugerează întâlnirea dintre generații și continuitatea neîntreruptă a lor.

Acest efort de depășire a limitelor întru continuitatea vieții se întâlnește și în natură și în Cosmos: „¡Aguarda luz, no resbales, / que se va a manchar tu rio/ con las riberas del aire!” (*Perfil*). Minunea devenirii materiale a luminii se poate întina de transparența și infinitatea însăși a văzduhului. Toate aceste nuanțe ale firii îl fascinează pe poet în nevoia lui continuă de a trăi la nivel superior metamorfozele devenirii spre nemurire. În aceste transformări ale naturii, ale Cosmosului, se adapă și sufletul și gândurile omului: „Resbala el barco en el alma / y el pensamiento en el agua” (*Perfil*). Corabia, obiectul scrutător din totdeauna al mărilor, vine spre peisajul mirific al locului nașterii poetului cu toată încărcătura de visuri ale omenirii în timp ce gândurile, inteligența acestuia scrutează adâncurile nepătrunse încă ale mării.

Dar, cu toate aceste tentații ale permanenței vieții, existența poetului ca ființă individuală e veșnic pândită de spectrul neantului. Pentru a-l înfrânge, el caută dincolo de limitele vieții și ale morții tot esențele viei ale omenescului, cu întreg arsenalul lui de iubiri și trăiri. Astfel, conferă în poeme imaginea suprarealistă a Cosmosului care refuză în acest fel →

GEO CONSTANTINESCU

¹ Gaston Bachelard, *Pământul și reveriile odihnei*, Ed. Univers, București, 1999, p. 270.

moartea, extincția veșnic pânditoare: „La balanza de la sombra / pesa a la luna./ La tarde sujeta al árbol / – fiel de la noche / y la espuma...” (*Perfil*). În acest fel, nimic din cele ce există nu vor cunoaște tentația neantului. Deși noaptea, umbra, pot fi sugestiile lui implacabile. Dar luna, arborele, spuma deși sunt supuse atât de diferit trecerii timpului mecanic, care macină și ucide, își trăiesc fărâma lor de eternitate. Iubirea, starea de grație și de comunicare a două ființe, au același ecou de afirmare a continuității vieții: „Deja que la voz ondula: // Libertada del labio,/ Se ciñe a tu cintura: / Eco” (*Reflejo*). Contopirea prin dragoste a celor două ființe are, de asemenea, forță cosmică, tinzând în viziunea poetului spre consistență geofizică: „Ven, méteme la mano/ por la honda oscura de mi carne./ Dentro se cuajará tu brazo/ con mi sombra;/ se hará piedra de noche,/ seca raiz de sangre”...

Prin urmare, totul trimite în poezia lui Emilio Prados mereu spre un dincolo de clipa trăită. Astfel, brațul femeii iubite pătrunde dincolo de formele exterioare ale cărnii iubitelui, se conjugă cu umbra acestuia pe acest pământ, pentru ca, în final, să devină prin stâlpul de piatră al nopții, piatra funerară, uscată rădăcină a sângelui. Altă dată, în clipa de aur a iubirii, poetul întâlnește în trupul iubitei pe însuși Dumnezeu: „Como un río mi sangre / cruza en pie tu silencio: / Qué noche tan clara / De Dios bajo tu pecho” (*Ascensión*). Iubirea telurică, iubirea pentru femeie nu se opune celei celeste, pentru Dumnezeu, ci o desăvârșește. E o viziune ce nu se încadrează dogmelor cotidiene, dar poetului nu-i pasă de aceste limitări. Ființa pe care o caută el în sine, în comunicarea cosmică cu ființa iubită, cu natura și Universul devine mult mai complexă decât cea stigmatizată de dogme.

Chiar dincolo de trecerea ființei individuale spre noapte, poetul crede că astfel se deschide o nouă viață: una a Totului, cu ritmurile ei supraindividuale, nepieritoare: „Aunque me cueste el árbol de mi cuerpo / conduceme a ti, muerte”. Astfel, moartea nu mai apare ca sfârșit, ca punct final, neantul, ci ca drum inițiativ spre o nouă viață.

Visul poate fi o cale spre permanență a ființei, dincolo de moarte: „yo quiero huir, perderme

lejos, / allá en esas regiones en que unas anchas hojas / tiemblan sobre los estanques de los sueños que inundan”. Imaginea plastică a persistenței în viața comună a Totului apare ca aceea a unei realități idilice aici și acum, dar frunzele late ale acelei naturi comune se reflectă într-un iaz ce nu mai aparține realității concrete, ci lumii viselor.

În volumul *Mínima muerte* (1944) eternitatea este sugerată nu de elementele permanenței, ci de frumusețea și efemeritatea florii de trandafir: „Luego la rosa nació / del anillo de sus muertes, / sobre la mano de Dios. // ¡Feliz quién su rosa siente!” Frumusețea acestei flori ajunge să fie invidiată chiar și de creatorul ei etern. Evocarea acestei frumuseți îl va face fericit pe Creator dar și pe cei care se bucură de frumusețea ei în limitata lor viață. Mai ales atunci când viața însăși pare a deveni uitare, părăsire a sinelui profund, a conștiinței trăirii fericirii sau a nefericirii: „¿Es un descanso el olvido? / ¿Es olvido caminar? / ¿Es camino empezar, / a olvidarse del olvido? // ¡Nada me enseñe el pensar! // Para saber lo que he sido / tan solo la muerte pido”. Inteligența, gândirea nu ne învață nimic despre viață, poate doar moartea să facă acest lucru, dincolo chiar de uitarea care-i este caracteristică.

Dar poetul nu disperă în această căutare, moartea nu-l îngrozește, pentru că el o trăiește ca o prelungire a vieții.

În acest context, apa însăși, ca principiu și leagăn al vieții universale, devine în poezie frumusețe a reflectă-

rii lumii tocmai în punctul unde ”el mundo es memoria / reflejada de su vida”.

În viața de dincolo de moarte, poetul poate fi însuși copacul înalt, desăvârșit, semeț în bătaia vânturilor, ca un suspin de viață al ascunsei tăceri: „¿Quién habla / entre los tallos tiernos?... // En pie, delgado, altísimo / nivelador de vientos, / es el árbol suspiro / de mi oculo sielncio”.

Fericirea dăinuirii în viața de dincolo se va materializa în trăirea altor întrupări ale vegetalului pe care le-a admirat și le-a iubit în cea prezentă.

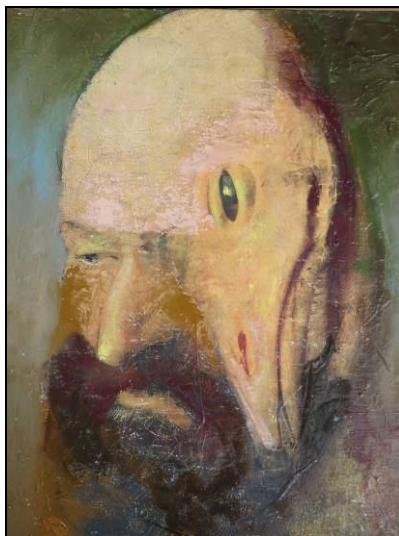
Această trăire va avea consistența visurilor: „¡Mi campo! Morir en ti! // Campo del huerto, / por el camino del sueño” (*Caminante del sueño*). Asta pentru că ființa lui va fi îmbrățișată tot de câmpul iubit, de livada familială, încât în acest peisaj mirific neantul nu poate pătrunde.

Iubirea însăși își găsește continuitatea în ritmurile Marele Tot: „Amor: bajo el agua, muerto / junto al jazmín. / Amor, si por mi preguntas, / amor, sí, junto al jazmín: / ¡toda la noche me oculta!”. Iubirea, asociată cu floarea de iasomie îl vor căuta ascuns sub limpezimea apei și cumințenia pământului. Iar această comunicare nu se va curma.

Tăcerea însăși de atunci va fi comunicare, jinduire spre veșnicie: „Cállate, fuente. / Ay, luna, cállate. / Estrella, rumor del ciprés / más alto: cállate. / Ay cállate tú, jazmín” (*Voy de noche*). În tăcerea lor solemnă, formele care au creat ritmurile vieții acesteia vor avea corespondențele lor tainice, dincolo. Poemele nu fac decât să le descifreze.

Prin urmare, aceste elemente ale realității, acești piloni de susținere a fericirii și a frumuseții vieții vor reveni în eternitate prin ecouri, visuri, tăceri solemne. În lumea de dincolo, ființa poetului va fi salvată tot de pământul bun, mănos, de apa limpede, dătătoare de viață, de livada plină de flori și fructe, de vântul răcoros și șăgalnic, de copacul umbros, vertical, neclintit.

Acestea chiar dacă rămân undeva, deasupra, mărturii ale continuității vieții de după moartea poetului, vor persista de asemenea în visele lui, ca ecouri ale fericirii și admirației lor de atunci. În acest fel, poetul afirmă: „Pido mi historia en ti / muerte, porque aun te veo / llena en total →

Wanda Mihuleac • Bătrânul cu gâscă

de amor/ por lo que te han cantado”
(*Y dice el cuerpo*).

Deci, în această continuă căutare a transcendenței ființei umane dincolo de limitele ei firești, Emilio Prados a conferit cuvintelor alese, dincolo de valoarea obișnuită, comună, sensuri nebănuite. Metaforele lui insolite au ignorat corespondențele greoaie ale gândirii abstracte, cucerind continuu sensuri noi, pline de transparențe și trăiri.

Provocat de timpuriu de moarte și hărțuit de spectrul ei implacabil, poetul Emilio Prados a reușit s-o învingă prin cântec. Versurile sale, la rândul lor, au provocat-o și au supus-o prin imaginile elementelor care i-au asigurat fericirea și împlinirea în timpul scurt care i-a fost dat. Semnificațiile lor profunde i-au dat tăria să creadă că poezia îl poate salva pe el și pe cei care cred în nemurirea din totdeauna a Ființei.

În acest fel, Poezia lui Emilio Prados și-a dovedit izbânda aspirației spre permanența fericirii, prin cititorii săi, dincolo de timpul în care poetul a trăit și a scris. Cuvintele lui Gaston Bachelard din eseu *Aerul și visele* de data aceasta, confirmă cu prisosință aceste observații: Supra-eul imaginației estetice, dacă îl trezim în noi prin trăirea poemelor, este o forță de orientare de care suntem privați prin educația utilitară și rațională². Este un adevăr valabil pentru orice mare creație poetică, care prin evaluarea imaginarului comun al omenirii, printr-o nouă interpretare și re-creare la nivel superior a acestuia, și-a depășit limitele temporale în care a fost scrisă. Or, poezia lui Emilio Prados de-abia prin ultimele reevaluări critice și estetice își afirmă, fără tăgădă, întreaga măsură a valorii.

Bibliografie:

*** *Antología comentada de la Generación del 27*, Introducción de Víctor García de la Concha, selección y comentarios, Editorial Espasa Calpe, Madrid, 2007.
Bachelard, Gaston, *Aerul și visele*, Ed. Univers, București, 1997.
Bachelard, Gaston, *Pământul și reveriile odihnei*, Ed. Univers, București, 1999.
Prados, Emilio, *Caminante del sueño*, Antología poética, Ediciones Vitruvio, Madrid, 2001

² Gaston Bachelard, *Aerul și visele*, Ed. Univers, București, 1997, p. 129.

Rătăcirile de mac

Pe masă, semințe de mac:
aproape nimic pentru visele mele...
mâță blândă, dorul și-ascunde
ghearele-n lăbuțe,
gingaș vânător mereu la pândă

copilăros,
trupul meu se vrea
de fum și de ceață
ca nevăzându-l
trecerea ta să-l risipească precum o
furtună
(mângâierile sunt interzise,
iar surâsurile neîndestulatoare!)

Văpaie, când fierbinte ca soarele
alteori cu răceală de stea,
inima mea moare
zi după zi
ca o pasăre care nu-și mai găsește în
aer cărarea.

Eres* (erezie)

Mă proptisem de geam și așteptam
să cobori din versetul
în care m-am răstignit născocindu-te.
Luna alăpta prunci de nori bucălați
octombrie era cald și blând ca sărutul
unui timid
Te-mbiam la o ceașcă de cafea
sperând cât te țin de vorbă
să nu observi
Cum am să mă destram
dizolvându-mă
în fiecare înghițitură din ceașca pe
care o ții în mână.
Spune-mi, dar, îngerul meu distant,
ce alt duh ți-a mai pulsă în artere
așa,
ca vinul roșu de mânăstire...
Sânge în sângele tău
zbatere de gând în vena din tâmplă
Fie-mi Liturghie și Maslu
pentru duhul
care pe sine se aduce jertfă Duhului
Tău.

Împărtășanie

Beau vinul Tău:
sângele, preschimbat în văzduh, mă
părăsește –
nu mai aud, nu mai văd, mă pierd
între-atâtea cuvinte...
Duhul trist al poeziei,
demult poposit pe umărul stâng,
uită să-mi mai ciugulească inima,
și te privește îndrăgostit, ca pe un nor.
Macii sunt reflectați de icoane-n
amurg,

Duhului meu îi picură-ncet aripi de
ceară sfințită,
Mirare
și lacrimi
ne curg...

Odă pentru somnul rațiunii

privirea ta
cer răsturnat peste mine
barcă rătăcită
la Vama (prea) Veche
eu vorbesc, râd,
scot mânuși lungi, negre, de macrame
miroase a ciocolată Merçi
trăiesc într-o lume exotică
unde tu ești Jack Sparrow
tai furtuni citadine
cu vele A4 întinse la Yamaha
sârmă ghimpată la ușa mea
tu
fășii însângerate
costum spațial (cu fermoar timid)
în care dorm crizanteme și

e octombrie...
Dormi, e încă octombrie.

Iartă-mă...

(**F(orgive me....)**)

Nu mă mai trage în Rai
brațele tale vor obosi deșarte,
palmele-ți vor plânge mirosind a
trandafiri
însângerate de buruiana care sunt eu.
Numai vârful degetelor va lumina
până la Cer
sărutate de gândul meu nestatornic ca
valul
și pestriț precum scoicile în apus.
...ca atunci, știi?
În țara distanțelor deșarte,
unde o bătrână, beată de ani,
se trezise înfiorată de vinul Tău,
murmurând: „Doar atât?...”

ALBU EMILIA ISTRATI

AMURGUL IUBIRII

(XVIII)

Hegel știa deja câtă nevoie avem de altul (celălalt) pentru constituirea propriului nostru eu. Această întâlnire cu Altul, deși mai ambiguă, înseamnă mai mult decât celelalte două direcții de ieșire ale conștiinței în lume – prin voință spre persoană și prin percepție și memorie, respectiv spațiu și timp, spre obiect. Ea este o ieșire din certitudinea solipsistă a conștiinței, pentru că ne confirmă, prin dorința noastră, existența a altceva decât noi – de vreme ce dorim ceva, înseamnă că nu deținem ceva căruia îi resimțim lipsa și îi recunoaștem realitatea – și pare, în eventualitatea provocării dorinței altuia, să confere existenței noastre o relativă necesitate – cum suntem aruncați în lume, fără teme și fără finalitate, dacă devenim necesari cuiva primim dintr-o dată un temei existențial: trăim pentru cineva.

Fenomenologia spiritului ne înfățișează acest moment important al prezenței celui alt, al întâlnirii cu celălalt fie într-un raport agonial, sub forma luptei pentru recunoaștere, fie într-un raport apetitiv, sub forma dorinței: a lupta cu celălalt pentru a-l domina, a-l aservi sau a te îndrăgosti de celălalt în care vrei să-ți topești individualitatea, eul, cu care vrei să fii una. Hegel privilegiază lupta pentru recunoaștere și face din iubire ceva similar unui proces alimentar, o asimilare a unei conștiințe de către cealaltă. Altul apare cu pregnanță în lupta conștiințelor pentru recunoaștere. Orice conștiință este un „pentru-sine” care urmărește confruntarea cu Altul și chiar moartea Altuia, pentru a putea să-și impună adevărul ei, pentru a se putea face recunoscută și a se putea

recunoaște pe sine. (Hegel o spune foarte frumos: individul care nu și-a pus în joc viața sa poate fi foarte bine recunoscut ca persoană; dar el nu a atins adevărul acestei recunoașteri ca recunoaștere a unei conștiințe de sine independente.) La sfârșitul luptei pe viață și pe moarte între oamenii-conștiințe, acea conștiință de sine care a preferat viața libertății și care și-a arătat astfel atașamentul față de lumea sensibilă intră într-un raport de servitute față de conștiința victorioasă. Așa începe, ne asigură Hegel, cu „dialectica stăpânului și sclavului”, istoria...

Or, este evident aici că raportul stăpân-sclav, instalat de lupta pentru recunoaștere, este cu totul diferit de raportul Creator-creatură din ontologia religioasă creștină, cea care a putut da naștere, desigur prin interferențe, iubirii-pasiune. În măsura în care lupta pentru recunoaștere intervine în dorință, respectiv în iubire, ceea ce produce ea nu mai este o iubire de tipul celei a lui Tristan și a Isoldei, ci de tipul celei a lui Donjuan. Seducția și erotismul care descriu acest din urmă tip de iubire se bazează pe structuri de putere în manifestarea dorinței, pe confruntare și recunoaștere a eșecului și dependenței, foarte diferite de ceea ce este seducția în postmodernitate. Am văzut ce sens dă dorinței modelul ontologic al imanenței și în ce fel mai este ea metafizică. Din Hegel ne rămâne în mod clar articulată în filosofia occidentală ideea de celălalt, dar în mai mică măsură ideea dorinței: trecerea de la modelul dorinței unitive, de tipul erosului platonician, la modelul în ultimă instanță creștin în Occident al alterității nu este pe deplin operată. Următorul model occidental al iubirii, iubirea romantică, este cel care va dezvolta interesul pentru alteritate până la a face din ea principalul atu al seducției. Filosofia lui Hegel nu este una din filosofii moderne ale dorinței.

Ea este legată subtil de înțelegerea inclusiv a dorinței în termeni de putere, în acord cu modelul donjuanesco al iubirii. Mai este atunci această dorință, îndreptată spre celălalt și infiltrată de structurile luptei pentru recunoaștere, de dialectica stăpânului și sclavului, o dorință metafizică?

DORINȚA TRIUNGHULARĂ: IUBIREA, MEDIATORUL, STĂPÂNUL ȘI SCLAVUL

Cel care răspunde acestei întrebări prin analize subtile și profunde într-una din cele mai remarcabile – dar nu îndeajuns remarcate drept contrapondere sau replică la mai celebra carte a lui Denis de Rougemont – cărți ale celei de-a doua jumătăți a secolului XX, *Minciună romantică și adevăr românesc* [*Mensonge romantique et vérité romanesque*] este René Girard. El reia tema alterității a lui Hegel pentru a regăsi sintetizate în structurile romanului european modern – de la *Don Quijote* al lui Cervantes, trecând prin Stendhal și Flaubert, Proust și Dostoievski, până la "noul roman francez" - cele două teme fascinante ale *Fenomenologiei spiritului*: „dialectica stăpânului și sclavului” și „conștiința nefericită”. După el, problema fundamentală a romanului occidental modern nu este atât crearea personajelor, cât dezvoltarea structurilor dorinței metafizice, iar structura acestui roman este structura universală în care se organizează formele cele mai diverse ale „dorinței triunghiulare”. Analizele pe care le întreprinde René Girard sunt comparabile, prin limbajul heideggerian și prin fundalul filosofic, cu felul în care Hugo Friedrich a analizat structurile liricii moderne.

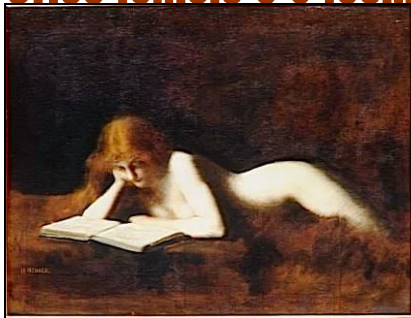
Diferența dintre ele este una de fundament și de intenții: în cazul lui René Girard avem o fenomenologie a romanului susținută sociologic și orientată etic-creștin, care caută să stabilească o tipologie a dorinței potrivit Altuia.

Dorința metafizică se poate manifesta în multiple feluri și formulele de manifestare pe care le are în vedere René Girard în analizele sale sunt mult mai ample decât ceea ce în chip limitat înțelegem prin iubire: donchijotismul (opțiunea pentru idealurile cavalești), vanitatea stendhaliană (orgoliul), bovarismul, snobismul proustian, frenezia dostoievskiană etc. Dar iubirea pentru care Donjuan devine modelul în modernitate implică toate aceste forme ale dorinței metafizice și este o nouă formă a iubirii, diferită de cea a iubirii-pasiune.

AUREL CODOBAN

Estetică

Orice femeie e o fee...

Nu spun cine știe ce noutate: bărbații au descoperit foarte târziu faptul că și femeile au un corp. Și că sunt niște făpturi frumoase. Femeile au descoperit acest adevăr și mai târziu.

Nici mie nu-mi vine a crede. Primul nud propriu-zis (considerat ca atare de specialiști) a fost realizat abia în 1493, la sfârșitul Renașterii, așadar, de Albrecht Dürer. Până atunci, trup nu aveau decât zeițele. Și acela destul de vag, în cea mai mare parte ascuns de văluri, de mahrame, de mantile. Nu poate fi vorba de nuduri în desenele de la Pompeii (secolul I e.n.), unde vedem în realitate satyri și nimfe (nu femei și bărbați) și unde picturile „porno” sunt, de fapt, niște caricaturi menite a stârni amuzamentul convivilor.

Nici literatura nu a fost mai generoasă cu femeia. În romanele Mesei Rotunde, portretul femeii e întotdeauna convențional, plin de stereotipuri: femeia are mâini albe, părul blond, ochi de azur și ten de culoarea zăpezii. Mai mult nu ni se spune, nu ni se arată. Silueta reginei Guenevère, a Isoldei, a tuturor celorlalte domnițe rămâne deocamdată un mister (pentru toată lumea).

Atât de locvace când vorbește despre avatarurile iubirii, poetul trubadur devine extrem de discret când trebuie să prezinte frumusețea femeii iubite. Înșiră neobosit locuri comune, dar pare a nu fi privit nicicând o femeie reală. Se văicărește, dar nu descrie mare lucru.

Ce să mai spun de teologii creștini, de Tertulian, de Augustin, de toți ceilalți doctori ai Bisericii? Nu la ei se cuvine să căutăm un portret feminin veritabil. Ei au privit spre văzduhuri, niciodată în jur. Iar femeile, din câte știm, nu plutesc printre nori ca serafi-mii și Zeppelinul. Unul mărturisește, în treacăt, că admiră coștele femeii, altul laudă buzele ei subțiri, semn de

discreție și bună cuviință. Toți sunt mai degrabă banali. Inocenți. În definitiv, nu asta era meseria lor.

Când descrie trupul sfintei Clara, un anume Eustatiu, biograful ei, își păstrează sobrietatea: la 42 de ani, sfânta Clara își sfășia cu un bici „învelișul de alabastru al trupului, iar rănile ei emanau o celestă mireasmă”. Nimic nu poate fi sincer aici. Totul este convențional și uscat. Dacă vrei să elogiezi frumusețea unei femei fără să dai amănunte, o compari cu mine-rarele. Și ai terminat. Ai din belșug safire pentru ochi, rubine pentru buze, opal pentru carnație, diamant pentru unghii. Dar asta nu înseamnă că te și pricepi. Ori că simți ceva...

De la trubaduri încoace, lucrurile nu au progresat în chip semnificativ. Întrebat ce apreciază la o femeie, prozatorul francez Pierre Bourjeade, care a scris romanul *La rose rose* (nu e un pleonasm, cei mai frumoși trandafiri sunt cei albi), afirmă fără să clipească: „La o femeie, părul e erotic. Fruntea. Urechile. Ochii. Obrajii. Nasul. Gura. Dinții. Limba. Vocea. Gâtul. Claviculele. Brațele. Încheieturile. Mâinile. Subțiorile. Mijlocul. Spatele. Fesele. Pântecelul. Exteriorul, interiorul sexului. Coapsele. Genunchii. Pulpele sunt erotice. Gleznele. Picioarele sunt erotice - și mă scuz pentru părțile pe care le-am putut uita pe drum”. A citat totul și nu a reușit decât un compliment încăpător. Degeaba te numești prozator, dacă nu ești în stare decât de această înșiruire lipsită de emoție. Aș fi vrut să-mi vorbească îndelung, precum Junichiro Tanizaki în *Jurnalul unui bătrân nebun*, numai despre nările femeii.

Trebuie să plec la școală. Voi încheia această însemnare cu o anecdotă. L-am întrebat odată pe un student ce iubește mai mult la prietena lui și am adăugat în glumă: plămâni, rinichii sau ficatul? Tânărul s-a cutremurat, de parcă aș fi rostit cea mai cumplită blasfemie, și mi-a răspuns: „Dom profesor, dar eu nu m-am gândit niciodată la prietena mea în acest mod...”.

Avea dreptate. Pentru îndrăgostit, „orice femeie / e o fee”.

VALERIU GHERGHEL

P.S. În imagine: Jean-Jacques Henner, *La liseuse* (1883).

Rhapsody in blue

I-am dat unui șoim numele tău
ca să te chem hăulind către zare,
înghețată iedera împletind
descărmate cetăți solare,
cântecul cerbilor de argint
râscolind perlurii adâncuri de mare.

Aleluia!

De la facerea lumii te-am iubit
sub mărul acela albastru,
florile lui ne-au cuminecat și miruit.
De-acolo, legați,
pe aripi de flutur ne-au răstignit.
Dovadă: cicatricea din sufletul tău.
Dovadă: semnul șarpelui pe sânul meu.

Iertat fie, Doamne, izgonitul cel mut,
cu geamătul plin de albastrul durut!
Stigmatul orei mi-l asum acuma doar eu.

Sângele meu a rămas
singura
controversată
lumină
din curcubeu.

A sare miroase petala de măr

Am ostenit mereu să îți spun :
Cuminecă-te când intri în mare!

Încă e plin ulciorul cu vin, din cel bun,
dăruit de stăpân.
Altfel,
odaia se năruie-n pulberi solare.
Zdrobești cu piciorul sidefuri de perle
moșite de șarpe
în șapte-necate ulcioare.
A sare miroase petala de măr,
pană și-agrafa de aur
din negrul meu păr
respiră, în noapte,
catrene.

Sirene îți bântuie visul,
chemări și blesteme vuiesc
în abisul din geana-ți albastră,
păsări de foc triluie,
aiuritor,
în fereastră.
Mânzul cel alb nechează a drum,
în vatra plesnită a iernii,
acum,
întreg a rămas doar poculul
cu urma subțire a buzei de scrum.
O, de-ar veni ploaia cuminte
să spele de rele,
descântec de iele,
fruntea-ți înaltă,
fierbinte...

MARIANA CRISTESCU

Iubirile scriitorilor

ION MINULESCU

Emfatic, expresiv, plastic, Ion Minulescu a oferit posterității o bogată metamorfoză poetică a experienței sale personale, transpusă sub semnul unui simbolism tardiv care i-a format reputația de „maestru simbolist” (Ion Trivale), „adevăratul stegar al simbolismului” (Eugen Lovinescu) sau „agentul cel mai activ al simbolismului înainte de război” (Șerban Cioculescu). Poezia sa eterică încă mai reușește să câștige admirația cititorilor, prin dinamica și accesibilitatea sa.

Cel cunoscut, în primul rând ca un sensibil poet simbolist, Ion Minulescu, a strălucit și-n proză ca și-n dramaturgie sau ca publicist. Simbolismul apăruse ca o nevoie de individualizare, „singurul fel de a nu muri de eminescianism” (Felix Aderca). Spre deosebire de contemporanul său, Alexandru Macedonski, poet care se adresa elitelor, Ion Minulescu s-a dovedit – autodeclarat – ca un poet al tuturor.

S-a născut la București, strada Covaci nr. 15, în noaptea de 6 spre 7 ianuarie 1881, dar a copilărit în Slatina, de unde se trăgea mama lui.

Tatăl său, Tudor Minulescu, era negustor în Slatina. Din păcate, a murit în urma unui atac de apoplexie, în București, la 1 ianuarie 1881, chiar la petrecerea de revelion, cu șase zile înainte de nașterea fiului Ion.

Mama sa se numea Alexandrina Ciucă. Pentru că era foarte tânără când rămăsese văduvă, s-a recăsătorit cu Ion Constantinescu, un căpitan de cavalerie.

Clasele primare și gimnaziul (clasa a VI și a VII-a le-a trecut într-un singur an), le-a urmat la Pitești, iar examenul de bacalaureat l-a trecut în 1899, la un pension particular din București, „Brânză și Arghirescu”. După finalizarea studiilor liceale, a plecat la Paris pentru a studia Dreptul, dar a renunțat, în favoarea literaturii simbolistice franceze. A locuit patru ani în Paris (1900-1904), unde s-a apropiat de boema artistică. Încă de atunci devenise un cunoscut al faimoaselor cafenele și cabarete, în care participa la discuții zgomotoase, trăindu-și din plin tinerețea.

La întoarcerea în țară, pentru că

își impregnase în suflet felul de a fi parizian, verva care-l caracteriza și-n București, l-a determinat pe Victor Eftimiu să-l descrie astfel: „un poet cu barba roșcată, cu șapcă și ochelari... Exuberant, familiar, cu gesturi largi, dezordonate, cu țipete stridente, cântărețul „Romanelor de mai târziu” năvălea ca un torent...”

Omul Ion Minulescu era sociabil, înclinat spre dialog, poante și vorbe de duh. „Acum trebuie să știți că Minulescu nu era un bărbat frumos. Era un bărbat impunător, avea un nas mare, caricaturistii îl desenau cu nasul ăla, dar era îmbrăcat corect cu niște fulare colorate și citea foarte frumos din versurile sale” (*Jurnalul Național*, 14 septembrie 2009, „Minulescu, poetul urban” autor: Ionuț Ivan).

Prin formație, era un om de gust, cu o cultură superioară, cu o vervă hilară în dialog, care-i încânta pe amicii boemi de la cafeneaua bucureșteană a lui papa Kubler, de pe strada Imperială, la intersecția cu Calea Victoriei. În acele cafenele, vestite pe vremuri, se adunau scriitorii grupați în „tradiționaliști și moderniști”. Acolo, conform lui G. Călinescu: „Minulescu se da în spectacol cu candoare. Se spovedește și se autopersiflează concomitent”.

„Se pare că Bucureștiul secolului al XIX-lea și al începutului de secol XX, se putea mândri cu o colecție impresionantă de eroi locali, amatori de aventuri galante, care însă spre deosebire de jalnicii playboys, apăruți peste noapte, care poleiesc paginile ziarelor de scandal, erau

reprezentanții unor elite în adevăratul sens al cuvântului. Fie ea o elită nobiliară, aureolată de aventurieri nocturni ca Scarlat Bărcănescu, Barbucica Catargiu, Ionel Izvoranu sau Costică Paciuris, fie o elită intelectuală, afișând o atitudine dandy, în ton cu spiritul boemei bucureștene de la cumpăna dintre veacuri, care aduna nume ca Duiliu Zamfirescu, Mateiu Caragiale, Dimitrie Anghel sau Ion Minulescu.” (*Historia* – revistă de istorie, Anul VIII, nr. 83, noiembrie 2008 „Crai și zurbagii (I)” de Corneliu Senchea).

Cafeneaua „Capșa” era cea mai vestită. Înființată de Grigore Capșa în 1891, „Capșa” a fost locul în care poposeau oamenii de cultură și oamenii politici ai societății bucureștene. „Capșa” era cafeneaua scriitorilor și artiștilor. Aici îi găsești aproape pe toți, cu șvarțul dinainte sau cu paharul cu apă. ...Vin și oameni de treabă: pensionari, profesori, militari. Poetului Ion Minulescu, director al Artelor din Casa Școalelor, din cadrul Ministerului Instrucțiunii Publice, nu-i plăcea să fie contrazis acolo, pentru că dacă îl contrazice, țipă la dumneata, dă cu pumnul în masă, te amenință cu degetul și se congestionează și-i tremura buzele și se uită crunt, cu ochelarii pe frunte, cu pălăria pe ceafă...”

Mai venea acolo un personaj, Virgilică, ce făcea orice serviciu pentru bani și „dacă ai chef să înjuri un scriitor, dar nu ai curaj să faci treaba personal, dă-i lui Virgilică trei lei și învață-l cum trebuie să spuie”, și „are taxe: pentru 1 leu, te salută; pentru 2 lei, te salută și spune mulțumesc; pentru 3 lei, înjură pe cine vrei și-l înjură din partea lui, ca să nu-ți pricinuiască necazuri; pentru 4 lei, ia de gușa pe un scriitor foarte onorabil, îi spune că-l iubește și-i face bezele; iar pentru 5 lei, sărută o femeie care trece pe Calea Victoriei”. Casa „Capșa”, devenită mai târziu cafeneaua literară „Capșa”, a fost decenii la rând, o veritabilă emblemă a „Micului Paris”. Altă cafenea, a lui Mihai Stere, era Terasa Oteteleşanu de pe Calea Victoriei. Acolo își treceau timpul într-un mod plăcut poeții, actorii, pictorii, sculptorii și ziaristii vremii. Acolo, Ion Minulescu, Liviu Rebreanu, →

MIHAI ȘTIRBU

Emil Gârleanu, Ioan Slavici, cuvântătorul „fătos”, Octavian Goga – „cântărețul cu ochii albaștri ca cerul Carpaților” sau Șt. O. Iosif, însușeau atmosfera întreinând spiritualitatea culturală nelipsită. Nu lipseau de acolo artiștii plastici: Camil Ressu, Iosif Iser, Nicolae Dărăscu, Francisc Șirato sau sculptorii Dimitrie Paciurea, Fritz Storck. La cafenelele literare, când colinda prin țară cu alți scriitori, la șezătorile literare ale Societății Scriitorilor Români, Ion Minulescu era garanția succesului prin simpla prezență. De aceea, Victor Eftimiu nota: „Ion Minulescu a exercitat asupra auditoriului un mare farmec, era aclamat și rechemat după fiecare poezie”.

În 1910, în redacția revistei „Viitorul” a cunoscut-o pe Claudia Millian, o poetă pe care, pare-se, literatura noastră a uitat-o. Între cei doi s-a înfiripat una dintre frumoasele povești de dragoste din literatura noastră. Ion Minulescu era idolul Claudiei Millian, iar ea era muza lui literară, ca și Veronica Micle pentru Mihai Eminescu sau Agata Grigorescu-Bacovia pentru George Bacovia. Pentru că cine se aseamănă se adună, cei doi și-au unit destinele pentru veșnicie la 11 aprilie 1914. Iubirea lor avea un farmec aparte. Erau făcuți unul pentru altul, deși erau două firi diferite. Din fericire, dragostea armoniza spiritualitatea și toleranța Claudiei Millian, cu farmecul teatral, și temperamentul de o mare vitalitate al lui Ion Minulescu.

Claudia era fiica unui inginer petrolist (Ion Millian), și a Mariei Negolescu, fiica unui învățător din Câmpulung Muscel. Ea, în adolescență trăise atmosfera începutului de secol XX și, ca alți liceeni și studenți, era atrasă de mișcarea simbolistă, participând la cenaclurile influențate de ideile de înnoire, de „altceva” și de „altcumva”. Urmase două facultăți, de Belle Arte și de Artă Dramatică. Era profesoară de desen, a scris și versuri (volumele „Garoafe roșii” (1914), „Cântări pentru pasărea albastră” (1923), cu care a câștigat Premiul Societății Scriitorilor Români, „Întregire” (1936), și 8 piese de teatru, sub pseudonimul Dinu Șerban. A debutat în 1906, în ziarul ploieștean „Lumina”, cu poezia „Din trecut”. Folosea uneori și

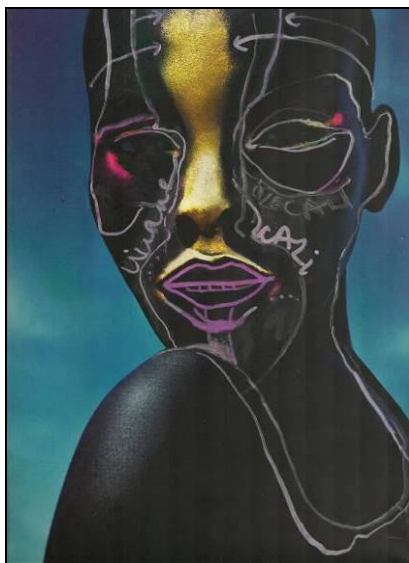
pseudonimul Claudia Cridim (după primul ei soț, poetul și publicistul Christea N. Dumitrescu-Cridim). Deși aflată poate pe nedrept în umbra lui Ion Minulescu, analizând cronologic versurile poetei, așa cum au fost ele reunite în volume, comentatorii vorbesc despre o sensibilitate poetico-feminină prin excelență, marcată de sentimentalism – ca o caracteristică a primului volum intitulat „Garoafe roșii”.

Între 1924 și 1927, și-a însoțit fiica la Paris. Acolo i-a sprijinit pe cei care voiau să pună bazele unei Societăți a Scriitorilor Români din Franța. Tot acolo i s-a acordat decorația „Les Palmes Academiques” pentru că militase pentru îmbunătățirea și creșterea legăturilor dintre oamenii de artă francezi și români.

Din 1911, a devenit membră a Societății Scriitorilor Români, iar mai târziu a fost primită în Societatea Autorilor Dramatici Români.

Tot în perioada interbelică a fost profesoară de desen și istoria artelor, apoi directoare la Școala de Sericultură. A colaborat cu „Adevărul literar și artistic”, „Viața literară”, „Insula”, „Flacăra”, „Adevărul”, „Dimineața”, „Revista scriitoarelor și scriitorilor români”, „Rampa”, „Cuvântul femeilor”, „Cuvântul liber” și cu multe alte publicații.

I-a supraviețuit soțului 17 ani, până la 21 septembrie 1961. A murit la 74 de ani și a fost înmormântată alături de Ion Minulescu la cimitirul Bellu.

Wanda Mihuleac • „Kali”, text de L. Giraudon

Cei doi au avut o fiică (Mioara Laurenția Minulescu), care a ajuns o artistă plastică talentată, dedicată amintirii și omagierii ambilor părinți.

Primele versuri publicate ale lui Ion Minulescu au fost în revista „Povestea vorbei” de la Pitești, pe când încă era elev, în 1897. După un an, utilizând pseudonimul I.M. Nirvan a publicat și în „Foaia pentru toți”. După 1905, a publicat poezii și fragmente de proză în revista „Viața Nouă” a lui Ovid Densusianu.

În anul următor, a publicat o parte dintre versurile care mai apoi s-au regăsit în volumul „Romanțe pentru mai târziu”, în „Viața literară și artistică” a lui Ilarie Chendi. S-a împrietenit cu Liviu Rebreanu, Emil Gârleanu și Mihail Sorbul, la „sâmbetele literare” organizate de „Convorbirile critice” ale lui Mihail Dragomirescu. În 1908, împreună cu Mihail Cruceanu, Eugeniu Ștefănescu, N. Davidescu, Eugeniu Speranția, scriitori care se declarau împotriva tradiționalismului, a scos „Revista celorlalți”, al cărei director era. În luna aprilie, în același an, și-a văzut în librării primul volum de versuri, „Romanțe pentru mai târziu”, cu o copertă desenată de Iosif Iser (1881-1958), prietenul lui de-o viață. Din acea perioadă datează și povestirile simboliste adunate în volumul „Casa cu geamuri portocalii”. Trebuie spus că era sceptic, gândindu-se la cum urmau să fie receptate versurile sale, oarecum neconvenționale, dar Ion Luca Caragiale a fost primul care l-a apreciat, în revista lui Mihail Dragomirescu, „Convorbiri critice”: „Bravo lui! De mult nu am avut așa impresie. Îl salut călduros și-i mulțumesc pentru înalta plăcere ce mi-a făcut cu ciudatele-i versuri. Extraordinar!”. Perseverând în activitatea publicistică, în 1912 a revenit cu ce-a de-a doua revistă, „Insula”, la care colaborau: G. Bacovia, Claudia Millian, Eugeniu Ștefănescu-Est, Adrian Maniu, Mihail Cruceanu, D. Iacobescu, M. Săulescu, N. Davidescu.

Nici a doua revistă n-a avut o viață lungă, fiindcă a dispărut după al treilea număr. *Poetului* Ion Minulescu, în anul 1913, i-a apărut al doilea volum de versuri, „De vorbă cu mine însumi”. *Dramaturgului* Ion Minulescu i s-a jucat în 1921, pe scena Naționalului, piesa de debut →

Există timp

Pe buza giganticului Athanor,
Ancorată-n rădăcini străine,
Uitarea-nghițea experiențe, obârșii.
Fiecare își îngrijea mecanic
Grădinile suspendate
Unde germina viitorul
Minuțios structurat.
În permanentă prefacere,
Matricea materiei se clădea
Adaptată noii realități
În care omul
Neglija a dăruii,
Nesocotea inutilitatea luptei
Pentru un loc sub soare,
Refuza să-nțealegă
Că celălalt e aliat, nu adversar.
Libertatea încă evidenția
Curajul înfruntării nedreptății,
Posibilitatea alegerii căii.
De fapt, în mod repetat

Se omitea că realitatea
Este ceea ce-i permitem noi să fie.
Sibilin, Timpul veghea transformarea.

Jubilare în stropi de verde crud

Amintire-ndepărtată,
te-ai strecurat magic în cămașa iubirii
cusute cu răbdare și speranță!
Veșmântul tău fraged
nu-i ros de molia vremii,
în muguri de noapte.
Răzvrătită, te-ai prins
în talianul Mnemosynei,
ai încălecat pe caii
cu copite de bronz și coame de aur
dăruți de Poseidon,
iar armăsarii-au galopat
pe poteci arse de dor.
Știai că nu m-am resemnat

și, ademenitoare ca o fecioară
cu sânul dezvelit,
ai risipit îndoiala din vorbe,
și-ai jubilat gracilă,
în peisaj campestru,
în stropi de verde crud,
așteptând
să-ți luminez cărarea.

MIHAELA OANCEA

ION MINULESCU

→ „Pleacă berzele” și „Lulu Popescu”. Următorul volum de versuri, „Spovedanii”, i-a apărut în 1927. În următorul an – 1928, și-a publicat romanul cu o puternică tentă autobiografică, „Corigent la limba română”. După cinci ani, i-a apărut un nou roman, „3 și cu Rezeda 4”. Sub titlul autodescriptiv, „Nu sunt ce par a fi”, și-a adunat într-o carte poeziile din ultimii ani.

Prin scrisul său, a contribuit la înnoirea poeziei românești, Minulescu depășind cadrul cam îngust, cam provincial, al poeziei din vremea sa.

Trăia în epoca semănătoristă și poporanistă, iar simbolismul său milita pentru dreptul la o literatură citadină, promovând specificul lumii urbane.

Eugen Lovinescu, în „Istoria literaturii române contemporane” (1900-1937), îl considera „adevăratul stegar al mișcării simboliste”. Față de George Bacovia, se pare că cel mai reprezentativ poet simbolist al nostru, ale cărui teme erau monotonia provincială și degradarea naturii, imaginea literară a lui Ion Minulescu poate fi asociată mai mult cu a lui George Topîrcănu, prin umor, zeflema, autopersiflare și parodie.

Ion Minulescu a fost, o vreme (în 1906), redactor la ziarul liberal „Viitorul”, apoi, tot temporar, funcționar la Constanța. În toamna anului 1916 s-a refugiat, la Iași, unde a scris articole despre război.

A organizat și un salon artistic în care se întâlneau literații și pictorii aflați în refugiu în Moldova, ale cărui șezători se organizau în folosul răniților.

În 1919 și-a dat demisia din minister, rezumându-se la activitatea de gazetar. Din 1922 până în 1940, Ion Minulescu a fost Director General în Ministerul Artelor și Cultelor, iar în 1926, a fost numit director al Teatrului Național din București.

În 1928 a primit Premiul național de poezie.

Ion Minulescu a fost unul dintre poezii foarte populare. A fost un trubadur modern al primelor patru decenii ale veacului trecut.

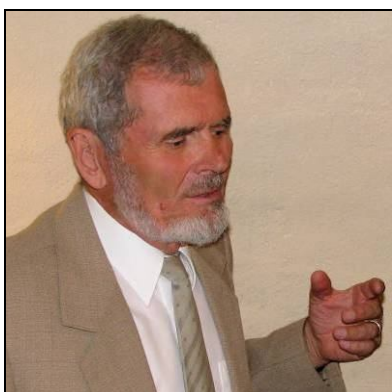
*La „Cofetăria Capșa” în București, Ion Minulescu era recunoscut ca unul dintre „stâlpii de bază” ai cofetăriei literare, cel care „trona” în realitate. „Casa Capșa”, devenită mai târziu cafenea literară „Capșa” a fost, decenii la rând, o veritabilă emblemă a „Micului Paris”, dar și un „câmp de luptă” unde inteligența era arma supremă, iar replica acidă conta mai mult decât o salvă de artilerie. (Ion Minulescu – Poetul exuberanței tinerești”, în *Observatorul*, 01.07.2006).*

Într-o zi în care trebuia să sărbătorească cei 30 de ani trecuți de la căsătorie, la 11 aprilie 1944, Ion Minulescu a murit după un stop cardiac, în Spitalul Brâncovenesc.

BIBLIOGRAFIE

- Wikipedia, enciclopedia liberă;
- <http://www.romanianvoice.com>
- „Ion Minulescu (1881-1944”;
- HISTORIA – „Minulescu – un simbolist aparte” Autor: Irina-Maria Manea;
- wikipedia „Claudia Millian Minulescu”;
- Casa Memorială „Ion Minulescu – Claudia Millian”
- *Observatorul*, 01.07.2006, „Ion Minulescu – Poetul exuberanței tinerești” – Elena Buica Pickering;
- <http://www.paginiromanesti.ca> 15/03/2008 „Iubiri pasionale (10) Claudia Millian si Ion Minulescu” – scris de Ion Anton Datcu;
- Historia – „Cafenele bucureștene loc de scandaluri și împăcări de tot felul”, Emanuel Balan;
- <http://nicustancu48.ning.com> Februarie 20, 2011 „Claudia Millian-mai mult decât soția lui Ion Minulescu”, publicat de Camelia Constantin;
- Crispedia – mica enciclopedie – „Ion Minulescu”;
- *Historia* – revista de istorie Anul VIII, Nr. 83, noiembrie 2008 „Crai și zurbagii (I)” de Corneliu Senchea;
- *Jurnalul Național*, 14 septembrie 2009, „Minulescu, poetul urban”, autor: Ionuț Ivan.

A SCRIE CORECT – A VORBI CORECT

DETERMINAT SAU NEDETERMINAT

Depart de mine gândul că cititorii acestor rânduri sînt necunosători în ale ortografiei. Cineva spunea cîndva că pentru oricine știe să țină un condei cu trei degete, foarte lesne e să scrie despre orice. Și totuși greșeli de ortografie se fac chiar în lucrări lingvistice (1); vom înțelege de aici că scrierea corectă reclamă permanentă atenție, că, dincolo de practicarea scrisului cu respectarea normelor deprinse și intrate în automatism printr-o experiență îndelungată, impune raportarea la structura cuvintelor, care nu poate rămîne neluată în seamă.

Norma de bază a ortografiei românești este respectarea pronunțării literare: *ortografia respectă ortoepia*. Sînt totuși numeroase situații cînd cunoașterea normelor ortoepice, ele înseși supuse unei permanente presiuni a pronunțării „de obște”, devine insuficientă pentru practicarea scrierii corecte.

Este, printre altele, cazul articolului enclitic *-l*. Și, pentru că enunțarea unor norme, cu explicațiile necesare pentru susținerea lor, poate deveni plicticoasă într-o publicație ce nu-și propune, în mod explicit, abordarea normelor de funcționare a limbii (2), vom încerca, și sperăm să reușim, să prezentăm nu norme, ci modele pe care utilizatorii le urmează, cu bună știință sau fără.

O vreme în urmă un mare poet român spunea că *limba tinde la calipuri*. Transpusă în limbaj științific sau apropiat acestuia, ideea îmbracă o altă expresie: *limba tinde să-și respecte structurile, propriile modele de organizare*. Oricît de inovator ar dori cineva să fie, nu poate să nu țină seama de aceste structuri dacă vrea să fie bine înțeles, iar corecta înțelegere poate

depinde uneori de prezența sau absența unei singure litere, a unui singur sunet.

Articolul enclitic *-l* are o situație specială, pentru că în vorbirea curentă s-a afonizat treptat, tinzînd să dispară complet (3).

Această afonizare a lui *-l* se produce numai dacă e articol, în alte situații păstrîndu-se (*apel, animal, cal, capitol, copil* etc.), de aceea în școala primară se insistă mult ca elevii să-l pronunțe, ca în ex. *colegul, copilul* etc., fiecare sunet, indiferent de poziția în cuvînt, trebuind să se pronunțe și să se audă clar, ca pe scenă. Se creează astfel un hiat între rostirea cultivată de școală și cea comună, criticat de necunoscători, dar învățătorii știu că aceasta e singura cale ca articolul să nu fie omis în scriere. Dacă în rostire absența articolului *-l* este tolerată, în scris nu e și nu poate fi acceptată.

Primul lucru care trebuie lămurit este dacă în vorbire e nevoie să se facă distincție între articulat și nearticulat.

Comparînd enunțurile *văd oameni* și *văd oamenii*, vom constata că în planul semantic apar deosebiri importante. În primul caz se face trimitere la ființe care poartă acest nume, fără vreo altă notă specifică celor văzuți, pe cînd în cel de al doilea se trece de la general la particular, oamenii sînt individualizați, fie că e vorba despre persoanele despre care se vorbea mai înainte, fie că sînt persoane cu un anume comportament, delimitîndu-le de celelalte etc.

Este deosebirea dintre determinat și nedeterminat, marcată de prezența/absența articolului hotărît, care are chiar această menire, această funcție, exploatată cu frumoase rezultate în poezie.

Scrie Mihai Eminescu: *Peste vîrfuri trece lună; lună*, prin care trebuie înțeleasă lumina difuză a reginei nopții, nu *luna*, nu regina însăși, care poate chiar să nu se vadă.

Cînd spunem *e lună* spunem doar că observăm efectul razelor lunii, nu luna însăși, pe care numai întîmplător o putem vedea din casă.

Scrie Magda Isanos: *Voi scoate-n chip de floare din pămînt/ Obrazul tinereții de-altădată./ Să-l ardă soare și să-l bată vînt./ Voioasă să-și prindă-n pîr o fată; Să-l ardă soare*, trimite la lumina binefăcătoare a soarelui, cu căldura dătătoare de viață (a se vedea expresiile *obraji fierbinți, obraji arzători*, în opoziție cu *obraji palizi*), nu la soarele care poate pîrjoli (de văzut Goga cu *soarele [...]/ Își trimitea săgețile aprinse [...]/, Descopciate ținte*), iar *să-l bată vînt* are în vedere

vîntul abstract, simbol al mișcării, de la blînda adiere, la furtunile năprasnice, cum e însăși viața, mai ales la tinerete.

Dacă e importantă deosebirea din planul semantic, cum se face că limba a renunțat la marcarea acesteia în planul expresiei? O privire atentă probează că, de fapt, nu s-a renunțat la marcarea opoziției, ci că limba a găsit altă modalitate de marcarea.

La cuvintele terminate în consoană sau vocalele *o, ó, í* sau *ú* (*motto, domino, sidi* <cd>, *tabu*) opoziția articulat/ nearticulat, căreia îi corespunde în planul semantic opoziția determinat/ nedeterminat (4) se materializează în comunicarea orală prin prezența/absența lui *-u* (5), ceea ce, la toată urma, ar face suficientă marcarea opoziției și în scris (*copil – copilu, basm – basmu, bolero – bolerou, schi – schiu, tabu – tabuu*). În această categorie intră și cuvintele terminate în *ci, gi, chi, ghi* (*arici, unchi, unghi*). Există însă situații cînd opoziția marcată în comunicarea orală se neutralizează în comunicarea scrisă.

La cuvintele terminate în *u* semivocalic (*bou, leu, fiu, hău, breau*), articularea este marcată în comunicarea orală prin înlocuirea lui *u* semivocalic prin *u* vocalic, astfel încît aceste cuvinte capătă o silabă în plus; cuvintele citate, monosilabice cînd sînt nearticulate, devin bisilabice cînd sînt articulate. În scris însă opoziția rămîne nemarcată, deoarece pentru cele două valori ale lui *u* se folosește o singură literă. Ca atare prezența lui *-l* este utilă, ca modalitatea de marcarea a opoziției.

Există și a treia situație, a cuvintelor terminate în *u* vocalic neaccentuat (*cablu, suflu, codru, cifru, teatru*), în cazul cărora opoziția în discuție nu se poate marca decît prin *-l*, în ambele tipuri de comunicare, iar afonizarea lui *-l* în →

**Prof. univ. dr.
GHEORGHE MOLDOVEANU**

1. *Micul dicționar academic* scrie *capântortură*, cu *ă*, deși normele academice prevăd că în cuvintele compuse, ca în cazul de față, cel de al doilea component îl păstrează pe *î* la inițială.

2. O fac îndreptările ortografice, ortoepice și de punctuație și dicționarele ortografice, ortoepice și morfologice ale limbii române.

3. O situație aparte e prezintă cuvîntul *tatăl*, unde *-l*, adăugat unui substantiv masculin terminat în *ă*, se pronunță.

4. Aceasta îi îndreptățește pe unii lingviști să vorbească despre categoria gramaticală a determinării și morfeme ale determinării.

5. Urmărind să sugereze pronunțarea populară, Octavian Goga scrie: *Cîți ai avea azi dumneata/ Nepoți să-ți zică moșu (Bătrîni); dascălu Ilie-i mort (Reîntors); beau să-mi stîmpăr doru (Cîntece); meșteșugu/ Care ne-ntărea soboru (La grupa lui Laie).*

comunicarea orală e de natură să provoace confuzii și greșeli. Sigur că cei ce scriu o firmă cum ar fi (RESTAURANTUL) CODRU sau ZIMBRU nu stau să se gândească la termenii opoziției determinat/ nedeterminat și folosesc modelul din comunicarea orală, fără -l.

Dacă însă, în locul cuvintelor ca cele citate ar fi plasat un cuvânt terminat în consoană sau u semivocalic, greșeala ar deveni evidentă și, probabil, ar fi înlăturată. Posibilitatea ca pe firmă să apară scris Restaurantul Stejar sau Bour etc. este foarte redusă, dacă nu exclusă.

Mai grav e că uneori persoane avizate nu sesizează diferența dintre articulat și nearticulat în cazul cuvintelor terminate în u vocalic. Pe peretele unei clase era reprodus un fragment de text eminescian: *Codru clocoti de zgomot și de arme și de buciom*, în dezacord cu scrisul lui Eminescu și cu normele limbii, care pretind *codrul*.

Cheia în astfel de situații ne-o dă înlocuirea cu un cuvânt, posibil sinonim, oricât de aproximativ. Se constată astfel că se poate spune doar *pădurea clocoti*, cu subiectul articulat, niciun *pădure clocoti**

Cu aceleași rezultate se poate recurge la înlocuirea singularului cu pluralul, acceptându-se doar *codrii clocotiră*, în care -i este articol, corespunzând lui -l de la singular.

Opoziția determinat/ nedeterminat (nu am avut în vedere de această dată gradele determinării) din planul semantic are corespondent în planul gramatical (este în corelație cu) opoziția articulat/ nearticulat, marcată pentru masculin și neutru singular prin prezența/ absența lui - (u)l (la cuvintele terminate în e, articolul are varianta -le, care însă nu pune probleme deosebite de folosire, ci de pronunțare, aproape fără urmări în scriere).

Ca de fiecare dată, limba face economie în folosirea mijloacelor destinate marcării diferențelor, aceleași în toate situațiile sau cu variante. Tiparele folosite, calipurile, cum spunea Arghezi, îi asigură caracterul sistematic, ușurința comunicării fără confuzii. E necesar doar să cunoaștem aceste tipare și să le folosim.

MĂRIA SA VIRGULA

Ehei, s-au dus vremurile în care Suflețel (al lui Călinescu, vi-l amintiți, desigur) își retrăgea cărțile din librării pentru o virgulă rău pusă!! Când suspinam mai cu foc, măcinând astfel de gânduri, dau într-o revistă de un articol numit, scurt și la obiect, „Virgula”!*! Bun subiect, pe pofta inimii mele, îmi zic, venindu-mi buluc în minte miile de virgule puse unde vrei, dar, mai ales, unde nu vrei, fie că e vorba de o revistă ori de-o carte, fie că e vorba de un neica nimeni – „autor” prin propria-i voință ori de un nume sonor.

Observă, pe bună dreptate, autoarea numitului articol înlocuirea normelor/ regulilor de punctuație cu un criteriu... fiziologic – pui scârba aia mică de virgulă acolo unde faci o pauză pentru o scurtă respirație – și i se pare „intolerabilă” plasarea ei între subiect și predicat.

O felicit în gând pe autoare și... citesc mai departe! *Fatalitate!* – ar zice Nenea Iancu!! Și cum să nu exclam și eu același lucru când iată peste ce dau: „Dacă autorul este răspunzător, înseamnă că editura este curată ca lacrima în cazul unei eventuale *lăcrămașii*...”. Taman situația pusă la zid mai sus – adică aia *intolerabilă!* Între prima propoziție, subiectivă, și regenta ei se lăfăie – în voie și în derâdere a tot ce s-a scris până în acel moment – incriminata virgulă!!

Împinsă de un masochism inexplicabil, duc până la capăt lectura articolașului, fără să mă mai împiedic de un fleac: **ad literam**. Citesc: „Mărturisesc că **datorită** acestui handicap mi s-a întâmplat chiar să întrerup lectura unor cărți **pe care** reluându-le apoi și făcând abstracție de greșelile de punctuație, să realizez că suferă numai din cauza acestora. Păcat!” [s.m., RL] Într-adevăr, mare păcat!!

De unde se vede că minuscula virgulă – fie ea și între subiect și predicat – e aproape un fleac față de alte multe grozăvii lingvistice!!

RODICA LĂZĂRESCU

*Elena Agiu-Neacșu, *Virgula*, „Constelații diamantine”, nr. 5/ 2014, p. 41.

ZORI

cazan sub incredibilă presiune – fierbând mii de glasuri – mii de vieți zvâcniri și tânjiri după zboruri – fierbând de o tot mai de nestăpânit foame – metafizică foame – foame-ndreptată – cu barbară lihnire gheare și colți – cu milioane de pofte și ghesuri și-nfrângeri – spre toate unghiurile lumii – ca spre-o cerească izbăvire – în toiul de crimă

toți copacii ard secret – în pripiri și explozii de cumplit' superbie - cu mult înainte de a răsări soarele: veghea mării monstruos se dilată între policandrele crengilor pline de cuiburi în flăcări

e dimineată – s-au uriaș inflammat zorii – gata-gata să-și crape vederile de atâta privire - de atâta viziune și vis fără saț și incendii bolnave-n păgână credință: își riscă mințile cel ce contestă

NU E A BUNĂ

urgii și cețuri hoinăresc demente printre lumini și lumile urgente se face seară-n revărsat de zori cocorii se izbesc de lună și dau chiori

nu e a bună crâncena vântoasă țipând cu glas de huhurez vâscoasă felii de stele-mi împănără mintea aur s-a fost albit visând argintea

strigoaie zi se întâlni cu noapte nu se salută nu rostesc nici șoapte: de ce ai dat celest orfelinat

pe ligavi aștrii vâslind disperat? ... muzicianul surd și ciung transpiră:

în neputința-i toate îl inspiră

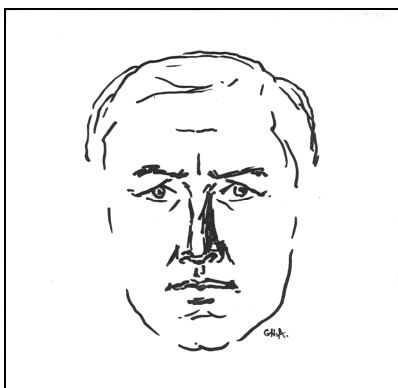
ADRIAN BOTEZ

Volumul *Lainici, Capodoperă a artei românești și europene* (2011) este, de asemenea, o aplicare a teoriei estetice edificate de Mihail Diaconescu la cazul concret al unui ansamblu arhitectonic și pictural.

Ca o concluzie finală, voi reda aici aprecierile făcute la apariția *Prelegerilor* de către părintele prof. univ. dr. Dumitru Radu: „*Noua carte pe care profesorul universitar și scriitorul Mihail Diaconescu o oferă publicului românesc interesează nu numai Estetica de școală, adresându-se specialiștilor în cele ale Esteticii, precum și tineretului universitar, ci întreaga cultură, literatură și artă prin implicațiile religioase, morale și prin valorile teologice, filosofice, literare și artistice puse în circulație în serviciul revigorării scrisului românesc și, prin aceasta, în slujba spiritualității creștine ortodoxe românești cu valențe ecumenice*”.³

La rândul său, acad. prof. univ. dr. Alexandru Surdu scria: „*Din punctul nostru de vedere Prelegeri de estetica Ortodoxiei este o lucrare ce ilustrează în variate moduri și cu multe dovezi, relația străveche și puternică dintre filosofie și teologie, dar mai ales marile tradiții ale cugetării speculative europene. Ilustrează și resurecția excepțional de puternică a gândirii dialectico-speculative în zilele noastre.*

Întrucât această lucrare, ca teorie a frumosului, se remarcă prin deschiderile ei numeroase și revelatoare spre ontologie, ca știință a căutării Absolutului, spre culturologie care pornește, în dezbaterile și deducțiile sale, de la cultul religios, respectiv de la relația străveche și complexă dintre cult și cultură, spre antropologia creștină, ce afirmă valoarea unică și marea demnitate a omului în univers, prin raportare la Dumnezeu, Creatorul său, spre gnoseologia fundamentată

Portret de Gh. Adoc (tuș negru pe carton alb)

revelațional și spre Adevărul descoperit prin credință și iubire, spre logica orientată de principiul Causa Causarum; spre existențialismul creștin și spre fenomenologia secolului al XX-lea, ea este un reper important în peisajul vast, frământat și, mai ales, contradictoriu al cugetării estetice contemporane.

Faptul că lucrarea Prelegeri de estetica Ortodoxiei a fost elaborată în zilele noastre ca „un răspuns” la provocările întreținute de tendințele antispiritualiste este semnificativ pentru evoluția generală a culturii române și europene, dar, mai ales, pentru resurecția puternică a cugetării dialectico-speculative, ferm orientate metafizic, în cele mai variate domenii” (Acad. Alexandru Surdu, *Filosofie, teologie și estetică în perspectiva rațiunii speculative*, 2009).

Tot despre *Prelegeri de estetica Ortodoxiei*, Părintele dr. Teodosie Petrescu Arhiepiscop al Tomisului afirma: „*Domnul Mihail Diaconescu este nu numai unul dintre cei mai importanți romancieri ai literaturii noastre, ci și un strălucit spirit teoretic. Biserica recunoaște și binecuvântează în Prelegeri de estetica Ortodoxiei o lucrare de o înaltă ținută teologică, o îmbinare cu totul aparte de erudiție, acribie analitică și critică, sistematizare și rigoare în demonstrații. E o sinteză care exprimă, în egală măsură, vocația constructivă a autorului, misiunea sfântă a culturii în care ne înscriem și atmosfera specifică a teologiei românești. S-a spus pe bună dreptate, că această lucrare nu are anticipare în cultura română și*

europeană. E necesar să adăugăm însă că Prelegeri de estetica Ortodoxiei ni se impune ca un rezultat firesc al inepuizabilelor avuții spirituale pe care teologia noastră le-a acumulat pentru poporul român hristofor și pentru oamenii de pretutindeni. Lucrarea ziditoare de suflet a domnului Mihail Diaconescu este, mai ales, o importantă etapă, un nou și semnificativ început, în evoluția îndelungată și, adeseori dramatică a dezbaterilor mereu reluate despre frumos și despre contribuția decisivă a artelor la spiritualizarea omului și a lumii întregi însetate de creatorul ei”.

Și domnul prof. univ. dr. Ilie Bădescu, eminent sociolog, antropolog și filosof al culturii, una dintre cele mai importante personalități din istoria științei românești și europene, a caracterizat *Prelegeri de estetica Ortodoxiei*, spunând: „*Domnul Mihail Diaconescu a dat în Prelegeri de estetica Ortodoxiei una dintre lucrările fundamentale ale culturii noastre. Este o sinteză vastă, deschizătoare de noi perspective. Erudiția, spiritul analitic, puterea de disociere și valoarea demonstrațiilor așează această lucrare la înălțimea celor mai importante înfăptuiri teoretice românești. Suntem încredințați că Prelegeri de estetica Ortodoxiei este o carte care rămâne, una dintre acele creații capabile să exprime specificul și pulsația unei culturi, să catalizeze și să întrețină în lectori noi disponibilități, noi vocații creatoare, noi energii spirituale, îndeosebi”.*

Theoreticianul literar

Între disciplinele științei literare – istoria literară, teoria literară și critica literară – cea mai profund ancorată în problemele filosofice este teoria literară. Ea discută aspectele generale ale literaturii, apelând la cele mai variate științe și creații speculative.

Pe de o parte, teoria sintetizează anumite aspecte ale literaturii, pe de alta, ea oferă noi perspective în dezbaterile despre specificul artei cuvântului.

Pe bună dreptate se spune că teoria este aspectul cel mai activ al →

MONICA DUȘAN

³ Preot prof. univ. dr. Dumitru Radu, *Prelegeri de estetica Ortodoxiei – o carte necesară*, Editura ARMONIA, București, anul III, nr. 4(14), octombrie-decembrie 1995, pag. 5.

științei. Teoria susține metodele cu care specialiștii operează într-un anumit domeniu științific. De fapt, fără o dimensiune teoretică știința nu poate exista.

Mihail Diaconescu a publicat diverse lucrări cu caracter teoretic. El a discutat despre: condiția estetică a romanului, expresivitatea limbii române, specificul curentelor literare și, mai ales, despre conceptul de „fenomenologie epică a spiritualității române”.

„Ca să justifice preocuparea legată de ceea ce numește o fenomenologie narativă a spiritului românesc, Mihail Diaconescu invocă nu numai ideile despre raportul dintre epic, istoric și filosofic afirmate de Aristotel în *Poetica* sa, ci și faptul că ideile abstracte de maximă generalitate pot provoca și întreține în fiecare dintre noi, trăiri subiective pe cât de profunde pe atât de dramatice. El crede, însușindu-și lecția oferită de Aristotel, că tocmai datorită acestei trăiri profunde, epicul poate susține uneori problematica filosofică mai bine chiar decât cele mai subtile teoretizări.”⁴

Pornind de la sugestiile oferite de gânditori precum Hegel, Franz Brentano, Nichifor Crainic, Martin Heidegger, Lucian Blaga, Mircea Vulcănescu, Traian Brăileanu, Dumitru Stăniloae (în ipostaza de filosof al culturii), Constantin Noica și alții, Mihail Diaconescu a dezvoltat teoria sa despre relația dintre fenomen, fenomenologie și fenomenologia epică.

Studii teoretice importante a dedicat Mihail Diaconescu problemelor pe care le ridică preocupările în domeniile poeziei și retoricii în cultura română din epoca feudală. Rezultatele acestor preocupări au fost publicate în volumul *Istorie și valori* (1994).

Tratatul fundamental *Teologia ortodoxă și arta cuvântului, Introducere în teoria literaturii* (vol. I, II, III, 2013) este, și el, o lucrare unică în cultura română și europeană. Fundamentarea teologică ortodoxă

conferă acestui tratat originalitate, rigoare științifică și numeroase aspecte caracteristice.

Principiile estetice spiritualiste și teoria literară fundamentată pe ele oferă puterii noastre de judecată, îndeosebi eforturilor exegetice dedicate textelor beletristice, un *modus operandi* și un lung șir de sugestii epistemologice de o excepțională valoare practică.

Mihail Diaconescu a ținut să clarifice în opera sa *teoretică* o serie întreagă de probleme legate de unitatea în varietate a romanelor pe care le-a publicat, de strategia și tactica epică, de aparențe și esențe în textele narative, de simbolurile comunicante cu care operează, de tradiționalism, de spiritualism etc.

Acest fapt este subliniat, între alții, de Părintele profesor Dumitru Radu, în lucrarea pe care o dedică lui Mihail Diaconescu: „Ideile, demonstrațiile și exemplele prezente în aceste capitole susțin convingerile lui Mihail Diaconescu despre probleme atât de complexe precum literatura cu program, diaconia artistică, unitatea în varietate a romanelor, strategia și tactica epică, unirea afectivă și distanțarea cognitivă în proza inspirată de trecut, relația dintre simpatie și empatie în efortul de sesizare și interpretare epico-artistică a istoriei, relația dintre sinele individual și colectiv, despre aparențe și esențe în textele narative, despre simbolurile comunicante și autenticitate, despre tradiționalism și îndeosebi despre fenomenologia narativă a spiritului românesc argumentată de Mihail Diaconescu dintr-o mare varietate de perspective”.⁵

Mihail Diaconescu este unul dintre cei mai importanți teoreticieni literari din întreaga evoluție a culturii române și europene.

Preocupările sale teoretico-literare au caracter sistematic, cuprinzător și profund original.

* Fragment din volumul în pregătire *Simbolic, metafizic și monumental în proza lui Mihail Diaconescu*

⁵ *Idem*, cap. „Credință creștină, doctrină estetică și teorie literară”, pag. 90.

Wanda Mihuleac • Guerre des boutons

Preclasice

1.

O turmă inumană prin timp mergea încet,
Sălbaticile coame, ca flamuri în deșert,
Cerșea lumină turma, copte-n glod lovind,
s-a prăbușit asupra fulgerător bolid.
S-au ridicat strămoșii, a fost întâia zi,
Cum farul într-o noapte din valuri s-ar ivi,
Apoi un altul, sute, milioane, eu credeam
Că omenirea poartă lumina ca pe-un hram.
De-aceea mi se pare ciudat să văd,
s-aud
Un bocănit de ură din glod și din străfund.

2.

Voi, ce turnați în slove
Frumoase simțăminte,
Nu vă uitați în urmă,
Ci mergeți înainte.
Cuvintele trădează,
Se pot citi oricum,
din stânga și din dreapta,
se năruie în scrum.
Nu încercați a crede
Că deveniți stăpâni
Misterelor ce scapă
Ca șerpilor printre mâini.
Cuvintele-s ca norii,
ca stelele căzând
în miezul verii calde,
redevinind pământ.
Niciunul nu-i maestru,
Iar fala n-are loc,
Voi scrieți înainte,
Cum arde jertfa-n foc.

BORIS M. MARIAN

⁴ Preot prof. univ. dr. Dumitru Radu, *Fundamentele teologice ale fenomenologiei narative*, Editura Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 2005, pag. 146.

Istorie literară

Ion Creangă între rigurozitate obsesivă și temeii

În societatea actuală, bazată pe consumism și superficialitate, modelele perene, ce se erijează în pionieri și călăuzitori de minți și suflete, trebuie multiplicare și reanimate, ori de câte ori pericolul decadentismului ne urmărește perfid. Ion Creangă este cu certitudine unul dintre aceste modele, impus prin caracter, prin opera literară, dar și prin contribuțiile importante la dezvoltarea învățământului românesc, în calitate de autor de manuale. Puțini cunosc rigurozitatea și devotamentul său, dragostea pentru lucrul făcut cu temeii, reminiscențe ale unei vieți așezate, țărănești, cu rădăcini adânc înfipte în sevele arhaicului moldovenesc.

Astfel, o întâmplare plină de haz, situată oarecum în legendă, dovedește rigurozitatea scriitorului, considerată de unii obsesivă. Th. D. Speranția povestește cum, alături de Creangă lucrau la **Cartea de cetire** preotul Gh. Ienăchescu, Vasile Receanu și Constantin Grigorescu. Aceștia trebuiau să aleagă texte pentru manual. Începe Creangă să citească **Inul și cămeșa**, repetând obsesiv prima frază, „*Din in ca și din cânepă, tot pânză se face...*”, părându-i-se oarecum nepotrivită. Cere apoi părerea celorlalți: „*Cum vi se pare vouă? Ian ascultați: Din in ca și din cânepă, tot pânză se face... Din in? Din in ca și din cânepă? ...din cânepă ... Din in ca și din cânepă tot pânză se face...*” (1) Constantin Grigorescu izbucnește nervos: „*Ei, dar dă-o dracului, ce tot o frământați și o învățești atâta?*”. Dar Creangă nu renunța și repeta fraza cu mâinile la urechi, spre uimirea și enervarea colegilor, care pleacă și spre seară, amintindu-și de el, presupun că a plecat supărat de întârziere. Ajungând însă la casa respectivă, îl aud de la prisăpă repetând: „*Din in ca și din cânepă, tot pânză se face...*”. Aceasta este o dovadă a rigurozității sale scriitoricești, căci, după cum singur afirma, aprecia valoarea unei bucăți literare după efectul sonor pe care i-l producea: „*mă țin după ureche, scriu, și după ce scriu citesc tare și ascult să văd cum sună, cum vine la auz, și dacă-mi pare că nu sună bine, schimb și eu până ce nu știu cum s-o mai schimb*”. (2)

O altă mărturie a acestei “obsesii” pentru acustica frazei, ce dă, după părerea lui Creangă, valoare literară acesteia, este mărturia unui fost elev, Jean Bart: la ore, proba bucățile literare ce trebuiau publicate în **Învățătorul copiilor**, punându-i pe elevi să le citească și să le recitească pentru a le percepe: „*-Mai zi o dată, mă băiete...și încă o dată...că asta nu sună curat românește...și cu mâna pâlnie la ureche, asculta repetirea fiecărei fraze. Îl chinuia uneori ceasuri întregi un singur cuvânt ce i se părea că nu-i la locul lui - căci după auz judeca el efectul literar al stilului*”. (3)

Și Artur Gorovei povestește că era rugat să citească din nuvelele lui Vlahuță, rar, iar Creangă îl urmărea cu atenție, repetând pe șoptite cuvintele celui care citea. Uneori îl întrerupea, punând să repete anumite fraze, spunând că nu i se par pe românește. Gorovei citea din nou pasajul respectiv, apoi repeta câte o frază, ca și cum ar fi scandat-o. „*Creangă judeca bucățile literare după efectul acustic pe care i-l produceau lui*”. (4)

Tocmai această seriozitate și dorință de a realiza ceva util și de calitate pe tărâmul instruirii copiilor au făcut din Ion Creangă primul autor de manuale pentru clasele I și a II-a primară, manuale apreciate de persoane avizate. Sunt și critici acizi, cum era I. Nădejde, ce critica în presa vremii

conținutul științific al **Învățătorului copiilor**. Drept răspuns, I. Creangă, în calitate de coordonator al lucrării, scrie **Întâmpinare la critica domnului I. Nădejde asupra părții științifice din cartea de cetire “Învățătorul copiilor”**. Răspunsul este caracterizat prin modestia și înțelepciunea scriitorului și nu are rolul de a scuza sau justifica greșelile semnalate, ci atrage atenția asupra muncii asidue depuse de autori, având în vedere gradul lor de pregătire: „*Și greu este, căci multe sudori ne-au curs de pe frunte, și multe nopți întregi ne-a răpit cartea Învățătorul copiilor, până ce am adus-o în stare de a nu da științei decât foarte puțină materie de criticat*”. (5) Este de apreciat, așadar, curajul de a porni pe un drum nebătătorit până atunci, asumându-și statutul de pionieri în domeniu.

O scrisoare adresată de Ion Creangă lui Titu Maiorescu arată faptul că povestitorul se dedica literaturii și nici măcar petrecerea aniversară a *Junimii* nu l-a făcut să renunțe la a pune pe hârtie ideile ce-i veniseră tocmai în acea zi. El nu se scuza, ci justifică celui pe care îl respecta și îl aprecia ca pe un binefăcător, lipsa de la petrecerea unde, se știe, ar fi fost un nesecat izvor de haz și voie bună: „*Tocmai în ziua aniversară mi-a venit și mie câteva idei, și, ca să nu le scap, am fost nevoit să las cea mai veselă petrecere, aniversara, și să nu vă pot vede pe dumneavoastră, cel mai dragălaș profesor și cel mai bun viitor ce-am avut în viața mea*.” (6)

Ion Creangă nu a fost riguros, serios, constant și consecvent doar în ceea ce privește scrisul său. Și în viața de zi cu zi, humuleșteanul dădea dovadă de aceleași calități. Este bine știut faptul că nu a renunțat până la moarte la hainele lui țărănești și la „cămășile” de pânză, la sumanele lui de noaten, arătându-și fidelitatea și atașamentul față de valorile autentice românești. Inerente spiritului său superior, valorau mai mult pentru sine adevărul, dreptatea, sinceritatea, corectitudinea sau prietenia. Arta prin care reușește să învingă Ion Creangă este aceea de a se desemna în fața necazurilor, nu cu lașitate, ci cu înțelepciune.

Profunzimea și calitatea superioară a caracterului, modestia și înțelepciunea lui Creangă ar trebui să constituie și pentru noi, ucenicii de astăzi ai institutorului, un model de viață adevărat. Dacă poate fi acuzat de unii ca manifestând o rigurozitate excesivă, noi considerăm că atitudinea sa poate fi justificată prin deosebita preocupare pentru temeii firesc al omului simplu. Întotdeauna, însă, marile spirite se află, prin destin, **„între Scylla și Caribda”**...

“*Vă salut cu adânc respect și vă doresc sănătate și bucurie!*” (7)

1) Th. D. Speranția, *Amintiri despre Ion Creangă*, în **Amintiri despre Ion Creangă**, Antologie și note de Ion Popescu - Sireteanu, Editura Junimea, Iași, 1981, p.163

2) Idem, p.162

3) Jean Bart, *Ion Creangă*, în **Amintiri despre Ion Creangă**, Antologie și note de Ion Popescu-Sireteanu, Editura Junimea, Iași, 1981, p.169

4) Artur Gorovei, *Ion Creangă*, în Antologie și note de Ion Popescu - Sireteanu, Editura Junimea, Iași, 1981, p. 128

5) *Întâmpinare la critica domnului I. Nădejde asupra părții științifice din cartea de cetire “Învățătorul copiilor”*, în **Ion Creangă, Alte povești și poezii, publicistică, corespondență**, vol. III, Antologie, prefață și note bibliografice de Mircea Coloșenco, p.55

6) Scrisoarea *Către Titu Maiorescu*, Iași, 1882, Noiembrie 13, în Ion Creangă, **Alte povești și poezii, publicistică, corespondență**, vol. III, Antologie, prefață și note bibliografice de Mircea Coloșenco, p.67

7) Scrisoarea *Către Titu Maiorescu*, Iași, 1882, noiembrie 13, în Ion Creangă, **Alte povești și poezii, publicistică, corespondență**, vol. III, Antologie, prefață și note bibliografice de Mircea Coloșenco, p.67

Prof. ANA-MARIA TICU

ÎNCEPUTURILE PRESEI LITERARE ROMÂNEȘTI

(1790-1839)

Primul ziar tipărit pe teritoriul țării noastre a fost unul scris în limba franceză. El s-a numit **COURRIER DE MOLDAVIE** și a apărut, săptămânal, la Iași, în perioada 18 februarie -1 aprilie 1790. Din totalul de șapte numere editate, s-au păstrat doar cinci: primele patru și ultimul. Din punct de vedere literar, nu putem remarca decât o încercare de odă, scrisă în limba latină, inserată în numărul 1. și dedicată împărătesei Ecaterina a II-a, semnată cu inițialele A.M. Ziarul a fost editat de comandamentul trupelor rusești din armata prințului G.A. Potemkin; de aceea în această gazetă abundau informațiile din domeniul militar.

Din 19 mai până în noiembrie 1827, sub redacția lui M.K. Rosetti și Anastasie Lascăr, s-a tipărit în Saxonia, la Leipzig, primul ziar în limba română, numit **FAMA LIPSCHI PENTRU DACIA (FAMA LIPSKI PENTRU DAȚIA)**. Interesant este că, până în 1966, se știa doar de existența unui ziar cu acest nume. În anul mai sus numit, Mariana Cristea a descoperit la Biblioteca „Brukenthal” din Sibiu un exemplar din numărul 7. Mai târziu, Octav Păun a găsit la Weimar, în Arhiva „Goethe”, exemplare din numerele 1-3, din care a reprodus în revista „România literară”, în 1968, „înștiințarea” *Iubitorilor de muze către cetitori a studentului în medicină I.M.K. Rosetti*, în care acesta exprima sentimente și idei precum dragostea de țară și popor și încrederea în emanciparea neamului românesc prin educație și cultură. Începând cu numărul 2, titlul *Fama Lipschi* este completat cu *pentru Dacia*. Numărul 3 conține un proiect de reformă a ortografiei românești, prin introducerea alfabetului latin, precum și o rubrică de literatură universală.

Primul ziar românesc important, întrucât a avut o apariție îndelungată și a militat pentru trezirea conștiinței noastre naționale, a fost **CURIERUL ROMÂNESC**. Acesta a apărut la București, mai întâi săptămânal, apoi

bisăptămânal, începând cu 8 aprilie 1829, până în 17 decembrie 1859, cu câteva întreruperi, sub redacția lui I. Eliad. De la 3 ianuarie 1830, ziarului i se adaugă subtitlul *Gazetă administrativă, comercială și literară*, dar imediat, la 7 ianuarie, cuvântul *literară* a fost înlocuit prin cuvântul *politică*. Între 1830 și 1847, ziarul lui Ion Heliade Rădulescu editează patru suplimente: *Adaos literar la „Curierul românesc”, Gazeta Teatrului Național, Muzeu național și Curier de ambe sexe*.

În 1829, I.H. Rădulescu publică o *Înștiințare* în care precizează scopul și structura publicației editate sub conducerea sa. Ponderea o avea politicul, iar conținutul va avea următoarele capitole: „1. O culegere din cele mai folositoare și interesante lucruri din gazeturile Evropii. 2. Însemnări pentru creșterea și sporirea literaturii românești. 3. Înștiințări pentru cele mai folositoare articole ale negoțului. 4. Cele din lăuntru și slobode săvârșiri ale statului nostru, precum și judecăți însemnate, sfaturi și hotărâri ale Divanului pentru îmbunătățirea patriei: voinți ale Divanului pentru publicarea a vreunei pricini ș.c.l.”.

În primul număr al ziarului apare articolul *Istoria pe scurt a gazetei*, în care este reluată ideea importanței unui ziar în lumea civilizată. Publicația avea următoarele rubrici: „Știri din năuntru”; „Știri din afară”; „Înștiințări”; „Literatură”; „Varietăți”. Între anii 1830-1832, la rubrica „Literatură”, apar articole de îndrumare, note, și recenzii, iar mai apoi, în anii 1833 și 1834, este publicată o serie de articole intitulate *Pentru poezie, pentru stil*. Articolele de limba română și cele despre literatura română modernă sunt inserate în suplimentele ziarului.

În *Curierul românesc* au debutat poezii Iancu Văcărescu („Plecarea”, nr.37/1829), V. Cârlova („Păstorul întristat”, în nr.21/1829, după care a publicat, în nr.3/1830, cunoscuta poezie „Ruinurile Târgoviștii”), Gr. Alexandrescu (elegia „Miezul nopței”, în nr.12/1832), I. Catina etc. Sub semnături ca Eliad, I. Eliadi sau Heliade, apar în ziar, din 1829 până după 1840, multe poezii și articole de critică literară, precum și traduceri din literatura franceză. De fapt, redactorii „Curierului românesc” acordă o atenție foarte mare traducerilor literare, acestea putând servi ca model tinerilor scriitori. „Biblioteca universală” a ziarului cuprindea traduceri din „cei mai remarcabili autori antici și moderni”.

Un alt merit al gazetei în discuție a fost acela că a folosit, pentru prima dată la noi, termenul de „critică literară”. I.H. Rădulescu are și o contribuție însemnată în ceea ce privește caracterul limbii române, el susținând, cu argumente, latinitatea acesteia în articolul „Repede aruncătură de ochi asupra limbei și începutului românilor” (nr. 87/1832).

Suplimentul ziarului *Curierul românesc*, **CURIER DE AMBE SEXE**. *Jurnal literar*, a fost prima revistă literară din Țara Românească. Aceasta a apărut la București, bilunar, între anii 1837-1847, cu întreruperi, sub conducerea lui Ion Heliade Rădulescu. Din 1845, apare cu subtitlul *Foaie literară*. Ea își propunea să cuprindă, pentru bărbați, articole de literatură și industrie și „oarecari povestiri”, iar pentru femei, „povestiri plăcute și morale”, articole despre credință, economie și „asupra bunei țineri a casei, asupra creșterii copiilor, asupra grădinilor, asupra îmbrăcămintei”.

I.H. Rădulescu părăsește, după 1840, ideile legate de latinitatea limbii române, încercând, fără succes, italianizarea acesteia. C. Negruzzi publică în paginile revistei poemul „Aprodul Purice”, schița „Cum am învățat românește” și nuvela „Au mai pățit-o și alții”. Heliade își tipărește în revista sa poemul „Zburătorul” și fragmente din epopea neterminată „Mihaiada”, D. Bolintineanu publică și el o poezie celebră, „O fată tânără pe patul morții”. Mai colaborează cu versuri V. Alecsandri, Al. Donici, C. Bolliac, B.P. Mumuleanu, →

IOAN GHEORGHIOȘOR

MĂ VEI PRIMI CÂND AM SĂ MOR?...

Pare că-mi amintesc de Tine,
Doamne,
din vremea când eram în Cer
Iubirea mea e-atunci prea mare
s-o pot reține-ntr-un ungher

Dar lumina-e-i o clipită
suflet de lut eu redevin –
mă-nvălu în greșeala lumii
chemându -Te doar când suspin

Umil devin când recunosc
că Tu ești Calea și -Adevărul
Mi-nvălu trupul în Lumină
și beau iubirea cu urciorul

Îmi pun speranța în iertare:
ca unui fiu risipitor
mi-e dor de Casa Ta cea Mare

Mă vei primi când am să mor?...

19. VIII. 2004

TAINILE LUMII, ÎN INIMA MEA

Tainele lumii
în inima mea
dormeau cum viața
dormea în pământ
dar sămânța iubirii divine-aștepta
o poartă deschisă la mine în gând

Aceeași sămânță
și totuși, o alta
cunoașterea și iubirea
le armonizează
și căi de lumină
desprinse din mine
un drum infinit
înspre Cer îl creează

Iisus ca și Tatăl
ne vor lor asemeni
și pașii ne-ndrumă
cu răbdare și tact
ca-n cele din urmă
să știm fiecare
că Cerul e-n noi
și viața e-n act.

23. VIII. 2004

OLGA ALEXANDRA DIACONU

ÎNCEPUTURILE PRESEI...

→I .Văcărescu etc. și apar în gazetă
traduceri din A.S. Pușkin (aparținând
lui C. Negruzzi), Byron, T. Tasso și
Homer.

ALBINA ROMÂNEASCĂ.
Gazetă politico-literară este primul
ziar în limba română din Moldova. Ea
a apărut la Iași, bisăptămânal, de la 1
iunie 1829 până la 3 ianuarie 1835,
apoi, de la 3 ianuarie 1837 până la 2
ianuarie 1850. Proprietar și redactor
al ziarului a fost Gh. Asachi. A
existat și un supliment literar al
gazetei, care a purtat titlul *Alăuta
românească*. Ca și „Curierul
românesc”, și apariția acestui ziar a
fost precedată de o *Înștiințare*, tipărită
la 17 aprilie 1829, prin care Asachi
transmite, cetățenilor săi, precum o
făcuse și Heliade în Muntenia, ideea
importanței unui ziar în viața unui
popor.

În primii ani de apariție ai
publicației, literatura nu stă în atenția
lui Gh. Asachi. Mai apoi, în paginile
ziarului apar însă poezii de Gh.
Asachi, Al. Donici, V. Alecsandri, C.
Bolliac, G. Sion. M. Kogălniceanu,
M. Ciucureanu ori Costache Caragiali
publică foiletoane, iar Alecu Russo
critică literară. Printre colaboratori îi
mai găsim pe D. Gusti și pe N.
Bălcescu, iar literatura universală este
reprezentată de C. Negruzzi, care a
publicat 14 balade ale lui V. Hugo,
traduse de el.

La 12 martie 1838, la Brașov,
apare primul ziar politic și cultural al

românilor, intitulat **GAZETA DE
TRANSILVANIA**. Acesta a fost
tipărit, cu întreruperi, săptămânal,
până la 1 ianuarie 1845, apoi
bisăptămânal, de trei ori pe
săptămână sau chiar zilnic, până în
1945, timp de peste 100 de ani. De la
apariție până în 1849, publicația
ardeleană a apărut sub conducerea
marelui cărturar G. Barițiu. Cel mai
important supliment editat de „Gazeta
de Transilvania” a fost *Foaie pentru
minte, inimă și literatură*.

La fel ca I.H. Rădulescu sau Gh.
Asachi, și G. Barițiu semnează, în
primul număr, un articol-program, în
care autorul evidențiază importanța
unui ziar în viața socială și culturală a
unui popor. G. Barițiu credea că,
pentru cultivarea limbii și dezvoltarea
creației literare, există două căi:
traducerile din alte literaturi și
culegerea folclorului.

În perioada pregătirii Revoluției
de la 1848 și după aceasta, ziarul a
militat pentru egalitatea în drepturi a
românilor din Transilvania cu
celelalte naționalități conlocuitoare și
pentru unirea Transilvaniei cu
România, reliefând, de asemenea, și
rolul lui Avram Iancu în revoluție.
Pentru aceasta, *Gazeta* a fost
suspendată în martie 1849. Pentru că
G. Barițiu refuză să-și retragă
afirmațiile despre revoluție și despre
rolul lui Avram Iancu în cadrul ei,
conducerea ziarului a fost încredințată
lui Iacob Mureșianu, care a temperat
tonul articolelor.

Colaboratorii cei mai importanți
ai revistei au fost, în domeniul
literaturii, I.H. Rădulescu, A. Mureșanu,
C. Negruzzi și Ioan Slavici.

Așa cum am amintit mai sus, un
supliment important al Gazetei de
Transilvania a fost **FOAIE PENTRU
MINTE, INIMĂ ȘI
LITERATURĂ**, apărut între anii
1838 și 1865, săptămânal.

Până în 1849, redactorul
suplimentului a fost G. Barițiu, apoi,
până în 1865, Iacob Mureșianu. În
centrul preocupărilor lui G. Barițiu au
stat problemele de limbă și de
ortografie.

El s-a străduit să scrie pe
înțelesul tuturor cititorilor săi,
contribuind astfel la formarea stilului
publicistic. În ziar sunt publicate
consecvent articole de istorie, de
limbă și de literatură, politice și
sociale, de folclor și traduceri literare.

Printre numeroșii colaboratori
valoroși ai suplimentului s-au
numărat A. Mureșanu, care a publicat
aici „Un răsunet”, V. Alecsandri
(„Hora Ardealului”), Gr. Alexandrescu
(„Umbra lui Mircea. La Cozia”), D.
Bolintineanu (câteva „legende
istorice”), Al. Donici (fabule) etc.

Proza a fost mai slab
reprezentată, dar au fost publicate în
„Foaie pentru minte, inimă și
literatură” multe traduceri din
literatura lumii (din Homer, Pușkin,
Schiller, Balzac, Byron, Dickens și
alții).

Desenul din cover

Între 1971 și 1988, Manolescu publică cele șapte volume de *Teme*, toate conținând eseuri deja cunoscute publicului cititor din revistele de specialitate. Despre acestea, autorul scrie în *Julien Green și strămătușa mea*, mărturisind că la început nu avea o idee limpede asupra scopului urmărit și că abia mai târziu a înțeles că prin ele nu dorea să-și impună părerea proprie despre literatură, ci să invite cititorul „la lectură și la gândire”, cu alte cuvinte, ridica probleme fără a propune neapărat o rezolvare.

Volumul al șaptelea al ciclului *Teme*, intitulat *Desenul din cover*, restrânge articolele publicate în perioada 1983 – 1987 în revistele literare din acea vreme (*Cronica*, *Ateneu*, *România literară*, *Scânteia*, *Caietul „Teatrului Național”*, *Tomis*, *Secolul XX*) și se încheie cu fragment din jurnalul personal scrise în decursul unui an de zile, căci acesta – spune autorul – „nu poate *acoperi* întreaga suprafață a existenței, nici a unui an din ea, nici a unei zile, nici a unui singur și infim minut”.

Desenul din cover s-a dorit a fi o colecție de „articole, studii sau însemnări disparate ca temă, dar având, toate, un scop comun: „dezvăluirea coerenței ideologice în incoerența faptelor cotidiene, a sensului în ceea ce nu pare să aibă sens, o unitate în diversitate”. Majoritatea eseurilor au ca obiect literatură, multe dintre ele fiind scrise sub impresia lăsată de o carte recent citită. Creații precum *Bătrânul și Marea* a lui Hemingway, *Suflete moarte* a lui Gogol, *La guerre du faux* a lui Umberto Eco sau *Ambasadorii* a lui Henry James devin subiectele unor discuții care depășesc granițele rigide ale criticii literare, autorul făcând adesea incursiuni în viețile autorilor de unde nu se sfiește să rețină amănuntele picante, ca de exemplu descrierea aventurilor amoroase ale lui Benjamin Constant (eseul *Politică și iubire*). Asistăm la paranteze surprinzătoare care conțin idei preluate din filozofie, discuții ale unor concepte cum ar fi cel al prostiei sau prezentarea unor întâmplări reale. Articolele se dovedesc a fi un voiaj liber al minții intelectualului, eseul fiind astfel

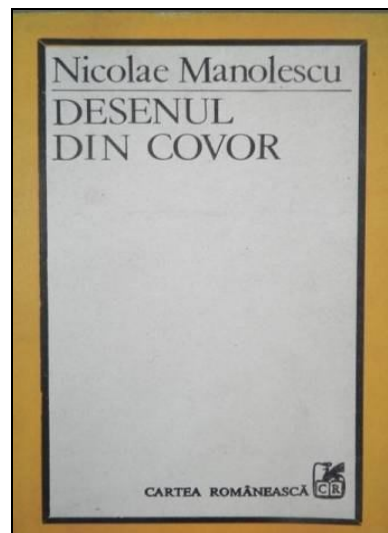
specia literară care-i permite să-și exprime ideile fără a trebui neapărat să le susțină prin argumente și lăsându-i posibilitatea de a ridica probleme a căror rezolvare rămâne în seama cititorului.

Temele lui Manolescu sunt o excursie haotică prin literatura lumii, începând de la mituri și ajungând până la scriitorii moderni. De multe ori evadează din lumea cărților încercând să creeze el însuși narațiuni ca de pildă *Dați-mi un sfat* în care o tânără proaspăt logodită rememorează șirul de întâmplări care au determinat-o să-i promită lui Savel că-l va lua de bărbat, deși mărturisește că nu-l iubește. Neștiind cum să iasă din această situație, îi dă cititorului sarcina de a hotărî pentru ea.

Alteori evadează total mulțumindu-se să povestească întâmplări care au ca protagoniști câini (*animă-lul fără mască umană*), deseori terminate cu o morală lăsată la nivelul sugestiei. Nici oamenii întâlniți pe stradă sau în mijloacele de transport nu-l lasă indiferent. Portretele acestora sunt vii, realizate din trăsături contrastante care se armonizează în mod paradoxal (ca în *O întâmplare adevărată*). Rezultatul este obținerea unor personaje pitorești care trăiesc și respiră în paginile cărții, autorul reușind să aducă în fața cititorului portrete cât se poate de reușite. În *Ce fel de gânduri se pot lega de un geamantan vechi*, facem cunoștință cu fanteziile provocate eseistului de întâlnirea unei tinere elegante într-un troleibuz, posesoare a unui geamantan vechi. Exercițiul de sinceritate se sfârșește într-o notă ironică, căci, la coborârea din vehicul, povestitorul află cu surprindere că geamantanul care i-a preocupat fantezia timp de minute întregi aparține, de fapt, bărbatului, care ocupase scaunul din fața fetei.

Alteori portretele realizate aparținând personalităților din domeniul literaturii, așa cum se întâmplă în *Întâlnire de gradul doi*, în care evocă prima întrevedere cu Umberto Eco despre care notează că „este o personalitate încântătoare care te cucerește fără greutate, dar care te și inhibă, în măsura în care, provocându-ți o puternică emoție intelectuală, pare a se învălui în ea ca un magician într-un nor de fum”.

Atunci când eseistul nu l-a cunoscut în mod personal pe cel despre

care vorbește, apelează la informațiile pe care biografia scrisă și operele literare ale acestuia le pot oferi. *Ce avea Tolstoi de ascuns* este centrat pe unul din obiceiurile inedite ale scriitorului rus, acela de a inventa felurite ascunzători în care să-și adăpostească hârtiile de o soție curioasă, curiozitate născută din teama de nu obține, după moartea artistului, drepturile de autor de care ar fi trebuit să beneficieze în calitate de moștenitor direct.

Galeria de portrete se completează cu imaginea scriitorului italian Svevo, pentru realizarea căreia Manolescu pornește de la corespondența pe care autorul *Conștiinței lui Zeno* a purtat-o cu soția sa și cu scriitorii vremii sau cu editorii. Se poate observa curiozitatea lui Manolescu față de omul Svevo în detrimentul interesului pentru scriitor.

Note răzlețe despre *Lorca* este dedicat în întregime scriitorului spaniol al cărui chip este întocmai cu imaginile fotografiilor sale. Manolescu nu se abate nici în acest caz de la ordinea în care obișnuiește să enumere trăsăturile începând cu cele fizice și trecând, mai apoi, la prezentarea caracterului: „brun, cu sprâncene groase, bine arcuite, cu liniile figurii marcate, cu nas puternic și bărbie disperată, poetul face impresia unui om viguros, stăpân pe el, mai curând a unui fragil și delicat, așa cum ne îndeamnă prejudecata să-i considerăm poezi”.

Dintre personalitățile autohtone, Manolescu se oprește la cel pe care l-a cunoscut îndeaproape și care a fost prieten, Alexandru Ivasiuc. Eseistul rememorează prima întâlnire →

GABRIELA CIOBANU

cu acesta, care a avut loc în 1967, prezentarea proaspătului autor de schițe (căci scrisese doar două până la acea dată) aflându-se sub semnul impresiei de moment. Atenția lui Manolescu se concentrează în mod deosebit pe trăsăturile și pe busturile pitorești ale interlocutorului. De la aspectul exterior se trece imediat la enumerarea calităților care au lăsat o impresie profundă asupra eseistului, impresie care, după spusele sale, rămâne încă vie și după stingerea din viață a poetului: „inteligenta lui absolut extraordinară, ușurința de lega ideile, talentul de povestitor, agitația absolut extraordinară, agitația permanentă a omului, debitul verbal ieșit din comun, insolitul observațiilor și a asociațiilor – acestea și altele m-au cucerit la el din primul moment”.

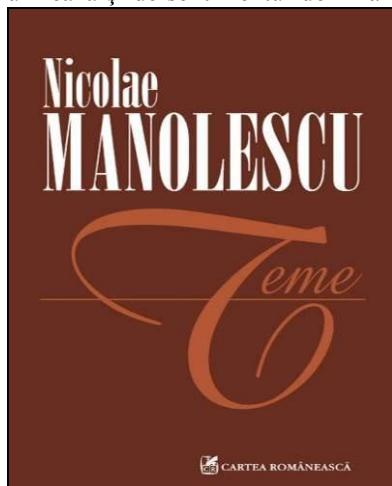
Descrierile scriitorului sunt deseori amestecate, în eseistica lui Manolescu, cu prezentările personajelor care le aparțin. Autorul *Desenului din covor* este conștient de acest neajuns al cărții sale scuzându-se că „e absolut imposibil să distingă oamenii reali de personajele fictive”.

Alături de obsesia pentru personalitățile din domeniul culturii, volumul 7 al *Temelor* conține și înclinația spre erudiție. Atracția spre cultură în general și pentru literatură în particular răzbate din eseurile acestei cărți care devin adevărate prezentări a unor opere cu subiecte dintre cele mai diverse. Maniera de a le aborda nu este accesibilă doar specialistului în critică literară, ci și publicului larg care este vizat cu predilecție *Desenul din covor* este, prin urmare, o adevărată enciclopedie plină de informații despre viața și opera unor scriitori consacrați: Umberto Eco, Tolstoi, Borges, Ernesto Sabato.

Deseori, Manolescu descoperă o carte, după a cărei lectură, este tentat de a-și mărturisi impresiile. Eseurile pornesc de obicei de la opere fundamentale ale literaturii universale (în general lucrări în proză), mai rar titlurile unor autori puțin cunoscuți devin subiectele scrierilor sale. Analizele întreprinse nu epuizează niciodată cărțile în discuție lăsând multe întrebări fără un răspuns tranșant. Despre abordarea întregii opere a unui autor nici nu poate fi vorba, Manolescu nu are niciun moment această intenție: „nu poți comenta întregul univers al unui

scriitor, ci doar primele litere”. (*Raport despre A.B.C.*)

Dacă ar fi să facem o clasificare a eseurilor *Desenului din covor*, nu putem trece cu vederea faptul că sunt aduse în discuție toate cele trei genuri literare: epicul, liricul, dramaticul, fără a face neapărat o teoretizare a acestora. Dintre creațiile lirice, Manolescu a ales poezia de dragoste a lui Eminescu încercând o tipologizare a acesteia în funcție de coordonatele tematice pe care le urmează și de sentimentul dominant.

Lirica de dragoste eminesciană îi apare eseistului segmentată în cinci cicluri care cuprind poezii de tinerețe în care poetul pendulează între adularea femeii și disprețuirea acesteia, considerată a fi nedemnă de iubire. Femeia și sentimentul sunt prezentate generic, iubirea fiind, în acest caz o idee, „un principiu universal”. A doua secțiune cuprinde poezii care reflectă „trăirea pleneră a sentimentelor”. Iubirea este, de data aceasta, una ruptă de sfera ideilor, este coborâtă pe pământ, iar femeia capătă consistență materială. Intimitatea, senzualitatea sunt specifice acestei lirici. Următoarea categorie, stabilită de Manolescu după o logică a curgerii evenimentelor, conține *romanșe*, adică acea poezie care deplânge o iubire pierdută. Ciclul intitulat „iubiri misogine” este compus din satire morale și filozofice, în care „tema iubirii moarte se asociază nu cu părerea de rău sau cu divinizarea iubitei ci cu constatarea amară a unei fatalități care face dragostea cu neputință”. Și, în sfârșit, ultima colecție de versuri este dedicată iubirii reînviată, dar care este totuși mai mult o iluzie decât o prezență.

Mai multe articole sunt consacrate epicului și dramaticului. Pe ultimul îl ia în discuție în *Despre tragic și comic*, unde așa cum dezvoltă și titlul, analizează cele două aspecte ale pieselor dramatice: comicul și tragicul, ridicând problema existenței acestei distincții la celelalte genuri. Odată epuizat acest subiect Manolescu își îndreaptă atenția asupra cazurilor particulare și lansează, în *Două feluri de teatru*, o discuție asupra *Comediei dell'arte*, așa cum e ea prezentată de către Olga Mărculescu în prefața unei colecții de astfel de piese traduse în românește.

Ultimul dintre genuri își găsește acoperire câteva articole centrate pe nuvele precum cele ale lui Adolfo Bioy Cesares sau *Bătrânul și Marea* a lui Hemingway. Romanul își găsește acoperire prin eseurile inspirate de scrierile lui Călinescu, Gogol sau Henry James.

Desenul din covor, articol care dă titlul volumului, are ca punct de plecare, mărturisit, romanul lui Thornton Wilder *Ziua a opta*. Manolescu s-a lăsat impresionat de metafora propusă de acesta: „un personaj secundar, un preot, are o teorie personală despre viața oamenilor care, așa cum ea le apare celor care o trăiesc, ar putea fi comparată cu dosul unui covor: „Acestea sunt firele și nodurile vieții omenești” pretinde el, arătându-le interlocutorului. În ce privește fața covorului, cu desenul ei clar, geometric, pe aceasta oamenii nu o văd niciodată: ea este rezervată ochiului înțelept al lui Dumnezeu”. Metafora în discuție devine pretextul unei dizertații asupra noțiunilor de viață și de stil, precum și un impuls pentru a încerca să o regăsească și la alți scriitori. Sub semnul acesteia se află întregul volum 7 al ciclului *Teme*. Putem spune că de la descoperirea metaforei desenului din covor, aceasta va reveni obsedant în toată eseistica manolesciană.

În loc de încheiere, menționăm ideile lui Mircea Mihăieș cu privire la *Teme* care ar fi, în opinia acestuia, „notații de lectură și întâmplări în care descoperim mai mult din ființa decât din intelectul său. Ele anunță nu doar un sunet al scrisului, cât o nouă vârstă a criticii lui Nicolae Manolescu”.

Flori îmbujorate

Suspicios omagiatul –
supune florile
(date pe el,
de-a valma cu vorbele potrivite
la aniversări și înmormântări)
să treacă detectorul de minciuni...
Și florile se-mbujorează toate...

Nu te învenina

Te implor, nu-l mai vorbi de rău.
De față cu mine,
îndeosebi în lipsa celui
care nu-ți place,
te implor să nu-l mai vorbești de
rău.
Și nu e vorba doar
de urechile mele
și de celelalte, care se strâng
aidoma melcului
la auzul vorbirii de rău al celui alt
–
ia aminte ce se întâmplă cu fața ta:
se înăsprește,
se crispează,
ușor-ușor devine
asemenea feții celui
pe care
cu atâta năduf de rău îl vorbești.
De suflet ce să mai vorbim?
Mă îngrozesc să-mi imaginez
ce se face cu sufletul tău,
când de rău îl vorbești
pe altul.

Cucuvaia

Și cucul numără anii,
dar cucuvaia pune capacul acestei
aritmici...
Cântecul din cumpăna fântânii
e al păsării cu aripile strânse,
sugerând un zbor
pentru care
de aripi nu-i nevoie.
Care-i zburătorul
cu aripile strânse
a drum?

Carte eternă de recetire

Eu mi-s cartea ce-o citesc
zi de zi
și n-o gătesc,
iar în carte
dau de moarte
mai la paginile toate...
Unde paginile-s goale,
moartea e pe altă vale –
încă nu-mi dă rotocoale.
Unde paginile-s pline

de suspine și de bine,
moartea e în drum spre mine.
Vezi cum vine?

Dor de somn și gând de moarte

Nesomn ți se dă
ca să înțelegi somnul
și nemurirea.

Ieșire la marea altora

Toată ziua-not cu lăcomie –
compensez astfel lipsa de mare...
Am visat-o în copilărie,
o regret acum fără-nctare.

Niciodată n-am crezut că sarea
poate fi atât de multă-n valuri...
Nu știu mâine ce va fi cu marea –
toată noaptea s-a bătut de maluri.

Cârdășie

Când ocoale ne dă somnul,
când din rătăcirii ne-adună,
cârdășie face Domnul
chiar cu moartea cea străbună.

Poezie la comandă

Egipcianca vrea o poezie
întâmplată numai pentru ea –
nimeni să nu știe, toți să știe
pentru cine-i poezia mea.

Blondă-i poezia mea de-o vreme...
Zi și noapte străjuim în doi
firavele potriviri extreme
ce-ar menține poezia-n noi.

Insomnie, poezie

Ca ieri ziua, ca în astă noapte
marea nu-a mai fost nicicând așa...
Luna plină valurile-i numără...
Nu mi-i somn, dar... n-am ce
număra.

Zilele-mpreună-s numărate...
O să plec și o să-mi fie dor
de aceste insomnii sublimă
pe un țarm sărat, răvășitor.

Dimineața altfel voi vedea
țarmul rupt, nisipul măsurat...
Luna plină nu se mai ogoaie –
ce nu-i iese iar la numărat?

Laborator ambulant

Sunt un laborator ambulant
pe două picioare.
Eu mi-s cobaiul și pajura care
mă devorează experimental,
și când nu mi-s suficient –
eu mie! ca să mă smulg mai sus, –
îmi cer încă o bucată
de ceva din mine, dar mai deosebit.
Iar din mine
numai inima de mi-a rămas...
– Ce mi-ai dat la urmă? Că a fost
altceva –
niciodată nu am mai zburat astfel!

Sfaturi pescărești de bună comportare cu râmele

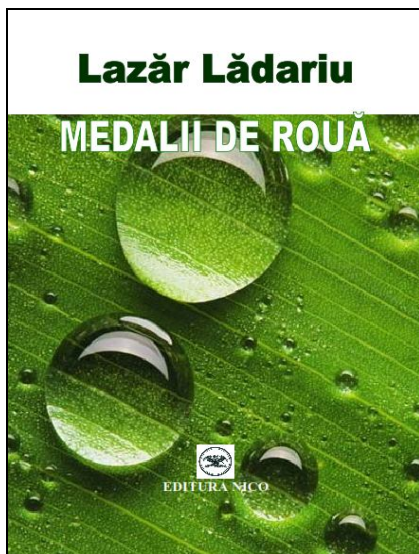
Cum procurați râmele de la piață
(că de unde din altă parte să recoltezi
râme?),
nu le purtați prin soare –
că le orbește.
Iar o râmă orbită,
când o trimiți după pește,
încurcă peștele mic
cu cel după care
ai trimis o piață întreagă.

Scuturi de protecție

Pleoapele apără ochii
de praf și de vedere
a ceea ce te sperie,
inclusiv a adevărului –
închizi ochii,
nu vezi
și-ți vezi de viață.

IULIAN FILIP
Desen și grafică de Iulian Filip

Medalii de rouă

Scriu aceste rânduri sub impresia puternică avută în urma parcurgerii atente, al celui mai recent volum de versuri al lui Lazăr Lădariu. Scriu proaspăt, scriu deliberat, scriu virgin, neinfluențat și nealterat de citirea altor cronici despre carte, bazându-mă doar pe propria știință de a citi și a recepta versuri, pe propriul meu instinct, având armele simțurilor ascuțite la zi (gata mereu de a-mi corija eventualele deviațiuni), de a mă duce pe calea drepte judecări.

Scriu cu uimire și încântare. Scriu cu uimire, fiindcă nu mă așteptam la atâta prospețime de vers, nu că nu l-aș fi crezut în stare pe confratele meu mai mare de o asemenea ispravă, dar nu bănuiam că posedă încă atât de multă combustie lirică, atât de multă disponibilitate de a visa subtil și profund, știindu-l angajat în primele rânduri ale gazetăriei de atitudine, cu pieptul neînfricat în fața furtunii, de toate calibrele, știindu-l angrenat cu acerbia caracteristică în lupta de apărare al „filonului tare” al adevărului și dreptății nației române, a României adevărate, dincolo de cosmetizări și siluirii voite. Scriu cu încântare, fiindcă mi-a fost dat să simt la grade înalte de reverie, spiritul rafinat al unei poezii de excepție, deschizătoare ale baielor sufletului, suflet mereu doritor de lumi noi, încifrate estetic.

În poemul „Viață dublă”, poetul spune: *înăuntrul meu / tăcut se naște / un om, / altul decât / cel de mine știut*

/... /asemenea unei biserici, / peste noapte ridicate / în inima altei biserici...

Nu sunt două identități diferite, cel din interior nefiind altceva decât alter ego-ul său, sau, cu alte cuvinte, complementarul din sine. Așadar, duplicitatea nu e în sens negativ, peiorativ, ci în sensul unui atribut în plus, autorul trăindu-și viața pe mai multe paliere, din care rafinează bucurii și demersuri de conștiință.

Unele poeme sunt scrise la persoana întâi, singular, cu autorul în centrul „lucrurilor” cotidiene, egocentrismul său fiind însă unul sfios, nicidecum sfiorător, sfidător.

În alte poezii, folosește un mod impersonal al verbelor (gerunziu), ca o delicată formă de înțelegere lucidă a scurgerii timpului, inclusiv al timpului propriu: *răsfoind cartea nopții / în haina tăcerii / ies din cuvânt. (Ieșirea din cuvânt)*. Sau: *aici începe poemul / citind, sacadat, litanii de stele... (Aici începe poemul)*.

Este multă tristețe în versurile lui Lazăr Lădariu, dar una discretă, făurită din „picuri” de melancolie: *...bătrân azi privesc / cum se duc, / rând pe rând, / tăcerile mele... (La umbra umbrei)*. Sau: *Adâncă-n pasul meu e tot mai mult / Tristețea ce afundul scurmă. (Se-nalță gerul în tot cerul)*. Și alături de tristețe este singurătatea: *Singurătatea trece în spate ducând istoria ferfeniță a clipei... (Ieșirea din cuvânt)*. Sau: *trec absent prin echilibrul singurătății (Trec)*.

De altfel, cele două stări se găsesc și împreună, explicit: *brațele copacilor / se ating / supuse nopții, / liniște cerând, / să audă ce discută / tristețea cu singurătatea. (Cu degete de aer)*.

Tăcerea este de asemenea o altă excrescență a stării poetului, un preambul necesar meditației: *Aici ajuns, / la sfârșit de urcuș, / în tăcere*

aștept ploaia... (Doar de aici...). Sau: *S-a spus totul / despre plâns și tăcere (Pe toate ce port)*.

Apoi apare cuvântul, dar și morala lucrului cu acesta, învățată pe filieră de sânge: *Străbunii mei... m-au învățat să-nalț Cuvântul / niciodată strămb... (Ca o chemare)*. Cuvântul este pentru autor „bagheta” magică necesară îmblânzirii lucrurilor și ființelor: *câini vagabonzi, alungați din oraș, / ascultători vin după cuvintele mele... (După furtună)*. Și de aici se ajunge la cel ce folosește cuvântul, ca materie primă, metafizică, în arta sa, adică poetul: *în redingotă de litere trece poetul (Mai tânăr ca mine, timpul)*, asemănător cu „Pururi tânăr înfășurat în pixeli”, cum o spune, altfel, dar de asemenea profund, Mircea Cărtărescu.

Lazăr Lădariu sondează și devoalează neparcimonios lumile ce-l bântuie, aflate „aproape-departe”: *în haina cuvintelor / poetul aude departe... (Peisaj)*. Și astfel, *în lan de grâu auriu; / se coace Poemul luminii / pentru încă o mie de ani (Vis)*.

Sunt și alte cuvinte-cheie ce apar cu o mai mare frecvență în versurile prezentului volum de versuri: *seara, cer, stele, lumină, dimineața, brumă, rouă, speranță* etc., astfel încât, am căutat, după aceste „semne”, în spirit de mic Hercule Poirot (personaj celebru din recuzita scriitoarei de romane polițiste, Agatha Christie), să investighez timpul și locul scrierii poemelor.

Concluzia este fără de tăgadă, și anume că acestea au fost scrise, preponderent, la orele mici ale nopții, în momente de reverie involuntară sau indusă, când probabil, după scrierea vreunui articol dens, pentru cotidianul „Cuvântul liber”, din tocul ferestrei (fereastră, deschisă sau nu) acesta devenea prietenul *cărrilor sure de brumă*, ce băteau înspre ziuă, „colțul ierbii”.

Lazăr Lădariu este un poet care, metaforic vorbind, cu medaliile de rouă ale cuvintelor, de pe pieptul dimineții, se lua (se ia) la trântă dreaptă cu triumfalul cotcodăcit al cocoișilor, ce anunță foarte matinal, o nouă zi.

Cred că Lazăr Lădariu este, în general, un poet al crepusculului, al interferențelor de lumină și întuneric, al tonurilor de... griuri colorate.

Am remarcat, cu totul deosebit, forța de transfigurare, dar și rotundul →

RĂZVAN DUCAN

întru idee, al unor poeme precum: **Meditație, În sinele meu ascuns, Senalță gerul în tot cerul, Trec, de ce oare?, În urmă crește, Repetat dialog al umbrelor, Viziune în februarie, Aud, Doar de aici..., Coarda întinsului arc etc.**

Este o poezie a resemnării, al acceptului liniștit al mersului lumii, al echilibrului firesc al acesteia, unde moartea este singura certitudine.

E o privire demnă, scrutătoare și înțelegătoare, pentru ce este și ce va să vină. Nimic în plus, nimic, în minus, totul măsurat... farmaceutic, inclusiv imprevizibilitatea ei.

Și totuși, așa cum aparenta liniște a mărilor de la suprafață, ascunde în adâncuri o mare forfotă, la fel sub acest „calm al valorilor”, Lazăr Lădăriu ascunde marea mișcare de fronturi de idei, în jocuri serioase de cuvinte, cu înțelesuri polisemantice.

Voi reda în continuare, în întregime, un poem, nu ca vârf absolut al cărții, ci ca unul din multele poeme de referință: *În urmă crește / vremea mea dusă, / aproape jumătate – iarbă, / aproape jumătate – copac; // arde-n metaforă / pasărea de sânge, / fluturile deodată cu șarpele trece; // toate crengile durerilor mele / se-nfrățesc într-o flacăra-naltă / prin fumul văzduhului; // cu scâncet pierdut, / peste sat / vântul se-ndoaie / cu pădure cu tot; // fără urechi, / fără ochi, / umbra singură rătăcește / sub cireșul – / cap de far roșu; // mâinile albe / arcade-s prin apa curată / precum cerul, / privirea sărută fruntea / tristei mame eterne (În urmă crește).*

Este, după mine, cea mai bună carte de versuri scrisă și tipărită până acum de Lazăr Lădăriu!

Este și cartea unui prag psihologic, trecut de autor. Este o carte în care din vena preaplinului său de emoție, acesta a dat soldaților de plumb al lui Gutenberg, putere de a mărșălui mirific prin cititor.

Dacă Nichita Stănescu spunea că trebuie să i se dea fiecărui poet o medalie, pentru a avea ce arunca pe fereastră, „**Medalii-le de rouă**” (Editura Nico, 2014) ale lui Lazăr Lădăriu, altfel de medalii, sunt cele ce trebuiesc prinse, ca talanți de prețiozitate, la reverul bunei cuviințe!

Lazăr Lădăriu, Medalii de rouă, Editura Nico, 2014

TRENUL DE NOAPTE

De un deceniu și jumătate, Anica Facina e angajată pe frontul editorial, publicând unsprezece volume, din care patru de versuri, la care se adaugă alte patru de versuri pentru copii și trei de proză. Încă un volum de proză nu face decât să așeze în „egalitate de șanse” cele trei genuri în care autoarea a dorit să exprime și să se exprime.

Personalul de noapte, noua carte de proză a Anicăi Facina, împacă liricul cu epicul, timpul nostalgiilor cu realitatea prezentului. Trecutul este recuperat, amintirile au acuitate.

Într-un exercițiu anamnetic, autoarea reparcurge teritoriile edenice ale copilăriei, precum și episoade ale devenirii ulterioare, până la pensionare, ca arc peste timp. Secvențe, ca niște fleșuri, vin într-un flux al memoriei, ca o terapeutică actualizare, în rotundul biografic. Confesiunea, cu accente eseistice sau jurnalistice, decupează „portrete în oglindă” ale unor personaje, portrete ale unor stări, ale unor sentimente, ale unor... idei.

Autoarea e justițiară, e moralizatoare, dar o face cu duioșie și cu amărăciune, într-o revoltă mută, neputincioasă.

Pe de altă parte, cartea e și un exercițiu de admirație, evocările nefăcând diferențe între oameni și lucruri (un poet, Eugen Axinte, mesteacănul din fața ferestrei, niște păsări migratoare neștiute, niște berze, o „dihanie necunoscută” (broască țestoasă) din satul Vama, motanul Caramel, „gemenii” – Gavril și Mihăiță, și isprava lor cu ouăle de barză, gen „pupăza din tei”, „lanțul” destinului, cu „verigile” Todoruț, Catrinuța, Clara, o fată „bună”, Crocodila, biologul Savin Sava și „lanțul trofic”, profesorul Ovidiu și coana Lisaveta...) față de care persistă un atașament complice. O galerie de portrete, cele mai multe venind din simpatie. Cu iz memorialistic e „Zile de sărbătoare la Slobozia”, o întâlnire a absolvenților colegi cu autoarea care, inevitabil, își asumă condiția de „cronicar”.

O carte de „povești adevărate”, autoarei rămânându-i doar arta de a le da contur literar, de a le pune pecete stilistică.

Nu lipsesc referințele livrești – Duiliu Zamfirescu, Ion Creangă, I.L. Caragiale, dar nu-l ține deoparte

nici pe Sadoveanu.

Dafina e proza care se întinde pe aproape jumătate din sumarul cărții și ar fi putut fi chiar titlul acestei cărți, ca un simbol al unor destine feminine în lumea satului de ieri și azi.

Dafina, fiica lui Florea Colibașu și a Veronicăi, moartă la nașterea a doi gemeni, rămâne în voia sorții, cu o mamă vitregă, Silvia, lipsită de sentimente și afectivitate, și după copilărie dominată de privațiuni, se căsătorește cu Anton Ghimeș, ca să scape de o existență de sclavă, luându-și viața în propriile mâini. Are patru copii, între care două fete, Axinia și Dobrița, cărora vrea să le croiască un destin care să le scoată din condiția umilă. Dacă nu reușește, supremația dragostei fiind decisivă, are satisfacția triumfului Dobriței, care-și impune autoritatea după un șir de umilințe și barbarii venite chiar din partea celui pentru care a renunțat la facultate, în numele dragostei, Miodrag, un sârb lipsit de scrupule în relația conjugală.

Destinul a trei generații de femei e comprimat în esența lui, cu flash-uri, inserții, cu întoarceri în timp, cu proiecții în viitor, relevând, în primul rând, resursele de sentimente, demnitate și fermitate, de... feminitate, dincolo de presiunea unor circumstanțe nefavorabile.

Dobrița, ultima verigă din acest lanț al demnității feminine, e comparată cu Vitoria Lipan, nu atât în dorința de adevăr și justiție, cât în ambiția de a i se recunoaște femeii locul ei în plan familial și social.

Autoarea face dovada unor indiscutabile calități de povestitor, atent la detalii, cu mult umor și ironie fină. Tonul narării e natural, firesc, fără artificii, fără excentricități, undeva în ordinea prozelor lui Creangă, Rebreanu și Sadoveanu, într-un mixaj cu multe date personale.

NICOLAE BĂCIUȚ

Solstițiu hiperborean

Al doisprezecelea volum de „poezii alese” semnat de Vasile Popovici, profesor pensionar din comuna Corni, Județul Botoșani, conceput ca un jurnal versificat, pus sub titlul *Solstițiu hiperborean*, vine să justifice o preocupare constantă a acestui creator care și-a impus, într-un timp relativ scurt, din 2007, când publică primul volum – *Paradoxuri*, Princeps – și până în prezent, să recupereze o pasiune pe care și-o argumentează concret cu publicarea unui număr impresionant de cărți. Și aici, ca în majoritatea cărților, își datează poeziile. Perioada în această nouă carte este cuprinsă între 1 august 2011 și 23 septembrie 2012.

Vasile Popovici a luat parcă de bună zicerea lui Plinius, care, vorbind în *Historia naturalis* (35-36) de pictorul Apelles, cel mai mare artist plastic al antichității, spune că acesta nu lăsa nicio zi fără a trage o linie („Nulla dies sine linea!”).

Luând în calcul că expresia „linie” sugerează și pe cea a cuvântului „rând”, adică de „scris”, această deviză a lui Apelles s-a aplicat ulterior și scriitorilor, care, zilnic, cu perseverență, au așternut pe hârtie operele lor.

Pentru mulți, această râvnă a fost o amendă adusă de cei care vedeau în aceasta o formă de „grafomanie”, un soi de pasiune devenită boală, care, de regulă, la grafomanii veleitari, dă la iveală opuri lipsite de valoare. Însă nu același lucru îl putem spune despre scriitorii ca Sadoveanu sau Arghezi, ca să dăm doar două exemple de la noi, care și-au făcut, cu talent incontestabil, din strădania lor zilnică opere nemuritoare.

Ce ar fi fost literatura rusă fără romanele lui Tolstoi sau Dostoievski, ori cea franceză fără romanele lui Hugo, Balzac sau Zola? Prin urmare, păstrând evident proporțiile, autorul pe care-l avem aici în vedere, Vasile Popovici, și-a adunat, după cum am văzut, într-un timp relativ scurt, de nici șase ani, scrierile poetice în douăsprezece volume, însumând prin urmare, sute și sute de pagini.

O altă expresie latină, atribuită ca deviză retorului roman Marcus Fabius Quintilianus, spune „Non multa, sed multum”, adică „Nu multe, ci bune”.

Despre „bunătatea” cărților lui Vasile Popovici, ca să mă apropiez de înțelesul expresiei citate mai sus, s-au exprimat unii cunoscători în domeniu, sugerând că alegerea unui astfel de *modus vivendi* justifică dorința poetului de-a se mărturisi și ieși în lume.

Privită din acest punct de vedere, creația lui Vasile Popovici, cunoscător al fondului literar de valoare, să-i spun așa, ca profesor de literatură, se înscrie într-un tradiționalism *sui generis*, fără a ridica, așa cum am mai spus și cu altă ocazie, pretenții de rupere a tiparelor sau de așezare pe pedestalul merit să-i poarte chipul și numele spre nemurire.

Pasiunea lui pentru scrierea versurilor, de la cele în prozodie clasică la cele în vers alb, de la cele de meditație la cele de notație, de la elegie la satiră, fabulă sau poezie de formă fixă, sonet sau rondel, domină o formă de talent pus în valoare relativ târziu.

Stăpânind bine tehnicile scrierii poeziei, plecând de la fondul trăirilor personale, atent la lumea din jur, dar și la ceea ce a adus aceasta din trecut până în prezent, scrutând, în unele cărți, universul, trecând prin mintea și trăirile sale pasionale viziuni și imagini remarcabile, Vasile Popovici este, ca reper de geografie literară, să extind remarca în domeniul istoriei literare, un „poet al locului”.

Un loc însă retras, uitat de lume, dar nu de neluat în seamă, când în el locuiesc oameni ce au pasiuni alese, așa cum este cea a profesorului Vasile Popovici, care a ales scrierea poeziei în locul tablelor de pe marginea șanțului cu alde pierde-vară ori

pierderea timpului în cârciumă. Locuind o viață pe Valea Siretului, o zonă suficient de austeră, nespectaculoasă, dar plină de un topos specific, pe care poetul a știut să-l exploateze cu mijloacele proprii de exprimare, Vasile Popovici se încapătănează să se facă auzit din acel spațiu ca o voce, nu neapărat aparte, ci mai curând personală.

De data aceasta, Vasile Popovici, în această nouă carte pe care dorește să o ofere cititorilor săi, a ales spațiul hiperborean și nu oricum, ci într-o perioadă specială a trecerii timpului, în solstițiu, și nu cel de primăvară, ci cel de iarnă.

Plecând din luna august, așa cum reiese din datarea poeziilor, poetul, redescoperindu-se sentimental și nostalgic, prin versurile sale vrea să „sperie” dilatarea nesfârșită a nopții ce pare a se apropia.

Că asta vrea să sugereze „solstițiu hiperborean”. Dacă e să luăm în calcul și sugestia adusă de aducerea în titlu a cuvântului „hiperborean”, care vine de la Hiperborea, „Ținutul din Nord”, unde bate vântul Boreas, rece, în lumina continuă a soarelui („cu dinți”), înțelegem spaimele degajate ale poetului nostru, în folosul contemplării acestui îndepărtat ținut, prezent totuși sub ochii poetului prin iernile care se văd adunate într-una singură, nesfârșită: „Mai ninge iarna fulgi ce-i spulberă hiperboree, / mai bate orologiul nesincopat în nopți prelungi, / mai stăruie în amintiri secvențe de nedeie / ca niște cântece pornite din ev de nibelungi”.

Ca în același moto al cărții, să redevină teluric: „Tot verdele de sub azur se ofilește, / dar timpul nu tânjește, timpul doar trăiește: / iar printre veșnicii impare, necaduce, / același joc perpetuum: sub glie și pe cruce!”.

Trebuia, firește, sintetizată în câteva versuri puse pe o pagină de gardă și „spaima” de veșnicie:

„La ceas bezmetic, / orice logică s-a rupt; / încet, dar sigur, / veșnicia / vine pe furiș / cu cât urcușu-n timp / e mai pieptiș, / cu-atât / mi-e coborâșul / mai abrupt.” Prezența consoanei „ș” în cinci expresii în doar câteva versuri, ca o aliterare interioară, sugerează un foșnet al trecerii timpului, ca un șuierat strident în urechile celui ce trăiește acest sentiment.

Am citat aceste versuri ce sunt puse ca moto la începutul cărții, însoțite și de imagini de iarnă, reci, pentru a →

GELLU DORIAN

remarca, într-o oarecare măsură, fondul tematic al acestei cărți. El nu este însă unul constant.

Poetul trece de la stări de exuberanță nostalgică, așa ca în poezia „Hai să fugim, iubito!” („Hai să fugim departe, draga mea, / ne-o pierde urma lumea asta rea / și ne-om ascunde în câmpii de iniști, / să cadă peste noi noroc și liniști. // prin lanuri înspicate de prin șesuri, / să alergăm prin iarba de șopârle, / ne-o fi fortună știma de prin gârle. // Să ne-ostoim neastâmpărul din noi, / ne ude norul încărcat de ploi, / că dragostea-i ca trăsnetul din fulger, / ca norul ce-și sloboade ploi din uger”), la texte satirice, ironice, de sugestie socială de moment, ca în falsa fabulă „Un măgar dintre aceia...”: „Parc-adus din fund de tartar, / uns cu alifii „niveia”, a fost pus în fruntea turmei / un măgar dintre aceia. // Cum privind șpanchios în jur, puse ochiul pe măgar; / mintenaș, în fruntea țării, / îl numi drept cancelar. // Și-apoi cum dracu’ să meargă / treaba-n țară ca pe roate, / când îi dai măgarului / pretext de celebritate?!?”

Am citat integral aceste două texte poetice pentru a sugera limitele între care se plimbă Vasile Popovici în această nouă carte, de la poezia sentimental-nostalgică la cea de atitudine socială, sarcastică, ironică, de amendă. Evident că meditația asupra trecerii timpului este peste tot prezentă. „Jurnalul” poetului mai sare uneori peste unele zile ale perioadei în care acesta scrie.

Nici măcar perioadele nu sunt ilustrate în texte, ci datarea este doar una ce menționează ziua în care poezia a fost scrisă.

Profesor fiind, vagul didacticism, ilustrat în carte prin trimiterile de subsol, unul ce dorește (nu să epateze!) să explice fie înțelesul unor expresii, fie contextul sau subtextul unor motive, divulgă o conștientizare a tot ceea ce-i iese de sub peniță.

Nimic nu trebuie lăsat în coadă de pește, nimic nu trebuie să fie ambiguu, acribie ce este specifică acelor creatori ce au ca formație de bază o profesie ce lasă astfel de urme.

Uneori aceste lucruri pot diminua din valoarea estetică a textelor. Însă cum aceasta este una asumată în limitele unei creații consacrate mai mult intimității lecturii decât extinderii ei, scrierii în sine și mai

puțin literalității, nu afectează prea mult construcției și concepției cărții.

Vasile Popovici este autorul care, și prin această carte, se menține în linia proprie de creație, atent expunerii și mai puțin evoluției textului, convins că aceasta este formula care-l reprezintă cel mai bine.

Și așa și este, între acești parametri ai tradiționalismului curat, cu mizele deja cunoscute, fără a friza vreo altă cale de evoluție a poeziei, mode și modele la zi, poezia lui Vasile Popovici își poartă propria pecete, a tradiționalismului *sui generis*.

În Paradisul danielilor

Privirea ni se încarcă uneori de atâtea obiecte împreună cu personaje încât riscăm să nu putem defini lucrurile simple, care chiar trebuie să ni se întâmple orice ar fi cu tot cu mărunțișurile din palmă; putem fi dimpotrivă/deopotrivă una cuminte. Parte din întreg despre care nu putem a ști de-aieva dacă e parte sau întreg; câtă vreme e, înseamnă că e bine fiind.

În oricare oriunde te-ai îndrepta, există părți la întreguri întrepătrunse cu anume variabile cardinale pe care mai bine să le știi decât să le afli că le-ai fi putut știi.

Avem spre a purta cu noi tocmai ceea ce ne-ar putea defini odată și-odată. Să fie vorba până și despre „**evanghelia despre mine însumi**” înseamnă că e bine pentru că nu ne-am mutat de tot dintr-o logică personală, pe un palier subțire, oricând gata să se prăbușească, al norocului ce dă mâna cu inevitabilul. Deoarece „în mine cresc toate rădăcinile tale / de aceea mă aflu întâmplare doar/ acolo unde îmi strigi numele...” Ne putem găsi în plin „**paradisul danielilor oare ajunge atât ?**”: „aș vrea să tac/ apoi aș vrea să mă strig pe nume”.

Iată, astfel, cum ne urcăm/coborâm cu puținul care ne este dat printre atâtea virgula. Ne aflăm cu **Daniela Toma** pe o pajiște de gânduri ce nu se sfiesc să poarte cu ele imagini mergând până în pragul definiției și adeseori trecând dincolo de evidența pură, către un absolut greu previzibil dar atât de necesar încât fără el nu se poate întâmpla mai nimic.

Încercând cu tot dinadinsul să nu intru mai mult decât trebuie într-un titlu de parcurs / de cuprins spre purtatele coordonate pe o axă la țărnișurile evidente, trec totuși prin „**solstițiul nebuniei**”: „am crescut liberă dintr-un glas cu zimți / ce lucra la niște aripi ascunse în mine / nu știam atunci care dintre ele vera a mea, / dacă tace drumul meu sau doar copacii / aiurau...”

Greu mai poate fi începutul oricărui fapt mai greu decât aerul pentru care e aripă, sunt pene și fulgi de timp inconfortabil...: „nimeni nu știe la ce te gândești / când muntele tău e trecut prin foc / aruncat dinspre inimă / să nu mai poată fi răsfoit / Dumnezeu nu se mai lasă îmbrățișat / în nici un început / doarme în el însuși fără motiv” (**din cuprinsul unei declarații**). Ceea ce mie nu-mi vine a crede, dar tot îndeajuns e și prefacerea singulară a acestei stări de relație, a lui Dumnezeu cu lumea...

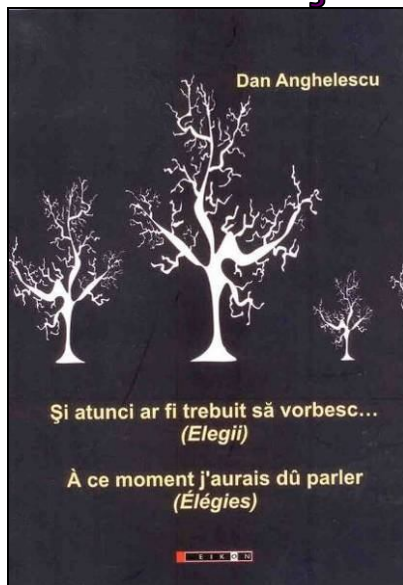
Unde, dacă suntem, ne-am putea înfripa altfel decât de la sine, cel mai puțin ingrat la o parte cu firescul putând a fi în cea mai apropiată rezonanță de „**interview cu subconștientul?**”: „spune-mi tu / de unde mi se pare că te cunosc? / fără să fii de undeva, / poate până la urmă totul s-a retras / în tine / toate gândurile pe care n-o să îți le știu / nu-s decât jurăminte de-ndurare / de dragoste / ... / acum, tu o să-mi spui cuvinte frumoase / oh, cuvintele... / mai îți minte vremurile de-nceput?”. Pentru a intra în acea rezonanță cu subiectul, subliminalul, să fie chiar sublimul, mi-a trebuit, ce-i drept, o săptămână – până-ntr-o binecuvântată noapte când am spus: *da ! – astfel se poate...*

Departate fiind de mine gândul, dar dacă e să fie, chiar se întâmplă: „**povestea mea și-a altora**”: „tu te-ai născut să mă vezi frumoasă / cuvânt scris pe pleoapă ca o viață întreagă”. Să mă risc mai departe – de ce nu... „**azi noapte palmele tale au nins o iarnă peste mine**”: „te joci cu iarna mea / îmi spui / că-mi vei păstra palme calde / până va curge din salcâmi un cuib / de liniște // despre drumuri ninspe pe de-a-ntregul / tu zici că se vor întipări bine pașii / unuia în urma celui alt...”

Și dacă-i urmă atunci în loc și-n timp spre mai departe, unde și când... „acum, cu puțin noroc / și cu prețul unei rățâcirii către-nceputuri / se întâmplă ca uneori...” (**gând-cubânt-rece și petrece**). (2013)

MARIAN DANIEL

Obiecto-ființuri

Absolvent al Facultății de Muzicologie și Compoziție a Conservatorului de Muzică din Iași, poetul Dan Angheliescu, cercetător al operelor scriitorilor români din diaspora, și fondator, împreună cu poeta Mihaela Albu, a revistei „Carmina Balcanica”, se prezintă în fața cititorilor cu volumul de versuri *Și atunci ar fi trebuit să vorbesc... (Elegii) / À ce moment j'aurais dû parler (Élégies)* – traducere în limba franceză Letiția Ilea, prefață Jean Poncet (Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2011)

Poeziile volumului, cu titlurile incluse în texte, alcătuiesc un singur poem fluviu fără început și fără sfârșit, ca și apa heraclitiană, simbolul curgerii mereu schimbătoare a existenței noastre efemere: „aparența e / totul ne spun veghetorii / paznici ai crematoriilor / Urbis et Orbis” (**fabuloasele frunze / geometrii reci de gaz**). Din asumarea acestei condiții rezultă tonul elegiac al trăirilor lirice: „cu elegii mecanice la gât / vopsim privighetorii-n albastru / iar la sfârșit se face / proces-verbal... / atât!” (**am albit de poeme**).

Demarcațiile cu bare oblice, din titluri și din cuprinsul versurilor, îmi par momente de pauză necesare sincopării respirației în fluxul rostirii textelor (fenomen pe care l-am întâlnit și în poezia lui Cassian Maria Spiridon) sau accentele unui ritm muzical (având în vedere specializarea autorului în acest domeniu).

Punctul de plecare al stărilor lirice mi se pare a fi existențialismul francez camusian, care teoretiza absurdul existenței: „... absurdul devine din ce în ce mai tandru”; „se prevestesc / voci de plumb / voci / aiuritoare / stări de lapsus / incandescent / păsări de / pradă cu aripi de cristal / mereu ale golurilor / acestui / netimp intrându-ne / violent ca un glonț / în auz” (**mirosul greu al hălciilor / de suflet / înghețat**).

Înstrăinarea și însingurarea sunt stările caracteristice transmise de poezia lui Dan Angheliescu: „**ce am fi putut spune / despre mare / și despre / nisipurile aducătoare de singurătăți / ele tac / de mii de ani / și continuă...**”

Reveria introspectivă conduce la tăcere, așa cum remarcă prefațatorul cărții, Jean Poncet, care evidențiază o similitudine cu tăcerea blagiană, pe filiera fricii de exterioritatea adusă de cuvântul rostit: „dar altfel cum am putea / să-nțelegem / să ne pătrundem de faptul / că lumile interioare / nu / vor mai ști / să vorbească... / au răgușit / aproape mortal” (**imperiu / al caselor de carton / de beton / de tăcere**). Pentru hiatusul dintre rostire și liniște, Dan Angheliescu inventează **obiecto-ființul** care „e un / joc ezitant / haltă definitivă între cuvânt și tăcere” (**fabuloasele frunze / geometrii reci de gaz**). Îmi pare că el desemnează cuvântul care se obiectivează în imagine lirică și care astfel este atras în sfera ființei.

Cuvântul acesta compus, straniu, mă duce cu gândul la filosofia lui Heidegger, care, alături de existențialismul menționat, constituie o altă sursă de inspirație pentru poetul nostru. Un alt cuvânt compus descinde probabil pe aceeași filieră, conturând o plutitoare imagine lirică: „din fără-de-chipul luminii / peste prăpăstii murmurând / adie / rochia / unei dimineți / mătăsoasă albastrui” (**Ea! Liberă plutea peste grădini / înnopate / limpede**) *Fără-de-chipul-luminii*, la Dan Angheliescu și *fără-de-chipul-lumii*, la Horia Bădescu sunt sinonime cu imaterialitatea aparenței din care se naște totuși poezia.

Întâlnim la Dan Angheliescu o obiectivizare a cuvintelor înfometate de sens, de materializare a tristeții ontologice: „astfel / se încarcă pentru cuvinte / o fioroasă / foame... și astfel / poemul se-ntunecă / ... deasupra /

fiecărei / forme de existență / nu va luci / niciun astru... / și de / câte ori să-ți mai / spun / zidește odată / zidește-le ... fereastra și / ușile...” (**pun laolaltă mâinile grele**).

Din lumea reală nu se mai aude decât: „urletul de / tragică locomotivă al lui / Dumnezeu”.

Într-adevăr, cotidianul anost constituie prilejul de întristare și suferință: „lumea de astăzi / lumea / care adoarme / întinsă pe / cearșafuri întunecate (chiar ele sunt / foamea-iarnă a cuvintelor) tornadă / invadând sufletul / casele / prăbușindu-ne-n somnul orașelor / sugrumând / străzile cu tot cu tramvaiele / aparent vesel-tropăitoare... / foamea / veșnica foame / fără iertare și fără... și fără... și fără...” (**acolo va fi un câmp de / cumplită vânătoare...**); „hăhăieli și aurolaci / întinși pe / trotuare... / ne rugăm pentru iarbă... copaci / și grădini / e un timp cât să scrii / cât / să mori / sau cât să-ți compui / pustiurile pentru întregul / amurg / elles viennent / autres et pareilles” (**cât despre adevăratele norme ale / durerii**).

Trăim în epoca de fier desacralizată, apocalipsa e aproape, dar nu vine conform previziunii biblice, ci mai degrabă e simbolizată spiritual, prin întoarcerea ideii absolute în sine, ca la Hegel: „bălăceală / ... final de istorie... / hegel” (**ștergarul care îmbrățișează o / iconă**).

Scena răstignirii cristice e descrisă cu tot dichisul de umor negru post-modernist: „au venit la sfârșit sărbătorile / s-au întocmit / devizul / s-au adus cuie și scânduri / pentru crucificare / apoi / cununa ... desigur / prevăzută cu spini / ... corespunzător s-au / fabricat cu simț de răspundere / și păsările de pradă / ... s-a / procedat la o selecție severă / acelor doi tâlhari...” (**dacă poți să-ți imaginezi zgomotul greu al tăcerii / dacă poți...**).

Ca să nu se piardă în neant, poetul își caută un nume: „ca să te strigi / tu / pe tine / va trebui un alt fel de nume să-ți dai... // (...) // hârâitul de lanțuri / pe care-l face luna / la ceasurile când se / târâie către apus” (**gândindu-te / doar pe tine însuși / gândindu-te... / să fii o pasăre**).

Se pare că și l-a găsit în aceste *poeme sinucigăse*, un fel de colaje cu intercalații de versuri în limbile engleză și franceză, *obiecto-ființuri*, pe care le-a denumit *elegii*.

LUCIAN GRUIA

ÎN CHIP POETIC

Nu m-am întâlnit foarte des cu numele Liliane Petcu, doar prin unele publicații în format electronic, dar l-am regăsit și în paginile revistei *Vatra veche*, în care am încercat să adun ape poetice de pretutindeni, creându-le vad spre lume, înțelegând câte obstacole extraliterare stau în calea unor autori care vor să intre în dialog cu lumea, fiecare cu lumea lui, din care încearcă să extragă esențele tari ale poeziei.

Nu am o explicație a opțiunii autoarei de a-i prefața eu noua sa carte de poezie, *Zâmbete și ziduri*, un titlu surprinzător, prin inducerea unor stări polarizate, antagonice.

Biografia autoarei, lapidară în termenii puși la dispoziție, confirmă însă condiția de scriitor, de formație filologică (absolventă a Facultății de Litere din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca), ba mai mult, implicarea în activitatea publicistică, nu doar prin perfecționare academică (masterat în mass-media și comunicare socială, la Facultatea de Jurnalism din cadrul Universității „Hyperion” din București), ci și prin activitate redacțională (redactor la revista *Arcada* și colaborator al agenției de presă *Așii Români*).

De altfel, prezența în presa culturală cu poezii, proză, eseuri și traduceri în revistele *Arcada*, *Oglinda literară*, *Poezia*, *Boema*, *Universul Românesc*, *Singur*, *Basarabia Literara*, *Impact literar*, *Sămănătorul*, *Glas Comun*, *Slova Creștină*, *Copii Creștini* etc. e de natură să certifice opțiunea autoarei, nevoia sa de implicare culturală, dincolo de activitățile... „civile”: profesor, traducător, membră a „Cercului de filozofie” din cadrul Capelaniei Universitare din București.

Editorial, o regăsim pe Liliana Petcu în calitate de coautor în antologiile de creație literară: *Solidaritate și toleranță*, Editura Mesagerul, 2009, *Mozaic literar*, *Preaplin de cuvinte*, ultimele două apărute în 2011, sub egida Asociației Scriitorilor pentru Promovarea Realizărilor Artistice, Editura InfoRapArt, *Pe strada inimii*, *cuvântul*, apărută sub aceeași egidă în

2012, și *Antologia scriitorilor români de pe toate continentele*, Editura Cetatea Cărții, București, 2014.

Cu un volum propriu, Liliana Petcu debutează în 2012, la Editura InfoRapArt, cu *Poezia cuvintelor*.

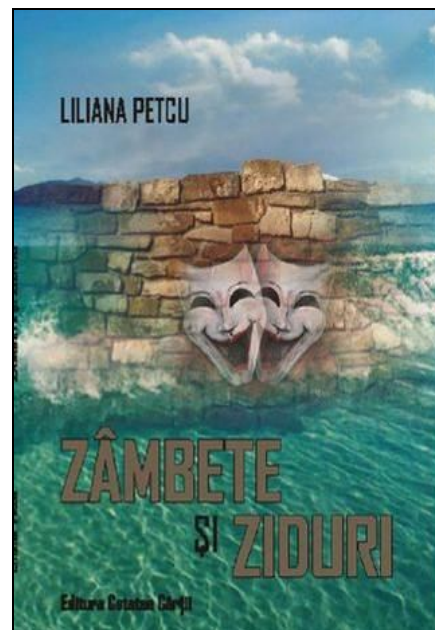
Despre cartea de debut s-au publicat recenzii în revistele: *Vatra veche*, *Boema*, *Basarabia literară și Cronica*.

Cu o astfel de activitate, nu e de mirare că Liliana Petcu a devenit membră a Ligii Scriitorilor din România, filiala București.

Noua sa carte, *Zâmbete și ziduri*, vine să consolideze reperele volumului de debut, nuanțând în teritoriul întrebărilor existențiale grave, poziționându-se atitudinal fără echivoc, radiografiind „clipa cea repede ce ni s-a dat”, în chiar poemul care dă și titlu demersului său poetic:

„Zâmbete și ziduri ne-nconjoară / totul se afundă-n noi grăbit / rictusuri pe fețe chinuite-n moarte / încinfrează vieți ce vor să joace mim / spaimetele încurcă rostul lumii / nu mai lasă loc de-a fi nimic / mucegai și flori răsar pe poarta vremii / totul se lovește parcă de un zid. // Viața toată dărâma-vom ziduri / imperfectul transformându-l în perfect / ștergem încrunțarea strânsă între riduri / zâmbind flori ce sărută orice zid”.

Neînregimentată tendințelor poetice la zi, într-o libertate formală deplină, detașată de tentații la modă, într-o căutare continuă a propriei sale voci, Liliana Petcu dezvoltă stări și sentimente ca să-și definească identitatea sinelui profund. Nu a

unui abstras din lume, ci a celui care caută terapie în cuplu. Un cuplu sub veghea divină, într-o trăire autentică, într-o armonie neopozabilă nici unui fel de abandon.

Poeta invocă în susținerea ideilor sale poetice valorile morale, adevărul și frumosul, ca suport al regăsirii eului rătăcitor.

Autobiografică cu măsură, *Zâmbete și ziduri* e și o situație în lume, între detașare și implicare, confesivă discret, dar fără să accepte compromisuri, neuitând condiția sa de „ființă de lumină”, „ce-și vrea-napoi cărarea / pe care să se-ntoarcă, acasă” (*Trepte în urcare*).

În limpezimile ei, poezia Liliane Petcu lasă să se vadă adâncurile ființei, băntuită de speranțe și îndoieli, de așteptări și renunțări, de căutări ale unor sensuri/rosturi în lume: „Rosturi născute la țarm de început/ pe care-n timp dorim să le descoasem / pentru-a-nțelege de ce suntem pământ/ iar la final de drum, cumiți, să le recoasem”, urmând ciclurile eternei reînnoiri la origini.

Poezia, pentru Liliana Petcu, este, cum ar spune eseistul englez Herbert Read, „o luare în posesie a realului, o primă așezare a hotarelor realității în înțelegerea noastră”.

Zâmbete și ziduri e o treaptă spre vindecare, mărturisire și mântuire prin cuvânt, în dorința autoarei de a-și demonstra că „Plin de merite, și totuși în chip poetic, locuiește Omul pe acest pământ” (Hölderlin).

NICOLAE BĂCIUȚ

SPECTACOLUL CITEȘTE

Cea de-a zecea carte de versuri a lui Vasile Menzel, *Iubește-mă și ia-mă cu tine*, TipoMoldova, Iași 2013, urmează volumelor: *Frumusețea candorii*, 1995, *Flacăra lăuntrică*, 1997, *Jolly Joker*, 1999, *Am văzut magnolie plângând*, 2000, *La un cappuccino despre tainele iubirii*, 2001, *Fac un plonjon în ziua de mâine*, 2003, *Dușmanilor mei cu prietenie*, 2006, *Ruj pe buze*, 2010, *Cartușe cu flori*, TipoMoldova, cele mai multe cu traducere în engleză de Veronica Angelescu. Ceea ce ar fi putut trece la început drept un hobby târziu se învederează a fi un crescendo literar al carierei de muzician și actor, poate și o scurtătură paradoxală spre longevitate. Oricum, și-a asigurat, prin intrarea în antologia „*Actori poeți*”, alcătuită de Mircea Ghițulescu, o recunoaștere între Matei Millo și Emil Botta sau Ștefan Radof și Mircea Albulescu.

Pe copertă, în rol, un tânăr honved rebreanian. *Iubește-mă și ia-mă cu tine*, un titlu simplu parodic sentimental, acoperind compoziții mereu scenice, „vesele și triste”, ca în Topîrceanu?

Titlul poeziei-prefață este doar *Iubește-mă* – la persoana cărții, în final, întreprințată „Iubiți-mă!/citiți-mă!/ierțați-mă”. În volum nu apare „ia-mă cu tine”, decât ca o variantă eventuală „ia-mi parfumul, / ia-mi ce vrei”, la persoana unei ramuri de tei, în poezia *Tei, Maitreyi*. Contextualizat indian, și „ia-mă” este eufonic lui „(a da)iama”, dar și zeului morții Yama, tăietorul de lemne și vieți, convins de Savitri să-i dea soțul înapoi.

Actor-poet și actor de poezie, Menzel vânează, seduce funambulesc și rece cartea spectacol. Versurile derutează fără proiectarea scenică, nostalgic muzicală, că bine a făcut Beethoven că a schimbat primele cuvinte-măsuri din textul lui Schiller pentru ajustarea pe portativ a *Odeii bucuriei*.

În *Iubește-mă...* e și mai vădit colul spectacular mai ales prin prologuri și schițe epilogice. Story-ul de mijloc, epic, romantic, tanatic, reportajist, moralist etc., schimbând tonalitate, metri, agregare halucinatorie, nu e atât pentru lectură cât pentru tiradizare recitativă. Oricum, fiecare carte a sa a avut lansări-spectacol, printre apreciatorii cei mai încântați de această formulă creativă și recitându-l fiind Ion Lucian.

Obișnuit, prologurile eufonizează din clasici. Mihai Eminescu: „Și dacă vântul mi-o purta / cuvintele: iubita mea, / frunzișul îți va fredona / iubita mea, iubita mea” (*Și dacă*). Ion Barbu: „Cărăbuși cărăuși, / cară frunzele din soare / însoțiți de Nerăbdare” (*Dăunătorii*). Oarecum programatic, lenăchită Văcărescu: „Mirifică Zambilă, / de când erai pupilă / m-ai îmbătat cu-al tău / înveninat parfum (*Mirifica Zambilă*)”; „Într-o fundătură / căscată ca o gură / zăcea o porumbiță / albă, o domniță” (*Redevenire*).

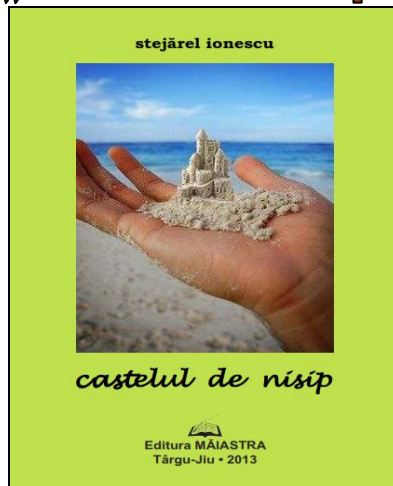
Poate încă un avatar, pe cer să reparați aceeași porumbiță. Floarea, iubirea redivivat, obsesiv, în *Reproșul groparului*: „Florile-n pământul ud vor / re-nflori și cine știe?... / Iubirea poate reînvie.”

„Scene pline de noroc / Acum morții se întorc” (*Am săpat în paradis*).

Însă, parcă exclusiv spectacolul citește cartea pentru autor, pentru cei cu Frații Menzel în ureche.

GEORGE ANCA

„Castelul de nisip”

Volumul de poezii „Castelul de nisip”, apărut la Editura MĂIASTRA din Târgu-Jiu în 2013, este cea de a 10-a carte a scriitorului și jurnalistului, Stejărel Ionescu. După lectura volumelor anterioare, se poate afirma fără-ndoială că autorul are talent, poate arăta durerea și speranța ce ne

înconjoară, creionează imagini detaliate despre etapele vieții.

Titlul „Castelul de nisip” are legătură cu ce se întâmplă în interiorul cărții, care se constituie, mai degrabă, ca o meditație asupra unor realizări ce pot fi năruite ca și un castel de nisip de către furtunile spulberătoare.

Volumul este structurat în trei părți.

Prima parte cuprinde poeme despre concepție, naștere, viață și moarte. Aici, în ultimul poem, cu titlul „*poema morții*”, ni se pune de către autor o întrebare și citez: *viața asta ce e oare/ numai un pustiu de vânt / trecătoare, amăgitoare / un pământ din alt pământ*, la care merită să ne oprim și să medităm că de fapt ce este viața și care ar fi o corectă definiție a ei.

Partea a doua are chiar titlul volumului. La parcurgerea poeziilor, cititorul are senzația că este într-un mediu unde domină vântul, apa și nisipul. În poemul „*casa de nisip*”, autorul ne spune că ce e situat pe un mal de apă, *n-are formă, n-are chip și-n adâncuri se îngroapă*”. La fel de interesant este și poemul „*cartea de nisip*” în care poetul într-o seară fiind pe malul mării, *a scris o carte de nisip, dar vântul a dat-o uitării și-a spulberat-o în infinit*.

Tema infinitului apare și în poezia „*când ne-om întoarce acasă*” și anume: *suntem o boare de vânt, ce curge înspre asfințit, de aceea trupul e pământ, în rest suntem un infinit*.

Nisipul e reluat în poemul „*deșertul*”. Aici sunt peste tot doar dune de nisip, ele sunt spulberate în vânturile morții.

Cu un simț artistic elevat poetul îmbină mai multe aspecte psihologice în poemul „*ultimul drum*”. Aici *tata mergea lângă carul tras de boii. Boii erau cu gândurile vraiește, tata mergea în gândurile lui. Pe lângă car trecea adierea vântului. Fiecare mergea în gândurile lui, fiecare avea un capăt al pământului și îngândurat tata căuta capătul lui, carul mergea cu vântul și tata se risipea în vânt*.

Partea a treia, „*goliciunea golului*”, ni se prezintă că orice gol, orice lipsă are goliciunea lui. În poezia „*o altă răstignire*”, aflăm că noi, *cei răstigniți la soare și la umbră, prin vânturi, crivățe și ploi, cu toții îmbrăcăm o haină sumbră și-n lume ne purtăm flămânzi și goi*. Așadar, cu toate că vrem să ne arătăm perfecți, de fapt mai avem încă destule lipsuri.

Stejărel Ionescu scrie impresionat și tandru. Pe plan stilistic, poetul dovedește cuvenita măiestrie atât în alcătuirea versurilor cât și în alegerea cuvintelor celor mai potrivite și a figurilor de stil. Amintesc aici: fantezia lexicală, muzicalitatea și expresivitatea cuvintelor. Acestea fac lectura versurilor nu numai plăcută, ci și instructivă.

ANDREI POGÁNY

„Maia” sau romanul surprizelor

Știam că în ebraică „Maia” înseamnă „Primăvară”.

Așa că, atunci când am primit înștiințarea de la Rețeaua literară, un site literar pe care îl frecventez din când în când, despre o postare cu acest nume, am deschis linkul, curioasă să citesc despre *Maia*, cu speranța că cel care s-a folosit de acest nume pentru personajul său îi știe semnificația și a creat un personaj pe măsura frumuseții Primăverii.

Surpriza a fost una de proporții. Încă din primele fraze am aflat că *Maia* este o evreică de 16 ani. Textul publicat acolo, m-a captat însă imediat datorită subiectului abordat, plasat la începutul verii anului 1941 în Iașul răvășit de presiunile autorităților asupra populației evreiești. Și pentru că scriitura în sine m-a impresionat, am lăsat un mic comentariu. Nu îmi aminteam să fi citit înainte ceva de autorul respectiv și nu aveam nici cea mai mică idee cine este.

Domnul **Ion C. Gociu**, pentru că dânsul este autorul fragmentului pe care îl citisem, a răspuns în scurt timp comentariului meu, atenționându-mă că citisem doar un fragment din romanul în două volume, *Maia*, apărut la **Editura Societatea Scriitorilor Militari, 2012**.

Și uite așa, am început un schimb de mesaje cu domnia sa, care m-a onorat și mi-a trimis în format electronic romanul *Maia*; cei 8000 de km care mă separau de România în acel moment făcând imposibilă o altă posibilitate.

Acum, când scriu aceste rânduri, am în mâini cărțile respective, deși încă mă despart de pământul natal 2000 de km, pot să simt mirosul hârtiei și parcă toate emoțiile și trăirile personajelor din paginile lor îmi pătrund prin degete și mă atrag într-un vârtej prin vremurile tulburi din timpul celui de-al Doilea Război Mondial și până mai recent în România anilor '70.

Cine ar putea crede că acest roman ce poartă numele unei fete, botezată de părinți așa probabil tocmai pentru că au primit-o în viața lor ca pe o Primăvară, te poate purta prin ani în care urgia pornită de minți bolnave s-a abătut peste popoare și

etnii încercând să le răpună? Nici măcar copertele celor două volume nu te îndreaptă într-acolo. Poți gândi doar că vei face cunoștință cu cea mai frumoasă țigancă dintr-o șatră de nomazi (vezi coperta primului volum) care în timp ajunge o mare doamnă a cărei fiică va fi o pianistă cu talent, așa cum ne face să credem imaginea copertii celui de-al doilea volum.

Domnul **Ion C. Gociu** se dovedește a fi un bun psiholog și în ceea ce privește cititorul, nu doar al personajelor care le-a creat în romanul domniei sale; știe să atragă prin nume și imagine.

Romanul *Maia* este un joc al surprizelor care te țin cu sufletul la gură până la ultimul punct. Chiar ajuns la sfârșit, nu ești sigur că scriitorul nu așteaptă în colțul camerei ca tu să închizi cartea și să îți ofere cel de-al treilea volum în care acțiunea să se continue în alt timp și spațiu, asta pentru că, trecută prin situații la care o ființă umană cu greu poate face față, *Maia*, personajul principal al romanului este o supraviețuitoare.

Primul volum începe calm, într-o zi de sâmbătă când „*Petrică al Mărgăreții lui Mogoș coborî transpirat din mașina încărcată de călători până la refuz*”. Venea de la București, unde muncea ca inginer la o fabrică importantă. Nu își vizitase mama și sora rămase în satul natal de mai bine de cinci ani. Găsea mereu o scuză pentru întoarcerea în sat, poate pentru că deși reușise profesional și material să se ridice la un nivel mai mult decât mulțumitor, chiar așa, orfan de tată mort pe frontul din răsărit în anul 1941, nu reușise în

viața de familie, soția părăsindu-l pentru altcineva.

Revederea locurilor natale și a oamenilor din sat în drumul străbătut de la stația de autobuz până la casa părintească îi aduc în minte amintiri ale copilăriei, zile de bucurii ca cele în care „*s-a dat prima dată în Vârtej cu Floarea lui Mitru*”, dar și de altele dureroase, „*când toți copiii și dascălii l-au primit ca pe un fiu de erou căzută la datorie pentru Patrie. Pentru jertfă, lui taică-su i s-au adus laude ce l-au făcut pe copil să fie mândru că-i fiul lui. Plânse destul acasă în seara și noaptea aceea, așa că aici, în fața tuturor, a vrut să arate că știe să fie bărbat și nu i-a curs nicio lacrimă, în timp ce toate fetele, colegile lui, plângeau cu lacrimile înodate sub bărbite*.”

Unele lucruri nu se schimbaseră de atunci și cu surprindere a descoperit până și șatra de nomazi ce își avea locul ei de când lumea, și-l respectau în fiecare an.

Maică-sa, Mărgăreta, îi ieși în întâmpinare la poartă și nu putu „*să se bucure de plânsul care o podidi, udându-i obrazul cu pielea întinsă și arsă de soare*.”

Personalitatea femeii de la țară, obligată de soartă să fie mamă și tată copiilor ei, femeie și bărbat în casă, este redată cu deosebită măiestrie de autor, semn al cunoașterii psihologiei oamenilor de la sat, care nu își lasă lucrurile ce le au de făcut nici măcar dacă poarta casei este deschisă de fiul umblat prin lumi timp îndelungat, nici măcar dacă este duminică sau sârbătoare, că doar „*Să coși cămeși, să țeși la război e păcat, că faci lucruri pe care le porți pe tine și pot aduce nenoroc*.”

După ce suntem purtați în lumea satului cu noul și vechiul care îl definesc într-un mod ce ne duce cu gândul la scriitura clasicilor pentru care satul a fost de atâtea ori izvor de inspirație, într-un moment în care parcă monotonia vrea să se instaleze pe pagină albă, autorul ne transpune în Iașul anului 1941 și facem cunoștință cu *Maia*.

Fiică de evrei, este urcată într-unul din trenurile morții împreună cu părinții săi la numai 16 ani, fără să înțeleagă care este deosebirea dintre ea și ceilalți colegi al Colegiului care l-a frecventat, dintre părinții ei și ceilalți locuitori ai orașului. →

HELENE PFLITSCH

Asistă neputincioasă la moartea părinților și probabil își aștepta propriu sfârșit când soarta intervine și o îndepărtează în condiții inexplicabile de trenul morții, într-un moment în care acesta este oprit pentru a abandona trupurile fără viață.

Maia începe o nouă viață, într-o șatră de lăieți care o adoptă, dându-i o nouă identitate și un nou nume. În vremurile turburii care se așternuseră însă peste Pământ, noua identitate nu o scapă de ceea ce îi fusese hărăzit prin naștere. Începe deportarea țiganilor în Transnistria și Maia - Marița se trezește pentru a doua oară, alături de noua ei familie pe drumul spre moarte.

Scriitorul **Ion C. Gociu** aduce astfel în romanul său un moment zbuciumat din istoria poporului nostru, un moment despre care se știe destul de puțin și se vorbește și mai puțin.

Dincolo de Nistru, în lunca Bugului, punctul terminus al călătoriei șatrelor de țigani, Marița îl va cunoaște pe Trifu din „șatra lui Mihai” cu care se va căsători în ciuda faptului că este mult mai în vârstă decât ea.

Trifu nu este altul decât Trifon Mogoș, țăranul român înrolat în armată și dus pe frontul de est pentru recuperarea pământului strămoșesc. Doar că, după ce este depășită granița pământului românesc, Trifon Mogoș nu este dispus să moară pentru o cauză ce nu îi aparține. În timpul unui atac își înscenează moartea și dezertează, conștient că va trebui să trăiască uitându-și obârșia și stând departe de familia avută. Este primit de bulibașa Mihai în șatră, care îl ocrotește în fața autorităților ca pe unul de-al lor.

Alături de Trifon, Maia trece prin întâmplări cumplite, care, îi călesc și îi apropie, dezvăluindu-și unul altuia adevăratele identități și jurându-și credință până când moartea îi va despărți.

Trifon ajunge să se identifice perfect cu țiganii din șatră, deosebindu-se însă prin inteligența și înțelepciunea țăranului purtat la școli, ceea ce îl ajută să devină bulibașa șatrei și să își asume astfel toate responsabilitățile care îi revin față de membrii ei. Dar dacă țiganii au noroc cu Trifon aducându-i pe mulți dintre ei din nou pe meleag românesc, Trifon are noroc cu șatra, reușind să își asigure traiul îndestulat pentru el și

familia lui și chiar să se gândească la vechea lui familie, care în toți acești ani l-a plâns și i-au purtat pomenile așa cum se cade unui mort.

Ațiunea este adusă din nou în anii '70, când Petrică al Mărgăreții o cunoaște pe Brândușa, o țigancă tânără din șatra ce era așezată la marginea satului, ce intra des în băutura mamei sale aducându-i tot felul de daruri neobișnuite oferite de tatăl ei, Trifon.

Petrică, bărbat singur în căutarea perechii alături de care să își împartă agoniseala de la oraș, este atras de tânăra pe care doar după hainele purtate o asemăna cu o țigancă.

Brândușa, studentă la Conservator, îl surprinde prin atitudinea ei pe bărbatul sensibil și timid. Dar tocmai când își propusese să treacă peste timiditatea lui, intervine surpriza și află că aceasta îi este soră, că tatăl mort pe frontul din răsărit nu este altul decât Trifon, acum Trifu, bulibașa țiganilor a căror șatră a întâlnit-o în satul natal.

Se ajunge așa, din poveste în poveste, spusă cu talent deosebit, în spatele căruia se află și o exigentă documentare, la un punct al romanului în care aștepti ca fiul și tatăl să se reîntâlnească și să își șteargă unul altuia lacrimile de fericire urmând promisiuni că vor încerca să recupereze timpul pierdut.

Dar autorul, maestru al surprizelor și al înlăturării tuturor acțiunilor previzibile, te pune din nou în fața unui alt deznodământ.

Trifon moare fără să își poată întâlni fiul, dar cu ușurarea că a fost iertat de Mărgăreța, pentru viața de văduvă pe care i-a oferit-o, și de fiica sa, lăsându-le în același timp averea creată cu grijă, răbdare și înțelepciune pentru a o lăsa moștenire celor doi copii.

După moartea lui Trifon, Marița, singura cunosătoare a secretelor spuse și nespuse ale acestuia, eliberată de jurămintele făcute într-o noapte geroasă de iarnă în bordeiul săpat în lunca Bugului, decide să își dezvăluie adevărata ei identitate: Maia Zimmerman.

De altfel se pregătise de acest fapt cu ani în urmă, cu aprobarea tacită a lui Trifon, conștient că doar urgia căzută peste capetele lor i-au adus umăr lângă umăr.

În încercările sale de a-și recăpăta identitatea, Maia este

racolată de un agent al Securității în schimbul ajutorului dat pentru eliberarea actelor. Acesta, evreu și el, se îndrăgostește, o ajută să își termine studiile și în același timp contribuie la cheltuielile de școală ale Brândușei, al cărui tată natural este.

Destăinuirea Maiei îi aduce pe Petrică și Brândușa din nou față în față, ca doi străini ce pot să își dea curs sentimentelor de dragoste care le umpluseră inimile încă din primele clipe ale cunoașterii lor și se căsătoresc. Brândușa termină Conservatorul și, la îndemnul mamei sale, împreună cu Petrică își însușesc averea lăsată de tatăl lui pentru el și sora sa, ascunsă cu grijă într-o banală căldărușă de aramă și un clopot. Părea că viața intră pe făgașul normal. Ea, alături de Petrică, Maia avocată la o firmă de textile din Iași, împreună cu securistul evreu, și că, în sfârșit, pentru ei soarele nu se va mai ascunde după nori.

Cutremurul din 4 martie 1977, ce distruge Bucureștiul, îi prinde sub dărâmturi pe cei doi tineri. Maia este pusă din nou într-o situație cumplită, aceea de a autentifica după verighetă, moartea fiicei ei.

Comoara trecută cu eforturi peste cumplitele zile din timpul războiului, scăpată cu dibăcie de ghearele comuniștilor se pierde (sau poate nu) într-o cizmă veche a Brândușei care va fi hărăzită de Dumnezeu pentru nepoata lui Petrică, pe când va crește.

Așa cum spuneam, **Maia** este un roman în care surprizele se țin la tot pasul, în care autorul trece cu ușurință dintr-un timp în altul, dar de fiecare dată ne surprinde prin cursivitatea scriiturii domniei sale. Alături de textul narativ de factură clasică, întâlnim pasaje jurnalistice, care nu fac altceva decât să ne plaseze în timp și spațiu, să ne ducă alături de personajele sale simțind spaima și frigul, deznădejdea și bucuria.

Maia, în accepțiunea mea, este un roman istoric care te îndeamnă la toleranță etnică, religioasă și socială și pentru că este scris într-o factură accesibilă oricărui cititor, îl recomand cu căldură tuturor.

Personal, mulțumesc domnului **Ion C. Gociu** pentru oportunitatea oferită de a citi un roman de calitate, în care este surprinsă o temă a căreia îi acord o atenție aparte.

Wiehl, Germania, aprilie 2014

Un loc pentru cei proscrisi

Radu Igna, scriitor din Hașeg, membru al Filialei Alba-Hunedoara a Uniunii Scriitorilor din România, a publicat la Editura Tipo Moldova, Iași-2013, o antologie cuprinzând trei romane pe care le consideră reprezentative pentru opera sa: *Vâltoarea*, *Valea proscrisilor*, *Nimic deosebit în timpul serviciului meu...* Antologia cuprinde note biobibliografice, referințe critice și ne sugerează că istoria literară va trebui să țină cont de acest important romancier care a prins în cărțile sale viața specială a celor din Ardeal, a pus în lumină tragediile personale și erorile colective, ne-a propus personaje de referință din istoria destul de recentă a românilor.

Plecat de la țară, din Glodghilești (Hunedoara), trecut prin încercări esențiale, fiind exmatriculat politic de la Facultatea de Filologie a Universității București în anul 1958, având numeroase perioade de tensiune în viața sa de profesor de limba română și limba engleză, acum pensionar și ajuns la o vârstă a maturității depline, Radu Igna (n. 6 nov. 1934) ne lasă moștenire o lume frământată care depășește marginile veacului prin pasiunea pentru viață, simplu, profund, cu vorbe de duh care dau culoare epocii.

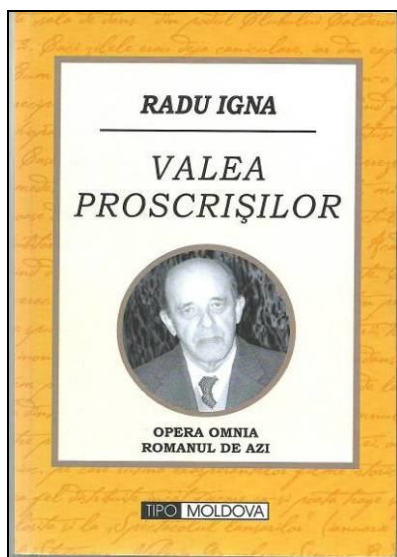
Autorul a fost premiat de Uniunea Scriitorilor din România de mai multe ori, este cetățean de onoare a orașului Hașeg și remarcat de Consiliul Județean Hunedoara cu diploma de onoare, dar, probabil, premiul cel mai important este aprecierea cititorilor și a prietenilor scriitori: Dumitru Hurubă, Radu Ciobanu, Gligor Hașa, Eugen Evu, Teresia B. Tătaru, Valeriu Bârgău, Adrian Dinu Racheru, Constantin Stancu, Ioan Barb, Ioan Evu...

Profesor onest și plin de dragoste pentru elevii pe care i-a format, nu numai le-a predat formal, trăiește în provincie, cu puterea vremurilor pe umeri, scrie, ne provoacă la joaca memoriei, un joc profund, pe care dacă nu-l acceptăm, ne refuzăm identitatea.

Despre romanul *Vâltoarea*, putem remarca faptul că este un roman serios, important.

Iată o frază definitorie: „*Iosif pășește printre ierburi până la ușa tindei. Mai aruncă o privire spre priciul unde a dormit în acel an al copilăriei, deschide aparatul și fotografiază casa ce se împotrivesc cu încăpățănare pădurii hotărâtă să o înghită*”.

Autorul, născut în anul 1934, deși publică cumva târziu dar cu vigoare, este stăpân pe talentul său, scris în anul 1968 și revăzut în anul 2000, volumul are ceva trainic din greutatea adevărului care rezistă, iar răbdarea scriitorului dă valoare incontestabilă romanului și-l pune în

lumina istoriei. Inițial romanul a fost publicat la Editura Corvin, Deva, 2001.

Din vremurile care au fost rămâne totdeauna o imagine care se poate pierde, care se poate disipa. Există o stare pe muchie de cuțit, ceva foarte îngust pe care lumea merge, iar jos este *Vâltoarea*, gaura neagră a vremii, un loc unde se rotesc destine până la punctul de dispariție.

Scriitorul Radu Igna prinde în cuvinte vechi și în iubiri noi imaginea satului din Transilvania la început de epocă ce s-a vrut totalitară, o epocă grea în care au pierit în vâltoarea vremurilor vieți, obiceiuri, tradiții, iubiri, erori, istoria, ceva s-a schimbat brutal, irepetabil...

Marin Sorescu a fost apreciat pentru volumul de poeme-scrieri-imagini „La lilieci”, considerat ca exemplar pentru că a răpit ceva din eternitatea satului românesc.

Radu Igna nu a urmărit neapărat un fir narativ de excepție, cred că nici nu l-a interesat, autorul s-a aplecat în suflete pentru a vedea ce a fost atunci, la începutul anilor perioadei socialiste-comuniste... Șocul a fost puternic, o lume spirituală se dărâma, începea o altă lume care nu putea să-și fixeze identitatea. Radu Igna reușește să fixeze istoria în plină dramă.

Gospodăria țărănească din Ardeal se prăbușește sub presiunea formidabilă a vremii, oamenii nu mai înțeleg, notarul, primarul, învățătorul nu mai țin pasul cu adevărul, sărbătorile par să vrea a fi altele, credința mai are importanță, animalele, tăcute, nu pot să înțeleagă, pădurea se împietrește într-o culoare verde-etern...

Radu Igna acceptă realitatea cu blândețe și căldură, este ceva din trecutul acela care îi aparține și lui, mai ales pe plan spiritual, este mișcarea valului care l-a prins și pe autor la început de viață, invadându-i sufletul cu absolut... Dacă nu ar mai exista astfel de scriitori, memoria noastră ar pieri...

Limbaajul este autentic, sunt folosite cuvinte care au un înțeles aparte pentru

ardelean: *colop, drot, ojină, minceni, farbă, bică, sopen...* Aceste cuvinte trezesc în mintea cititorului vremea, copilăria, părinții, pădurea, sărbătoarea... Cei care au trecut de vârsta a doua se regăsesc cu dragoste în povestea eternă, cei care sunt tineri își descoperă trecutul pe care nu l-ar fi aflat niciodată, pentru că, din păcate, nu mai există ceva care să-i lege de trecut, nu mai redescoperă istoria, care rămâne o temă de casă, citită sau nu, dar nu studiată...

Cititorul are la îndemână un glosar, pentru a putea pătrunde în esența narațiunii, pentru a înțelege că a existat o lume, acolo, în Transilvania, o lume a lumilor...

Manelizarea culturii a dărâmat memoria noastră de români... răspunsul scriitorului este viața, simplu, cu dragoste. Meritul lui Radu Igna este de a ne oferi acest tablou de început de epocă... Trebuie să-l primim ca pe un dar special.

Plata păcatului este moartea, dar prea repede uităm că mor alții pentru noi pentru ca viitorul să ne rămână intact. *Vâltoarea* este și fotografia unei jertfe umane, care marchează cititorul.

„*Dimineața l-au îmbrăcat cu cămașă și izmene albe de bumbac, cureașă lată, bocanci în picioare și colop nou în cap, laibărul cel bun al lui Pavel în spate și l-au dat în seama feciorilor să fie cu ochii pe el ca nu cumva să se rătăcească prin oraș...*”

Poate un țăran mai trece astăzi prin oraș, invizibil, îmbrăcat așa, simplu, etern, hotărât, fără să-l vedem...

Romanul *Valea Proscrisilor*, publicat inițial la Editura Călăuza v.b., Deva, 2004, consilier editorial regretat Valeriu Bârgău, abordează starea de viață a învățătorului aflat pe margine de timp, căutând o cale de ieșire din Valea Proscrisilor, acolo unde l-a împins destinul.

Învățătorul este prea important pentru o comunitate pentru a fi uitat, pentru a fi îndepărtat din treburile obștii. Privind din interiorul acestei profesii, scriitorul ne propune o etapă din viața unui profesor, în plină epoca socialistă, când este repartizat într-o localitate de munte, uitată de oficialității, o localitate mică, unde se petrec drame immense. Viitorul copiilor depinde de profesor, dar puțini înțeleg aceasta. Profesorii de la școala din Valea lui Vlad, se luptă pentru orgolii mărunte, inspectoratul de specialitate este preocupat de propagandă, *Koty Neni* – bucătăreasa, este interesată de universul ei închis de la bucătărie, dar important pentru toți, administratorul școlii nu vede dincolo de Valea Proscrisilor, preotul satului pare prins în slujba lui eternă, toți au marile-mici probleme de rezolvat, doar profesorul Gorun, om de modă veche, bazându-se pe principii sănătoase, vede dincolo de profesie o stare de apostolat pentru comunitate. Personajul principal, Cristian Ștefănescu, pregătit →

CONSTANTIN STANCU

a-i urma la conducerea școlii, este bine instruit, dar în formare, abia pricepe sensul în care se mișcă lucrurile în Valea Proscrișilor, pentru că e un puls specific în acest loc. Peste toate planează imaginea epocii, cu „ciripitori” la Inspectorat, cu dosare făcute pentru a șantaja, nu pentru a zidi oameni, cu inspectori activiști, cu multă superficialitate și formalism, cu pericolul permanent a schimbării pe criterii politice, cu tensiunea șocurilor specifice epocii socialiste. Omul nu prea contează, intelectualul nu are valoarea lui de intelectual, ci este doar funcționarul de la școală. Gorun vede altfel, tânărul Cristian vrea altfel, dar toți se împiedică de ceva, lume refuză schimbarea, lumea s-a rupt de lumea autentică, rămâne încremenită în vetusta stare a satului afectat de dorul după pământ, lucrul la câmp, bețivul necesar din peisaj, intelectualul rasat pierdut în culorile anotimpului, urmărit ca fost anticomunist, cu sabia deasupra capului, cu suferința sa inutilă și provocată, cu ritualul refuzului...

De remarcat modul în care tânărul profesor învață de la viață, direct pe viu, cum se formează în această vale uitată de lume, cum primește putere din labirintul satului din Ardeal. Contactul cu elevii simpli de la țară, care sunt marcați de munca lor, de credința lor, de pământ, vite, timp, este semnificativ.

Profesorul Ștefănescu meditează: „*Acest Vasile P. Munteanu mi-a îmbogățit cunoștințele de psihologie școlară punându-mi răbdarea la încercare. Mi-a fost un adevărat maestru. Elevul fără caiete, creion, vreo unealtă de scris, nimic! În schimb, are un pumn agresiv și o gură spartă. I-am cumpărat creioane, stilou, cerneală, un pix și trei caiete. A doua zi a venit fără ele. Le-a pierdut. M-am repezit la el și, apucându-l de gulerul cabatului de șubă, l-am scuturat cu violență ca pe un pom*”.

Elevul acesta îi dă o lecție de viață profesorului Cristian, el trebuie să aibă grijă de familie pentru că tatăl îi este bolnav. Între teorie și practică, profesorul învață marea lecție a vieții de fiecare zi, o lecție necuprinsă în programa școlară.

În paralel, Cristian tinde să devină bărbat, cunoaște câteva femei, medicul din Valea Proscrișilor, o femeie mai în vârstă decât el, dar liberă, pendulând între suflet și interes, abordând dragostea de lume ca pe un exercițiu necesar, apoi femeia locului, **Cumbrie**, cu viața ei sănătoasă, cu dragostea esențială urcând din pământ ca o plantă, trecând dincolo de cultură și vreme, îi marchează existența și-l schimbă, într-o lume care își caută sensurile.

S-ar părea că tânărul profesor, bine educat, în plină formare, va fi noul director al școlii, toate converg pentru a-i urma bătrânului **Goron**, pierdut între bătrânețe și moarte. Secvența morții bătrânului învățător Goron îi marchează

pe toți, el moare la datorie, precum acei cai bătrâni în războaie. Dispariția lui din Valea Proscrișilor este un eveniment pentru memoria locului...

Până la urmă, urmașul Cristian nu ajunge director. De ce? Răspunsul este chiar în noi, este etern, suferința are aceeași față în orice epocă, chiar dacă în aparență este altfel.

Deși cititorul nu a întâlnit mari aventuri și nici scene de dragoste care să șocheze, va descoperi însă modul cum omul se poate forma în această lume și cum există o ieșire din Valea Proscrișilor, după cum există o ieșire din comunism, din tăcere. Pentru tânărul cititor, poate tema sau subiectul cărții nu par interesante, dar dincolo de mode și stiluri rămâne viața, așa cum este ea, o viață în plină miracole.

Romanul începe și se sfârșește simbolic cu imagine bețivului din sat, o imagine care subliniază căderea omului în cele de jos, în mlaștina vremii, dureros pentru un intelectual adevărat... „*În acel moment, răsună în liniștea de piatră un cunoscut strigăt de om turmentat și Tirea se ivi aproape de punte, venea strigându-și tirada...*”

Există vremuri în care nu se întâmplă ceva deosebit, există vremuri în care, totuși, se mai petrec unele lucruri importante, care ne schimbă viețile, așa, pe nevăzute.

Radu Igna, scriitor sensibil, atins de puțină tristețe, cu o străduință demnă de remarcat pentru redarea unor evenimente pe care noi, românii, le-am cam pus sub preș, fugind de lipsa păcii interioare, atent la memoria noastră cea de toate zilele, scriitorul retras în cărțile sale și-n regretele sale, ne transmite romanul *Nimic deosebit în timpul serviciului meu*.

Se pare că și scriitorii au un timp al lor, dincolo de timpul civililor din secolul al XX-lea sau al XXI-lea, un timp special când se schimbă epocile, oamenii, destinele, morții... Este un timp special,

Wanda Mihuleac • "Pierrot Quay",
text A. Snyers

care iese din timp, un timp în care se pierd identitățile. Această scriere a fost inițial încurajată de publicațiile „REFLEX”, din Reșița, în anul 2003, redactor-șef fiind poetul Octavian Doclin. A trebuit să treacă o revoluție peste noi, pentru ca să ne reamintim de propriul destin. Romanul redă marginea de timp dintre un veac și altul, 22 decembrie 1989, dată semnificativă pentru români, de referință pentru cei în viață, încă, pentru că va veni o vreme când urmașii noștri nu vor mai ști niciodată că a existat un veac de singurătate.

Radu Igna abordează evenimentele din perspectiva zilei de 21 decembrie 1989, atunci lumea nu se schimbase, mentalitățile erau neatînse de libertate, activiști de partid „luptau” pentru un „viitor strălucit”, oamenii erau de pază pentru a se apăra de alți oameni: profesori, ingineri, medici veterinari, păzeau o idee moartă de mult, printre ei se rătăcește necunoscutul, în timp ce milițienii dorm în post, femeile cu talent de primar se zbat între sarcini de partid și adulter... Arma de pază e la vedere, cei mulți sunt anonimi, restul așteaptă, simt aerul de liberate, rememorează vremuri trecute, obiceiuri, miroase a praf de pușcă etc.

Adrian Nedelcu, un profesor dintr-o localitate uitată din România, se zbate între simțul datoriei și evadarea din cercul strâmt al istoriei. Este de pază și nu știe unde, în timpul serviciului său nu se întâmplă nimic, formalismul este obișnuit, el continuă să se deplaseze la serviciu cu aceeași bicicletă, trece prin istorie pe bicicletă, nu-l vede nimeni ca om în sine, doar ca obiect.

Într-o singură zi se schimbă vremurile, apare lupta pentru scaunul iluzoriu al libertății, nimic nu se întâmplă în mod deosebit, aceeași oameni se luptă pentru putere, își spun domnule, ei, foștii tovarăși, legați prin legea nevăzută a căderii libere. În toată această agitație de sfârșit de lume, este și colegul Ion, profesor care se simte bărbat, el continuă adulterul început într-o altă epocă, cu atenție și energie, ca activitate de bază în noua epocă, prefigurând industria sexului și a pornografiei.

„*O perdea neagră s-a așternut afară, în fața geamului, știu că afară cad însă fulgi mari, că vremea confuză din ultimele zile s-a schimbat*”. Acesta este stilul lui Radu Igna, un stil curgător, descriind lucruri simple într-o manieră profundă. Fraza descrie vremurile. Povestirea este marcată de o anumită tensiune, scriitorul consemnează faptele, curat, fără mari pretenții de intelectual aflat la post între o epocă și alta. Cred că peste vreme, scrierile lui Radu Igna se vor redescoperi, pentru că ele redau fidel vremurile. Uneori ne este rușine de ce a fost înainte, dar acolo este viața noastră, plină de sensuri.

Titlul romanului este ușor ironic, dar revelatoriu, pentru unii nu s-a →

întâmpat nimic, pentru alții încep alte vremuri, cu aceiași oameni. Dar oamenii nu se schimbă peste noapte, de aici începe drama adevărată. Un profesor anonim este arestat, fiind confundat cu un securist, iar fost activist de partid comunist are o piatră în inima sa: „Orice va fi, oricum va fi, zicea Mirescu, avem conștiința împăcată că ne-am făcut datoria. Am muncit zi și noapte ca să facem o țară nouă. Le-am construit fabrici, le-am dat locuri de muncă, blocuri cu apartamente, i-am instruit prin școli, nu le-a convenit, vor altceva. Îi privește. De condus nu vor putea conduce fără noi”. Aici este drama unui popor, gândul virusat de politică, drogul puterii... Poate de aceea nu s-a întâmpat nimic deosebit... Eroul principal al cărții mai are o șansă: pensionarea... o altă eroare a vremii.

La Hațeg, retras în memoria locului, Radu Igna a continuat să scrie, pentru că așa se roagă cei care au tristețea prelungită din timpul serviciului... În unele zile însorite, scriitorul are curajul să treacă pe o bicicletă demodată prin fața adolescenților prinși între un veac și altul, adolescenții, elevii eterni dintotdeauna...

Doar trei romane în această antologie, definitorie și cumva deschisă. Radu Igna lasă o mărturie curată despre lume.

Eugen Evu notează: „Romanul *Văltoarea* e cel mai reușit roman pe care l-am citit în ultimii ani. Prin forța unui narator a cărui luciditate este insuportabilă... (*Provincia Corvina* nr. 21/2001)”

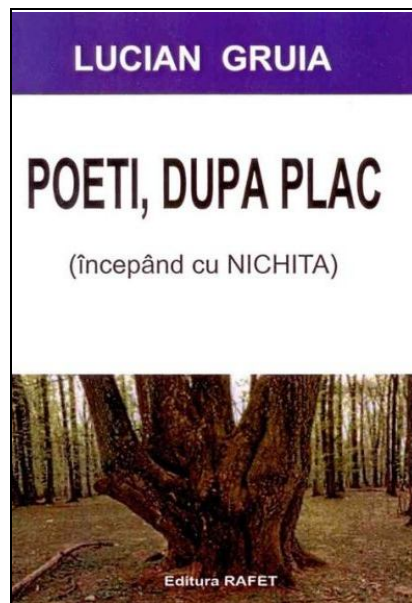
Dumitru Hurubă reține: „Radu Igna și-a demonstrat nu doar harul de foarte bun narator, ci și de respect, responsabilitate și dragoste pentru actul de creație (În revista „Vox Libri”, Biblioteca Județeană Hunedoara – 2011”).

Valeriu Bărgău a ținut să sublinieze: *Valea proscrisilor* este o carte în care ecoul personajelor se amestecă într-un iureș de obsedant de deceniu cu iureșul sălbatic al naturii, al caracterelor exemplare (coperta a IV-a a cărții)”

Stilul autorului e al unui profesionist, stăpân pe mijloace, iar refuzul unui plan elaborat epic și acceptarea planului simplu al vieții unor oameni din trecut, așa cum l-a scris inițial Dumnezeu, este un merit. Antologia are profunzime, iar sinceritatea autorului dă strălucire fotografiei. Radu Igna nu a preluat tehnica romancierului care vrea să facă pe placul cititorului, avid de facil, de întâmplări care s-ar putea întâmpla, dar care nu se întâmplă în realitate niciodată, Radu Igna a scris pur și simplu, direct, cu dragoste, profund... Doar trebuie să ne înțelegem trecutul...

Putem afirma că această carte sintetizatoare este densă, tablourile corect puse în lumină, personajele par a fi evadat din realitate în miezul povestirii cu forța adevărului și a speranței care au marcat generațiile din perioada la care s-a referit scriitorul cu durere și iluminare.

Însemnele și semnificațiile, în **Poeți după plac** de Lucian Gruia

Un critic literar îmi spunea odată că un poet, de altfel, nu evoluează, își dovedește vocația, se descoperă treptat și, pe măsură ce își formează o conștiință profesională, se afirmă cu toată puterea talentului său. Dacă aș fi fost mulțumit, cât de cât, m-aș fi oprit, aici, de a mai citi cele spuse de ceilalți critici. Dar, cum drumul dinspre poezie spre cititor trece atât de aproape de suflarea Creatorului, încât nu te mai întrebi ce caută criticul – „îngerul acela nebun” (după o sintagmă cioraniană), cu flașeta sufletului gata să-ți destăinuie fericirea acestor „trecători prin o altă viață”, în vreme ce dialoghează cu zeii, am continuat să citesc, în continuare, critică. Procedeu de a „interveni” cu judecata lor cuviincioasă ori decizia pertinentă, în corecția înțelegerii unui poet sau prozator oarecare, îi conferă lectorului prilejul de a transfera și cititorului sentimentul coparticipării la interpretare și imaginație. O astfel de lectură mi-a prilejuit Lucian Gruia cu volumul critic „**Poeți, după plac** (începând cu Nichita)”, apărut la Editura Rafet și încununat cu premiul „Victor Frunză” la Festivalul Titel Constantinescu, 2013. Lucian Gruia e acel critic care nu crede în intervenția pe text a elementului rațional de cunoaștere în poezie dar, înclină să puncteze imagistica poetică din versurile citate ca pe anumite

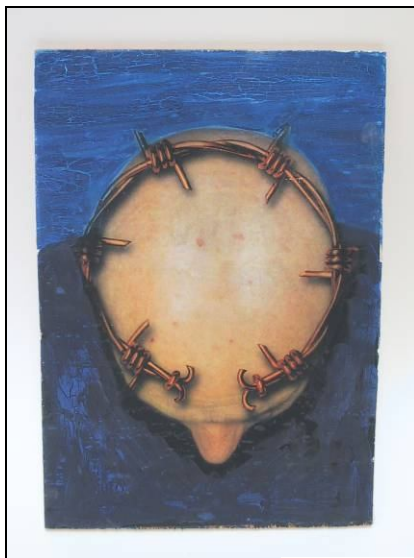
simboluri cu funcții de gândire și orice sistematizare a lor e menită să ducă la interpretări din cele mai interesante. Astfel, aflăm din interpretările criticului că Nichita Stănescu „construiește, mai mult în joacă, <<lumi simultane>> și iluzorii”. „De altfel – întărește criticul – , imagini picturale găsim la tot pasul în poezia lui Nichita, îndeosebi din registrul suprarealist”. Ca, mai apoi, să ne vorbească despre „sfera în trei plane paralele cuprinzând: numerele, cuvintele și necuvintele”. Trecerea de la un microcosmos al numerelor la universul uman „o fac tocmai cuvintele, care aprofundează semnificația numerelor”, iar „tărâmul necuvintelor se instaurează în golul neexprimat de cuvinte și care este chiar cel al esențelor. Necuvintele nu pot fi numite”. Dacă n-ar fi redat, imediat, o strofă din poezia lui Nichita: „Mai puțin decât a fi – EPICA MAGNA”, am fi dat din umeri a „așa o fi!”. Fericit alege, aceste versuri ne sugerează (dar și au – nota bene) cam tot ceea ce susține Lucian Gruia despre Nichita: imagini picturale deosebite, cuvintele, numerele (o arcă... *două*...), și necuvintele („numele meu” – *nenumitul* -).

Despre Cezar Ivănescu, criticul spune că „este un solitar ca atitudine și expresie” (putem să nu fim de acord?); că „a imaginat o operă poetică monumentală – Muzeonul său liric”, iar „în templu tronează „Moarteamănăstăreață” – întrucât – „Muzeonul se identifică spiritual cu cetatea ideală «La Baad»”. Nu ne era străină poezia lui Cezar Ivănescu, cum nu credeam că „două lucruri sunt eterne în universul poetului: Moartea și Sufletul”. Dar, dacă așa spune criticul? Încercând să surprindă, în poezia celor asupra cărora se pronunță, specificul gândirii poetice și natura filosofiei „aparte”, criticul apelează la reperele sale referențiale: gândirea indiană, de la imnurile vedice la variantele yoga, teoria reîncarnării în doctrina Samkhia-Karika, scepticismul cioranian, istoria religiilor a lui Mircea Eliade, transmodernismul lui Theodor Codreanu ori „armonia lumii” din filosofia lui Lao Zi. Astfel, evidențiază (spre deosebire de doctrinele indiene) aplecarea poetului Cezar Ivănescu asupra „trupului”, pe care „îl cântă dureros și nostalgic →

TUDOR CICU

în doinele-i de adâncă frumusețe și crudă gingășie”. Chintesența doinei cezarivănesciene stă (spune criticul) în „sufletul reținut o clipă în corp <<ca un fruct lacom>> (care) se reîntoarce în Moartea nemuritoare”. După ce recitim poezia „Doina” (p.15), spunem : Q.E.D. Elementele poeziei cezarivănesciene (ca și „Doina” redată integral), sunt aceleași: sângele, trupul și sufletul comparat cu cel al pomului amenințat de secure și cerșit cu „îngăduință” unui anumit Timp care să mai amâne Moartea. Lucian Gruia e foarte atent cu afirmațiile sale când spune, că cele patru tare ale poeziei cezarivănesciene sunt: originalitatea gândirii, a stilului, tehnica desăvârșită și muzicalitatea impecabilă a versurilor. La Grigore Vieru... poezia „începe dincolo de cuvinte” (!) și că, „trei simboluri majore domină lirica lui”. Adică: patria, mama și limba română. Nu ne dumirim de ce „tăcerea viereană” e complementară celei brâncușiene! E cale lungă de la așa zisa „tăcere” (că unora le dau lacrimile ascultându-i versurile lui Grigore Vieru și, (da!) – tăcerea „pasărei măiastră” din fiecare lucrare brâncușiană. Despre Ion Stratan aflăm că „se considera un expresionist devreme” și că, în urma lui a rămas „Casa părăsită”. Radu Săplăcan „reprezintă pentru oricine o provocare”. Nu știam (despre poet) că ar fi fost un orator colosal „un fel de Petre Țuțea post-modernist”. Gabriel Stănescu îi pare „o picătură de mercur (cu greutate, care va să zică) care experimentează continuu fără a se putea liniști vreodată”. (Dar, vorba între noi, poate cineva să-i liniștească pe poeți?). Daniel Corbu „scrie o poezie sapiențială în versuri atât de ample, încât nu mai încap între copertile cărții și se răspândesc în încăpere”. Interesantă viziune! Situată între postmodernism și neomodernism (spune criticul), în peisajul poeziei actuale „el însuși apare monadic, umplut (sic!) cu seninătate mioritică, gravitate detașată și, mai ales, cu întrebări fără răspuns”. Urmează la rând, George Vulturescu și Gellu Dorian, doi poeți asupra cărora m-am aplecat și eu, în parodiile mele. George Vulturescu „scrie exaltat, pătimaș, disperat”. Iar „imaginile (din poeme) au o cruzime specifică, expresionistă, onirică, suprarealistă”. Eu îl percepușem ca pe un poet, hieratic, subtil-ironic, concis în

exprimare, un retoric distins. Poate mă înșelam?! Gellu Dorian „absoarbe cotidianul prin toți porii și apoi restituie, prin emanațiile propriului spirit, ființele dorite/visate/invocate”. Să-l fi influențat, în judecată, teoria lui Mircea Eliade privind „drumul spre centru”? Că, pornind de aici, criticul afirmă cu tărie că „întreaga poezie a lui Gellu Dorian reprezintă o călătorie absurdă, o căutare zadarnică a unui centru care nu se găsește nicăieri”. Mie mi s-a părut un poet îndrăgostit de poezia „vastei stepe rusești” a lui Esenin și, ca apostol al confesiunii, după elegerile lui Rilke. Dar, de ce n-am fi de acord și cu Lucian Gruia? Păi, iată, suntem! Urmează a fi luați în „vizorul” criticului, poeții: Cassian Maria Spiridon „teoretician al *poieticii*”, un apropiat de „tipul cioranian de locuire să-i zicem inautentică”, Nichita Danilov „un rafinat dezgustător al teoriilor orientale și esoterice pe care le introduce cu umor delicat în cotidian”. Poezia lui Horia Gârbea „se încadrează postmodernismului” - (constructivismul lui Gârbea – spune criticul – „ține de elaborarea arhitectonică a poemelor ample, alegorice”). Una peste alta, H.G. este și „realist în detalii și idealist în concepte”. Pe Horia Bădescu îl vede „glosând uneori pe spaimele lui Radu Stanca”, iar pe Florin Dochia, devenit „captivul operei-monadă”. Criticul se apleacă și asupra poezilor: Ion Pop, Simona Grazia Dima, Mircea Bârsilă, Mircea Petean, Ion Cristofor, Victoria

Wanda Mihuleac • "Portret cristianic", text de J. L. Philippe

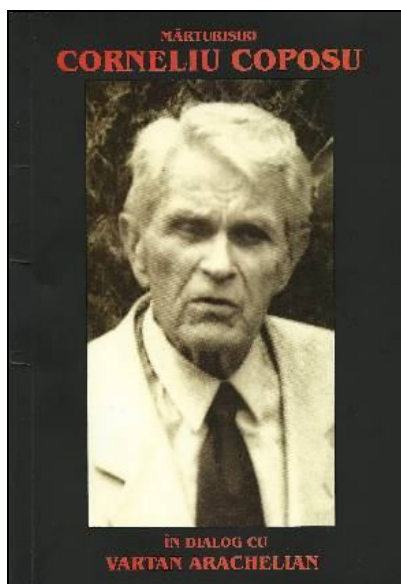
Wanda Mihuleac • "Tête de genie" text de Ben (Vautier)

Milescu, Eugen Evu, Ion Evu, Mihai Pascaru, Theodor Damian. În scurte eseuri despre poezia acestora, judecata lui Lucian Gruia dă scrisului său nota metafizică sau reflexia onirică a ideii. Pretutindeni, însă, e însoțit de crezul său: poeții îmbogățesc universul prin lumile imaginare create. Și, își încheie cartea „*Poeți, după plac*”, cu mai cunoscutul (nouă, buzoienilor) poet: Constantin Marafet. Poetul buzoian îi apare ca „un baladist mitopotizant, modern, un trubadur”. Apoi, ca și Mircea Micu, Tudor Cicu etc..., îi remarcă poetului „jocul savant al rimelor, aliterațiilor, asocierea cuvintelor rezonante ciudat”, cât și faptul că poeziei îi „conferă muzicalitate” uneori „în descendență barbiană”. În plus, îi remarcă poetului actul justițiar, de „contestat” și cheia „transmodernistă”: „mă duce cu gândul la etapele lirice arse/parcuse de poet în volumele sale, de la trubadurul medieval la bardul modern, de la postmodernul pârât la transmodernistul cercetător”. Vedeți, n-am suflat (pe parcursul acestui eseu) mai nimic despre Heidegger – cel amintit de critic, într-o scurtă prezentare – pe coperta a IV-a. Fiindcă „în contact cu ființa suprapersonală a speciei” din care a răsărit fiecare poet comentat de Lucian Gruia, nu imaginile convertite în idei îl legitimează în a-și oferi decizia pertinentă, ci situația de a prezenta oikumenicos (în sens de universal) spiritul, ființa celui analizat. Ceea ce-i apropie, aproape pe toți, în accepțiunea criticului este: atmosfera, misterul căutările fiecăruia, scormoneliile lingvistice, taina rostirii și modul de a atinge veșnicia din absolut.

„VOIŢA MEA A FOST MAI PUTERNICĂ DECÂT BRUTALITATEA LOR”

În preajma datei când se rotunjeşte centenarul naşterii lui Corneliu Coposu (20 mai), Vartan Arachelian a ţinut să marcheze momentul reeditând „Mărturisirile” Seniorului*, convorbiri înregistrate între 6 martie şi 25 iulie 1991 şi publicate prima oară în toamna aceluiaşi an. Acestea li s-a adăugat, la ediţia a doua, din 1996, interviul realizat la 15 ianuarie 1995, iar acum, în „Anul Coposu”, volumul se îmbogăţeşte cu prefaţa autorului în care se încearcă „o schiţă de portret” al liderului ţărănist şi cu un text găsit în arhivele Securităţii, „Spiritul Blajului”, evocare rostită în 1983, la o întâlnire cu foşti colegi de la Liceul „Vasile cel Mare”, publicată în 2013 de istoricul Marin Pop în revista „Caiete silvane”.

După 17 ani şi jumătate de temniţă grea, dintre care şapte duşi într-o izolare totală, „într-o celulă cu uşa zidită la propriu, la fel ca pe vremea primilor martiri ai creştinismului”, iar ultimii doi de domiciliu forţat în satul Rubla din săraca Vale a Călmăţuiului, după sfertul de veac trăit sub lupa Securităţii, în regim de exilat în „libertate condiţionată”, anchetat şi percheziţionat la domiciliu de nenumărate ori, hulit şi refuzat de poporul său imediat după decembrie 1989, Corneliu Coposu îşi păstrează intacte demnitatea, umorul, ironia „fină, tandră sau corozivă”, bonomia, meşteşugul oratoric, capacitatea de a duce „viaţa unui român obişnuit”, încrederea într-un ideal, toate aureolate de o „mulţumire”: „Am această satisfacţie, voinţa mea a fost mai puternică decât brutalitatea lor.” În ciuda semnelor – amintiri de neşters – ce-i păstrează memoria vie – „urmele unor cătuşe pe picioare – mi-au intrat în carne şi rănille s-au vindecat după ani de zile [...], nişte diagonale pe spate, urme mai adânci ale plesniturilor de bici”, în ciuda puţinătăţii trupeşti a celui care, în tinereţe, cântărea 114 kg; „...Debarasat de tot balastul unei alimentaţii neraţionale, după ani de zile de înfometare deţinutul politic se spiritualizează. Am trecut prin fenomenul acesta când am ajuns la

greutatea de 51 de kg... [...] De la înălţimea de 190 cm, aveam senzaţia că pot să zbor, eram eliberat de tot balastul – nu din punct de vedere fizic, care era lipsit de importanţă, ci din punct de vedere intelectual. Era o senzaţie curioasă, aveam o uşurinţă nemaipomenită în versificaţie, o memorie proaspătă, care mă conducea pe firul amintirilor până la evenimentele întâmplare la vârsta de doi ani.”

Şi încă ceva, un „ceva” pe care l-am regăsit la toţi martirizaţii din temniţele comuniste: „Nu mi-am pierdut încrederea în oameni şi, foarte curios, nu am fost persecutat niciodată de sentimentul răzbunării.” „Să nu ne răzbunaţi” – spusese, testamentar, şi Mircea Vulcănescu, ceea ce nu-i tot una cu „să (ne) uitaţi”, cum pare că se interpretează azi, când se cere, de pildă, demolarea statuii acestuia!

Când, la început de an 1995, ce se va dovedi cel din urmă din viaţa sa pământescă, îi acorda un ultim interviu lui Vartan Arachelian, Corneliu Coposu îşi încheia „bilanţul” unei vieţi excepţionale cu aceste vorbe:

„Cred că, din punctul meu de vedere, mi-am făcut datoria. Faptul că am militat pentru acelaşi obiectiv, n-am tranzacţionat niciodată cu principiile, că n-am cedat niciodată din obiectivele care privesc independenţa naţională, suveranitatea naţională, integritatea ţării şi principiile democratice, faptul că am fost în stare, pentru aceste principii care sunt cuprinse în programul nostru, să fac cu seninătate 18 ani de cruntă puşcărie comunistă, fără a

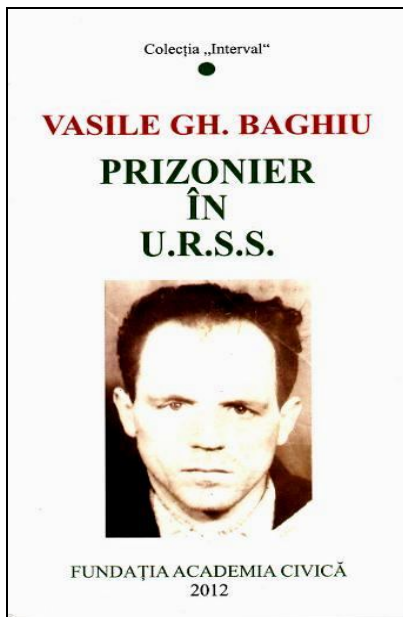
accepta dizolvarea partidului făcută de o forţă de ocupaţie străină, şi faptul că în noaptea care a urmat Revoluţiei din decembrie '89 am relegalizat Partidul Naţional Ţărănesc Creştin-Democrat, care între timp a ajuns cel mai mare partid din România, mă fac să afirm că mi-am făcut datoria faţă de partid şi, implicit, faţă de ţară.”

De unde această forţă? Poate din acel simbolic „spirit al Blajului” pe care îl proslăvea în 1983 şi din a cărui lecţie a păstrat – crez de viaţă, cuvintele lui Simion Bărnuţiu: „Am fost cu ungurii şi nu ne-am unгурit, am fost cu nemţii şi nu ne-am nemţit, am fost cu ruşii şi nu ne-am ruşit”... În plin regim comunist, elogiind Blajul, „mica Romă”, centrul cultural al românilor transilvăneni, Corneliu Coposu vorbeşte în faţa colegilor despre „avatarurile fizice şi sufleteşti” ale generaţiei sale, căreia i-a fost dat să treacă printr-o „secetă pustiitoare, generatoare de foamete, prin două catastrofale cutremure de pământ, prin două pustiitoare inundaţii, prin trei dramatice amputări ale teritoriului românesc, socotit inalienabil, printr-un război crâncen şi nimicitor de patru ani, purtat pe rând în două direcţii opuse, pe jumătate din meridianele Europei; am trecut printr-o sângeroasă rebeliune, cu amprente de război civil, printr-o revoluţie care a prăbuşit toate structurile ancestrale, printr-o ocupaţie străină prelungită, prin inflaţie, printr-o acută penurie de bunuri de strictă necesitate, printr-o lungă perioadă de aspră şi neguroasă căutare de identitate, caracterizată prin prigoane nejustificate şi ostilitate pe cât de violentă, pe atât de inutilă. Unii dintre noi şi-au pierdut libertatea, bunurile agonisite şi situaţiile, alţii – religia şi facultatea de a gândi şi cu toţii – iluziile de odinioară.”

Elogiind Blajul „etern” şi pe cărturarii săi, începând cu „Vlădica Inocenţie Micu”, „cea mai veritabilă intransigenţă răsădită într-un om chinuit de abnegaţiune şi renunţări, cu autoritate spirituală şi cu încăpăţânare crez daco-roman deschis la toate durerile poporului şi ermetic închis în faţa ameninţărilor vrăjmaşe”, şi continuând cu „luciferii” aşezării, în plin regim comunism opresiv, Corneliu Coposu face, în fond, →

RODICA LĂZĂRESCU

Calvarul prizonierilor

Amintirile lui Vasile Gh. Baghiu, păstrate în volumul „Prizonier în U.R.S.S.” (Fundația Academia Civică, 2012, 116 p.), evocă anii de detenție, muncă silnică, lipsuri și abuzuri pe care le-a îndurat, din august 1944 – când mai mult de 150.000 de soldați români au fost arestați după întoarcerea armelor împotriva Germaniei - și 1951, când revine în sfârșit acasă. Este o mărturie dureroasă, cutremurătoare, a diabolului sistem de lagăre sovietic și a josniciei la care poate coborî ființa umană pentru a supraviețui.

Întreaga dramă a surghiunului se află în aceste cuvinte: „Trist este omul ce răătăcește departe de patria lui.” Un simplu sătean cu șapte clase, cioban de pe meleagurile Moldovei, este înrolat în 1943 și trimis pe frontul de Est. Dar nu are timp să participe la lupte de anvergură și este făcut prizonier în 23 august 1944. Cât se poate de tulburătoare sunt marșurile obositoare în cadrul trupei, drumul făcut cu trenul, în vagoane de 90 de oameni, din care mai puțin de jumătate ajungeau la destinație. Trenul se oprea doar pentru a arunca morții.

Duși în inima Siberiei, soldații români îndură nenumărate lipsuri, primesc doar 600 de grame de mâncare pe zi și cel mai greu dintre ei are 37 de kilograme. Sunt batjocoriți, numiți „țigani fasciști ai lui Antonescu”, trecând prin tot soiul de anchete, în care sunt amenințați cu pistolul pentru a mărturisi crimele,

inventate sau nu, ale camarazilor. Eroul nostru ajunge chiar la carceră, unde își amintește el că „s-a scurs o parte din tinerețea mea”. Aici, aproape că și-a dat duhul, iar după aceea s-a reobișnuit cu greu să mănânce.

Urmează perioada lucrului la mină, în măruntaiele pământului, unde este nevoit să îndeplinească norme zilnice; în caz contrar, li se taie din rații, și așa foarte mici. Anumiți brigadieri, de origine română, primeau trei porții pentru a striga și a-i îmboldi la muncă pe proprii săteni.

Vasile Gh. Baghiu este anchetat din nou și ajunge tot la carceră, sovieticii căutând criminalii de război și pe cei care erau dispuși să-și acuze semenii. În plus, abia a reușit să scape dintr-un incendiu de la mină.

Prizonierii au fost amăgiți de câteva speranțe, ce le erau repede înăbușite. „Statul sovietic în lacrimi nu crede”, ne amintește protagonistul.

Petrece o vreme ca prizonier în lagărul de la Odessa, unde condițiile sunt mai bune. Soarta se întoarce în favoarea prizonierilor la sfârșitul lui 1950, fiind trimiși înapoi în țară, pe la Sighetul Marmației. Mare bucurie, de nedescris, dar și multă teamă să nu fie din nou amăgiți.

Ajunși în România, prizonierii sunt închiși în penitenciare și interogați, în loc să fie lăsați liberi în propria țară. Suprema umilință și durere, să fie asupriți tocmai când ajunseseră la liman. Și aici, manuscrisul se termină brusc.

„Structural, cartea e un șirag de povestiri în ramă, având un singur narator-personaj, dar schimbând mereu decorurile într-o gradăție ascendentă spre abominabil.” (Viorel Mureșan, *Caete Silvane*, decembrie 2013).

Vasile Gh. Baghiu a murit în 1974, în condiții misterioase, probabil ucis pentru secretele dezvăluite. Dar mărturia sa prețioasă a supraviețuit meandrelor timpului și a fost valorificată de fiul său, așa cum merita. Un tablou terifiant, de neimaginat pentru cititori, dar în care, totuși, ființa și voința foștilor soldați au răzbit și au învins, pentru ca aceștia să-și poată revedea scumpa țară. Un demers ca acesta e cu atât mai meritos, cu cât istoriografia românească s-a interesat prea puțin de memoriile și urmele lăsate de cei înghețați, condamnați să moară de foame și schingiuiți pe pământul apăsătorului vecin de la Est.

MARIAN HORVAT

MĂRTURISIRE

**Mi-e foame, mi-e de pâine,
Dar pâinea e un vis frumos
Și-n viața amară de câine,
Mă simt înfrățit cu Hristos.**

**Mă culc pe vergele de fier,
Durerea mi-ajunge la os,
Dar gândul se-nalță la cer,
Mă simt înfrățit cu Hristos.**

**Păzit de tâlhari și de hoși,
Văd lumea întoarsă pe dos;
Lumina me-ai iartă pe toți,
Mă simt înfrățit cu Hristos.**

PETRE STRIHAN

VOINȚA MEA....

→un elogiu împotrivirii, discurs „metonimic” despre care C. Stănescu scria recent: „Nu cunosc un denunț public mai răspicat al dictaturii în care am trăit, mai deschis, mai puternic și mai complet decât acesta al prigonitului împotriva prigonitorilor săi, făcut în timp real, chiar în timpul prigoanei!” (în „Cultura”, nr. 464/2014): „Spiritul Blajului, în care am fost educați, este zestrea noastră morală, care ne-a călăuzit pașii pe cărările vremelnice mărăcinoase, vădindu-și prezența la toate răspântiile grele care ne-au întâmpinat. Noi am învățat aici carte și ne-am însușit un abecedar temeinic de cultură, dar am mai deprins, pentru școala vieții, tot aici, omenia, bunătatea, generozitatea și tăria de caracter; am învățat dragostea de neam și ne-am rodat încrederea în semenii noștri, în noblețea simțului de dreptate și în viitorul bun al omenirii; am învățat să fim intransigenți în fața ispitelor rele și să păstrăm nezdruccinată nădejdea în biruința necondiționată a adevărului. Am petrecut aici anii care imprimă cea mai statornică influență pentru conformarea gândirii și înnobilarea sentimentelor curate. Și chiar dacă virtuțile cu care și-a înzestrat Blajul învățăceii nu au fost, mai ales în vremurile tulburi, prețuite, ele sunt perene și transcend vremelnicia, atestându-se ca valori permanente ale omului adevărat.”

Spiritul Blajului, spiritul Seniorului! Câți, din generațiile ce vin, știi, vor ști să le prețuiască!?

Excelsior

Poeme verzi pe pereți

Adolescenți din România și
Basarabia, analizând poezie.

Studiu de caz: *Poeme verzi pe
pereți*, de Nicolae Băciuț

Se vorbește prea des, într-un sens peiorativ, că adolescenții de astăzi nu au nimic în cap, că aceștia nu sunt capabili de a vedea dincolo de muzică, manevrarea telefoanelor mobile, sex și distracție, că nu sunt dispuși de a-și asuma responsabilități, pentru „a-și sări umbra”, visând doar „cai verzi pe pereți”. Catalogarea *en gros* este una, aprioric, greșită, și asta, la o analiză, pe fond, mai atentă. Stigmatul, chiar dacă e real în oarecare măsură, el nu poate fi generalizat. Sunt și adolescenți care sunt capabili de excelențe în domenii de linia întâi ale cunoașterii și sensibilității. Totul e să despartă „grâul” de „neghină”. Totul e să vezi aceste „pepite” și să ai disponibilitate să le exploatezi aurul frumuseții.

Un recent exemplu, pozitiv, este cel al implicării acestora într-un concurs literar, aflat la ediția a IX-a, și anume Concursul Național de Creație literară „Ion Creangă”, ce s-a desfășurat în luna aprilie 2014, la Brăila, oraș de care se leagă numele a o serie de importanți scriitori: Panait Istrati, Perpessicius, Mihail Sebastian, Miha Dragomir, Ilarie Voronca, Fănuș Neagu etc.

Aici (sau, mai bine zis, acolo), profesori inimoși de limba și literatura română (precum d-na prof. Angela Olaru) au înțeles disponibilitățile tinerilor spre frumos și profund și au pus bazele... naționale ale unui concurs literar. Între secțiuni, și una *de receptare critică a unui volum de versuri*, „Poeme verzi pe pereți”, al proaspătului laureat al „Marelui Premiu pentru Poezie”, al celei de a XXVI-a ediții a Festivalului Internațional de Poezie „Nichita Stănescu”- 2014, de la Ploiești, poetul Nicolae Băciuț, cel care de cinci ediții este și președintele juriului concursului de la Brăila, dar și copreședinte și coorganizator al altui concurs literar brăilean de prestigiu: Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, (desfășurat sub coordonarea altui dascăl de excepție, dna dr. Gabriela Vasiliu).

După ce în edițiile trecute i-au fost

analizate poeme din cărțile *Poemul Phoenix* și *Cincizeci și cinci*, a venit și rândul *Poeme(lor) verzi pe pereți* să aibă parte de *receptare critică*, poate și pentru a infirma „caii verzi pe pereți” ai adolescenților, care chipurile, fac parte dintr-o „ generație pierdută”.

Încă de la început, m-am întrebat dacă cu acest gest, Nicolae Băciuț nu este un curajos peste măsură, care nu-i pasă de felul cum e perceput, ca și scriitor, iubitor, astfel, de flagelare literară, sau este un vizionar, dincolo de ceea ce putem noi vedea și înțelege? Întrebarea vine în contextul în care marea majoritate a scriitorilor „fug” după cumulara (chiar „smulgerea”) de referințe critice, de la numele sonore din literatură, pentru a-și găsi apoi justificări și puncte de sprijin în emfatic C.V.-uri, pentru propriile vanități.

Contrar acestui „curent de opinie”, destul de înrădăcinat la noi, Nicolae Băciuț caută să afle modul de receptare a propriei poezii (și) de către cei care, fiind pe băncile școlii, abia acum descifrează încuietorile estetice ale operelor literaților noștri. Curajul său (curaj asumat) constă în probabilitatea ca poemele sale să fie “material didactic” la nedrepte disecări haotice, la neputințe de a înțelege și chiar la superficialități de gândire. Este, pe de altă parte, un vizionar, fiindcă prin acest gest, acesta pregătește o generație de mâine, de buni cititori de poezie, de buni receptori, punând chezaș, propria poezie, în „studiu de caz”.

Volumul amintit, *Poeme verzi pe pereți*, face parte din „tripleta de aur” a poeziei sale de până acum, tripletă din care fac parte și volumele

amintite anterior, și care după mine reprezintă momentele de vârf ale poeziei sale. De fapt, acestea, cărora li s-au adăugat și poeme din volumul „În dunga nopții”, au fost recent publicate într-o antologie de autor, antologie de excepție, „Despărțirea de înger”, apărută recent, într-un tom de 444 pagini, la Ed. Nico, lansat la festivalul de la Ploiești.

Revenind la „studiu de caz” amintit, trebuie menționat faptul că secțiunea de incursiuni critice în poezia ultimilor ani a lui Nicolae Băciuț și-a desemnat și ea câștigătorii, un număr de 30 dintre concurenți (din aproape 200 de participanți), găsindu-și locul într-o carte, *POEME VERZI PE PEREȚI* – Nicolae Băciuț, în interpretări critice, apărută recent la aceeași editură Nico, din Tg. Mureș.

Poemele sunt disecate „de-a fir de păr”, răzbătând, nu de puține ori, analize serioase, pe fond, cu trimiteri pertinente la literatura română și universală, fapt ce denotă că cei care au participat la concurs și-au asumat cu responsabilitate această provocare, apelând la tot bagajul de cunoștințe și la toată sensibila putere de analiză. Au probat, în felul acesta, velleități serioase de analiști sau chiar de critici literari, semn că orele de limba și literatura română, de la clasă, dar și lecturile particulare și-au dovedit utilitatea.

Iată câteva mostre de astfel de “priviri scrutătoare” adolescente, prin poezia de ultimă oră a lui Nicolae Băciuț. Selecția este una oarecum subiectivă, ce ține de spațiul destul de restrâns, pentru un astfel de articol: *Poetul se lansează într-un joc de imagini și sentimente, eul liric transfigurând realitatea într-un univers ficțional, folosind un limbaj conotativ în figuri de stil: metafore: („mi-e foame de sfârșit”, „mi-e foame de cuvinte”), repetiția: „mi-e foame” care are rolul de a exprima dorințele și trăirile interioare ale autorului. Un rol esențial în crearea expresivității discursului îl are și ingambamentul, acesta având valențe stilistice, fluidizând discursul liric și creând cititorului sentimentul că eul poetic a generat opera literară printr-o singură respirație a ființei sale, rostirea poetică fiind autentică și pornită de dimensiunile →*

RĂZVAN DUCAN

ontice” (Andone Diana, cl. a X-a, Colegiul Național „Vasile Alecsandri” Galați, despre poezia *Foame*); *Poetul are puterea, aproape demiurgică, de a îmblânzi lucrurile și ființele cu propriile sale cuvinte. El le supune și le face ascultătoare. Poetul e conștient că va veni o vreme, însă, când poemele sale nu vor mai avea nevoie de el, când vor ființa libere și-și vor găsi locul potrivit, în inimile altora. De aceea, dezlegarea de poem, deși dureroasă, este necesară. Scrise pe niște petice de hârtie, ori așa cum spune poetul „pe colțuri de cer”. Cu toc zeiesc, pe caldarâmul ceresc. Pentru că poetul, în alcătuirea sa, este asemenea unui zeu. Poeme asumate, definitorii, pentru că ele își definesc plenar creatorul. În fiecare vers, aproape fiecare cuvânt, câte o fărâmă de sine. Fiecare poem este un test la nemurire, un model de viață* (Avram Andreea, cl. a X-a, Colegiul Național „V. Alecsandri” Galați, despre poezia *Aproape*);

În arhitectura unui volum care concentrează în paginile sale toate marile frământări ale omului – raportul cu sacrul („Mi-ai dat, Doamne”, „Ochiul ce privește-n noi”, „Rugăciune”, „Rug”), problematica iubirii („Icoana din fereastră”), obsesia trecerii timpului, resimțită acut, prin „sentimentul” fiecărui anotimp („Sentiment de toamnă”, „Altar”, „Ninge”) ori prin dorința renașterii, a „înfloririi” („Maternitate”, „Naștere”, „Podirei”) și, bineînțeles, căutarea și lămurirea rostului poetului și a creației sale („Biografii”, „Intermundii”, „În cer”, „Recurs la poem”), poezia „Titanic” ocupă un loc firesc și, totuși, aparte. Ea aduce în prim plan, alături de poezii ca „Vis pierdut”, „Sfârșitul lumii”, „Quintelnic”, „Întoarcere”, „Înapoi, înainte”, „Vis”, „Mormânt”, problematica morții, și îi dă o viziune particulară. Că sentimentul sfârșitului devine o axă a volumului o demonstrează mottoul ales de autor („Ce te vei face, Doamne, dacă mor? – Reiner Maria Rilke), cititorul fiind îndemnat, indirect, să se oprească, meditativ, asupra acestei teme. Titlul acestei poezii, „Titanic”, este un nume cu rezonanță, emblematic, ce își asociază prin mesaj, indirect și discret, conotațiile ideii de moarte. Alegerea unui simbol ca titlu

evidențiază firescul sentimentului morții, atât de „printre noi” și totuși, imprevizibil (Badea Ioana Miruna, cl. a IX-a, Colegiul Național „David Prodan”, Cugir-Alba, despre poezia *Titanic*);

De la o vreme, după ce a călătorit prin lume, iscodindu-i semnele și luând cu sine pietricele de sentimente, suveniruri sonore, îmbrăcate în poleială transparentă și tainică de metafore, artistul Nicolae Băciuț simte, în volumul *Poeme verzi pe pereți* (2013), într-un mod special fiorul existenței, parcă mai apropiat de starea stejarului viguros, plin de scorburi tainice, decât de mesteacănul fragil, îndoit de vânt (Boală Virginia, cl. a XI-a, Liceul Pedagogic „D.P. Perpessicius”, Brăila, despre poezia *Gemeni*);

Din volumul „*Poeme verzi pe pereți*”, de Nicolae Băciuț, am ales să vorbesc despre poezia „*Scrisori la post restant*”, deoarece mi se pare că are o notă aparte de sensibilitate și, în același timp, evocă sensul cel mai propriu al scrisului, ca act de comunicare artistică specific umană. Poți scrie vorbe frumoase într-o scrisoare de dragoste niciodată ridicată sau poți scrie versuri prin care să transformi tăcerea în cântec și să înfrumusețezi urâtul din viață... (Crângașu Elena Gabriela, cl. a IX-a, Clubul Copiilor Medgidia, jud. Constanța, despre poezia *Scrisori la post restant*);

În pagina 100 a plachetei de versuri ale lui Nicolae Băciuț „*Poeme verzi pe pereți*”, autorul oferă un verdict programatic asupra apariției, eradicând orice echivoc în privința faptului că „*Poemele acestui volum nu și-au propus să urmeze tema decât poate în subsidiaritatea ideii de imposibil, de necrezut, de fantezist...*”. Inclus în volumul

Autografe pe „poeme verzi...”
Brăila, 26 aprilie 2014

Festivitate de premiere

menționat anterior, textul „*Cod galben de poezie*” comportă o pregnanță ideatică din perspectiva condiției generale a poeziei în calitate, de dat fenomenologic. În pofida avertismentului auctorial vizavi de caracterul colateral pe care îl comportă dimensiunea tematică a poeziilor incluse în volumul „*Poeme verzi pe pereți*”, la nivelul textului „*Cod galben de poezie*” se poate vorbi despre o temă truvabilă, recte cea a destinului poeziei. Titlul textului implică o tangență directă cu zona denotativă a ramurii meteorologice în al cărei context, codul galben este folosit în scopul referirii la condiții climatice potențial periculoase. Aglutinarea substantivului prepozițional „*de poezie*”, ale cărui valențe sugestive sunt reprezentative în sine, cu noțiunea de „*cod galben*” finalizează în formarea unei metafore ale cărei semnificații rezidă în ideea caracterului pletoric al versurilor viitoare ce vor da tonul unei schimbări paradigmatică esențiale. Poziția de titlu revenită metaforei „*cod galben de poezie*” potențează și agrementează întregul discurs liric al textului... (Gribincea Vasile, cl. a X-a, Liceul de Creativitate și Inventică „Prometeu Prim”, Chișinău, Republica Moldova, despre poezia *Cod galben de poezie*); *Relația eutimp, realizarea unui subtil elogiu al stării de a fi, constituirea și anamneza unui cuplu inedit (primordial), tânjirea de unitate, ridicată la scară cosmică, starea lirică polifonică, sincretismul de simboluri, reinterpretarea miturilor creației, devenite obsedante și consonanța sinelui cu lumea din etapa anterioară și următoare existenței, fac din poezia „Intermundii” o adevărată capodoperă a liricii subiective, ce vorbește cititorului despre starea ideală spre care muritorul accede, despre →*

efemeritate și, nu în ultimul rând, despre istoria duo-ului perfect ce caută, prin strigăt idilic să se recompună... (Grigoroiu Iuliana, cl. a X-a, Colegiul Național de Informatică „Matei Basarab” Rm. Vâlcea, despre poezia *Intermundii*) etc. etc.

Sunt multe, foarte multe exemple de analize pertinente, unele chiar extraordinare, ce reflectă cu adevărat disponibilități reale înspre critică literară, ale unor elevi, care au găsit, cu rafinament sensuri polisemantice, dând, astfel, poeziei lui Nicolae Băciuț, carate noi de prețiozitate, de frumusețe și profunzime.

Dacă la începutul citirii acestor reflecții, eram destul de reținut, remarcând curajul autorului, de a se lăsa analizat de publicul foarte tânăr (poate chiar imberb literar), acum, după citirea acestor interpretări critice, am constatat nu curajul hazardat, ci curajul fondat pe încredere, pe încredințarea că-și pune sufletul în mâini sensibile, capabile de a-l înțelege (cel puțin, parțial) dar și vizionarismul său, de a se dezbrăca de idei, prin cuvinte, în fața adolescenților, fapt ce dă credit tinerei generații, credinței că aceasta poate redresa harta recepției și percepției poeziei de mâine.

Un mâine, care se înfăptuiește astăzi.

În cuvintele programatice, adevărate rânduri de învățătură, fără catalog, aflate pe coperta a IV-a a cărții, *Poeme verzi pe pereți. Nicolae Băciuț în interpretări critice*, acesta își dezvăluie cu generozitate crezul său literar, într-un binom, tânăra generație - poezie, salvator în secolul XXI, pentru fiecare parte, doar în complementaritate cu cealaltă parte:

Am încercat de fiecare dată, să nu-i dezamăgesc, să le argumentez în diverse chipuri cât de importantă este literatura în viața noastră, cât de vital e să „locuim poetic” lumea acesta, cât de nevoie e de literatură ca să nu ne pustiim sufletește, să nu rătăcim, să ne salvăm pe noi înșine, să credem că acest secol, dacă nu a reușit să fie, conform unei celebre previziuni, religios, își va putea măcar asuma ceva din poezia lui a fi, despovărat de a avea. Aceste *Poeme verzi pe pereți*, citite de adolescenți, ne mai pot da o șansă. Și nouă și poeziei.

INCIZIILE DOCTORULUI SCHOR

Nu este foarte greu să scrii literatură umoristică satirică sau ironică. Îți trebuie doar o cultură temeinică, formată în ani de lectură, începând de la vârste fragede, un fel special de vedea realitățile din jurul tău dincolo de aparențe, o firească dăruire de sine pentru a îndrepta relele pe care le vezi, puterea de a spune adevărul și de a suporta consecințele, acea înțelepciune care ne învață că salvarea păcătosului este prioritară pierii acestuia și calm, mult calm, pentru a trece cu zâmbetul pe buze peste desconsiderarea colegilor de breaslă, dar și de răutatea celor care (de multe ori aflați printre puternicii zilei!) se recunosc în insectarul personajelor tale. Îți mai trebuie și o fină împletire a faptelor despre care scrii, fapte cât se poate de reale, cu un strop de imaginație, o undă de ficțional, pentru ca scrierea să rămână credibilă însă și potențată de fantezia creatoare, pentru un mai puternic impact emoțional.

Toate aceste sub privirile, hai să spunem, eufemistic desigur, îngăduitoare, ale colegilor care consideră genul absolut minor și la îndemâna oricui. Iar ei, superiori fiind, nu vor aborda niciodată acest gen, fiindcă nu vor să-și compromită numele hărăzit să devină nemuritor doar pentru că poezia, romanul sau chiar memoriile sunt, nu-i așa, opere serioase, pline de miez și mesaj pentru viitorime.

Cu deplin respect pentru toți creatorii de literatură, voi aminti totuși de marii umoriști ai lumii (Mark Twain, Șalom Alehem, I.L. Caragiale, Carlo Goldoni, Mihail Zoscenco, ori de anticul Aristofan, dar și de mari autori precum Shakespeare sau Miguel Cervantes,

care nu au evitat registrul ironic în scrierile lor) fiind doar câțiva dintre umoriștii care au trecut prin veacuri rămânând la fel de actuali ca atunci când au scris, ceea ce ar dovedi că o operă cu adevărat importantă depinde fără îndoială de subiect (personaje), adică de noi oamenii, cu toate păcatele noastre cele fără de lecuire, însă hotărâtor rămâne talentul scriitorului și nicidecum genul abordat.

O altă problemă a scriitorului satiric (umorist, ironic) este dată de forma mereu surprinzătoare pe care textele sale trebuie să o aibă, pentru că, în umor, repetabilitatea înseamnă nu doar inhibiția cititorului, ci, mai ales, dispariția interesului pentru lectură. În mod paradoxal, deși relele lumii sunt nenumărate, pentru a le satiriza este necesar nu doar un bagaj lexical foarte bogat și divers, dar și de o capacitate peste limite normale de a prezenta oricare dintre subiecte mereu într-o altă perspectivă, în așa fel încât să nu devii un moralist plicticos, nici trivial, dar nici previzibil (una din cerințele umorului fiind poanta, cea care are efect numai atunci când surprinde).

Deci, dacă îndeplinești condițiile de mai sus, plus altele, de la caz la caz, putem spune că este într-adevăr foarte ușor să scrii în registru ironic, proză, poezie, aforism, dramaturgie sau în oricare alt gen literar.

Dar, sincer vorbind, nu aș sfătui pe nimeni să încerce numai pentru a demonstra că poate. Înainte de orice, ai nevoie de un autocontrol foarte riguros, dat fiind că fiecare dintre noi a întâlnit, cel puțin o dată în viață, indivizi care pretindeau că au foarte mult umor, chiar dacă nu înțelegeau nici măcar poanta unui banc, iar râsul li se părea o atitudine vulgară, nedemnă deci de manifestare în public.

Mă tem însă că singurul loc unde nu se rade este totuși iadul...

Dar, revenind la cartea doctorului **Dorel Schor: Să fim serioși – umor cumsecade evreiesc** (TipoMoldova, colecția *Opera Omnia*, cu o strălucită prefață a scriitorului și publicistului Roni Căciularu, un foarte bun cunoscător al întregii opere a lui Dorel Schor), se poate spune, cu certitudine, că apariția ei nu a surprins pe nimeni, fiind cumva așteptată, ca o consecință firească a faptului că Dorel Schor ne-a obișnuit, de ani buni, cu excepționala sa prolificitate creativă. Este prezent în aproape toate publicațiile de limbă română din întreaga lume și asta nu din când în când, ci săptămânal. Dar și urmarea logică a unui șir de apariții →

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

editoriale recente precum: „*Zâmbeste, mâine va fi mai rău*”, editat la Iași, volumul scos la Madrid cu titlul „*El trahe de Adan*”, adică, în românește, „*Costumul lui Adam*” sau „*Toate spectacolele sunt unice*”, apărut la București. Doctorul Schor este surprinzător doar pentru cei care nu-l cunosc sau nu au auzit de el. Pentru noi, cei care îi urmărim aparițiile prin care a reușit să ne facă dependenți de umorul său subtil, inteligent și de cea mai bună calitate, este un eveniment așteptat și cu atât mai interesant cu cât eram chiar curioși să vedem ce mai produce acest adevărat izvor de ironie bine temperată, cultă și fermecătoare.

Și, tot ca de obicei, nu ne-a dezamăgit! Era de altfel în firea lucrurilor întrucât autorul, un ironist de cea mai bună condiție, are acel respect aproape sfânt pentru calitatea operei ajunsă sub ochii cititorului, fiind în fond, în primul rând, cartea sa de vizită.

Volumul, inteligent construit, prozele scurte alternând cu aforismele, reușește în felul acesta să ofere cititorului acel confort al lecturii care duce la o mai bună înțelegere a textelor, lucru deloc de neglijat având în vedere profunzimea și subtilitatea scrierilor sale, în consecință o anumită dificultate de descifrare care solicită (ce bine!) intelectual.

Despre aforismele lui Dorel Schor s-a mai vorbit și s-a mai scris mult și pe drept cuvânt, având în vedere că este considerat, fără rețineri, cel mai de seamă autor contemporan al genului. Nu numai pentru întreaga sa operă, impresionantă calitativ dar și cantitativ, cât pentru creativitatea sa de excepție, într-un domeniu destul de restrictiv prin exigențele impuse acestui tip de creație. Este arealul literar în care nu ai voie nici să te pierzi printre cuvinte, nici să te repeți, nici să „scapi” vreo platitudine și nici să eviți poanta, care e „sufletul” aforismului. Cum reușește Dorel Schor să construiască o adevărată operă în acest domeniu? Prefer să cred că este un mister din care nu lipsește lectura zilnică, dar nicio analiză atentă și profundă asupra textelor citite, cum nu lipsește nici observația fină, inteligentă, a fenomenelor și întâmplărilor cotidiene. Numai că, aceste condiții, deși îndeplinite și de alți creatori, nu par a fi suficiente pentru a explica forța creatoare a autorului.

Ei, ar mai fi și talentul, dar eu unul rămân consecvent termenului de mister. Cu riscurile de rigoare...

Însă, în mod sigur, nu-i lipsește o puternică motivație dată, în primul rând, de o perseverență dublată în modul cel mai fericit de ceea ce numim,

pur și simplu, chemare pentru o astfel de activitate. Deși o face cu riscuri firești și acceptate, cu acea seninătate a omului înțelept, riscurile acelea despre care am mai vorbit. Inclusiv pierderea proprietății asupra unor scrieri, odată cu intrarea lor în folclor. Mde, totuși o pierdere pe care mulți dintre noi ne-am dori-o!

În mod deliberat nu voi cita niciun aforism din carte, deoarece așa avea impresia că vreau să arăt frumusețea unui colier scoțând o singură nestemată și punând-o în lumină. Ar fi inutil, deoarece nimeni nu ar putea să înțeleagă, oricât de frumoasă ar fi piatra, care e adevărata strălucire a întregii compoziții.

Prozele scurte prezente în acest volum sunt cele care dau consistență subtitlului: *Umor cumsecade evreiesc*. Într-adevăr, ironiile fine și umorul savuros al scrierilor au ca personaje evrei. O delicată și admirabilă atitudine a autorului care se ferește de orice ar putea fi interpretat ca intenție de încălcare a vreunui cod deontologic, atitudine care, ce bine ar fi să devină una de referință pentru orice scriitor. Deși, dacă un chinez citește (lucru pe care mi l-aș dori din tot sufletul) aceste proze îi va fi imposibil să nu recunoască, cel puțin într-una din ele, pe un vecin, un prieten, un coleg, sau o întâmplare pe care o știe și el. La fel s-ar întâmpla și cu un cititor din Australia, Mongolia sau din Siberia (mă feresc să aduc în discuție și oamenii lipsiți de simțul umorului!) pentru că în fapt scrierile lui Dorel Schor au ca fundament aceleași valori etico-morale, valabile în întreaga lume, indiferent de culoarea pielii, etnie sau confesiune, cele a căror încălcare este judecată după criterii similare, iar felul în care noi facem asta poate da și acel savuros moment de umor care ne face să zâmbim chiar dacă suntem în culpă. Judecățile lui Dorel Schor nu stabilesc

Wanda Mihuleac • "Farcebook", desen

vinovați și nici nu dau verdicte. Ne provoacă doar la o mai atentă privire asupra noastră înșine, ceea ce nu este deloc rău.

Consider unele proze ca fiind antologice demne de orice istorie a scrierilor umoristice, alături de marii clasici ai genului. O poveste precum a personajului din: *Un nume domnesc*, cel ce se mândrește peste poate că poartă numele de Wonzenkeisser. Nu e de acolo să ai componenta keisser la numele de familie. Doar că atunci când descoperă ce înseamnă de fapt acest nume începe cu adevărat partea comică, augmentată de eforturile omului de a scăpa de acest nume domnesc. Amintesc și de onomastica folosită de autor pentru a da o tușă și mai consistentă personajelor precum: Nasgâtașvili, Boris Israelovici Glazpapier, Dorfman Marx cel care își tot schimbă numele, ba, în Engels, ba, în Lenin, dar nu reușește niciodată să iasă din capcana clasicismului revoluționar al secolului al XX-lea. Sau de mereu bănuitorul Oîțerman, dar și de omniprezentul Menașe, un fel de Bulă al nostru, sau Vova al rușilor. Dar cum textele umoristice din volum au, ca o caracteristică unitară, savoarea, trebuie totuși să amintesc de unul care depășește cu mult valoarea medie a scrierilor din domeniu. *Teste de cultură*, merită citit măcar pentru a ne da seama că a scrie umor de calitate, așa cum am arătat la început, nu este un simplu hobby, ci o preocupare cât se poate de serioasă, bazată, în primul rând, pe o cultură solidă.

Personal îl văd pe doctorul-scriitor Dorel Schor ca pe un mare chirurg ale cărui instrumente nu sunt cele ce ne provoacă, de regulă, fiori, ci cuvintele. De aceea, inciziile lui nu dor și nici nu lasă cicatrici. Pot însă vindeca multe dintre bolile omenirii, mai ales cele legate de păcatele ei fundamentale. Căci, fără îndoială, cuvintele doctorului de suflete pot extirpa creșterea peste limite a orgoliului, limitarea agresivității, a prostiei, alungarea răutății și vindecarea de invidie, apariția rușinii în fața lăcomiei și chiar diminuarea, până la limite suportabile, a beției puterii, un păcat care deși nu apare în scripturi face ravagii în vremurile noastre.

Sigur, totul depinde și de pacienți, sau mai ales de ei, pentru că de cele mai multe ori nu ne vedem deloc așa cum ne vede doctorul. Iar atunci este recomandată mărirea dozei.

Deci, a reciti volumul, face parte din terapie și este semnul cel mai sigur că suntem pe drumul cel bun.

OAMENI PE CARE I-AM
CUNOSCUȚ

Reveniri, reîntâlniri (în memoria lui Matei Călinescu)

Anul acesta, în iunie, Matei Călinescu ar fi împlinit 80 de ani. Se împlinesc, zilele astea, cinci ani de când am avut ultimul schimb de cuvinte cu el, în 2009. Mi-a scris că e bolnav și că nu va veni la București. S-a stins la două luni după aceea.

Îmi dăruise cu câțiva ani în urmă, la București, cartea „A citi, a reciti”, apărută în 2003 la Editura Polirom. Matei Călinescu, născut în România în 1934 și stabilit din 1973 în Statele Unite ale Americii, era profesor de literatură comparată la Indiana University din Bloomington. Eram familiară cu numele lui Matei Călinescu încă de când, în 1969, scurtul său roman „Viața și opiniile lui Zacharias Lichter” a fost distins cu Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor. Și cum cartea mi s-a parut atunci o lucrare de excepție, am inclus-o în numărul limitat de volume de literatură pe care le-am luat cu mine în Canada.

Puternica impresie lăsată asupra mea de „Zacharias Lichter” m-a făcut să mă opresc cu interes asupra cărții „A citi, a reciti”. Opinia autorului asupra citirii și recitării este aceea că cele două activități sunt o entitate unică, iar recitării, conform ideii lui Matei Călinescu, i-ar fi adecvată metafora „bântuirii”. „Noi, recitatorii, suntem cei care bântuim cu adevărat prin texte. Le revizităm ca să înțelegem de ce ne atrag sau ca să trăim deliciul re-descoperirii lor, ca să vedem capacitatea de a învia și de a se reînnoi”, scrie Matei Călinescu. „Pe tot parcursul acestui studiu”, continuă autorul, „mă concentrez asupra citirii și recitării ca procese, ca activități dependente de timp, ca explorări, ca vizitări și (poate nostalgice) revizitări ale textelor, ca plimbări prin păduri textuale, excursii de plăcere, hoinăreli sau pelerinaje”.

Incitată de ideile de mai sus, am reluat lectura romanului premiat „Viața și opiniile lui Zacharias Lichter” aflat în biblioteca personală. Vibrația la reîntâlnirea cu o lectură făcută cu peste treizeci de ani în urmă a fost puternică. Frumusețea ideilor și farmecul poetic al limbii mi-au

produs nu numai o plăcere culturală, lucrarea fiind remarcabilă, dar și una sentimentală, comparabilă cu cea a reîntâlnirii cu un vechi prieten. Meditând apoi asupra „revenirii” și extinzând ideea lui Matei Călinescu despre „bântuirile” referitoare la cărți, am înțeles că întreaga noastră viață nu este altceva, de fapt, decât o suită de reîntâlniri pe care le parcurgem inconștient, zilnic.

Aș spune că revenirile sunt de două feluri: a). cele care ni se oferă din exterior, cum este cea a fenomenelor naturale și b). cele pe care le inițiem noi înșine.

Din prima categorie fac parte lumina zilei alternând cu întunericul nopții, răsăritul și apusul astrelor cerești, reînnoirea naturii primăvara, bogăția vegetației vara, coloritul frunzelor de arțar din Canada și culesul roadelor toamna, prima zăpadă iarna și câte altele. Ne bucură reîntâlnirea cu fenomenele naturale care vin periodic spre noi ca și când noi am fi cei veșnici și lumea dimprejur trecătoare și nu invers.

Dar cele mai importante reveniri și reîntâlniri sunt cele din a doua categorie, cele pe care le inițiem noi înșine. Ele cuprind toate activitățile zilnice. Ne trezim dimineața și ne reîntâlnim cu micul dejun, din care consumăm cafeaua sau tartina cu unt și magiun care ne place. În momentul în care ne-am ales preferințele, dejunul devine parte din noi. Consumându-l, ne regăsim pe noi înșine. Același fenomen se întâmplă și cu alte acțiuni. Între fiecare element

din jurul nostru și noi s-a creat cândva o legătură care face ca reîntâlnirea cu acel element să ne pună față în față cu senzațiile avute anterior. Revederile de acest fel sunt bucurii, fiecărei reîntâlniri îi corespunde o doză de exuberanță. Mi-aduc aminte de frenezia care mă cuprindea, copil fiind, când iarna hainele groase erau puse la naftalină și apăreau pentru purtare hainele de vară. Recunoașterea mirosului și texturii mă umplea de bucurie. Același lucru mi se întâmpla și toamna, când ciclul era invers.

Exemplele ar fi numeroase. Iubitorii muzicii știu că Mozart, Bach, Haydn, Schubert, Beethoven, Wagner, Brahms sau Enescu pot fi ascultați de oricâte ori, bucuria reîntâlnirii cu ei (sau cu noi înșine, prin muzica lor) rămâne nealterată. Iubitorii de artă nu se satură revăzând operele marilor maeștri ai picturii și sculpturii universale, dimpotrivă, plăcerea crește cu fiecare revizitare.

În sfârșit, unele dintre cele mai plăcute și revigorante reîntâlniri sunt cele cu prietenii.

Trăim deci cu bucurie și nesăț revenirile, momente de reîntâlnire cu noi înșine. În timp însă ce exemple citate mai sus au o aplicabilitate mai mult sau mai puțin universală, există și un alt fel de re-întâlnire, cu totul specială, de care se pot bucura numai cei care sunt departe de locurile natale. Este vorba de emoția care însoțește revizitarea continentul în care ne-am născut. Niciuna din bucuriile regășirilor nu este mai intens trăită și nu ne aduce atât de aproape nouă înșine ca o asemenea vizită. Căci nimic nu intră mai profund în ființa noastră ca mirosul, culoarea și forma pământului natal. Matei Călinescu revenea în fiecare an în România!

Continentul și țara în care m-am născut sunt peste ocean, n-o pot vizita prea des, mă mulțumesc de aceea cu reîntâlnirile periodice cu limba și cultura pe care o servesc.

În rest, mă bucur conștient de fiecare moment de reîntâlnire pe care mi-l oferă viața, căci numai clipele trăite în intensitatea regășirilor pot readuce câte ceva din cine am fost deja ieri, suntem astăzi și vom fi, poate, mâine.

VERONICA PAVEL LERNER

DIN AMINTIRILE MĂRII

Cât de mult ne-am jucat
de-a prinselea și de-a prinsul...!

Pe malul mării
nu era nimeni
decât noi
și necuprinsul.

Apoi
și umbrele noastre
au învățat de la noi
jocul
de-a prinselea și de-a prinsul,
iar de la mare
cum să furi cerului
din zestrea-i albastră de zare
și necuprinsul.

Eram ca primii oameni
din Grădină
și totuși uimiți
că umbrele noastre
nu se mai joacă
de-a prinselea și de-a prinsul.
În spatele nostru,
după perdeaua rubină,
descoperiseră jocul mai nou,
ce noi nu-l știam,
de-a copacul!

Și nu era timp în vremea aceea,
ci doar un luceafăr
cosea veșnicia cu acul.

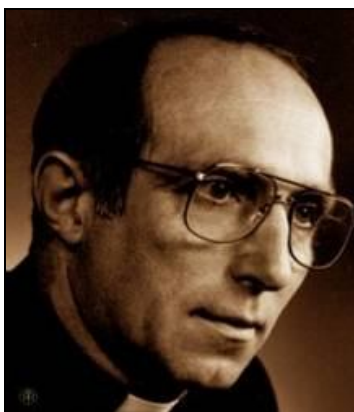
Cele două umbre
deveniseră una
semănând cu pomul dintâi.
Acum - inversat - el mușca,
până la mijloc, cu poftă
din noi ca din măr
întreg necuprinsul.

AȘTEPTARE

Du-te-acasă floare de lotus,
c-o undă mai mult e târziu.
Albastrul așteptării
se-ntunecă în verde închis.

Doar numai eu te-nțeleg
când tristețile tale culeg.

Du-te-acasă prințul meu, lotus!
Tu nu știi ce-am văzut și nu-ți spun:
Luna plină
a răsărit, dar s-a oprit în cais
îmbrățișându-l întreg
până la seva mustind,
de-a valma –
și flăcări și crudă lumină,

unul spre altul ningeau
mângâieri și colind.

Haide, să mergem acasă,
frate de cântec și lotus!

Nici luna mea, nu cred că o să vină...

VISÂND CU OCHII DESCHIȘI...

Visând cu ochii deschiși,
ajungând aproape de mare,
norii
după atâta cer
străbătut în visare,
s-au oprit și se-ntrebară:
Oare acesta
o fi drumul cel bun?

Oh, Doamne!
Să fii și nor
să fii și-ndrăgostit!
Și-n hohote albe de răs
izbucniră bujorii...

LA MARGINILE MĂRII

De fiecare dată
marea
se-alegea
cu un cer și mai tânăr,
din ochii tăi,
când te prindeam în brațe.

Era pe vremea
când soarele
își plăsmuia flăcărilor
și arșița
învăpăindu-și chitarele.

„Ar fi totuși timpul,
i-a zis soarelui,
din timp de netimp
să le răsără
lucefărul
ca spic peste seară.”

Cu fiecare-nvăluire
dezvăluia
chipul altui ecou

din nerostirea noastră.

Ne-a trebuit
o-ntreagă zi spre înțeles
că pentru noi fusese grăirea
despre cântecul nou
al buzelor.

La picioarele tale –
cântecul meu,
val după val, dor lângă dor,
sub luceafăr de spic,
peste seară,
către rostirea noastră!
Marea,
la margini de noi se făcea
din ce în ce mai albastră
până la ultimul nor.

NU-L ASCULTAȚI PE HERACLIT!

„Cu-o floare mai înalt
mi-e soarele de ieri”,
așa în frunza lui
ne-a înfrunzit caisul,
din Orionul urzitelor tăceri.

„Ca voi au fost și ei.
Veneau din mâine
cu mâinile
cântec în cântec.
Doar numai pentru-n timp
au fost odihnă,
somm,
țărână,
apoi toate cărările sevelor mele
din ivăr au sărit,
țâșnind
de sub clempuș și clanță...

Și iată-i din nou,
mână în mână.
Cântec în cântec –
aprilul sărută pe mai,
de spaima de timp,
în muguri se-ascund,
dar o descâlță
și-ncearcă aripilor visul.

Cu-o veșnicie mai înalt,
printr-un sărut,
mi-e soarele de ieri”,
și repetând,
ascuns zâmbul caisul:
„Nu-l ascultați pe Heraclit!
Când ești îndrăgostit
nimic nu curge,
totul se înalță!”

DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario

Rostul cuvintelor

Niciodată n-o să fie demodat să-i spui persoanei dragi... o șoptă de iubire.

Se ivesc zorile peste Oradea. Niciunde cerul nu-i mai senin precum e în locul în care te simți iubit! De la etajul IX, lumea se vede altfel! Toate „micile mizerii” sunt cu adevărat reduse, la o scară... insignifiantă. Lumina se strecoară firavă peste coline... Ochiul somnoros al zilei clipește sfios, acompaniat de un dulce sforăit... ca de copil răcit... al lui L.

Nu mă întorc... privesc în continuare pe geam și surâd. Dacă m-aș apropia de patul în care-și țese visele, n-aș răbda tentației și l-aș săruta... poate... I-aș grăbi trezirea, și are atâta nevoie de odihnă. Și eu, de liniște.

Aseară, am citit pe facebook, despre „potopul” ce se abate asupra bărbaților în zilele ce vor urma: Valentine’s Day, 1 Martie, 8 Martie... Mesajul era însoțit de o poză cu doi indivizi... care se consolau, după votcă, cu niște beri. Chiar așa... valoarea iubirii se număra în sticle de bere și pahare de tărie... la care ar trebui să renunțe.

Ce lume! O lume în care trăim... vrând-nevrând.

Implicați direct sau tangențial în viețile noastre, astfel de oameni sunt... la un pas de bibliotecile și cinematografele („pepinierie de dorințe și proiecții idilice”) și poveștile idealizate, de timp, ale tuturor femeilor... care ne-au deformat perceperea realității.

Toate ne dorim o floare, o ieșire la un restaurant elegant, rafinat... o ținută șic, o freză la modă, un parfum delicat etc. Sunt și bărbați romantici... care organizează astfel de întâlniri (majoritatea celor din această categorie sunt niște afemeiați de mare clasă, dar le trecem cu vederea acest „amănunt”, mai ales în aceste zile, pentru că cei „serioși, familiști” sunt, de obicei seci și destul de zgârciți). Toate vrem să trăim „marea poveste”!

Mă gândesc la casa mea... de la Timișoara. Când am plecat, m-am ciocnit nas în nas cu una din blondele lui Andy. Era trasă la pardesiu de piele albă, cizme albastre, buze și unghii roșii... I-am ținut ușa larg deschisă, ca să încapă cu plasele... caserole cu fel de fel de mâncăruri... o sticlă de vin... Pe vremuri, le aducea el cu mașina. Uneori, le aștepta jos, la intrarea în bloc. Altădată, descuia ușa, când apăreau (se auzea de la mine cum învârte cheia-n broască). Acum, le lasă să urce... și să aștepte la ușă, până-și termină el țigara, pe balcon. Ele așteaptă cuminiți, ca niște pudeli bine dresați.

„Eu, cu L., sunt încă la faza în care vine după mine, cu mașina. Mai am timp!”

Mă bucur de această idee și mustăcesc. Așa or face toți?

„Câți ani ai? 37? 38?... ca doar n-ai 40! – îmi zisese deunăzi Andy, văzând că dădeam dezaprobat din cap.”

„Acușica fac 46!”, i-am zis râzând cu gura până la urechi. L-am considerat cel mai frumos sau mai calculat compliment din ultima vreme. Tocmai de aceea, pentru prima dată, invitația lui L. (care are 37 de ani!) nu mi s-a mai părut „compromițătoare”.

E „grav” dacă vrei să fii iubit? Dacă vrei să iubești?... dincolo de normele sociale general acceptate?

Fericirea și nefericirea se află în noi, în gândul nostru! În inima noastră! În concepțiile pe care le adoptăm sau la care aderăm din varii motive.

E ultima zi de vacanță...

Soarele se oglindește îndrăzneț pe chipul meu. Închid ochii, ca să-i fac plăcerea... de a domina câteva clipe!

L. îmi atinge încet umărul, ca să nu mă sperie.

Nu l-am auzit când s-a ridicat din așternut.

„Spune tu de nu-i mai frumoasă Oradea ca Roma? Uite ce coline se răsfață-n verdele ochilor tăi!”

Cu L. am încercat să scriu un text. El un rând, eu unul. E unameleon stilistic! Ar putea imita felul oricui de-a scrie (limbaj, frazare, viziune).

Și-acum râd mocnit. Mă imită, continuând felul meu de a visa, cu ochii deschiși... „în epitete și comparații... de la Mircești! ” (Mă pastilează, de multe ori, dar ne corectăm și ne completăm fericit... în ce redactăm fiecare). El are nerv, eu am o ortografie mai bună!

Fără alte vorbe, pune ibricul la fiert. Amândoi suntem conservatori. Deși avem cafetieră, ne preparăm ceaiul / cafeaua la ibric. Măsoară apa, cu precizia unui farmacist. O cană mare, pentru ceaiul lui, o cană mică, pentru cafeaua mea. Îmi place mult acest moment, această idee... fierbe apa împreună, apoi, o parte o toarnă peste plantele lui, de ceai, iar restul devine o minunată cafea... pentru mine. Așa suntem și noi... avem multe plăceri / idei comune, dar și particularități / scopuri / idealuri diferite.

E un bărbat frumos, înalt, delicat, care se mișcă cu grația unui balerin. Are ochii mărunți, ca o veveriță zglobie, freza mereu ciufulită...și o colecție de halate matinale. Azi poartă un halat de culoarea alunei, cu un guler de mătase, o nuanță mai închisă. Deși stă la bloc, a păstrat eleganța unui moșier scăpătat...

Niciodată n-am înțeles pasiunea lui pentru... o dolofană ștearsă, ușor neglijentă, ca mine. Nimeni nu m-a tratat ca pe o regină, așa ca el. Fiecare vizită, e o poveste!

Aroma cafelei mele umple încăperea. Ceaiul lui nuanțează fericit acest răsfăț olfactiv.

„Acum înțelegi cât de bine te potrivești acestui loc... din inima mea?”

Șoapta lui e atât de apropiată, încât îi simt mișcarea buzelor pe lobul urechii.

Suntem doar noi doi și ne vorbim în taină... ca și cum pereții ne-ar vrăjmăși... ne-ar fura din profunzimea sentimentelor.

Vibrez ca o adolescentă...

Pentru doi oameni care au ales cuvântul ca mijloc de existență (el jurnalist, eu profesoară de limba română), vorbele nu-s doar vorbe! Sunt părți de suflet materializate în cuvânt!

Da, măi... și brusc îmi vine-n minte imaginea cu nenorociiții ăia, înecați în spaime, votcă și bere...că vine „potopul”... cu Valentine’s Day, 1 Martie, 8 Martie...

„Luați-le niște cuvinte, măi, băieți... că nu costă nimic!... și v-ați făcut datoria!” – îmi venea să le strig petrecăreților.

Surâd și-l prind pragmatic pe L. de urechiușele ascunse-n freza ciufulită și-l sărut cu foc!

„Ia să mai lăsăm cuvintele...”

CORINA-LUCIA COSTEA

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

Problematika proprietății foștilor optanți unguri în actualitate istorică și legislativă din România

(III)

Este un argument că diplomația românească și drept consecință reprezentării săi cel puțin în problema analizată, nu a fost calificată și nici nu s-a ridicat la nivelul care ar fi trebuit, chiar dacă printre cei care ne-au reprezentat, figura centrală a fost marele și admirabilul Titulescu. Titulescu și Apponyi se cunoșteau foarte bine, același contemporan al lor (Onisifor Ghibu) susține că lui Titulescu i-a surâs perspectiva de a-l înfrunța ca adversar pe reprezentantul ungar și nutrea convingerea sigură că va câștiga cauza României. Era un prilej deosebit pentru Titulescu să poarte o luptă la asemenea nivel, în diplomatie este un prilej care nu poate să fie pierdut. Era o muncă nemaipomenită, pentru că teza românească, pe lângă argumentele juridice necesita o documentație amplă: statisticile demografice; de structura proprietății, studii pedologice, geografice, componența populației pe particularități etnice, date ale recensământului populației din mediul rural, puterea economică, stadiul de dezvoltare al economiei, geneza istorică a formelor de proprietate etc.

Titulescu și-a dat seama de complexitatea situației, pe care el nici nu o cunoștea la început, a dobândit o documentare pe care a sintetizat-o remarcabil pe parcurs și la cererea lui Guvernul român a angajat cca 50 de specialiști cu notorietate din toată Europa, au fost preferați profesori la universități europene din Franța (17 universități) la care s-au adăugat 33 de universitari din Elveția, Germania, Suedia, care la rândul lor total necunosători au trebuit să se documenteze. S-au făcut cercetări și s-au redactat materiale în mai multe limbi.

Franța juca un rol important în diplomația europeană de după primul război mondial. La solicitarea Guvernului Franței adresat Academiei Franceze prin universitățile de renume dar și pentru a fi utilizat ca material informativ și documentar, s-au făcut cercetări riguroase și chiar s-a redactat și s-au publicat în volum: „La REFORME AGRAIRE EN ROUMANIE – et les Optants hongrois de Transylvanie devant la Societe des Nations – ...” publicată în anul 1927, când disputa procesuală era în toi. Este de remarcat că s-au cerut cercetări și păreri cel puțin în aparență neutre, care susțineau partea României. Generozitatea Guvernului Român era dictată de credința că dreptatea este de partea lui și au fost cooptați și alți cercetători.

Este cazul profesorilor erudiți din Anglia și Germania, în care Ungaria avea un lobby puternic și personalități influente din aceste țări erau de partea Ungariei. Ex. au fost cooptați și au depus lucrări la dispoziția decidenților prof. J.E.G. de Montmorency,

profesor de drept la Universitatea din Londra; prof. Karl Strupp, profesor la Facultatea de drept din Frankfurt.

Angrenarea unui număr atât de însemnat de persoane în acest demers a produs haos și nesincronizare, partea bună a documentării este că în urma selecției făcute s-au putut extrage sintetic concluziile necesare dezbaterii din fața Ligii Națiunilor. Însă foarte important, materialele elaborate au fost în faza următoare utilizate la Tribunalul arbitral româno – ungar de la Paris, unde s-au discutat la nivel de quantum sume plătite despăgubiri pentru optanții unguri când litigiul a devenit de drept privat. Titulescu a coordonat apărarea României, dar nu a fost singurul actor în scena unde s-au desfășurat disputele, la Tribuna Ligii Națiunilor, la Curtea de la Haga, la comisiile unde părțile au fost invitate pentru explicații și în fine la Tribunalul arbitral.

I-au fost alături Alexandre Millerand, a fost prim – ministru al Franței, și Sigmund Rosenthal, un remarcabil maestru al barei și cunosător al dreptului internațional. Rosenthal avea o bogată experiență, fiind prețuit de Brătianu însuși, care l-a numit consilier din partea României la Conferința de Pace de la Paris. El a lucrat în sub-comisia privind responsabilitățile războiului și a violării legilor războiului.

A fost un jurist remarcabil, cu vocație, erudit, calități dublate de intransigența personală care o făcea pentru documentare proprie, în cercetarea dovezilor și stabilirea faptelor. A fost membru în comisia de unificare a legislației civile și comerciale de pe lângă Ministerul Justiției, și din 1923 face parte din Comisia de reparații de la Paris, pentru aplicarea art. 181 din Tratatul de la Trianon. Era printre cei recomandabili de a participa și la procesul optanților, unde a debutat ca reprezentant al României. După prestația sa remarcabilă, Ion Brătianu i-a propus să fixeze onorariul, la care i-a răspuns cu demnitate „Onoarea de a fi reprezentat țara mea în acest proces constituie cel mai frumos onorariu al vieții mele”.

Rosenthal nu poate fi uitat, ar fi nedrept să i se atribuie totul lui Titulescu, care s-a folosit de pregătirea și cercetarea probatorie în proces făcute în munca de filigran a lui Rosenthal. Acuratețea argumentelor sale, concluziile și memoriile scrise pe care le-a depus și apoi publicat în „Pandectele române” sunt dovada eforturilor sale susținute cu tenacitate.

Într-adevăr, contrastul puternic a reieșit din limbajul a două lumi diferite, lumea reprezentată de Titulescu, un liberal și democrat european, și lumea feudală opusă care l-a avut exponent pe Apponyi, acesta vorbea în numele unei așa – zise „patrii maghiare sfinte” care a fost nedreptățită la Conferința de Pace și trebuie să i se facă dreptate, chiar și prin restituirea/despăgubirea proprietăților rămase în Transilvania.

Litigiile au fost adjudecate cu privire la stabilirea despăgubirilor la Tribunalul arbitral româno – ungar de la Paris, la Tribunalul civil de mare instanță din Paris, se găsesc dosarele litigiilor purtate de Statul Român versus optanții unguri, între copertile dosarelor se găsesc consemnate preocupările, eforturile, susținerile părților →

Prof. univ. dr. IOAN SABĂU-POP

Conjugarea verdelui Cărtile Transilvaniei

O cercetare geografică de ultimă oră ne provoacă la a simți nevoia continuă de localizare în spațiu, lărgindu-ne cultura geografică. Este vorba de volumul **Arii de interes biogeografic din Bazinul Târnavei** de **dr. Petru V. Istrate și Hadrian V. Conțiu**, apărut la *Casa Cărții de Știință* din Cluj. Demersul prestigios al celor doi cercetători reactualizează ramuri și subramuri ale geografiei fizice referitoare la climatologie, hidrologie, geomorfologie, biogeografie, pedogeografie, cu accente pe un sistem teritorial bine individualizat, cel al Bazinului Târnavei, „o entitate geografică mediu populată, cu așezări rurale și orașe mici care au permis păstrarea aproape nealterată a habitatelor naturale în estul bazinului, unde se găsesc cele mai întinse pajiști naturale ale Europei...”

Ariile biogeografice cuprinse în volum au fost inițial proiecte de studiu, subiecte ale unor deplasări în teren pentru colectarea materialului entomologic, aplicații de teren (excursii) pentru cunoașterea peisajului geografic, secvențe de documentare asupra florei și faunei din arii protejate ale Bazinului Târnavei. Astfel, noua apariție editorială a cercetătorilor Petru V. Istrate și

Hadrian V. Conțiu este convingătoare prin cunoașterea directă și documentarea vie, nuanțată, la care se adaugă un bogat repertoriu bibliografic.

Cartea ordonează următoarele câmpuri tematice: *Particularitățile geomorfologice și hidroclimatice ale Bazinului Târnavei, Potențialul biopedogeografic, Habitate de interes comunitar, Caracterizarea biogeografică a ariilor protejate, Elemente de floră și faună de interes major din Bazinul Târnavei*. Sunt evidente aspectele monografice emblematic (din desenul Transilvaniei eterne) ale Bazinului Târnavei, de la prezentarea poziției geografice la resursele hidrografice, de la identificarea habitatelor la ariile protejate sau tipologia siturilor, de la speciile de plante rare la speciile de animale. Este elocventă acuratețea prezentării, gen *curriculum* (amplasare, coordonate geografice, acces, suprafață, descriere, note) a stepelor și pajiștilor, alături de păduri și tufărișuri, rezervația de stejari pufoși de la Daneș-Criș, Lacul Ursu, Muntele de sare de la Praid, Vulcanii norioși de la Hârșag, Insulele stepice de lângă Slimnic, Podișul Hârtibaciului, Grădina botanică Școlară din Blaj, ca să cităm doar câteva dintre habitate, arii protejate sau situri, care devin tot atâtea puncte de atractivitate ale cărții. Bazinul Târnavei, în argumentația

autorilor, se definește a fi atractiv prin diversitate, unități de relief sau peisagistice, prin specii de plante rare sau de animale, formând bogății și frumuseți unice.

Ariile biogeografice ale Bazinului Târnavei sunt relaționate (este încă un merit al cărții!) la rețeaua ecologică *Natura 2000* formată din suprafețe denumite *situri Natura 2000*, răspândite pe teritoriul Uniunii Europene și cuprinse în programe de conservare pe termen lung.

Volumul **Arii de interes biogeografic din Bazinul Târnavei** de **dr. Petru V. Istrate și dr. Hadrian V. Conțiu** pune cu temeinicie în valoare un segment complex al naturii Transilvaniei, subscriind și la accepțiunea în sens larg a științei geografiei, ca disciplină de informare a publicului.

VALENTIN MARICA

PROBLEMATICA PROPRIETĂȚILOR...

→ și pentru cele mai multe hotărârile pronunțate. Investirea s-a făcut prin cererea depusă la 29 decembrie 1923 în numele optanților de Ungaria. Investirea, procedura și obiectul rezultă din convenția care s-a impus părților.⁶

În urma proceselor care purtate pe la diferite instanțe internaționale, politice și juridice, au durat peste 7 ani, în arbitraj s-au stabilit sume care urmează să fie despăgubite de către Statul Român celor care au reclamat sub denumirea încetățenită de optanți unguri.

Dreptul lor de proprietate s-a transformat în drept de creanță constituit prin două fonduri, cel mai important al optanților la Bâlle în Franța.

România a efectuat acolo toate vărsămintele la care a fost obligată în franci elvețieni și coroane aur, după cum a fost convertită obligația.

⁶ A se vedea Jugement du Tribunal arbitral romano-hongrois dans une affaire – type d'optant hongrois, in „La REFORME AGRAIRE EN ROUMANIE et les optans hongrois de Transylvanie devant la Société de Nations” op. cit., p. 5-12, Paris, la 10 janvier 1927.

Tot în contextul despăgubirilor optanților unguri, România a renunțat la despăgubirile care îi erau datorate de Ungaria stabilite de Comisia creată prin Tratatul de la Versailles, cerând guvernului ungar să facă din aceste sume vărsăminte pentru a fi satisfăcuți optanții unguri.

În împrejurări normale și stabile din punct de vedere juridic, chestiunea marilor proprietăți care au aparținut magnaților unguri ar trebui să fie cu totul încheiată.

Statul Român a luat măsura exproprierii după care în baza Legii reformei agrare din 1921 a împroprietărit categoria țăranilor săraci și îndreptățiți.

În succesiunea lor evenimentele istorice și faptele juridice își produc efecte definitive, progresul și evoluția societății a schimbat structura de proprietate peste tot, iar anumite aspecte nu mai pot fi reversibile.

Readucerea în actualitate a pretențiilor de proprietate după 1990, de către urmașii „optanților” este o eroare cu atât mai gravă cu cât există voci și autorități ale Statului Român care găsesc aplicabile legile de restituire și în cazul acestora.

Convorbiri duhovnicești

Î.P.S. Ioan Selejan,

Arhiepiscopul Munților
(I)

„Mănăstirea de la Izvorul Mureșului este rod al rugăciunii fraților și strămoșilor noștri care au plecat la Domnul.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop Ioan, toată lumea cunoaște că sunteți ctitorul Sfinței Mănăstiri de la Izvorul Mureșului. Totuși atribuiți altor „ctitori” ființarea mănăstirii, cel puțin așa mărturișiți când vorbiți despre istoria mănăstirii cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” de la Izvorul Mureșului.

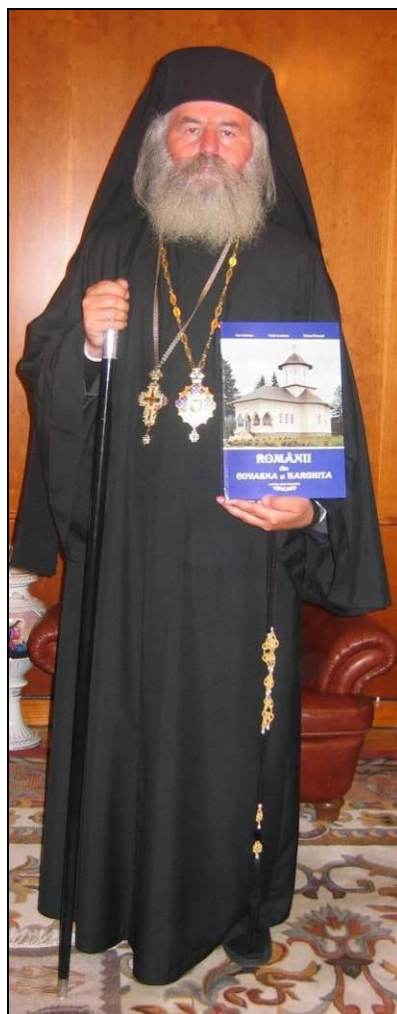
Î.P.S. Ioan: Primele documente despre această mănăstire le-am auzit de la brazii de pe muntele vecin. Românii noștri treceau muntele dincolo și mergeau la hramurile de la Văratec, Agapia, Neamț. Și atunci pe cărările acelea, printre brazi, spuneau ce bine ar fi să avem și noi o mănăstire în părțile acestea. Și așa trecând eu într-o zi prin munții de acolo, mi-a spus un brad bătrân de peste 100 de... km ce vorbeau românii, ce șoșoteau ei pe cărările acelea de munte.

Pornind de la mărturia brazilor, trecem acum la mărturia oamenilor ce încă mai trăiesc la Voșlobeni și la Izvorul Mureșului. După înființarea Episcopiei noastre, în 1994, printre primele inițiative a fost să caut un loc de mănăstire.

Un cetățean de prin părțile Clujului mi-a oferit, în stațiunea izvorul Mureșului, „un coteț de porci”. Să oferi unui episcop un coteț de porci, să facă o mănăstire, este cam paradoxal, dar darul lui Dumnezeu nu trebuie niciodată refuzat.

Am mers cu el și cu protopopul Gane (Dumnezeu să-l odihnească!) și ne-a arătat un coteț de porci ... generos. Avea cam 10-12 m lungime, era din cărămidă. Am intrat și am spus – aici facem paraclisul, aici facem o cămăruță pentru duhovnic, aici o sală de mese, o bucătărie, câteva chilii pentru măicuțe – le-am și împărțit pe loc.

Totul era gata. Am coborât apoi la unul din izvoarele Mureșului.

Mureșul izvorăște din Hășmașul Mare, din dreapta mănăstirii, dar are trei izvoare principale care îmbrățișează teritoriul mănăstirii. Venind pe firul apei, era un stufăriș colo. Când am ieșit din stufăriș, ne-a întâmpinat un bătrân și mă întreabă direct: Părinte căutați pământul popilor?

Asta-i! Acolo, la Izvorul Mureșului, erau patru ha de teren care fusese al parohiei Izvorul Mureșului și toată perioada comunistă, când a funcționat stațiunea, toate gunoaietele se aruncau acolo, pe pământul popilor.

Așa a rămas în tradiția populară că acolo este pământul popilor.

Am luat legătura cu preotul și cu primarul de la Izvorul Mureșului, am făcut un schimb de teren și a rămas terenul acesta al mănăstirii.

Din momentul acela eu mi-am pus în buzunar o ... cărămidă și mă bateam în piept la toată lumea că eu fac acolo mănăstire, că sunt inițiatorul mănăstirii.

Tot așa am ținut cărămida câțiva ani de zile în buzunar, bătându-mă cu ea peste tot.

În data de 14 august 1999 – iată intrăm în istoria scrisă – am făcut prima liturghie, primul hram, i-am dat și hramul „Adormirea Maicii Domnului”.

Seara, am ținut prima priveghere, prima liturghie.

În ziua de 14 august 1999, pe la ora trei, când făceam ultimele pregătiri, în curte, vine un cetățean, tot bătrân din sat și-mi spune: Părinte, am auzit că faceți prima liturghie, primul hram aici. Zic eu: cu ajutorul lui Dumnezeu, da, în seara asta începem slujbele.

Atunci el zice: **Părinte, să știți că terenul acesta noi, sătenii, l-am cumpărat în 1936, să facem pe el o mănăstire.**

Din momentul acela, am lăsat cărămida jos și nu m-am mai lăudat la nimeni că eu aș fi inițiatorul ridicării mănăstirii de la Izvorul Mureșului.

Am spus atunci că, timp de 60 de ani, oamenii de acolo, care au plecat la Dumnezeu în cer, s-au rugat pentru a se face mănăstire.

Prin urmare, **mănăstirea de la Izvorul Mureșului este rod al rugăciunii fraților și strămoșilor noștri care au plecat la Domnul și așa s-a făcut.**

Deci n-a fost o mănăstire din ambiție, n-a fost o mănăstire împotriva nu știu cui, ci s-a făcut în urma acestor rugăciuni.

De aceea le spun credincioșilor să nu credeți că, dacă mergi o dată la biserică și aprindeți o lumânare, vă și împlinește Dumnezeu imediat rugămintea.

Am vrea noi ca a doua zi, deja totul să fie covor roșu în fața noastră. Iată, undeva în cer, 60 de ani s-au rugat acei oameni – deci consider că **această mănăstire a fost făcută la rugăciunea strămoșilor noștri.**

Ea nu face altceva decât să împlinească dorințele atâtor și atâtor români transilvăneni cărora le-au fost distruse peste 150 de biserici și mănăstiri în perioada lui Bucov, care a venit și a ars tot ce a fost urmă românească, mai ales, după cum bine știți, în Transilvania, românii nu aveau dreptul să-și facă biserică de zid, ci numai de lemn.

A consemnat
LUMINIȚA CORNEA

Două vieți, două destine

După roadele lor îi veți cunoaște.
(Mt. 7, 16)

Ne învățăm în tot felul de cercuri, cunoaștem tot felul de oameni, ne punem întrebări despre credibilitatea lor, valoarea lor, verticalitatea lor, onestitatea lor, conștiinciozitatea lor. Răspunsul de moment ne este indus de aparența lor, de masca lor, de jocul lor de scenă. Dar, până la urmă, timpul ni le dezvăluie pe toate, dacă știm să fim cu luare aminte la ceea ce oamenii au de comunicat.

Pentru a cunoaște cât de bun este un pom, nu este neapărat nevoie să mergi și să cercetezi ce spune enciclopedia despre acest pom, este de ajuns să-i vezi rodul sau să știi dacă e comestibil sau nu.

Van Gogh a fost recunoscut ca unul din cei mai mari pictori. Născut într-o familie de pastori reformați, celebrul pictor a manifestat de timpuriu un interes religios special. La început, s-a înscris la Seminarul teologic cu intenția să urmeze cariera spirituală a tatălui. Pentru un timp, a lucrat ca pastor într-o mică comunitate de țară. Ulterior, a abandonat biserica și s-a apucat de pictură. Contactul cu lumea a făcut să-i scadă interesul religios. Anturajul, distracțiile au dus încet la îndepărtarea de biserică și religie. Bețiile, nopțile nedormite, viața dezordonată au împins încetul cu încetul pe pictor într-o stare vecină cu nebunia. În cele din urmă, a rupt relația cu Dumnezeu. Religia nu mai avea niciun loc în arta și în viața lui. Ultima pictură a lui Van Gogh: „Trei drumuri fără sfârșit” este un tablou care închipuie trei drumuri într-un lan de grâu, care nu duc nicăieri. Deasupra zboară un stol de ciori. Erau pictate în timpul crizei de nebunie. Curând moare într-un ospiciu.

Cu totul diferită este viața lui Rembrandt. Pictorul olandez a avut o viață destul de dezordonată la început. Biografiile spun că avea o soție frumoasă. Tablourile lui, nuduri de femei, se vindeau bine, așa că pentru un timp a fost destul de bogat. Iubea petrecerile și lumea bună și nu evita bețiile. Cu trecerea

Van Gogh : „Trei drumuri fără sfârșit”

Rembrandt, „Capul lui Cristos”

timpului, a devenit tot mai lucid și conștient de adevăratele valori spirituale.

Viața lui a început să se schimbe. Arta la fel. Tablourile au devenit mai sobre, mai interiorizate și spirituale.

În ultimul timp al vieții, a devenit un om cu totul schimbat. Era un creștin autentic. Tablourile îl înfățișau tot mai des pe Hristos. Ultimul pe care l-a pictat a fost chipul Mântuitorului Hristos.

Două vieți și două destine diferite. Diferența este dată de modul cum L-au înțeles și L-au răspuns lui Hristos.

De asemenea, experiența lor ne arată că importat nu este să-ți declari apartenența la Hristos, ci să trăiești și să-ți încredințezi viața în mâna lui Dumnezeu. Sfânta Scriptură ne spune: *„că mulți de la răsărit și de la apus vor veni și vor sta la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov în împărăția cerurilor. Iar fiii împărăției vor fi aruncați în întunericul cel mai din afară; acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților”* (Mt. 8, 11-12).

PREOT DR.
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

A(O)NTOLOGIE „VATRA VECHIE”

LUNATICII

Știu marii paznici unde ne aflăm?
Abia ieșiți din scutecele lumii,
Ne-am cățărat pe-acoperișul lumii
Și pe tăișul evului umblăm.

Ce duh nebun în loc de lapte-am supt?
Iau mințile zănatice proporții,
Cu ochi deschiși, lunatici pui ai morții,
Pășim spre negrul gol de dedesubt.

Înalte zodii triste trec în cer,
Noi, alchimiști ai forței și-ai durerii,
Ne-am altoit sălbaticii materii
Și creștem toți, afară din mister.

Ci băntuieți de Absolut – un loc
În care visul scapă de osândă,
Purtăm în mâini o torță fumegândă,
Cu care punem veacurilor foc.

Cu cât urcăm, ne clătinăm mai rău
Pe gândurile-ajunse catalige...
Și nu cutează îngerul să strige,
Privind holbat un pas ce-am pus în hău.
VASILE VOICULESCU

RUGĂCIUNEA DIN AMURG

Mă rog și pentru viii și pentru morții mei.
Totuna-mi sunt acuma părtașii și dușmanii,
Cu ei deopotrivă mi-am sfârșamat eu anii
Și dragostea și vrajba le-am împărțit cu ei.

Pe morți în rugăciunea de seară mi-i culeg.
Aceștia sunt ei, Doamne, Iar eu, printre morminte.
Au fost în ei avânturi și-au fost pogorâminte;
Puțin în fiecare, în toți am fost întreg.

De viforele vieții ei sunt acum deșerți.
Dar dragostea? Dar vraja? Din toate ce rămâne?
Zdrobita rugăciune, la mila Ta,
Stăpâne,
Sunt și eu printre morți, rugându-te să-i ierți.

Și adunându-mi viii, la mila ta recurg
Când crugul alb al zile pământul încunună:
Tu, dă-le, Doamne, dă-le, cu toată mâna bună,
Târzi-nțelepciune, din tristul meu amurg..

NICHIFOR CRAINIC

Caută la smerenie...

Jianu, așa cum îi spun sătenii lui Pavel, este nepotul meu, băiatul lui bădia Chiriac și fratele vostru de-acum. Dar i se zice așa pentru că a plecat la apa Jijiei. Dumnezeu, în Măinile căruia suntem, Creatorul și Mântuitorul nostru, El împarte binefacerile Sale după un plan sfânt, chiar dacă nouă, oamenilor, ni se pare adesea nedrepte. Așa, pentru că suntem aici cu toții, să ne deschidem sufletul pentru a înțelege povestea ce urmează.

Tatăl meu, bunicul din deal, avea și el trei băieți: Chiriac, Ion și Petre. Am crescut noi flăcăi și ne-am dus la casa noastră, fiecare cu gospodăria lui. A venit războiul și tinerii au fost luați la oaste. Treceau prin sat oamenii primăriei și adunau bărbații buni de luptă, chiar dacă a ține arma în mână nu se potrivea cu lecția iubirii lui Dumnezeu, era mai degrabă ură față de Biserică, de familie și de proprii tăi copii pe care trebuia să-i părăsești, poate pentru totdeauna. Cei mari hotărâseră, fără prea multe argumente solide, că datoria oricărui cetățean era de a merge să-și apere patria cu prețul vieții.

Am plecat și eu la război, au plecat și frații mei. Și ne-am trezit dintr-odată pe câmpul de luptă, îmbrăcați în haine militare, cu mantale groase pe noi, căci era o iarnă grea. La sfârșitul lui decembrie, prin 1943, am plecat pe jos până la Vaslui, apoi ne-am urcat în trenuri de marfă și am călătorit zile întregi până am fost lăsați lângă apa Donului pe care a trebuit să o traversăm înot. Era o furtună mare și pe deasupra noastră treceau avioanele care bombardau. Săreau în apă schije și noi eram acolo cu vestoanele înghețate. Se făcuse un pod gros de gheață pe la jumătatea râului și doar așa am scăpat cu viață. Când am ajuns la mal, ne-am dus la divizie și am aflat că nu sosiseră proviziile cu mâncare. Atacul a început. Vedeam tancurile care înaintau. Comandanții stăteau în picioare, cu steagurile ridicate și strigau: *La luptă!* Câți tați să fi fost la momentul acela și câți s-au mai întors acasă, nu știu. În sutele de locuri pe unde săpasem tranșee ca să ne ascundem și să nu fim văzuți când ne avântam către dușman, cobora Domnul cu picioarele-I sfinte și închidea

ochii celor căzuți ori abandonați din cauza rănilor grave. Când mai găseai pe câte unul din satul tău, îți luai rămas bun pentru totdeauna, căci nu știai ce va fi mai apoi. Cum l-am văzut eu pe frate-meu, Chiriac, dar asta în treacăt, mergând cu compania spre Munții Tatra. Ne-am întâlnit cu speranța că ne vom revedea în satul Ferești, liniștiți la casele noastre, alături de femei și de copii. Un an cât a durat războiul, a trebuit să îndurăm foamea și frigul, teama că ne vom pierde viețile, că mulți dintre noi nu ținuserăm niciodată pușca în mână. Și am rezistat. Am luptat pentru țară, pentru pământul ista care ne dă roade.

–Tătăică-hăi, întrerupe Maricica firul poveștii, când ai venit acasă, eu nici nu știam cine ești. Nu-mi aminteam cum arăți. Mă trezesc eu din somn și văd în șopron un bărbat înalt și murdar, plin de păr pe față și m-am speriat. *Mămăică, zic, la noi în casă e un străin care stă deasupra copăii! Lasă-mă și du-te de te culcă, Marie, că a venit tată-tău de la război, mi-a răspuns mama. Vrea și el să lepede hainele și să se spele, săracul.*

– Da, mi-aduc aminte, Maricică. Aveai pe cap un bariz galben, din acela de lână fină țesut în război și vopsit cu șofran. Maică-ta cânta, biata de ea, de bucurie că m-am întors: *Acum ceasul bate unu / I-auzi cum trage cu tunul./ Dunărea, Dunărea, vin' cu barca de mă ia / Du-mă la nevasta mea!*

Îmi era milă de ea, săraca, rămăsese cu o casă mare și cu toată gospodăria. Tu erai cât un ghem, tată, când m-a luat la oaste. Nu m-ai cunoscut, însă de bine de rău eu am venit.

Pe front am fost bolnav și nu am crezut vreodată că mă vindec. Mi-am

adus atunci aminte că Anica îmi trecea mâna peste frunte când mă durea ceva și-mi zicea niște cuvinte pe care le-am spus eu atunci: *Îndărăt, voi, Sfințelor / Milostivelor (...)* / *Boala să mi-o luați, / Căci cu miere o să vă-ndulcesc, / Și cu mătâni vă miluiesc / În trupul meu să nu vă găsească / Cu crucea mă rugai frumos / Mai vărtos lui Iisus Hristos.*

Am rămas în viață. Într-o zi, m-am întors în Ferești și am fost chemat la primărie, unde cei care am luptat pe front am primit medalii. Uitați-le în caseta cea de sus, de lângă icoana mare! Frate-meu Chiriac n-a mai venit. I-am luat numai tinichelele astea.

Cineva îl văzuse pe câmpul de luptă cu picioarele rețezate. Striga bietul de el: *Fraților, nu mă lăsați aici! Salvați-mă!* Dar trupele înaintau și nu se putea nimeni opri. A rămas soția lui vădană cu doi copii mici. Dar a murit și ea în timpul foametei. Ce să faci doi orfani și de mamă și de tată?

Al mic s-a dus la bunicii din deal, dar Pavel n-a vrut și a venit la noi. Aveam copii și eram în timpul foametei. Dar îmi era milă și de băiat.

– Hai, Anică, să nu lăsăm atâta rău și amar în sufletul istuia!, m-am gândit eu. Să-i dăm și lui o țandără de mâncare! L-oj pune coala în fierărie și l-oj învăța să lucreze la icoane.

Nu-i era de lucru băiatului și mai totdeauna lipsea de acasă. Dar Pavel a rămas ca și copilul nostru.

Sosește în sat la noi o trupă de saltimbanci intrați cu căruțele cu coviltir.

Aveau cu ei un urs care dansa, făcea fel de fel de ghidușii ca să distreze oamenii. Vindeau și linguri din alamă, ceaune, spoiau cazanele. Se lăudau că au străbătut întreaga lume cu șaretele. Cum, necum, Pavel a fost încântat. A fugit cu ei și dus a fost. Nu l-a mai văzut nimeni.

Uite, așa! Dar după război, au venit foametea și tifosul de păduche. Oamenii se umpleau de bube roșii pe tot corpul și mureau din cauza bățăilor prea iuți ale inimii. Moartea nu cruța pe nimeni.

Veneau căruțele în toiul nopții și îi scoteau în afara satului pe muribunzi.

Se făceau șanțuri mari și așa erau îngropați, cum și pe front erau soldați, eroii noștri necunoscuți, care nimereau într-o groapă comună. →

GINA AGAPIE

→Mă gândeam la voi, mă întrebam dacă nu cumva și Pavel o fi fost atins de boală. Și plângeam amintindu-mi-l pe fratele meu.

Mă așezam singur în fața icoanei și mă rugam cu lacrimi amare: *O, Preasfântă Doamnă, Fecioară de Dumnezeu Născătoare, Ceea ce ești mai cinstită decât heruvimii și mai mărită decât serafimii(...) Mântuiește-ne pre noi, cei aflați în pierzare și nevoi, ridică-ne din adâncul păcatelor, luminează mintea noastră întunecată de patimi și tămăduiește rănilor sufletelor și ale trupurilor noastre! Amin.*

Și uite așa, cu ajutorul Mamei cerești, am scăpat.

Înainte să stăm la masă, văd eu într-una din seri lumina din fierărie aprinsă.

Măi, am uitat s-o sting! Ajung acolo, când ce văd? Jianu al nostru! Că așa îi spuneau de acum oamenii din sat, pentru că se auzise că plecase la Petroșani, pe malul râului Jiu, și așa i-a rămas numele.

Stătea pe o tăbăle de lemn, pusese niște țoale de lână și se învelise cu o pătură. Dormea băiatul.

– Ce faci aici, Pavele, unde mi-ai fost?, l-am întrebat cu supărare.

–Tatăică, s-a ridicat el repede să mă îmbrățișeze, iată-mă, am venit acasă! Dar nu mă întreba ce și cum, pe unde am umblat! Și dă să deschidă un sac mare.

– Bine, Jiene, când ai plecat ne-ai spus nouă că vrei să mergi cu circul, te-ai sfătuit cu noi, ca niște părinți ce suntem pentru tine?

– N-am spus, tată, că m-am gândit că n-o să mă lăsați!, s-a scuzat flăcăul.

Am vrut să merg și eu prin țări străine. Uite, am adus asta din Grecia, s-o dai lui mămăica! Și a scos din desagă un pachet.

– Eu mă lupt singur cu suferințele Anicăi și ale copiilor, mai port și grija unuia care fuge de-acasă? De-acum, dacă vrei să rămâi la noi, trebuie să mă ascuți și să promiți că nu mai pleci!

Dacă oi spune că eu am ochii albaștri, albaștri sunt, altfel, mergi la bunică-ta, măi tată, că m-au ajuns greutatea și spaima! Cred că m-ai înțeles. Ia uite-te la mine, cum sunt ochii mei?, întreb eu.

– Sunt negri, tătăică-hăi!, răspunde Jianu glumind și, desfăcând

hârtia, scoate niște biscuiți mari pentru voi, aduși de prin țări străine.

– Pavelică, tată, privește mai bine, cum sunt ochii mei, măi?

– Tată, sunt verzi!, răspunde Pavel cu îndărătnicie, arătându-mi o icoană pictată pe lemn. Pentru Anica.

– Lasă icoana și-mi răspunde, cum sunt ochii mei, băiete? Uită-te bine, că altfel, te fac de urci dealul în miez de noapte! Caută la smerenie, Pavelică și vezi ce trebuie să vezi! Cum sunt ochii mei?

– Sunt albaștri, tătăică!, a cedat el până la urmă.

Și albaștri au rămas. Nu a mai plecat băiatul de acasă, a fost ascultător.

Ion încheie povestea și lacrimile îi curgeau brăzdându-i obraji.

– Mămăică, ai făcut borș de pui?, se interesă Niculae alergând spre bucătărie.

–Dar tu nu știi că suntem în Postul Mare?, strigă femeia în urma lui. Am fiert cartofi, i-am prăjit în ulei și v-am făcut salată de castraveți cu zeamă de gogonele. Asta am făcut. Cu turte, și gata!

– Mamă-hăi, ți-aduci aminte că ne-au spus demult o poveste cu niște copii care mâncau numai de post? Ne-o mai zici o dată?, se rugă băiatul așezat la masă, cu lingura plină de barabule, gata s-o ducă la gură.

– Zi-le, Anică, orice le-ai zice, să mă duc și eu la treabă!, se ridică moș Ion după ce a mâncat cu poftă.

Uite, s-a făcut ora două și eu n-am terminat masa ceea pentru Mocanu! Acum vine omul și îmi bate obrazul. Ține-i pe lângă tine, ca să pot și eu lucra!

– Ați auzit, Vasilică?! Niculae?! Mai lăsați pe tată-tu în pace! Ce atâta vorbă?

– Spune-ne tu, mamă, despre cei șase copii care s-au născut la porunca lui Dumnezeu! Te rugăm!

– Da'păi, numai șase s-au născut din porunca Lui?

Toți venim pe lume din dorința divină. Are El un plan cu noi. Câte necazuri nu ne străbat viața?

Noi suntem toți în Măinile Domnului și toate rănilor sufletești și trupești ni le tămăduiește.

Avem un Mângâietor! Amuțești când auzi câte și mai câte istorisesc oamenii, cum s-a întâmplat cu Ion și Liliana, despre care v-am spus cândva că aveau șapte copii.

Primăvară

Primăvară –
astru palid
cu vibrări
de ploii opace
mă închizi
în cochilii
de flori galbene, albastre
pe prunceștile câmpii.

Primăvară –
snopi de vise
cauți gropi
să semeni soare,
pe covorul
de culoare
unde huma
azi renaște
veselie și candoare.

Primăvară –
psalm de iarbă
crești pe florile de smirna,
iar în sufletul de frunze
pune-mi viață
și odihnă.

Primăverind...

Tremurând,
raza de tămâie
colindă natura
veșnic vibrând

tuberculi feciorelnici
de lumină
se-ntind agale
pe sfeșnice astrale
ce înverzeau
secunda
surzând

și amorțind
o stea rezemată
pe axa înflorat-a primăverii
unea în chakrele fragrante
magia ploii
lăcrimând.

HOTCA MARIAN

Ancheta „Vatra veche”:

Casa memorială „Romulus Cioflec”

Araci, jud. Covasna (I)

Din orice parte ai sosi la Araci, dinspre Braşov sau Sf. Gheorghe, ajungi în vatra satului, acolo unde se ridică impunătoare şcoală străjuită de bustul scriitorului Romulus Cioflec. Îndreptându-te spre Baraolt, spre ieşirea din satul Araci, vezi, pe dreapta, o casă obișnuită pe care se află o placă comemorativă din marmură albă, cu înscrisul: „În această casă s-a născut scriitorul ROMULUS CIOFLEC 1882-1955”. Este Casa memorială „Romulus Cioflec”, care a fost inaugurată, în cadrul Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni din Sf. Gheorghe, la data de 19 decembrie 1998 (în prezența ministrului Culturii de atunci, actorul Ion Caramitru), și reamenajată în anul 2010, reconstituind atmosfera anilor trăiți în satul natal de scriitorul Romulus Cioflec. De multe ori, scriitorul Romulus Cioflec este confundat cu vărul său, editorul Remus Cioflec, sau cu scriitorul și filantropul Virgil Cioflec.

Casa memorială „Romulus Cioflec” cuprinde patru încăperi: camera din față numită „Camera dinainte”, sala documentară, biroul scriitorului și sala multimedia. „Camera dinainte” există în orice gospodărie sătească. Are mobilier de epocă care a aparținut familiei, cu icoane, nelipsite din casele satelor noastre, cu alte diverse obiecte, reconstituind spațiul intim al familiei Cioflec. În general, interiorul muzeului reconstituie atmosfera specifică unei case memoriale de scriitor, prin obiectele care au aparținut scriitorului și familiei, prin volumele în primă ediție, prin volume reeditate, cărți din biblioteca scriitorului (unele cu autografe), prin diferite documente, prin fotografii originale și obiecte care au aparținut familiei. Cele mai valoroase exponate au fost donate de fiicele scriitorului. Menționăm că în sălile muzeului există o expoziție tactică inedită (realizată în cadrul proiectului „Atinge literatura”, finanțat de A.F.C.N.), ceea ce face ca acest muzeu memorial să fie prima casă memorială a unui scriitor din

România accesibilă prin intermediul unui tur muzeal tactil!

Scriitorul ROMULUS CIOFLEC s-a născut în această casă, la 1 aprilie 1882. Părinții, cântărețul bisericesc Constantin Cioflec, fiul preotului Alexandru Cioflec, și soția sa Maria, născută Bucșa, erau oameni gospodari, frunțași ai satului. Tatăl, Constantin Cioflec, a fost „om cu judecată luminoasă și cu înțelepciunea cărților sfinte, a fost în toate ocaziile un apărător al dreptății. Găsind multă bunăvoință în vechiul Regat, și-a crescut copiii în școala românească...” (Gheorghe Rafiroiu – *Monografia Araci*, 1938).

Putem vedea, în muzeu, pe suport electronic, în copie, pagina din registrul botezaților satului Araci, unde apare data nașterii și a botezului, numele părinților, al nașilor, al preotului care a săvârșit taina botezului. Alături este o fotografie a părinților, realizată, chiar în fața acestei case, de Romulus Cioflec, care avea un aparat Kodak cu care a realizat multe fotografii în toate călătoriile sale, considerându-se un adevărat fotograf amator.

Într-o fotografie din birou, o vedem pe sora scriitorului, Valeria, prototip al personajului Silvia din *Pe urmele destinului*, roman document, inspirat din calvarul familiei sale – tatăl și mama sa cu trei copii au plecat pe drumul bejeniei, pe îndepărtate meleaguri, până în Siberia, din cauza urmărilor nefaste ale Primului Război Mondial, resimțite puternic în satul Araci. Pe verso, citim următoarele: „Valeria Cioflec, sora lui Romulus Cioflec, profesor și scriitor. Valeria Cioflec a murit, în primul război mondial, pișcată de un pădughe de tifos, în timpul cât a(u) fost refugiați până la Alasca, în Siberia.”

O fotografie deosebită este aceea a lui Dimitrie Cioflec (1828-1891), unchi al scriitorului, frate cu bunicul său, preotul Alexandru Cioflec. Dimitrie Cioflec a fost dascăl la Satulung-Săcele, apoi la gimnaziul din Braşov, având un merit deosebit ca folclorist, deoarece a realizat prima culegere de folclor din zona natală, la îndemnul lui George Barițiu, la doar câțiva ani de la tipărirea celei dintâi culegeri de poezii populare, aceea a lui Vasile Alecsandri din 1852.

În camera din față, se află prima fotografie cunoscută a scriitorului,

din perioada când era elev-internist la Școala Normală din Câmpulung-Muscel (promoția 1901), când, în cele două clase paralele, a fost singurul elev din Transilvania, fiind coleg de clasă cu Ion Mihalache (1882-1965), viitorul mare om politic țărănist. În comedia, publicată postum, *Moarte cu bocluc* (1998), evocă viața de internat cu privațiunile ei, specifică acelei epoci.

În perioada 1901-1904, Romulus Cioflec este învățător în comunele Chiojdeanca și Lipătești din județul Prahova. În 1905, debutează cu schița *Un gând* în revista *Sămănătorul*, după care publică nuvele și schițe în diverse publicații: *Gazeta de Transilvania*, *Sămănătorul*, *Viața literară*, *Ramuri*, *Viața românească*, *Adevărul literar și artistic* ș.a. Între 1905-1910, este bibliotecar la *Academia Română*, perioadă în care editează primul volum de nuvele și povestiri, intitulat *Doamne, ajută-ne!* (1907), ce apare la recomandarea lui Nicolae Iorga și a lui Ilarie Chendi, ca urmare a colaborării la *Sămănătorul* și la *Viața literară*. În anul 1910, la Iași, dă diferențele necesare pentru echivalarea liceului, perioadă când îl cunoaște pe Pantelimon Halippa (1883-1979).

Între anii 1910-1914, îl găsim student la Universitatea București, *Facultatea de Litere și Filosofie*, fapt confirmat și de legitimația de student aflată în muzeu. În perioada studenției, a și lucrat. Astfel între 1911-1912, la invitația lui Vasile Goldiș (1862-1934), directorul ziarului *Românul* din Arad, →

LUMINIȚA CORNEA

PE URMELE ÎNAINȚĂȘILOR NOSTRI

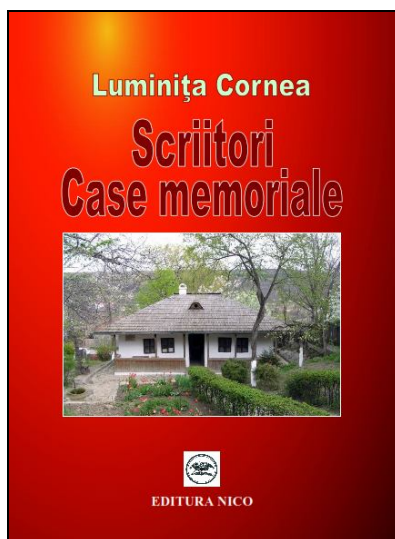
În această primăvară, am avut fericita ocazie să particip la o lansare de carte, eveniment pregătit special pentru noi, un grup de studenți basarabeni de la Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul, Republica Moldova, conduși de profesorii Maria Barbă, Ioana Axentii, Angela Lazăr, Ruslan Rumov.

Evenimentul literar a avut loc la Casa memorială „Romulus Ciofleac”, Araci, județul Covasna, unde a fost lansată cartea doamnei profesoare Luminița Cornea, *Scriitori. Case memoriale (I)*, apărută la Editura Nico din Târgu-Mureș, 2014. La această întâlnire de suflet am participat bucuroși cu inima și gândul nostru bun.

Apariția lucrării *Scriitori. Case memoriale (I)* o considerăm drept o comoară pentru noi, basarabeni, în primul rând, care suntem însetați de a cunoaște și a savura din plin informațiile amănunțite cu privire la scriitorii de valoare ai neamului nostru.

Limbajul artistic și accesibil cu care sunt descrise casele memoriale ale scriitorilor Vasile Alecsandri, Ion Creangă, Constantin Negruzzi, George Coșbuc, Alexandru Vlahuță, Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu, Cezar Petrescu, Liviu Rebreanu, George Topârceanu, Otilia Cazimir, Mihai Codreanu, Romulus Ciofleac, Panait Istrati, Perpessicius, Nichita Stănescu te fac să simți parcă prezența lor în preajmă, să-ți imaginezi activitatea de muncă zilnică a acestor personalități ale neamului nostru, la scrierea celor mai remarcabile lucrări. Te îndeamnă parcă să mergi pe urmele pașilor lor, în locurile învăluite încă de duhul lor creator, chiar dacă ai mai fost la muzeele evocate, până la apariția lucrării.

Autoarea lucrării, dna Luminița Cornea, a desfășurat o amplă muncă de cercetare asiduă, și nu doar, chiar aflarea nemijlocită a autoarei la fața locului, în toate casele memoriale descrise, i-a ajutat să aducă în circuitul științific al cititorului informații ample și inedite. Astfel am aflat, de exemplu, că Grigore Vieru l-a inclus pe înțeleptul savant Nicolae Iorga în *Abecedarul basarabean*, printr-o fra-

ză credem că ramâne actuală „Șarpele este primejdios nu pentru că mușcă, ci pentru că se ascunde să muște” etc.

Pasajele literare, iscusit alese din operele scriitorilor, te ajută să le poți integra în fluxul spiritual al contemporaneității, să le poți valorifica, ascultând în taină glasul înaintașilor noștri, luând aminte la învățămintele lor.

Am citit în revista „Vatra veche” prezentările frumoase ale multor muzee memoriale de scriitori, semnate de Luminița Cornea, dar volumul spune mai mult prin unitatea lui, prin privirea de ansamblu asupra literaturii române.

Lucrarea este, așa cum o arată și titlul, o incursiune în istoria literară a unor înaintași importanți, iar autoarea Luminița Cornea demonstrează încă o dată respectul pentru astfel de instituții memoriale, înțelegându-le bine rostul în educația generației în creștere, dar și în promovarea personalităților de valoare ale culturii românești. Așteptăm partea a doua, cu prezentarea altor case memoriale ale scriitorilor români, așa cum își exprimă speranța scriitorul Nicolae Băciuț, care prefătează volumul: „Cu siguranță, în timp, prof. dr. Luminița Cornea va aduna mai multe texte pe această temă, pentru o necesară „integrală”, o panoramă care să poată fi asimilată cu o... *Istorie a caselor memoriale*. Are și calitățile și râvna, neodihna pentru a putea duce acest gând până la capăt”.

**CONF. UNIV. DR.
IOANA AXENTII
Universitatea de Stat „B.P.
Hasdeu” din Cahul, Republica
Moldova**

Scrisă în tăcere

Scriai cu cerneala din venă
resuscitând cardiograma
de pe filele dictando
privindu-mă dintre cuvinte
cu orbul din care abia-ți răsare
un mugur de verde
pe ochi

Trupurile noastre
mă dureau în clocote
mi-era frig afară
și tu pe dinăuntru

Mă scriai pe piele-ntoarsă
să-ți recit din versurile mele
dar apăsai atât de tare
încât îmi crăpase obrazul
ca piatra-n patru
iar ce-ai mai auzit apoi
a fost doar foșnetul rece
al caprei.

DIANA ADRIANA MATEI

CASA MEMORIALĂ...

→Romulus Ciofleac e prim-redactor al acestei publicații. Vizitatorul interesat poate cerceta pe suport electronic, în muzeu, scrisorile autografe ale lui Vasile Goldiș și un proces-verbal cu semnăturile membrilor colectivului de redacție. Remarcăm și semnătura lui Romulus Ciofleac, cea mai veche semnătură a scriitorului care ni s-a păstrat pe un document, datând din 1912. Muzeul deține și legitimația de redactor la ziarul *Românul* din Arad.

După absolvirea facultății, din 1914, Romulus Ciofleac e profesor, coleg cu viitorul mare lingvist Iorgu Iordan (1888-1986), la Liceul „Anastasiu Bașotă” din Pomârla, județul Botoșani. Primul război mondial îi schimbă traiectoria vieții. Încep efectiv marile călătorii. În februarie 1917, călătorește la Petrograd - Sankt Petersburg, asistând la desfășurarea revoluției din februarie-martie, după aceea ajunge la Chișinău, unde, la invitația lui Pantelimon Halippa (1883-1979), ajută la redactarea gazetei (cu alfabet latin) *Cuvânt moldovenesc*; colaborează la publicațiile *Sfatul Țării* și *Școala moldovenească*. În muzeu, există imagini foto cu unele clădiri importante din Chișinăul acelei perioade, primul sfert al secolului XX, *Primăria Chișinăului* – arhitect A. Bernardazzi (1831-1901), *Biserica grecească „Sf. Pantelimon”* - același reputat arhitect al epocii; *Biserica „Sf. Ierarh Nicolae”* (arhitect V.N. Țăganko), sfințită în 1901.

Poete!!!

Ești perimat, poete! și tu, și versul tău cu frac, lavalieră, monoclu și baston; azi, nuferii-s exotici, nu mai răsar din tău; azi, nu se poartă clasic, nu este de bonton.

Din chinuri clasice e slobozit azi versul atât „imaculat” și „liber”, și propice în a percepe apolinic multiversul* (ca să-l invoc pe Robert Lanza și pe Nietzsche).

**Multiversul este o mulțime ipotetică de mai multeuniversuri posibile (inclusiv universul în care ne aflăm)*

Ev prelung

În ev prelung de nibelung mă scald în senectute, prin tâmpile, spulber de hiperboree îmi adie; c-am strâns un univers de toamne nu e o virtute și mai păstrez câteva cioburi de copilărie.

Vă las în grijă-această lume maladivă, fadă, s-o vindecați de rău, de bube negre și noroaie; când după actul trei cortina vieții o să cadă, îți lasă, Doamne, cer deschis și plânge-ne cu ploaie!

Apostazia slovelor

Se răzvrătește slova în abecedare tot căutând prin sensuri a găsi cuvântul unei sinonimii: sârmă ghimpată=Prutul, ce ne desparte, ne înghimpă și ne doare.

Vom trage, circumspecti, „zăvorul de la tindă”; ne-am îndoit, dar ne-a rămas speranța-ntreagă; vom trage luntrea în derivă și beteagă și-o vom lega la mal să nu se mai desprindă.

Apostazia slovelor, rânind dicționare

sfrunțez'-alternative pentru soră, pentru frate; suntem încă schilavi atât cât Prutul ne desparte; apostazia slovelor rănește și ne doare.

Ne vom întoarce

Ne vom întoarce-n catacombe într-o ispășire, ne vom urca din nou, mâncând banane din copaci, ne-om aduna de prin eter eteru-n risipire și vom trăi regește, primitiv, iubind în draci!

Ne-o aduna nimicul pentr-o altfel de croială; vom sta până la alt Big Bang imponderabili și cuminiți și-n altfel arhetip, în altă buclă temporală ne vom întoarce în neacronie și-n părinți.

Einsteiniană

Atât de simple-s zilele și-atât scurtate, că după-un ceas de ziuă se și face noapte, de parcă cu-alte reguli, Providența ne socotește și ne ține evidența.

Prea relativă-i teoria cu m.c.², prea-s paradoxurile-n rang de postulat; nici n-apucăm că conjugăm verbul „am trăit” la viitor unu și doi, c-am și murit

Sala de-așteptare

Chiar dacă încă m-ai iubi, mi-e sufletul hiperboree; în sala de-așteptare aștept trenul, ultimul tren care mă va lua, care mă va duce-ntr-un loc predestinat: Nicăieri!

Te-nchipui stând pe peronul ce-odată-mi făceai cu batista un semn...

- doamne, cum a trecut timpul! -, iar trenul ce vine e ultimul tren; un semn... nu-mi făcă nimeni un semn!

Veacul dalb

Lacrimi sărate pe-obrazul veacului dalb cad; nemărginirea-n nemărginiri se scaldă, apele-alunecă peste prundul din vad, frigu-mi îngheață toamna-abia caldă.

Clipa în ornic bate nebună, sparge, despică eterul spre zare înaltă; prin porți de boltire deschide-se cerul pentru un petic de lună.

Nimicul din mine nu mai tresaltă!

Uciderea... îngerilor

De o vreme îngerii nu mai zbor; duhurile rele au spart cerul și i-au omorât pe îngeri; nu mai are cine să ne și vegheze, să ne și zâmbească, să ne cânte-n cor.

N-are cine să ne fie înger păzitor.

Doamne, știu că poți, scapă-ne de duhuri, scapă-ne de rele, scapă-ne pe toți!

Și mai dă-le-o șansă îngerilor! Dă-le înviere și le pune-n aripă fâlfâit și zbor!

VASILE POPOVICI

Tineri prozatori

Jurnal: Nebunul...

– Ai medicamente pântru ruguşală, maică? Nu ştiu unde am răguşit așa...

Am intrat în papetărie, gândindu-mă la ce ar fi mai bine să-mi cumpăr: creioane, carioci sau hârtie pentru un proiect cerut de profesori, când am auzit vocea hodorogită și am văzut silueta mică, îndoită de spate a Lenței. Mi-o amintesc de când eram mic: purta tot timpul un batic negru sau albastru pe cap și căra cu ea mai multe plase în care-și ținea tot ce mai avea (sticle, pături, pâine și, bine-nțeles, alte pungii!), vorbind de una singură și plimbându-se prin centru sau prin parc, ba chiar și pe lângă școli. Aproape toți oamenii din oraș o cunoșteau, existând anecdote, bancuri în care era immortalizată, însă puțini știau ceva mai mult decât faptul că o cheamă Lența și că era nebună.

– Ioouiiii, că iară i-o tăiat picioarele la bietu Gașpar! Tulai maică, că iară îmi cere să-mi plătesc televizorul! Țala mic! Țala mic!

Deși locuia pe străzi, tot îndruga că va veni cineva să-i oprească curentul și că, din nou și din nou, cineva i-a tăiat (nu se știa însă cine) „picioarele la Gașpar, săracu’!”. De câte ori îi erau tăiate picioarele, nici Lența nu mai număra. Doar urla, privind în pământ și scuturându-și plasele, trecând prin anotimpuri, prin lume, prin timp, ca o ruină obligată să-și aducă aminte mereu de evenimentele din viața ei, bune sau rele. Și din Lența atâta mai rămăsese. Ea nu trăia, ci doar retrăia ce simțise cândva. Trist, dar la asta se rezuma nebunia ei. Și la încă ceva....

Bunica mi-a povestit odată că Lența provenea dintr-un neam mare de lăutari și știuse cânta la vioară, dar și cu vocea, mergând în tinerețile ei pe la nunți, cu soră-sa și taică-su. Era de țigancă și, deși avea de la părinți două case, acum vechi și destul de murdare, în care totuși se putea locui, nu mergea numai iarna acolo, când se făcea foarte frig noaptea. Numele de familie, vârsta sau alte detalii despre ea nu se cunoșteau. Nici măcar cum făcea rost de mâncare și de apă și cum supraviețuia. Era nebună și gata, nimeni nu mai avea curajul să se intereseze de ea.

Între papetărie și farmacie erau alte două magazine. O covrigărie plus un magazin alimentar. Și Lența le confunda tot timpul, cerând medicamente de la papetărie sau carne de la covrigărie, încercările vânzătoarelor de a o convinge că nu la papetărie se vând medicamente sau carne la covrigărie fiind zadarnice.

– Da’ tu Lența, dacă îți cheltui banii pe medicamente, cu ce mai îți cumperi de mâncare?

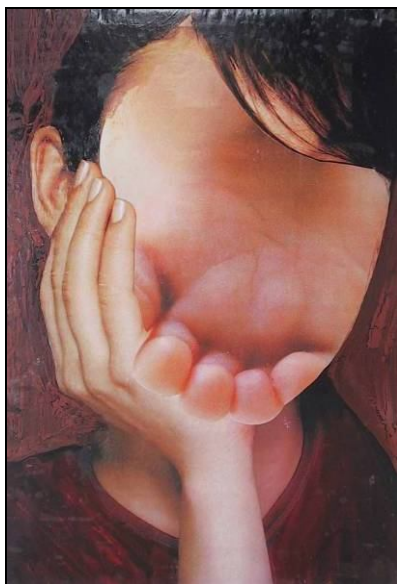
Își întoarse capul puțin într-o parte, zâmbind. Dinții îi erau cariați, buzele negre și pielea bronzată, murdară, chipul ei afișând o figură pierdută. Își clătină puțin capul într-o parte și-n alta, gândindu-se, apoi o privi curioasă pe vânzătoare și căscă, dezvelindu-și din nou măselele poziționate într-un rânjet straniu.

– N-ai zece milioane, maică? Întrebă ea după un timp.

Privi casierita ce mergea la cuierul de care îi era agățată haina și se uită puțin la mine, apoi își roti cu rapiditate capul, continuând să zâmbescă.

Purta ciorapi lungi, cu buline, și papuci de casă roșii, ruptii, pătați, ca două animale zburlite. Își desfăcu pumnul și îl întinse spre vânzătoare, dezvăluindu-și degetele cu unghii negre, netăiate, ca niște gheare deținute, totuși, de un animal inofensiv. Femeia îi puse o bancnotă de un leu în palmă și Lența zâmbi, admirându-i trăsăturile lui Iorga cel Verde.

– Frumos... șopti ea, apoi tresări și băgă repede leul sub batic,

Wanda Mihuleac •

întorcându-se la casa de marcat și arborând același zâmbet fără noimă, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat.

– Carioci, vă rog. Of, e pentru un proiect școlar... pentru Săptămâna Nicicum... de parcă ne trebuiesc la ceva...

Vânzătoarea râse, aprobându-mă. „Cum pentru ce?”, ar răspunde un profesor de-al meu, dacă l-aș întreba „Pentru ce sunt aceste proiecte?” sau „La ce ne folosesc aceste proiecte?” A, ca să nu uit, ar mai adăuga o lungă predică despre „educație”, de parcă întrebarea retorică pe care o primisem ca și răspuns nu era îndeajuns. De parcă proiectele noastre nu aveau să se întâlnească cu același personaj verde și omniprezent, peste anotimpuri triste și reci și ani de nisip (mucegaiul, că de el povesteam cititorule!), așa vorbeau profesorii despre ele, slăvind-le și eternizându-le. „Hah!” îmi spuneam eu în gând și mă uitam cu coada ochiului la Lența care stătea cuminte, nemișcată, răsucind pungile pe care le purta mereu ca și pe niște extensii ale membrelor sale.

Se holbă la mine un moment, senină, apoi se întoarse încet și începu să se vaite:

– Iară mi-o cerut puradelu’ ăla bani! Țala din cartieul... ăla... nou. Ioioioi! Păi cum să-i dau, maică, dacă eu de-abia am pântru mâncare și medicamente pântru ruguşală...

Își masă gâtul, apoi se întoarse și ieși din magazin, uitând de toți, șoptind, cu glasul slab, obosit:

– Alei... iară mi-o cerut copilu’ ăla bani.... io dorm între cotețe, și el vine la mine...

Am privit-o amuzat câteva secunde, după care am ieșit din papetărie, salutând vânzătoarea cu obișnuitul meu „bună ziua”. Lența cerea „medicamente pentru ruguşeală” de la chioșcul unde se vindeau covrigi cu sare, mac sau susan. Am plecat de acolo răsând, fără să spun nimic. Vânzătoarea îi răspunse cu un semn din cap că nu avea ce își dorea, iar ea se duse la locul în care își lăsase celelalte plase, luându-le în mâini și începând să urle:

– Iuiuiuiui! Copilu’ iară mi-o cerut bani.....

Poate că ea nu era complet rătăcită. Gândea, și poate că în unele momente era și coerentă. O văzusem o dată lângă biserica de lângă →

SEPTIMIU M. CRISTIAN

școala mea, într-o noapte de primăvară, pe la ora opt. Își lăsase pungile lângă gardul de piatră și, fiindcă poarta de fier era închisă, stătea rezemată de ea și își făcea cruce cu mâna dreaptă, părând că se roagă, în timp ce un câine maidanez îi lungea degetele de la cealaltă mână. Într-un fel, credința o ancora în realitate pentru un moment, făcând-o atentă la mediul în care trăia. Sau erau doar reflexe, rămășițe din vechea ei viață...

„De ce vă spun eu aceste lucruri?” La asta vă gândeați, dragii mei cititori? De ce vă povestesc eu despre nebuni? Și dacă vă povestesc, de ce nu scriu și eu despre ceva interesant, ca de exemplu de ce și-a pierdut Lența mințile. A fost o dramă, o tragedie, o iubire stinsă mult, mult, mult prea devreme? Poate că a fost una dintre opțiuni sau poate au fost toate. Dar de cum să vă satisfac (mai bine zis plictisesc) cu scenariu de telenovele, poate că numai eu nu știu...

De ce ascund pe cât se poate mesajul acestui text?

Să fie oare împletit cu personalitatea personajului principal? Reprezintă oare eșecul oamenilor de a se schimba, de a se adapta cu comunitatea lor?

Poate că asta e singura cauză a nebuniei: încălcarea principiului fundamental care definește umanitatea, și anume puterea de a se schimba și de a schimba ceva. Adaptabilitatea la medii pe care noi ni le construim. Lucrul care le lipsește într-o anumită măsură animalelor, și care ne separă de ele. Și ce se întâmplă după încălcarea acestui principiu? Cel mai probabil, psihicul și granița dintre realitate și ficțiune menținută de mintea omului dispar, trecutul amestecându-se cu prezentul, demolând identitatea și viitorul acelei persoane. Ajunge să trăiască într-un prezent continuu, într-o lume fără viitor. Și simplitatea îi definește pe nebunii care, încet, încet se dezumanizează, mâncând, dormind și făcând lucruri pe care orice animal le poate face. Doar uneori se pare că bolile, obiceiurile, amintirile și credința îi mai aduc în realitate. În rest...

Dar ce e acesta, tratat de psihologie? De ce nu vă spun câteva bancuri despre eroul nostru? Ar părea anormal, nu? De ce ascund eu, naratorul, adevăratul mesaj al textului? Tristețea, ruina sufletească,

uitarea, supraviețuirea în mediul urban, acestea să fie? Nu am de unde să știu. Mi-e frig, sunt răcit bocnă și am ochii ca două rubine, și trabucuri în loc de degete. Delirez oare? Eh, asta tot voi trebuie că o știți.... altfel, cum să-mi spuneți mie, naratorul neștiutor, visător, ce se întâmplă?

În fond, vorbesc singur. Acesta e numai un jurnal. Totuși, mă comport ca și cineva care vorbește la o conferință. Îmi expun ideile pe rând, vorbesc corect din punct de vedere gramatical, să nu par agramat... deși tare aș vrea să spun „acesta” în loc de „aceasta”, și aș vrea să nu vă pot întreba dacă sună mai comod astfel!

Mă joc cu mine însumi, cu gândurile mele, cu cititorii mei imaginari, și uit de timp și de lumea în care trăiesc. Poate că eu sunt Lența. Poate sunt nebun, fiindcă jonglez cu întrebări și idei. Dar, nu avem de unde să știm adevărul despre naratorul nebun, care a uitat de trecerea timpului, de prieteni, de comunitate, de spațiu, de ceilalți oameni care se bucură sau suferă, fără să le pese că naratorul vorbește sau tace, visează sau trăiește în aceeași clipă cu el. Câte vieți, sentimente, amintiri, emoții și cuvinte nu am putea condensa într-o clipă din infinitul timp? Destul de multe, ar fi răspunsul.

Voi cunoașteți adevărul, nu eu. Voi știți dacă eu sunt plicticos, enervant, obositor sau nebun în aceste clipe, nu eu. Voi aveți idee dacă eu sunt om sau entitate formată din cuvinte și informație, nu eu. Așa că mai rămâne o singură problemă (la care poate nici voi nu știți rezolvarea): îmi puteți spune, vă rog, cât e ceasul?

Septimiu Moldovan Cristian (n. 5 august 2000, Gherla, jud. Cluj) este în prezent elev la Liceul Teoretic „Petru Maior” din Gherla, publicând proză și poezie sub pseudonimul Septimiu M Cristian. A debutat online în revista *Visul* și a apărut în reviste precum *Gazeta SF*, *Nautilus* și *SRSFF*. A debutat pe hârtie în *Vatra veche*. Este din 2013, membru al cenaclului „Ion Apostol Popescu” din Gherla și colaborează în prezent cu mai multe reviste. Poetul Iulian Dămăcuș scrie despre proza sa: „trebuie să remarcăm imaginația autorului în crearea de noi subiecte, capacitatea sa de a conduce desfășurarea unui șir complex de evenimente, precum și creionarea personajelor și a contextului în care acestea acționează.”

Wanda Mihuleac • "Portret anacronic", text G. Chaty

În piațeta veche

În piațeta veche
Christul negru
de tablă
trecătorii
turiștii
cerșetorii

blițuri
fotografind
eternități iluzorii

o
împărăția vieții
distanța ei privire
grăbită
ca un hobby
prea costisitor

în palma
câte unui trecător
ciugulesc
porumbeii
duioșia
tremură

când cade seara
forfota pleacă
împreună cu ultimul cerșetor

istoviți de caniculă
se lasă
trandafirii
ca niște Christii
pe brațele mamelor triste.

MARIANA FLOREA

Cluj, 2014

Am văzut sfârșitul lumii. Ușhuaia (II)

– Da, sigur, asta e! Sunt autobuze spre Ușhuaia?

După ce-am întrebat, pentru o clipă mi s-a strâns inima. Ce făceam dacă zicea, nu? O luam înot peste strâmtoarea Magellan? Unde puteam să plec din urbea asta prăpădită, pierdută-n pustie, bătută de vânt?

– Da, sunt autobuze spre Ușhuaia. Vrei să pleci acolo?

– Da. Când e autobuzul?

– Ieși afară, și prima stradă la dreapta. Vezi imediat biroul de voiaj.

M-am uitat rapid la ceas. Aproape 7 seara.

„Or mai avea deschis la ora asta?”

– Ț...

– Fugi repede și i-ați bilet.

– Da... asta fac, imediat!

Am fugit în cameră, mi-am luat haina și banii, și-ntr-o clipă am fost jos.

– Undeva unde să mănânc?

– După colț ai un supermarketo. Cumpără-ți de acolo ce vrei, și vino aici de mănâncă. Avem bucatărie cu tot ce trebuie.

Îmi venea s-o îmbrățișez, nu alta. M-am repezit spre intrare, dar m-am întors:

– Bani, de unde scot bani?

– Lângă magazin, ai un automat bancar...

În ușa deschisă însă, nu mai era nimeni. Fugeam ca un sprinter pe străzile Punta Arenas-ului. Am dat peste biroul de voiaj, fără greutate.

Lângă el, o antenă parabolică uriașă. Un bărbat rotofei se învârtea pe lângă un birou.

– Buenas tardes, găfâi eu.

– Buena, zice.

– Ț... un boleto la Ușhuaia, por favor.

– Maniana?

– Si, maniana...

– Pasapuerto, por favor.

Am scos repede pașaportul. L-a luat, a completat ceva hârtii.

– Sueco, adică, suedez?

– Si, si, dar hai mai repede, am zis pe românește.

S-a uitat mirat la mine fiindcă nu înțelesese, apoi mi-a dat o chitanță și o hârtie cu harta orașului.

– Maniana, al 8, în fața oficiului care este aici, zice, și face semn pe hartă.

– Si, si, gracias, dar cum ajung acolo, am bâlbâit eu cu mâinile.

– Mui simple. Taxi!

Zâmbea triumfător, cu toată fața.

„Ce să spun, mare lucru mi-ai destăinuit”, am mormăit eu nemulțumit. Era cam departe oficiul.

– Adios, voiaj plăcut, îmi zice.

– Păi stai așa nene, i-am făcut eu semn cu mâna, cât durează călătoria?

– 10 ore. De la 8 dimineața, până la 8 seara.

„Zece ore... zece ore”, am mustăcit eu. „E acceptabil... merge...”, am decis până la urmă, fericit că scap de acolo. Nu-mi ieșeau din minte siluetele amarnice ale copacilor tufliți de vânt.

– Gracias senor, gracias, am mulțumit.

– De nada, de nada...

Într-o jumătate de oră cumpărasem tot ce aveam nevoie pentru o masă bună, și, împreună cu gazda, mâncam la bucatărie într-o atmosferă lejeră de parcă ne-am fi cunoscut de când lumea.

– Drum bun, mi-a zis, privindu-mă cu ochi melancolici, să ai o călătorie plăcută.

Am dormit perfect. Din când în când, auzeam prin somn cum vântul izbește casa, și cum picăturile de apă lovesc cu putere geamul.

„Nu-i nimic, nu-i nimic... vântul ăsta l-a scos pe Magellan la Oceanul Pacific”, am mormăit, și-am tras plapuma mai tare peste cap.

*

O bătaie ușoară în ușă. Am deschis un ochi.

– Senor!

Într-o clipă am fost în picioare. Ceasul arăta 7.30.

– Si, si, gracias...

După aproape zece minute, eram jos, cu bagajul lângă mine. Tânăra care era de serviciu m-a invitat la o măsută și mi-a arătat cu mâna. Cafea, lapte, ceai, un cornuleț pompos numit croissant, niște unt și dulceață. Asta am văzut peste tot în America de Sud ca fiind micul dejun. Am băut o cafea, am mai luat una, apoi m-am străduit să înghit și cornulețul. Se făcuse opt fără un sfert.

– Un taxi, por favor...

– Si, zice, și comandă la telefon.

După vreo cinci minute, nimic.

M-am gândit imediat, că fiind dimineață, taxiurile sunt cam ocupate.

„Ocupate, aici, la capătul lumii?”

Am ieșit în stradă. Taxiurile, mașini vopsite galben cu negru, treceau într-o veselie, încărcate cu figuri care mie mi s-au părut de muncitori în port, sau la vreo fabrică.

„Muncitori... taxi... nu se prea potrivește...”

Apoi m-am gândit că dacă călătoresc împreună, împart banii de taxi, și ies mai bine decât dacă ar lua autobuzul. Dacă exista autobuz în urbea aceea!

Timpul trecea, și taxiul nu venea. M-a apucat teama.

„Dacă pleacă bussul spre Ușhuaia, altul n-am până mâine. Ce fac eu aici până mâine?”

M-am pus în mijlocul străzii. Dimineața era cenușie, vântul nu bătea prea tare, dar era o atmosferă deprimantă. Primul taxi care a apărut după colț, a tras la trotuar. Pe când aruncam grăbit bagajul de mână în mașină, a apărut și taxiul comandat. M-am făcut că nu văd. Șoferii s-au ciondănit puțin, dar, până la urmă ne-am urnit.

– Adelante, adelante, îl îmboldeam pe șofer, cu ochii la ceas.

– Si, si, adelante, zice, și râde.

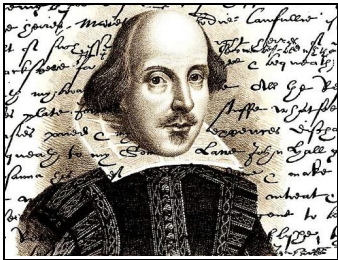
Adelante, înseamnă „înainte”, și e ca un fel de strigăt de luptă. Asta țineam eu minte că am văzut într-un film italian, probabil că de aceea și râdea..

Am parcurs ceva străzi prin orașel. Pustiu, niciun om. Doar vântul care spulbera din când în când picături de ploaie răzlețe pe parbriz. Șoferul căuta cu ochii, nici el nu știa unde-i adresa.

ALEXANDER BIBAC

Biblioteca Babel

Cântece din piesele lui SHAKESPEARE

The tempest
The two gentlemen of Verona
The merry wives of Windsor
Twelfth night or What you will
Measure for measure
Much ado about nothing
A midsummer night's dream
Love's labor's lost
The merchant of Venice
As you like it
All's well that ends well
The taming of the shrew

THE TEMPEST

Ariel

hai pe auriul prund
ia-n pumni grund
de iubit de sărutat
whist vânturi bat

pas apăs mal de mal
spiridușii dulci hamal
hăi hăi
băi hai hu
latră dulăi
băi hai hu
băi hai halal
șanticlerul chiar acu
cucurigu-gagu-gal

sub cinci stânjeni tată-n vrii
oase-i primene coral
perlele vădeau ochi vii
cu nimic nimicnic val
ci s-o primeni și ea
marea-n taină de-altceva
nimfe-n oră clopot ning
hăi auzi prohod dong-ding

dormi buștean și foaie verde
conspirația te vede
să te deochi
de trai de mai ai habar
sari din somnul greu afar'
chiu-chiu fă ochi

Stephano

nu voi nu voi pe mări mai fi
ci voi pe țarm muri
stăpânul ștergaciul cârmaciul și eu
tunarul și un băiat
fapt Meg și Marian și Margery
da' unu n'a fapt-o pe Kate
că avea o limbă cu bang
strigând marinare la ștreang
ea n-a fapt savoarea de lup cătrănit
cârpaciul cârpeasc-o unde-a pârâit

Caliban

mergi stăpâne sprâncenat pa
nu-ți mai fac la peșteri zăgazuri
nici foc frigări
după strigări
linge-blide spală gazuri
bau-bau ca-Caliban
am jupân nou om nou baban
libertate he-he- hei liber-
tate he-he-lei

Ariel

sug și eu ce sug albine
dorm în țăța-vacii bine
strigă buhele la mine
liliac în zbor mă ține
după vară și-oi petrece
trece-și-oi petrece-aiure
sub o floare de pădure

THE TWO GENTLEMEN OF VERONA

Launce

uite cum stă situația
pantoful ăsta e taică-neu nu ăsta
stâng e taică-meu nu nu
pantoful cel stâng e maică-mea

Wanda Mihuleac • "Spin Osa", text
D. Parmain

ba nici așa nu merge
ba da așa-i așa-i are
talpa mai ruptă acest pantof cu
gaură în el e maică-mea și
ăsta e taică-meu la naiba
lua-l-ar acum *sir* bățul ăsta
e soru-mea că vedeți ea este
albă cum e crinul și subțire
ca o nuia pălăria e Nan slujnica-ne
eu sunt câinele nu câinele este el
însuși
iar eu sunt câinele o câinele sunt eu
și eu sunt eu însumi aha așa așa

Muzicanții

cine-i Silvia ce faptă
de-o prea laudă toți feții
dalbă albă înțeleaptă
de la ceruri darul feții
de tot dragul se deșteaptă
blândă e cât arătoasă
că frumșetea stă cuminte
doru-n ochi de-i cere casă
orb n-o fi de-atunci nainte
iar primit n-o să mai iasă
Silviei cântămu-i dar
celei Silvii prea slăvite
stă presus cerescu-i har
de-ale terrei vieți pierite
Silviei cunună-n dar

THE MERRY WIVES OF WINDSOR

John Falstaff

ți' servitor
zi noapte or
pe orice fel de nor
lupt de omor
spre-al tău onor

Sir Hugh Evans

în line râuri vaduri viorii
zic madrigale ciocârlii
de roze ronturi ne îmbete
și o mie de buchete
la line râuri

Cântec

hu păcatului fantast
huo poței lux de-astad
pofta-i foc de sânge flasc
încins de incastul vreas
rozând inima de vipt
vipii vânt de gând mai vânt a-nfipt
ia pișcați-l bine zâne
ia pișcați pe cine-i câne
pișcați-l și ardeți-l într-un hurduc
pân' facile și stele și lună se duc

Versiuni de GEORGE ANCA

Ca un cal orb...

Rătăcind pe câmpul dintre cele două pâraie, Gustav- cerșetorul a găsit un cal orb. L-a mângâiat pe coamă, a văzut că era bătrân. A rotit împrejur ochii lacomi, nu mai era nimeni, deci era un cal al nimănui. Și-a scos cămașa numai pe tece și a înfășurat-o în jurul gâtului animalului, începând să-l tragă după sine, spre tufișurile de măceșe. Socotea să ia o piatră, să-l lovească în cap până o muri, să-l acopere cu ierburi și noaptea să vină cu Arpad să-l jupoaie. Au să-l mănânce, au să-i ia pielea, au să trăiască din el câteva săptămâni. Mergea Gustav cu calul după el și simțea că pentru prima oară stăpânește ceva, este stăpân peste o viață sau peste o moarte, de el depinde. Calul simțea omul, venea împiedicat după el, o gloabă, gândea Gustav. Auzise multe povești despre acești cai orbi. Nopti întregi, în copilărie, adormea ascultând tropăitul lor prin spatele caselor de colonie și, în visele lui, ei alergau mânați de Vâlva Băilor, zeița adâncurilor pământului. Dimineața se uita după ei, nu-i vedea, veneau oamenii flămânzi ca el, îi omorau și-i mâncau. Acum calul se poticnea după cum îl trăgea Gustav, într-o tristă înțelegere a rostului său. Da, o să-i sature pe oameni, după ce toată viața lui a cărat pentru oameni. Da, asta a fost bucuria și resemnarea sa. De mâine va merge legănat în burțile lor, sătule de el.

– Hai, mă, mai repede, că ne apucă noaptea!

Iată că omul ăsta nu-l lasă nici măcar să se prăbușească singur undeva. Ar fi murit de la primele lovituri, el era un cal cuminte.

– Cum să mănânci un cal orb? Dacă e un cal fermecat...? Calul acesta a cunoscut lumea întunecată, adâncul pământului, pe lângă el, eu...? Gustav se răzgândise.

Rămase apoi o vreme, întrebându-se ce rost are el acolo, în drum, c-un cal orb. Se întrebese și calul dacă mai are rost să continue drumul alături de Gustav. Era un cal bătrân, oricum nu mai trăia mult. Lui Gustav îi dădură lacrimile... Acasă, Arpad fierbea cina, niște bureți iuți, într-un tuci de fontă. Nu zise nimic de cal, probabil și el se gândea că-l vor mânca într-o zi.

Copiii din uliță se adunară lângă gard strigând:

– Gustav-cerșetorul are un cal orb! Gustav-cerșetorul are un cal orb!

Măceșii păstrasera fructele din toamnă și Gustav molfăia câteva, scuipând sămburii în pârâu.

– Cum vrei să te cheme? Sau poate aveai un nume... Eu ți-aș spune Oswald. Sună bine: Gustav-cerșetorul și Oswald-calul. Eu nu sunt cerșetor, dar așa mi se spune pe aici. Ai face bine să-mi dai de știre dacă-ți convine să te cheme Oswald. Peste noapte vom dormi sub șopronul învățătorului. Nu te pot lăsa singur, că până dimineața nici pielea nu mai rămâne din tine.

Prima amintire din Colonie se putea numi *Omulcalul*. Nu se știe cum ajunseseră ei acolo, cu niște sârbi care căutau de lucru. A mers la școala aceea cu nume ciudat și a aflat că o cheamă Lazăr Cătălina, un nume cât se poate de comun și de românesc, deși nu vorbeau românește acasă. Cel mai mult timp l-a petrecut cu Gustav-cerșetorul, care vorbea limba lui și pe care ea o înțelegea, pentru că devenise limba poveștilor. Coliba lui, fără geamuri, era aproape lipită de căsuța lor. Îl auzea venind seara cu calul după el și, în spate, copiii țipând: *Gustav-cerșetorul are un cal orb...* El se oprea întrebându-se:

oare cum vede calul meu lumea? Apoi se întorcea brusc spre Cătălina:

– Odată, Vâlva Băilor trecu noaptea prin Colonie. Dinspre canal se auzea cum șuieră. Nu plecă cu mâna goală: l-a luat cu ea pe Arpad, pe care-l găsisese beat, pe uliță. L-a dus pe podeț și s-a făcut că-l împinge în apă. Arpi se făcuse vânat de frică, ce mai, se cufurise tot. Își plângea de milă, nu alta, cum era și băut. I-a spus el: *Preacurato, preasfânto, prea... prea e de tot! Mai lasă-mă o dată să-mi văd căsuța. Da' vrăjitoarea și-a amintit că el n-are nicio casă, stă pe capul unui amărât, care toată ziua golește closetele și cară scârna la haznaua cea mare, care e chiar lumea asta întregă și i-a spus: Arpi, tu n-ai casă, ești adunat de pe drumuri de bietul Gustav-cerșetorul, Vâlva Băilor vezi*

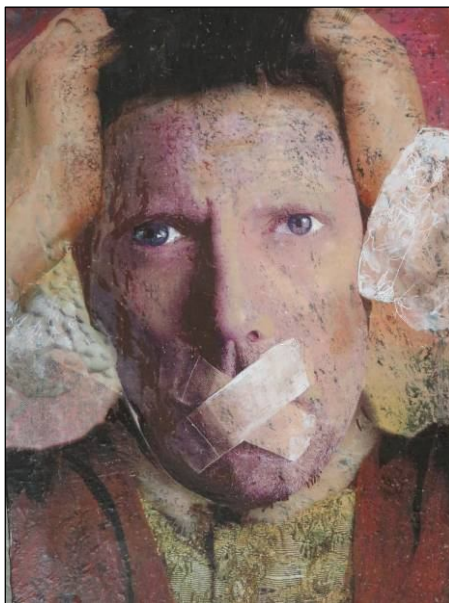
că tot Gustav-cerșetorul îmi spunea, care trudește să te țină pe tine și n-are de pe urma ta nicio mulțumire. Te las cu o condiție: să mergi la Gustav și să-i duci ce ai tu mai de preț pe lume. Ce să fi avut Arpi de preț? poate numai sufletul, dar și acela se ticăloșise. Merge el, așa cătrănit că n-are nimic de preț pe lumea asta și n-are cu ce mă mulțumi pe mine, ocrotitorul lui, când îi iese în cale o mătă faină. Arpi nu se gândește prea tare, saltă mătă să mi-o aducă. Atunci numa altă minune: Mătă era tot Vâlva Băilor: Măi, Arpade, nenorocitele, păi eu nu ți-am spus să-i duci lui Gustav ce strângi tu de pe drum, ci numai ce ai și ce este al tău, îi mieună ea în ureche și fugi. Arpi rămăsese cu gura strâmbă de uluială. El acasă avea un singur lucru: nevasta. Și pe aia mi-a lăsat-o! De atunci sunt eu însurat cu Hilda, care a fost mai-nainte muiera lui Arpi și acu stă cu mine, c-așa a vrut Vâlva Băilor.

– Fugi d-aici, Gustave. Arpad nu știa cum să scape de muieră! Nu vezi că e la fel de urâtă ca Vâlva Băilor? ziceau cei mai bătrâni, dându-și coate. Dar Gustav nu-i băga în seamă. El și calul său orb vedeau lumea într-un fel mai luminos.

Dacă mi-l amintesc pe Gustav? *How learning to die* era cântecul său preferat. El m-a învățat totul despre moarte: era paznicul capelei mortuare, prin care a trecut o parte din familia mea spre locul unde nu e durere nici întristare nu e. Era ultimul descendent al unui neam de cerșetori. →

MIHAELA BAL

Foto:Wanda Mihuleac • "Facebook", text Edith Le Dico

Teatru

COADĂ DE RÂNDUNICĂ

(FRAGMENT)

Riana: „Privește-ți mâinile și bucură-te, căci ele sunt absurde, / [...] / Ceea ce nu e fără de Timp este, ca amintirea / [...] / Eu mor cu fiecare lucru pe care îl ating / [...] / [...] / [...] / O, prietene, cum este albastrul tău ?...” *Enghidu*, Nichita Stănescu.

Relu: Care e albastrul tău Riana?

Riana: Albastrul meu e asemenea unui apus de soare. Văzduhul a sângerat despărțindu-se de povara griului și câteva păsări frământau fața dublă a imaginii încercând parcă să-și înfigă colțul aripilor în iluzia soarelui ce a încetat să-și mai plângă focul. Dar albastrul tău care este?

Relu: Albastrul meu este oglinda apelor line, seninul cerului, lumina speranței.

Riana: E un albastru prea deschis.

Relu: Așa-l percep ochii mei.

Riana: Eu m-am ofilit cu fiecare clipă, „cu fiecare lucru pe care” l-am atins.

Relu: Pentru că nu ai învățat să fii „ca amintirea”.

Riana: Nu mi-am mai privit demult absurditatea mâinilor uitând să mă bucur de ele. Am acceptat să mor treptat.

Relu: De ce? Nu putea să te oblige nimeni să faci acest lucru ...

Riana: Am renunțat să mai scriu. Scrisul a fost viața mea. Am întâlnit

în viață un om care m-a rupt de lumea sufletului meu.

Relu: Pentru că l-ai lăsat, Riana. Și tu ți-ai dorit acest lucru în adâncul ființei tale. Probabil te sacrificai pentru a-i demonstra acelui om ceva ce acum nici tu nu înțelegi. Sau poate îți demonstrei chiar ție absurdul în care îți plăcea să te adâncești.

Riana: Ai dreptate. Am pierdut totul. Acum mâinile mi-au devenit neputincioase atunci când ating stiloul.

Relu: Nu ai pierdut nimic. Tu îți dorești să-ți fie mâinile neputincioase. Imaginează-ți că acel om care te-a ținut prizonieră este un medic, că tu ai avut un accident și medicul ți-a spus că nu-ți mai poți folosi mâinile niciodată. Tu te-ai resemnat și el a încercat mai multe experiențe pe mâinile tale, nu pentru a te ajuta pe tine, ci pentru a se înălța pe el, pentru a dovedi celorlalți efectele înțeleptelor lui descoperiri. Tu erai cobaiul descoperirilor. Nu a muncit prea mult pentru a obține acest lucru de la tine. L-ai cedat ușor. L-ai lăsat să-ți pătrundă în suflet, deși nu recunoști. El a luat locul a tot ceea ce divinizai în viața ta. Acum trebuie să încerci să-ți miști mâinile. La început o să-ți fie foarte greu, aproape imposibil, dar trebuie să muncești. Cu timpul o să uiți durerea primelor încercări și imaginea cobaiului o s-o privești ironic. E prea multă toamnă în viața ta. Când o să reușești să te smulgi din toamna care te înghite treptat, cu fiecare clipă ce îți atinge

creștetul, vei putea zbura spre primăvară, vei putea să te înalți, vei descoperi un alt albastru pe care îl aveai în tine dar l-ai ținut ascuns fără să ști... Ai fost o carte deschisă pentru acel om. E timpul să redevi o carte deschisă pentru tine însăși. Te-ai putea asemăna chiuvetei din *Poema chiuvetei* a lui Mircea Cărtărescu. Ai căzut într-o zi „în dragoste”. Ai iubit „o mică stea galbenă” dar „steaua galbenă nu a răspuns [...] chemării” și totul nu a a fost decât „un vis” care a apus. Oamenii nu se schimbă, Riana, și nu doar oamenii, orice vietate. Cel care te-a hipnotizat e același. Tu ești aceeași, trebuie doar să ai voință ca să reaprinzi focul din tine ...

Relu: Scrie! ... Lasă acea parte din tine care ai ascuns-o ani de zile să ardă ...

Riana: Îți mulțumesc ... Pentru că exiști. Pentru că mi-ai arătat eul meu lăuntric care mă fierbe... Și totuși februarie a intrat de o bună bucată de timp în drepturi și iarba tot nu este verde. A fost o iarnă secetoasă. Picătură de ploaie sau nea nu a plâns din nori. Părul ierbii e arămiu ca-n toamnă. Dacă-i privești chipul te adâncești într-o toamnă ce nu mai vrea să plece. E posibil ca iarba să strige *Unde-i primăvara de altă dată?* ...

Relu: Iar ceva din adâncurile ființei ei să-i răspundă: *Caut-o în tine! Când vei descoperi primăvara din tine o să înverzești!*

ANA-CRISTINA POPESCU

CA UN CAL ORB....

→Eu căutam registrele bisericii catolice, dar parohul m-a trimis la Gustav. După '89, ai lui au făcut un catalog cu morții, că poate mai vin cei din familie să-i caute, mai ales atunci, după ce s-au stricat cimitirele și s-a făcut unul singur, unde erau aruncați de-a valma evreii cu nemții, ungurii cu românii. Erau unii cu domiciliul forțat, aduși direct din pușcării, alții veniseră de bună voie, dar, clar, mulți nu erau de-ai locului și Gustav a decis să separe morții: veniturile, într-o parte, ai locului, în alta. Era o idee extravagantă, care și-a dovedit, în timp, utilitatea.

– Eu am avut un bunic, își începu el povestea, de îndată ce mă văzu, care avea un cal orb. Bunicul și calul său cărau haznaua orașului, erau, cum s-ar zice, vidanjorii. Și dacă apuci să cunoști oamenii așa de bine, că îi recunoști și după mirosul scârnei, atunci e bine să ai dosarul complet. În fond, draga mea, aceste dosare nu sunt decât o altă hazna a orașului, mai didactico-pedagogică, mai cultă.

L-am iubit pe Gustav, pentru că era așa cum mi-am imaginat că ar fi fost tatăl meu. Îl vedeam venind de la muncă și oprindu-se aici, în acest bar întunecat, să mai bea singur încă un pahar, întârziind momentul când va intra pe ușă, pentru că voia să-i fie dor de noi. Eu i-aș fi pus masa, el ar fi povestit, așa cum bunica mea, Cătălina, povestea niște năstrușnicii despre Vâlva Băilor...

– Nu te pot ajuta... Ai tăi sunt morți, aici nu mai e nimeni. Pe ultimul Lazăr eu l-am îngropat singur. Nici popa n-a venit, că n-am știut pe care din ei să-l chem, pentru că nu-i știa nimeni religia. Noi aici suntem amestecați.

De aceea, domnule ofițer, eu țin în casă aceste dosare. Sunt tot ce mi-a oferit tatăl meu spiritual: liste cu morți. A, nu e nimic, luați-le dumneavoastră! Veți găsi subiecte pentru viitorul dumneavoastră roman sau date pentru viitoarea dumneavoastră arhivă (mai cultă). În ceea ce mă privește, le-am arhivat în calculator. Am făcut și fotocopii. Dar eu mâine plec și nu pot căra în spate morții. Cu calculatorul e mai simplu să umbli prin lume, ca un cal orb...

Scena

Starea de joc: Revizorul

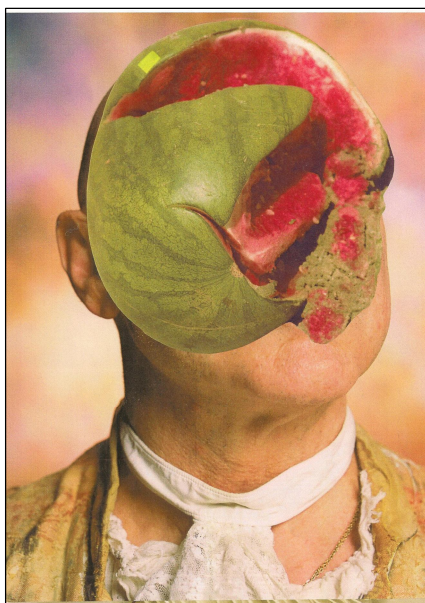

Regizorul Radu Olăreanu a ales în calitate sa de profesor al Universității de Arte Târgu-Mureș să monteze comedia „Revizorul” de Nikolai V. Gogol, pe scena Teatrului Studio, cu masteranzii anului întâi ai grupei de Actorie. Rațiunea opțiunii este, cred, în primul rând de ordin didactic, textul fiind valorificat în cea mai mare parte a sa ca mijloc de expresie teatrală pentru actor.

Gogol, autorul dramatic, și-a conceput textul ca pe o comedie cu final tragic. Procedeele folosite, în special comicul de situație și de limbaj, au menirea de a sublinia, prin contrast frica înspăimântătoare de care sunt cuprinse personajele în fața Necunoscutului, amenințare permanentă și implacabilă, ce le transformă viața într-un iad din care nu găsesc ieșire. Până și ultima speranță, după o așteptare chinuitoare și fără de sfârșit, le este spulberată în momentul în care li se anunță sosirea adevăratului revizor.

Însă sentimentul fricii, care în text ia proporții apocaliptice, în reprezentația Teatrului Studio apare sub o formă extrem de moderată. Tinerii artiști se mișcă într-o formulă de teatru elastică, aparent dezlănătată, în realitate coerentă și atent calculată. Impresia dominantă nu e că se experimentează mijloace de expresie noi, ci aceea că se recuperează mijloace de expresie deja verificate. Masteranzii actori sunt obligați astfel să conștientizeze actul teatral. În fond, ei își asumă, la nivelul interpretării, riscuri și dificultăți ce le depășesc uneori experiența și puterile, deoarece spectacolul nu poate fi judecat doar din prisma valorii lui estetice, ci și prin aceea a valorii lui ca obiect de studiu. Avem astfel o creație scenică încântătoare în unele momente, susținută de o echipă de actori omogenă, mereu în vervă, mereu în căutare a arăta inventivitate comică.

Decorul e dominat de alb și de negru, în ideea poate, de a se sublinia cu sarcasm antagonismul dintre realitate și aparență. Scena plecării lui Hlestacov vâslind pe un pește mare, poate fi considerată antologică.

Semnificația depășește sensul spațiului de joc, vizând textul în profunzime. Ea convertește în imagini sensuri ale intrigii și în special ale mentalității personajelor. Prezența animalului acvatic ne duce cu gândul la peștele aurit din mitologia rusă, pește care îndeplinește orice dorință de putere și înavuțire (pentru cel care reușește să îl prindă). Dar poate să semnifice și imensitatea fluviilor sau a lacurilor care modelează tot spațiul european al Rusiei. Acestea servesc ca sursă economică și ca mijloc de transport. Ambele variante interpretative rămân deschise.

În fața privitorului, se perindă fețele derutante, cu destule reacții imprevizibile ale lui: Luca Hlopov, inspectorul școlar scos de către actrița Flavia Călin din tiparele consacrate; Artemii Zemlianica (Robert Oprea) - greoi și șovăielnic; primarul Anton Scvoznic (Andrei Stan) - un parvenit șiret, care își dorește o viață plină de glorie și de petreceri în capitală; Maria Antonovna (Andreea Ajtai) - fiica lui, aflată în plină criză a măritișului; umbrele bizare de cheflii veșnic petrecăreți ale celor doi Ivan Ivanovici, care ne introduc în atmosfera spectacolului încă din foaierea sălii (interpretați de Alexandru Cazan și, în travesti, de Andreea Breabănu); Ammos Liapchin, un judecător perfid și disperat în prestația lui Mădălin Costea; servitorul Osip (Iulian Săsăran) - un valet înțelept.

Nu sunt de neglijat nici unele modificări survenite în structura tipologică a celorlalte personaje. Mai mult sau mai puțin altfel decât cum ne-am fi așteptat sunt și: Ivan Șpechin, dirigintele poștei, întruchipat de actrița Dana Zamfir - energică și cu o vitalitate grosolană sau Ana Andreevna, care cunoaște în evoluția lui Abigél - Timea Baricz o caricaturizare a unei crize de vârstă tratată în linia previzibilului și lăsată pe seama datelor temperamentale ale artistei. Cristian Iorga în Hlestacov, datorită condiției personajului său, face mai multe numere de teatru în teatru: se lamentează, imită, se agită nervos, adoptă o gesticulație teatralizantă, toate acestea fără să își piardă din aiureala somnambulică cu care ne-a obișnuit caracterul falsului revizor.

Valoarea spectacolului ar fi fost totuși alta dacă regia ar fi renunțat la câteva imagini pleonastice, la scene care se repetă, la modificările de text, ori dacă nu ar mai fi completat replicile lui Gogol cu interjecții și replici de duzină. Însă aici poate fi admisă ideea excesului de zel regizoral în sensul că reformularea personajelor gogoliene și transpunerea lor modernă atrage după sine și o reformulare de fond în evoluția actorilor.

„Revizorul” face parte din categoria spectacolelor ce se disting prin doza de inedit. În ambele planuri pe care le implică - unul asigurat de lectura textului și alți de transpunerea lui în limbaj teatral - însemnele originalității sunt evidente. Ele atestă un coeficient înalt de fantezie regizorală și de transpunere scenică.

SILVIU MILĂȘAN

Foto: Wanda Mihuleac • "Lupin Destouches", text A.Snyers

VATRA VECHĂ DIALOG

Maria Mierluț

„TEATRUL DE PĂPUȘI
– O FORMĂ DE
CUNOAȘTERE A LUMII
ȘI DE
AUTOCUNOAȘTERE”

(II)

Ca actor păpușar am lucrat cu regizori diferiți ca stil, anvergură: Ildikó Kovács, Pál Antal, Claudiu Cristescu, Dan Vasile, Gheorghe Harag, și de la fiecare, cu sau fără voia mea, s-a insinuat ceva în ceea ce am devenit mai târziu.

Teatrul la microfon, emisiunile pentru copii și nu numai, au fost pentru mine, actor și regizor, ani la rând, o adevărată școală, e drept fără note și catalog, dar cu atât mai plăcută și cu efect de durată.

– Pentru mine nu e o noutate că pasiunea pentru noi cunoștințe nu te-a părăsit niciodată. Deși pe vremea aceea nu se cereau studii superioare pentru a lucra în teatrul de păpuși, tu te-ai în scris la Universitate și ești absolventă de filosofie. Aceste studii, cărora le-ai acordat mare atenție, ți-au deschis doar un orizont cultural de care sufletul tău avea nevoie, sau te-au ajutat și în munca de creație artistică?

– Am început să studiez filosofia din curiozitate, căutam răspunsuri la diferite întrebări, reminiscențe din lecturi trecute, eram cu capul în nori, nu voiam carieră, diplome. Desigur, logica matematică sau epistemologia nu m-au învățat să mănuiesc mai bine Scufița Roșie sau să găsesc soluția-imagină care susține poetica profund ludică a *Cărții cu Apolodor* de Gellu Naum... Dar am convingerea fermă că nimic din ce învățăm nu e degeaba – undeva, în acel minunat creier uman, se pot întâmpla oricând subtile miracole, chiar dacă nu le înțelegem încă..

– Știu că ai un deosebit respect față de marii scriitori, față de operele lor. Vrei ca spectatorii – fie că sunt adulți sau copii – să se „îmbibe” cu frumusețea marilor texte. Nu pot uita, de pildă, spectacolul tău extraordinar – de care tocmai ai pomenit - realizat după *Cartea cu Apolodor*, în care ai găsit modalitatea de a face o reprezentație foarte teatrală, foarte incitantă, foarte atractivă, fără a interveni deloc în superbul text al poetului. Și nu e singurul exemplu. Putem aminti spectacolele tale după *Caragiale* – *Cuconițele mele dragi* și *Făt Frumos cel Năsos* – care, deși foarte diferite ca factură, respectau întru totul atât spiritul lui *Caragiale*, cât și textul său. Sau *Pui de om*, după *Eftimiu*. Ca să nu mai vorbesc de ideea pe care ai avut-o pentru transpunerea scenică a *Luceafărului eminescian*, tot cu respectarea strictă a minunatului text, fără nicio intervenție, nici o imixtiune, spectacol pe care, din neînțelegerea unor persoane obtuze, nu l-ai mai putut realiza. Păcat, pentru că, am această convingere, ar fi fost o mare izbândă artistică. Vorbește-mi, așadar, de relația ta cu textele majore ale literaturii.

– Da, eu cred că mai ales spectacolele pentru copii trebuie să fie evenimente culturale, să prilejuiască întâlniri esențiale cu o limbă română literară, cu opere majore ale literaturii naționale și universale, cu muzică de calitate, imagini care recrează, echilibrat și armonios, o realitate în care te regăsești, în care sufletul se simte acasă.

– Te rog să dezvolti mai departe această importantă idee, arătând care sunt condițiile ideale pentru realizarea unui bun, unui valoros spectacol de păpuși? Care trebuie să fie relația dintre text, regie, scenografie, interpretare, muzică, efecte scenice. Există spectacole complexe, care nu pot fi realizate decât de o trupă mare, dotată nu numai cu artiști deosebiți în toate compartimentele, ci și cu mijloace tehnice adecvate, după cum există și spectacole pe care le pot realiza, cu rezultate artistice foarte bune, chiar și numai doi-trei păpușari.

– Da, ai dreptate: se pot realiza spectacole foarte bune cu desfășurare largă de mijloace artistice, dar și cu doi-trei păpușari – ambele variante pornesc de la o idee (sau text) valoroasă, dăruită publicului prin

ardere de sută la sută talent. Poate că în spectacolele „complexe” poți acoperi unele slăbiciuni, schimbând accente, distrăgând atenția, „păcălind”, dar spectacolul construit pe unu-doi actori – e „ardere de tot”... cu efect maxim sau eșec, pentru că toate slăbiciunile sunt la vedere clipă de clipă.

– O problemă foarte la modă acum, și viu disputată, este prezența actorului „pe viu” într-un spectacol păpușăresc. Când e justificată această modalitate artistică și care trebuie să fie relația acestui actor cu păpușa? Eu cred că în ultimul timp se abuzează de prezența actorului „pe viu”, că acest lucru denotă o neîncredere în virtuțile păpușii, în posibilitățile ei practic nelimitate (probabil pentru că ele nu sunt cunoscute, nu sunt înțelese), dar este vorba, cu siguranță, și de comoditate, de faptul că noii veniți în teatrul de păpuși nu sunt pasionați de această artă (foarte frumoasă, dar foarte grea), că ei își imaginează că trebuie să facă un teatru obișnuit, ca la „teatrul mare”, dar oarecum în miniatură. Ceea ce e complet fals. Și sunt convins că tu vei putea să mai arăți și multe alte cauze.

– Da, iar ai dreptate, nu pot să te contrazic în stilul conversațiilor noastre obișnuite! E o modă care a invadat teatrele de păpuși. Formula în sine nu e nici rea, nici bună. Cum e folosită, cât de justificată, elaborată și armonizată e cu restul mijloacelor artistice? - asta-i întrebarea. Și-apoi, e mult mai ușor, ca regizor, să mănuiești un actor, decât o păpușă prin intermediul unui actor...

– Întrebarea pe care o amintești în răspunsul tău, și asupra căreia trebuie să mediteze toți creatorii – fie ei regizori sau mănuitori –, are o importanță capitală, de răspunsul la ea depinde, până la urmă, succesul sau eșecul unui spectacol păpușăresc cu actori „pe viu”. Să încheiem însă dialogul nostru vorbind despre un element care în teatrul de păpuși are o importanță covârșitoare, mult mai mare decât în teatrul dramatic. Mai ales în spectacolele pentru copii, cei mici fiind mult mai atrași de imagine (care pentru ei este foarte vie și convingătoare), decât de text (pe care la o vârstă fragedă nu-l pot percepe întotdeauna și care pentru ei poate→

ZENO FODOR

Literatură și film **SILVIA ȘI TED**

Luna mai își cerne cu zgârcenie razele de soare. Undeva, pe o bancă din parc, niște elevi vorbesc despre *Luceafărul*. Bucuria mi se frânge brusc: ei șoptesc parodierea vulgară a poemului! Ce vremuri... Întors în cameră răsfoiesc poeziile Sylviei Plath, despre lumina „rece și planetară” a spiritului. Ea știe că arborii spiritului sunt negri și că luna „tărăște după ea oceanul, ca pe o crimă obscură”. Luna din poeziile sale e crudă și cheală...

Sylvia Plath a trăit puțin (1932-1963). S-a născut la Boston, apoi a fost extrem de afectată de moartea tatălui, căruia i se amputase un picior. „Nu voi mai vorbi niciodată cu Dumnezeu!”, a hotărât ea atunci. Tulburările maniaco-depresive frecvente au împins-o spre sinuciderea din 1963. Feminismul a văzut în gestul ei revolta femeii strivite de societatea dominată de bărbați. Plecată în Anglia cu o bursă de studii, Sylvia se îndrăgostește de

poetul englez Ted Hughes, cu care se căsătorește, are doi copii, apoi se despart... Urmează disperarea, mânia, resentimentele, care duc la o etapă productivă pentru poezie. Sylvia se mută la Londra, în casa în care a locuit cândva Yeats.

În anul 2003, apare filmul *Sylvia* regizat de Christine Jeffs, cu Gwyneth Paltrow și Daniel Craig, adică... Sylvia și Ted. În anii aceia, poezia se afla la loc de cinste. Cei doi își vorbesc adesea în versuri. M-am întrebat uneori cum pot conviețui doi creatori, doi poeți. Simplu... Unul cedează, se subordonează, nu mai scrie. Așa cum face Sylvia, copleșită de grijile casnice, de țipătul perpetuu al copiilor, de așteptarea soțului adulterin. Ea e preocupată de cariera poetică a lui Ted, pentru că îl iubește. Iată: iubirea ca obstacol în calea creației. Sylvia îl pune pe Ted în prim-plan, până vine trezirea.. „Adevărul a venit la mine, adevărul mă iubește”, se bucură Sylvia, aruncând în foc hârtiile, amintirile – tot ce ținea de Ted. Acum că a plecat – spune ea – sunt liberă, pot scrie. Și

se poate sinucide cu gaz. După aceea, Ted se va ocupa de publicarea manuscriselor ei, se va despărți de alte femei, va avea mai apoi o relație stabilă, până va muri în 1998. Însă toate acestea nu apar în film.

Filmul nu excelează prin scene memorabile, ci prin interpretarea lui Gwyneth, contopită în mod fericit cu fragilitatea și frumusețea personajului. Sylvia se simte de parcă „Dumnezeu ar vorbi prin mine”. De altfel, așa cred toți poeții adevărați că nu au voie să-și bată joc de harul divin, că s-au născut cu o misiune aproape sacră. Adevărul interior nu întârzie să se elibereze de capcanele efemere ale lumii de pulbere.

ALEXANDRU JURCAN

MARIA MIERLUȚ...

→deveni și plictisitor dacă nu e foarte clar, explicit și pe înțelesul vârstei). În teatrul de păpuși scenografia – căci despre ea este vorba – are un rol cu totul deosebit și pentru faptul că aici nu numai ambianța (ca în teatrul dramatic), dar chiar și personajele sunt create de scenograf, acesta este cel care le dă chip. Care trebuie să fie relația regizorului cu scenograful, pentru ca imaginea scenică și gândul regizoral să se suprapună perfect? Dar a mânăitorului cu scenograful, pentru a obține o păpușă capabilă să execute, să exprime tot ce-și dorește păpușarul, pentru ca mișcarea păpușii și vocea pe care i-o împrumută actorul să fie în deplină concordanță cu înfățișarea ei creată de sculptorul de păpuși? Cum ai colaborat tu cu scenografi foarte buni, aș îndrăzni să-i caracterizez chiar ca foarte speciali, precum József Haller, Eustațiu Gregorian, Imre Ambrus, Tărășescu-Jianu, Aladár Garda, Carmencita Brojboiu, Epaminonda Tiotiu – ca să amintesc doar pe câțiva dintre ei.

– Ah, ce mult îmi place întrebarea asta, Zeno! Pentru că răspunsul, dacă reușesc să-l formulez cum simt, ar închide în el crezul meu despre teatrul de păpuși.

Da, am avut norocul să lucrez cu scenografi minunați, am mai spus-o și altădată. De la ei cred că am învățat cel mai mult cum să fac spectacole de animație.

Păpușa e inima, esența teatrului de păpuși. Ea produce miracolul însuflețirii, învierii obiectului. Iar Păpușa e creația artistului scenograf! Desigur, regizorul participă cu ideea, dar realizarea, obiectivarea nu-i aparține.

Ai privit vreodată o păpușă singură, atârnată în rastele sau lăsată pe un scaun? N-ai observat că ea e un „personaj” și acolo, inertă, în absența mânăitorului, în afara spațiului de joc? Ea e operă de artă, oricum! Are o independență pe care o impune celorlalți „parteneri” de joc. Eu am simțit-o ca regizor și, crede-mă, nu-i bine să te pui cu ea, s-o contrazici! Strici spectacolul, încurci actorul păpușar, derutezi publicul...

Am intuit puterea Păpușii din primii mei ani în teatrul de păpuși și nu era prea greu în atelierul

scenografului Paul Fux din Oradea. Din păcate, n-am lucrat cu el ca scenograf, nu mi-a dat „sfaturi înțelepte”, dar uluirea trăită atunci, în preajma frumuseții creațiilor sale (era și un regizor excepțional), mă bântuie și azi...

Nu voi putea nicicând să-i mulțumesc îndeajuns...

– *Draga mea prietenă, a fost o plăcere pentru mine să purtăm acest dialog, să pot consemna aceste deosebit de interesante confesiuni, aceste gânduri prețioase.*

Sunt convins că cei care le vor citi vor înțelege mult mai bine ce este teatrul de păpuși, de ce este el o artă majoră, care cere un talent bogat și multilateral, o pasiune puternică, o dăruire totală; de ce este el o artă importantă, care, pe de o parte, contribuie hotărâtor la modelarea sufletului copiilor, la deschiderea orizontului lor de viață, la învățarea unor reguli de conduită, iar pe de altă parte, poate da mari și nebanuite satisfacții adulților.

Îți mulțumesc și-ți doresc să ne mai bucuri cu noi realizări artistice.

Scena

CEHOV, „LIVADA DE VIȘINI”

în viziunea lui Gheorghe Harag
JURNAL DE REPETIȚII
(II)

Repetiția III - 14.02.1985

Despre personajul Iașa

Harag: Iașa (Cornel Răileanu) – Un tip vulgar, cu anumite ieșiri (totul e o mască pe care a câștigat-o la Paris. E acomodabil. Tipic parvenitismului. Cu maniere alese, dar cu vulgarități pe care le scoate când își pierde controlul. (Povestește despre Kovacs Gyury, care mergea pe strada mare din Cluj cu pieptul bombat, aproape fără să respire (pentru ca toată lumea să vadă ce bine se ține) Replica unui coleg de la Teatrul Maghiar: „Da, dar intră pe 6 Martie (stradă laterală străzii principale) și se odihnește, trage aer repede în piept de câteva ori și apoi revine în forță pe centru...” Când intră Iașa, are o ladă în spinare. Poate o pătură elegantă pe mână și un cufăr mic, elegant. Prețios, elegant, își ține forma. (Fiecare intrare trebuie să aibă puțin de spectacol).

Poate se creează un moment de tensiune ciudată: Apare Iașa, se oprește, stă cu siguranța omului care e confidentul casei. La apariția lui, cu zâmbetul lui perfid, Varia și Ania părăsesc scena, iar Duniașa rămâne fascinată. Ea trebuie să joace momentul cât s-a schimbat Iașa. Când Duniașa e topită, Iașa trebuie să aibă un gest curtenitor, dar deplasat. Trece pe lângă ea, se oprește, se întoarce, îi spune „bibilico” și pe urmă o sărută pe gură. Pleacă. Ea se trezește cu întârziere și spune „oi-oi-oi!” – tare. Când intră Varia, de-abia poate vorbi, bâlbâindu-se...

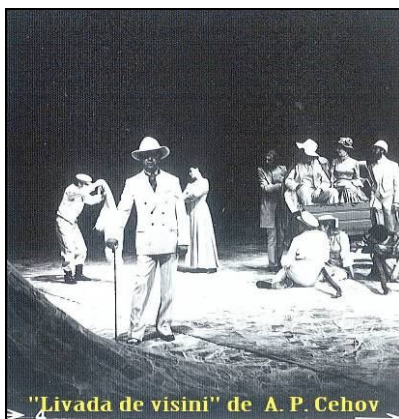
Cornel Răileanu propune să o piște de fund, eu propun să fie un gest mai senzual, de mare crai, să o muște de ceafă lent, ca un soi de relanti ...

Harag: Încă nu îmi dau seama nici eu, să vedem...!

Monologul Aniei. (Luminița propune să scrie într-un jurnal al ei tot monologul).

Harag: Aici autorul a vrut să explice ceva, e clasificarea.

Harag: Jurnalul nu e bun, e ca și cum ai citi dintr-un jurnal mai

vechi, Dar ce ar fi dacă am face în felul următor: prima replică, a Aniei să fie din culise. Pe urmă apare din mijloc, din spate și să aibă în brațe 6 păpuși îndrăgite. Le ține ca pe un copil. Se așează cu ele pe jos. Când vin ceilalți la ceai, la cafea, și Gaev și restul personajelor se pot juca cu ele. La finele actului I, Iașa ia o păpușă cu 2 degete. Epihodov calcă pe o păpușă.

Luminița propune să facă un fel de teatru cu păpușile: asta-i Petia, asta-i mama...

Harag: Nu. Explic de ce: Este foarte importantă dozarea proporțiilor, până unde se întinde și cât durează un moment, o imagine sau o stare. Dacă fărâmițăm... o poantă se poate fărâmița în 30 ... cred că nu poți majora efectul aducerii păpușilor și, detașându-te de păpuși, ar diminua atitudinea venirii. Să nu dăm explicații multiple !

Repetiția IV 15. 02. 1985.
pag. 28, 29, 30, 31

Harag: Scenă foarte grea ...

Cornel: Să vedem cum se descurcă Monica !

Gimi: Da, chiar sunt curios ... !

Monica: Foștii mei profesori! (Cornel Popescu și Mihai Gîngulescu fuseseră profesorii Monicăi Ristea la Facultatea de Teatru din Târgu-Mureș)

Harag: „Hm, hm. Vai de mine și de mine. Problema e că n-aș vrea să părăsească nimeni scena, toți să fie prezenți, dar în așa fel încât comportarea celorlalți să nu fie ceva decorativ. Momentul acesta trebuie să fie de o ciudățenie foarte logică. Dane, du-te la croitorie, dar după 10 minute să vii, chiar cu costum cu tot! Nu știu cum să rezolv plastic... am eu ceva, cum să fie toți pe scenă... să fie ca niște stop cadre, flashback-uri ...

Sunt convins că modalitatea de tratare a piesei aici este. Dacă în actul I se înscrie spectacolul într-o manieră ciudată, nu absurd, dar... Un regizor ceh a trecut odată peste dramaturgia lui Cehov, au apărut și morții în acțiune, era ușor suprarealist. *Ivanov* și *Trei surori*. La BITEF a fost foarte apreciat. Aici e cheia spectacolului, citind frământările lui Strehler și văzând „Omul cel bun” – cel mai formidabil spectacol pe care l-am văzut, de un nivel de neînchipuit. Înainte mai furam imagini sau scene din spectacolele altora, de vreo 15 ani nu mai fur de la colegi, totuși așa simt când văd astfel de spectacole. Cât de departe se poate merge la gândirea unui spectacol, nu există nicio limită la fantezie. La Strehler... cum să spun, nu se ținea încătușat de text. Dacă vorbesc doi nu este absolut necesar să fie singuri. Astea sunt capcanele textului. O replică te omoară și te încătușează, îți creează obligația de a aplica anumite legi. Trebuie găsită modalitatea care să permită ridicarea spectacolului din alte acțiuni. Brook a făcut *Livada* la Paris ...

Gimi: Se pare că era interesant!

Harag: Pe scenă era un covor uriaș. Era frumos momentul când se mută, erau aruncate perlele de la pod, lucruri... elegant spectacolul, fără actori mari, afară de M. Piccolii, care juca Gaev și i-a mâncat pe toți. Erau două spectacole: Stein a făcut „Vilegiaturiștii”, într-o sală mare în care s-au adus tone de pământ și 80 de copaci adevărați. S-a jucat tot timpul între copaci, toată lumea pe scenă și totul simultan. A doua piesă: „Povești din pădurea vieneză”. Am vrut s-o fac. Autorul a murit la Paris, într-o furtună. I-a căzut o cracă în cap. Tot ce știm noi despre Viena lui Strauss, înainte de primul război mondial. În exterior era ca o operetă vieneză. Tipuri de vodevil, numai că era de o cruzime nemaipomenită, până la Kafka, dar totul făcut pe mirosul de vanilie și prăvălitoare colorate. Cu melodiile vieneze, cu Schubert, dar teatrul cruzimii. S-a mai pus, dar nu s-a reușit. Mă gândesc că și aici, deodată, cum apare Charlotta și începe să spună: „Pașaportul meu nu e în regulă...” Zeno (Zeno Fodor era →

CRISTIAN IOAN

→secretarul literar al Teatrului) aici să nu mai intre nimeni!!! Care e comportarea lumii de aici în care Charlotta, spunând textul, să-ți treacă fiori pe spate?! Când am mai făcut spectacolul, nu am știut ce să fac cu momentul ăsta. Acum sunt încăpățânat să rezolv momentul ăsta cu totul deosebit. Cui se adresează ea, de ce, care este modalitatea ca monologul să primească alte dimensiuni? Ca să vă mai dau un impuls... Am citit într-o revistă în care descrie spectacole foarte bune din lume, un spectacol ciudat al unei fete care a obținut din partea guvernului danez dreptul să realizeze spectacolul într-o fostă mănăstire sau pușcărie, nu mai știu. Intră publicul în curtea imensă a mănăstirii. Acolo e o orchestră mare, cu pupitrele și notele în față, dar nu cântă. Într-un pridvor, sus, se plimbau bărbații cu paltoane negre, pălării ... toți merg într-un ritm ciudat. Celulele erau deschise, albe, cu un geam. Câte un actor stătea cu valiza în mână cu fața la geam. Când au coborât spectatorii, curtea era inundată cu apă de 1 metru. Nu mai era orchestra, numai stativele care pluteau pe suprafața apei. Un șir de imagini care îți dădeau o senzație ciudată. Ieșai afară și îți aminteai ce ai văzut și totul s-a rezumat la o tristețe nemaipomenită, la o dezumanizare... Am văzut în Spania 35 de spectacole aiurite. Am văzut Jan Fabre (belgian). Teatrul secolului viitor, spuneau snobii. 20 de tineri care fac mișcări, se opresc, stau 5 minute. Apoi strigă ani. 1851 – 1862... Ei voiau să prezinte istoria teatrului în cinci ore fără pauză. La un moment dat, o actriță se descheie la bluză și își scoate sânii. După aceea, doi băieți se dezbracă goi. Era și foarte frig, dar ce nu face omul pentru artă. Pe urmă, sunt făcuți regi, cu coroane. Apare o pictură clasică și pe o muzică de Wagner au dansat (cei doi bărbați) tango timp de 40 de minute. După jumătate de oră, publicul a început să iasă. Directorul teatrului, om drăguț, (eu am rezistat două ore jumate): „Gyuri dragă, am văzut mult teatru în lume, dar pentru prima oară văd un tango puțin pe puțin!” Au jucat până au plecat toți din sală. Se pare că nu mai există niște legi riguroase, ai libertatea să faci ce vrei...

Gimi: Dar să capete un sens!

Harag: Da! Doar nu o s-o pun pe Charlotta să bată din toabă și să strige: „N-am pașaport!” Am văzut asta într-un spectacol al unui coleg care e dușmanul teatrului de încercări și care folosea metode pe care le foloseam eu acum 10-15 ani. Teatrul de avangardă oricum a influențat.

Cristian: Nu cred că a influențat pe toată lumea!

Gimi: Despre spectacolul lui Strehler nu ne spui?

Harag: Nu pot să povestesc, era o performanță actoricească extraordinară. Actrița care juca rolul principal, noua soție a lui Strehler, joacă extraordinar. Decorul era un circular albastru șters, cu reflectoare pe contre-jour. 45 minute numai umbre. Se vedeau numai siluete. Când începe să se vadă, un reflector albastru, un fel de halogen, direct în fața actriței, vedeai o față mărită și toată expresia a devenit pregnantă, i se vedeau și porii de pe față. Cei trei zei au coborât de la pod fumând. Sau scena când vin de la tutungerie rudele. Șapte-opt inși intră toți în casa aia mică și patru ore... au stat așa, înghesuiți acolo. Totul era într-o concordanță de mare clasă... Măi, dar aici e tare frig!!! Nu se poate încălzi? Am vorbit așa de mult ca să ne dăm seama de libertatea posibilităților. Se poate face orice. Hai să ne gândim, poate că n-are nicio legătură cu ce facem noi aici, dar dacă vorbești aiurea și spui prostii... poate să iasă ceva.

Gimi: Gaev spune: „Putem merge în oraș ca să prânzim!” și după două replici, se confirmă cu replica Ranevskăi, care zice „am mâncat prost”...

Harag: Excelentă replică! Ați luat și prime, nu? Așa, așa ... Vorbiți!

Toți: Pe anul 1983!

Harag: Și nu-mi spuneți o soluție măcar aici...!

"Livada de visini" de A. P. Cehov

Pag. 28-29-30-31

Harag: Copii, dar dacă... (trage din țigară .. pauză)

Marinela: Bine că tot e frig, dacă e cald adormim!

Livia: Frigul conservă!

Marinela: Conservă de bunică!

Cornel P.: Asta cu trăsura nu mi se pare bună. Trăsura în locul orchestrei.

Cornel R.: Și un cal care cântă.

Cornel P.: Să punem omuleți pe tablă, să-i mișcăm.

Livia: Dar Charlotta ce-a fost, nemțoaică, rusoaică?

Monica: Mie-mi place ideea cu trăsura, când vin toți.

Harag: Ce-ar fi dacă am lăsa intrarea tuturor mai la urmă...

Livia: De ce?

Harag: Imediat vă spun... să începem actul ăsta în felul următor: E un copac, în copac stă Epihodov și cântă la chitară.

Cristian: Și Charlotta îl împușcă!

Cornel P.: Și Charlotta îl nimereste!

Harag: Și... într-un fotoliu care e adus de Firs, doarme Gaev, în mijlocul câmpului... Mda... să facem o pauză de opt minute.

Drept la replică

Primăria Municipiului Gherla
Casa Municipală de Cultură Gherla,
județul Cluj

Comunicat de presă

privind articolul „Din neamul Zegrenilor, în Academia Artelor Tradiționale din România”, autor Corneliu Ioan Bucur.

Facem cunoscut pe această cale, pentru o informare obiectivă, la baza căreia stau documentele acestei instituții (Casa Municipală de Cultură Gherla), faptul că articolul „Din neamul Zegrenilor, în Academia Artelor Tradiționale din România”, autor profesor doctor Corneliu Ioan Bucur, publicat în ultimul număr al revistei „Tradiții clujene – tezaure umane vii”, nr. 08/decembrie 2011, editată de Consiliul Județean Cluj și Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Cluj, conține informații total eronate, privind constituirea/ înființarea și coordonarea grupului folcloric „Tradiții” al familiei Zegrenilor din Ceaba.

Membrii grupului, la înființarea proiectului, au fost: *Marinela Zegran Istici, Constantin Istici, Rareș Cristian Istici, Mihai Zegrean, Adolfină Zegrean Rotar, Argentina Catană, Grigore Zegrean, Ioan Zegrean, Cecilia Zegrean, la care li s-au alăturat mai târziu, începând cu anul 2005: Anuța Zegrean Bortos, Paula Rotar, Paul Rotar, Constantin Zegrean.*

În conformitate cu fișele planului de activități permanente ale Casei de Cultură, Gherla, proiectul a fost înființat în februarie, anul 2000, inițiatorul și coordonatorul proiectului fiind dl Constantin Istici, referent în cadrul Casei de Cultură a Municipiului Gherla, debutul scenic al ansamblului, având loc în luna martie, același an, la TvR.1, în cadrul emisiunii „Robingo”. În evidențele instituției noastre este înregistrat ca proiect, începând cu planul de activități pe anul 2000, document parafat și semnat de Primăria Gherla (primar Pop Nicolae) și Casa Orașenească de Cultură Gherla, (director Ioan Miheștean. Menționăm că planul de activități, se regăsește în arhiva Primăriei Gherla și a Consiliului Județean Cluj cât și (în dublu exemplar) la instituția Casei de Cultură Gherla. D-l. Constantin Istici, a semnat scenariul și regia

spectacolului „Jocul la șură”, susținut de acest grup folcloric – proiect cu care ansamblul a fost selectat de către Institutul Cultural Român, pentru a reprezenta România, în cadrul manifestărilor culturale de la Strasbourg, decembrie 2006, cu ocazia intrării țării noastre în Comunitatea Europeană. Tot cu acest proiect, grupul folcloric „Tradiții” al Zegrenilor din Ceaba, a reprezentat județul Cluj la manifestările culturale susținute pe scena Capitalei Culturale Europene – Sibiu 2007, unde i-au fost decernate: „Diploma de Excelență” și Diploma de membri ai Academiei Artelor Tradiționale din România. Aceste evenimente au fost relatate, la timpul respectiv, în publicații ca: ziarul „Făclia” de Cluj, „Buletin informativ” nr. 22/2007, publicat de Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Cluj, în Monografia Municipiului Gherla – „Gherla pe treptele istoriei” (2004) și „Gherla – Istorie – Cultură – Spiritualitate” (2011) etc., toate acestea regăsindu-se în arhiva instituției noastre.

Atât timp cât constituirea acestui proiect aparține d-lui Constantin Istici, domnia sa nu poate fi numit, în mod jignitor, „greșă” (în opinia d-lui Corneliu Ioan Bucur) a acestui ansamblu, care nici nu a existat până în anul 2000. Este injust și lipsit de

Imagini din spectacolul de la Strasbourg – Piața Gutenberg, manifestare dedicată României cu ocazia intrării în Comunitatea Europeană, decembrie 2006.

temei documentar și chiar scris în mod tendențios, pe baza unor informații rău voitoare.

Menționăm faptul că instituția noastră nu a primit niciun exemplar al acestei publicații, informațiile privind acest articol, ajungând la noi indirect și cu mare întârziere, în copie xeroxată. Cu atât mai mult, ne face să tragem această concluzie, cu cât, domnul Corneliu Ioan Bucur a fost prezent în instituția noastră în data de 11 ianuarie 2012, la trei săptămâni după publicarea articolului, fără să menționeze sau să facă vreo aluzie cu privire la (legat de) acest eveniment - literar.

Cum între timp revista „Tradiții clujene – tezaure umane vii”, coordonator Tiberiu Groza (directorul C.J.C.P.C.T. Cluj, la acea dată), a fost suspendată, apelăm prin intermediul publicației de față la îndreptarea unei erori și o informare corectă atunci când este vorba de munca și rezultatele unor oameni, puși în slujba culturală, în cazul de față, Constantin Istici, cu rezultate deosebite în cei aproape 30 de ani de activitate în acest domeniu (a i se studia CV-iul) – referent al Casei Municipale de Cultură Gherla. Pentru informarea corectă îl invităm pe domnul profesor Corneliu Ioan Bucur să cerceteze documentația Casei Municipale de Cultură Gherla.

5 mai 2014

Casa Municipală de Cultură Gherla
Guță Marius
Primăria Municipiului Gherla
Primar:
Marius Călin Sabo

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Mulțumesc pentru revistă! Dumnezeu să-l odihnească pe Mihai Sin, unul dintre marii noștri romancieri!

Cornel Ungureanu

Dragă Băciuț,
Mă bucur mult că ai fost onorat cu Premiul Nichita. Te-ai exprimat foarte frumos despre acest eveniment din viața ta. Felicitări.
Excelsior!

M.N.Rusu

Dragă Nicu,
Mulțumesc pentru revistă!
Nu ți-am trimis nimic pentru numărul 5 și acum probabil că este prea târziu.

M-am gândit că am putea să mai facem un număr de revistă așa ca acela cu Brita Weglin, dar de data aceasta cu un artist plastic român. Eu m-am gândit la Petru Birău cu care aș putea face un interviu.

Desigur dacă și tu crezi că este o idee bună.

Aștept vești de la tine.

Cu drag,

Dorina

Domnule Nicolae Băciuț,
Mulțumesc pentru numărul 4/2014 al revistei *Vatra veche*, a fost o surpriză plăcută materialul despre Nichita și poemele publicate! Prin toate demonstrații că poate exista o legătură importantă între poezii din diferitele generații, cei care sunt în căutare răspunsurilor la întrebările venite prin revelație, la cei inspirați, în permanentă frământare după mesajul esențial, dovedind că există o memorie a luminii! Succes în toate și multă sănătate!

C. Stancu

www.costyconsult.wordpress.com

Stimate D-le Băciuț,

Prin amabilitatea unui coleg din Cluj, am avut astăzi ocazia să parcurg numărul 4(64)/aprilie 2014 al revistei editate de Dvs. la Târgu-Mureș. Am fost impresionat atât de conținutul literar de înaltă calitate, cât și de ilustrația deosebită, care include creații ale apreciatului om de artă Emil Chendea. Informațiile, dintre care unele inedite, ofera cititorului și imagini istorice interesante, care-l ajută să deslușească detalii ale unor întâmplări din viața și activitatea unor personalități literare românești. Vă felicit pentru continuarea unor tradiții laudabile inițiate de ilustrii Slavici, Caragiale și Coșbuc. Voi continua să urmăresc, pe internet, aparițiile publicației Dvs., cu atât mai mult cu cât între colaboratorii ei figurează nume de prestigiu, afirmate pe plan literar și publicistic.

Dr. Emil G. Onet,
Phoenix, U.S.A.

Dragă Nicolae,
am citit și reflecțiile lui Vitalie Răileanu despre partea mea de a fi și mă grăbesc să mențin firicul de intrigă (chiar ce e cu fiul cela de fântâner din Sofia?)...

Atașez poezii mai noi (de tot noi) - pot fi suficiente ori prea multe (ai mâna liberă să te superi pe unele poezii și să le pui la ungher). Picuri și grafică expediez în timpul zilei ori zilele astea... Cu cele mai bune gânduri,

Iulian Filip

Vă mulțumim. Am primit revista.
Cu veche prețuire,

Echim Vancea

Mulțumesc, stimată domnule Nicolae Băciuț, și felicitări pentru recunoașterea, de către festivalul lui Nichita, a darurilor pe care vi le-a oferit Pronia, dar și a dăruirii cu care trudiți întru cultură.

Eu, cel care m-am dăruit cu întreaga putere pentru recuperarea casei natale a lui Nichita și ridicarea în Plăoiești a bustului monumental al poetului, nu pot să nu vă țin la curent și cu o altă imagine a Festivalului.

În acest sens, vă rog să citiți pe www.altphel.ro, - săptămânalul *Altphel*, în numerele, numerele 434 și 435/28 martie și 4 aprilie 2014, materialele filologului Minel Ghiță Mateucă.

Recunosc, cu tristețe, că are dreptate (dincolo de stilul șugubăț, propriu publicației). Am depus nenumărate propuneri organizatorilor, însă n-am fost auzit. Bubă românească!

Tate cele bune!

Ioan Groșescu

Stimate domnule Băciuț,

Încă n-am primit *Vatra veche*, numărul din aprilie, bănuiesc ca sunteți pe cale să-l difuzați.

Eu m-am întors din Canada după o vizită de trei săptămâni în California, la San Diego, la fiu și nepoțele. Acolo era soare și cald, în Canada e încă iarnă și frig...

Vă trimit alăturat un articol în memoria lui Matei Călinescu, de la a cărui moarte se împlinesc 5 ani și fotografia copertii cărții la care ma refer.

Vă doresc sărbători fericite și Hristos a înviat, pentru sămbătă seara.

Cu stimă și prietenie,

Veronica Pavel Lerner,
Canada.

Iubite domnule Băciuț,

Nici nu pot să vă spun cu câtă plăcere am citit articolele legate de o recunoaștere, bine meritată, a Marelui Premiu. Bucuria dvs. a fost indirect bucuria mea și a tuturor care vă iubesc pentru jertfa ce o depuneți întru păstrarea limbii și culturii românești. Am citit cu emoție atât rândurile solemne cât și gluma jocului de cuvinte a Baciului care își iubește Codru(ța).

Despre revistă? Aceleași cuvinte din inimă pe care, pentru a nu mă repeta, le rezum printr-un călduros felicitări și fie ca bunul Dumnezeu să binecuvinteze Codrul, Baciul și fluierul lui.

Dumitru Ichim
Kitchener, Ontario

P.S. Vă trimit...una caldă, una rece, poezii de dragoste și poezii mai...serioase.

Mulțumesc pentru revistă! Am văzut că s-a scris o carte despre casele memoriale. Ce bine... Nu știu de Editura Nico, dar Niko e prenume grecesc (de la Nike, zeița Victoriei, care era venerată în Samothrace (Samosul tragic!). Mă bucur că țineți linia romanității de dincolo de Dunăre și de Prut, e foarte bine... Succes pe mai departe!

Ecaterina Țarălungă

Frumos număr! Felicitări pentru premiu!

Gabriela Lungu

Mulțumiri din suflet, maestre, Nicolae Băciuț! Cu aleasă considerație,

Victor Burde

Felicitări (și celelalte sinonime care s-ar putea rosti pentru tine și așteaptă să le născocoască cineva pentru așa ocazii)! și mulțumiri!

Vera

Domnul Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc frumos!

Să fiți binecuvântat!

Considerație!

Georgia M.

Mulțumesc! Felicitări pentru Marele Premiu pentru Poezie "Nichita Stănescu"!

Matei Mircioane

Mulțumiri sufletești, Domnule Băciuț!

Numai bine,

Dăncuș

FELICITĂRI pentru Premiu!

Felicitări pentru ținuta revistei, probabil este nr. 1 din DacoRomânia!

Geo Stroe

Fundația Academia DacoRomână "TDC" – FADRDC

Stimată domule Băciuț,

Mulțumesc pentru acest număr (4) cu materiale foarte interesante și variate. Succes și pe mai departe.

Hans Dama

O revistă plină, grea prin conținut. Felicitări! Dacă ați tipărit numărul anterior, mi-aș dori și eu un exemplar.

Cu stimă,

Aurelian Sârbu

Felicitări nemăsurate lui Băciuț Nicolae pentru că un juriu deosebit de selectiv, în frunte cu academicianul și omul de cultură Eugen Simion, a cumpănit corect balanța aprecierilor, încercând de atâta selecționați valoroși, oprindu-se și desemnându-l câștigător al trofeului Nichita Stănescu pe un om de înalt rafinament cultural care, spre bucuria mea, este și un harnic și competent jurnalist care face cinste momentului.

Felicitări juriului, președintelui lui, dar și câștigătorului de trofeu, căruia îi dorim sincer și altele tot atât de valoroase.

La mai multe și la mulți ani!

Simpatie pentru colegii de la *Vatra veche* că au fericirea să lucreze într-un colectiv cu o asemenea valoare drept conducător și prieten de condei.

Ion N. Oprea,
Iași.

Mulțumesc pentru revistă!

Felicitări pentru realizare și mult succes!

Petru Birău

Respect și prețuire noului Cavalier al Ordinului Nichita.

Irina Iorga

Vă mulțumesc domnule Băciuț pentru noua *Vatra veche!*

Cadar Katalin

Mulțumiri din suflet. Cu prețuire,

Mariana Zavati Gardner

Văleu, muică!, da' când om citi atâta haram de literatură bună? Mulțumesc, domnule Nicolae Băciuț pentru noua... "Vătră veche".

A. P.

Vă mulțumesc d-nule Băciuț pentru minunata revistă „Vatra Veche”!

Nicolette Orghidan

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Am primit și numărul 4, pe aprilie 2014, al revistei *Vatra Veche*. Vă mulțumesc, este un număr deosebit de frumos și bine realizat, cu multe materiale interesante prin tematica abordată și prin autorii lor, constituind o adevărată delectare pentru suflet. Primiți și felicitările mele sincere pentru Marele premiu de poezie obținut la Festivalul Internațional „Nichita Stănescu”! Succes pe mai departe și aștept cu nerăbdare și viitoarele numere ale revistei dvs.!

Cu deosebit respect,

Valentin Nicolitov

Președintele Societății Române de Haiku
Stimate domnule Băciuț,
Mulțumesc mult pentru bucuria ce mi-o faceți trimițându-mi minunata revistă. Iertați-mă, vă rog, pentru că nu v-am mai trimis poezii. Trec prin greu cu mama...
Cu gânduri bune,

Claudia Voiculescu

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc mult pentru acest nou număr captivant al revistei "Vatra veche". Felicitări și mult succes pe mai departe! Atasat va transmit o serie de poezii.
Cu cele mai bune gânduri de primăvară,

Irina Lucia Mihalca

Nicule, îți mulțumesc pentru *Vatra veche* 4/2014! Și, în context, am prilejul să te felicit pentru Marele Premiu la Festivalul de Poezie „Nichita Stănescu”! Este un premiu care te onorează și pe care îl meriți cu prisosință. Mă bucur sincer și-ți urez să ai parte de alte multe și mari bucurii în anii ce vin! Fiindcă sunt convins că acest premiu este una dintre marile bucurii ale vieții tale.

Cu alese sentimente,

Ilie Șandru

Mulțumim foarte mult!

Carmen Vlad

Onor Domnului Nicolae Băciuț,
Mii de mulțumiri pentru revistă. Felicitări din suflet pentru Premiul. M-am bucurat nespus. Cu alese urări și prețuire,

Mariana Zavati Gardner

Mulțumesc pentru revistă și vă felicit cu emoție și bucurie pentru premiul „Nichita Stănescu”! Peisajul literar românesc e plin de scriitori valoroși, dar eu am certitudinea că laureat mai merituos nici că se putea să se găsească. Felicit așadar și juriul pentru alegerea făcută! Este un act de înnobilitare cu efecte mari, pe termen lung. Onoarea și ecoul acestei distincții vă vor însoți, având darul să sporească în valoare pe măsura trecerii timpului. Ori timpul, este cea mai de preț resursă și singura sursă adevărată a valorii, prin care ne definim zi de zi.

Nu știu de ce scriu așa de alambicat, nu mă caracterizează. Poate pentru că vă consider prieten și mă bucur ca și cum ar fi o confirmare a propriei mele alegeri de suflet.

Să fiți iubit, Domnule Băciuț!

Cu reverență și cu drag,

Gabriela Sonnenberg

Vatra veche se poate citi și pe situl:
<http://cititordeproza.ning.com/forum/topics/vatra-veche-4-2014>
e-manuel

<http://www.netvibes.com/cititor-de-proza>

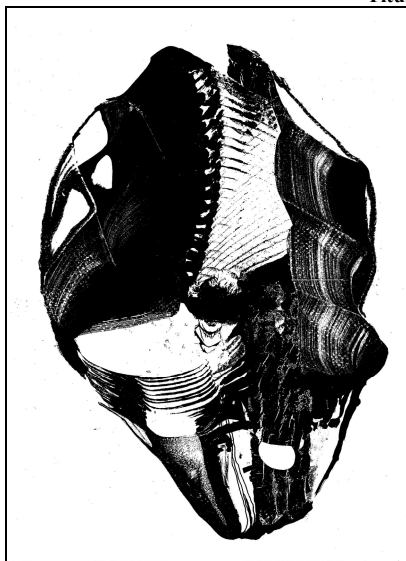
Mulțumesc, Nicolae, cu salutări dragi din Piatra Neamț.

Nicolae Sava

Felicitări, dragă Nicu. Felicitări pentru... **baciul** din tine, pentru gândurile și sentimentele purtate **codrului** de alături, pentru tot ce faci slujind **patria noastră**, limba română.

Cu cele mai ales gânduri,

Titus

Wanda Mihuleac • Farcebob, desen

Stimate d-le Băciuț,
Mînune numărul 4 al revistei *Vatra veche!* Îl așteptasem cu aceeași nerăbdare cu care așteptam (încă) primăvara în Canada. Și, din momentul în care am deschis revista, lumina picturilor lui Emil Chendea m-a întâmpinat cu multă căldură. Grozav pictor!

Apoi au urmat cele cateva pagini despre premiul dv. "Nichita Stănescu", Discursul dv. m-a emoționat. Ca și tot ce a urmat.

Dacă aș ști să scriu așa, v-aș scrie o scrisoare la fel de profundă și poetică precum cea adresată dv. de preotul Dumitru Ichim, pe care nu o dată l-am asemănat cu Nicu St.

Vă mulțumesc pentru bucuria de a fi și eu inclusă în această lume a frumosului prin cuvânt.

Felicitări pentru tot!

Cu stimă,

Veronica Pavel Lerner
Canada

Mulțumiri noi. Sunteți foarte generos.

Ion Fercu

Felicitări pentru Premiul "Nichita Stănescu", stimate Nicolae Băciuț și drag poet, premiul care legalizează, într-adevăr, intrarea în aristocrația poeziei românești în care de multă vreme ești.

Silviu Guga

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Vă rugăm să primiți și felicitările mele pentru distincția ce v-a fost conferită, Marele Premiu de Poezie „Nichita Stănescu”.
Mulțumiri pentru revistă.
Cu toata prețuirea,

Daniel Mureșan

Stimate și dragă domnule Nicolae Băciuț, -
...**HRISTOS A INVIAT!** Vă felicit, în primul rând, pentru excelentul număr 4/2014, al vestitei și bătrânei, înțeleptei "**VETRE VECHI**"!!!

...Vă mulțumesc mult, cu adâncă reverență, atât pentru trimiterea revistei, cât și pentru publicarea poemelor!

Doamne,-ajută-ne! - și ne ocroteste, și ne călăuzește către Sfântă Lumina Ta!

Cu, mereu, aceeași admirativă prețuire și caldă prietenie,

Adrian Botez

Hristos a inviat!

Mulțumesc, domnule scriitor.

Cu toate că revista dvs. este una adresată oamenilor de înalt nivel cultural, vă rog să primiți acest text în ramă. Dacă aveți puțin spațiu și dacă veți considera că se poate regăsi în paginile *Vetrei vechi*, v-aș ruga să faceți loc unuia dintre imaginile narative. Avem în el model românesc de credință, aspecte care țin de tradiție, viață de familie, un omagiu adus părinților adoptivi.

Vă doresc în primul rând viață lungă și sănătate. Să nu vă uite Dumnezeu în planul său de binecuvântare.

Gina Agapie

Cu mulțumiri, felicitări pentru minunatul premiu și urări de bine,

Doina Cernica

Dragă domnulule Băciuț,
Vă mulțumesc pentru ultimul număr al revistei. Am și parcurs-o cu încântare, bucurându-mă, încă o dată, pentru succesul dvs., semn că Dumnezeu veghează cu dragoste asupra oamenilor cu inimă mare.

Îndatorat pentru fătuca, dar ne oprim aici, pentru că altfel prea îi deprindem pe cei tineri cu nărav.

În cel mult o lună vă trimit cartea cu Alunișu. Sau alta, dacă îmi iese mai repede. Cum la această monografie mi s-au adunat cam multe poze, mă gândesc că le-aș valorifica mai bine pe un text pe două coloane, format *Vatra veche sau Pro Saculum*.

Ar avea astfel vreo 280-300 de pagini.

Cu multă dragoste și prețuire. Urări de bine tuturor celor dragi ai casei.

M.I.

Culoare și lumină! Este tot ce-ți dorești în pragul verii, și iată, primești cu acest nou număr al *Vetrei vechi*.

Cu stimă,

M.B.B.

Mulțumesc Nicule! Să ai parte de bucurii!

Zorin Diaconescu

Vă mulțumesc că m-ați publicat,, domnule Băciuț! Cu toată stima,

Horea Porumb

Buna seara, stimate domn! Meritați din plin Premiul „Nichita Stănescu”! Sunteți de-a dreptul magnific. Țineți literatura română la cote înalte! Nu am cuvinte pentru diversitatea activităților culturale pe care le organizați cu dăruire. Aveți grijă și de Dvs.!

Revista e excelentă!

Cu aleasă grațitudine,

Georgiana Jungheatu

O FLOARE RARĂ:
LIBRĂRIA „HORIA TECULESCU”
SIGHIȘOARA

Am ajuns, după 25 de ani, din nou, în Librăria „Horia Teculescu” din Sighișoara, unde nu mai intrasem de la lansarea cărții mele de versuri, „Memoria zăpezii”.

Surpriza mea a fost că această librărie există, după ce librăriile au căzut una după alta, și la Târgu-Mureș („Eminescu”, „Coșbuc”, Romulus Guga”), și la Reghin („Lumina”), ca de altfel în toate

localitățile importante din județ, spațiile librăriilor încăpând pe mâinile unora care numai că iubesc cartea nu se poate spune, asta ca să mă exprim eufemistic.

La Sighișoara, un ultim „mohican”, așa cum erau mulți din librării de altădată, pasionat de carte, s-a încăpățânat să reziste, să demonstreze că, dincolo de meschinăriile economiei de piață, mai e nevoie de carte, mai sunt cititori care caută cartea.

Luciana Todea, cea care a rămas credincioasă unei profesii, asumându-și nu doar o afacere puțin bănoasă, ba chiar riscantă, stă de veghe, la Sighișoara, la nevoia de carte.

Am întâlnit-o la lansarea romanului Ioanei Heidel, „Dincolo de orizont”, și i-am admirat pasiunea, patosul, priceperea în a susține cartea.

Luciana Todea nu e un librar

În fotografie: Luciana Todea, Nicolae Băciu, Ioana Heidel.

oarecare, unul dintre aceia care nu știu ce vând, mai nepricepuți decât apozariștii, ci un librar cultivat, ba chiar un bun critic literar, dacă e să luăm în calcul profunzimea cu care a prezentat romanul care s-a lansat la „Horia Teculescu”.

Cu o floare nu se face primăvară, se spune. Dar Luciana Todea e o floare rară și ea face primăvară, aduce lumină și culoare în lumea cărților.

NICOLAE BĂCIUȚ

Stimate Doamnă Nicolae Băciuț,
Mulțumesc pentru noul număr al revistei (pe care am apucat doar să-l "răsfoiesc").

Mă bucur mult că ați primit Marele Premiu pentru Poezie "Nichita Stănescu"! Și vă felicit din tot sufletul! Mi-a mers la inimă și discursul D-voastră, în care bate inima fraternității în poezie și în care vorbiți despre bucurii (și bogății) pe care nici vremuri, nici oameni nu ni le pot lua.

Sânziana Batiște

Doamnă Profesor, Vă mulțumesc din suflet și Vă salut cu stimă.

Giuseppe Munarini

Stimate doamnă Nicolae Băciuț,
Am avut o încântare deosebită, citind despre premiul "Nichita Stănescu" pe care l-ați primit. E o bucurie pe care am trăit-o ca pentru cineva pe care îl simt că face parte din viața mea, căci împreună cu "Vatra veche" vă simt vie prezența. Ca om cu alese trăsături morale, ca poet remarcabil, ca director al unei prestigioase reviste, ca om de aleasă - tot ce vă definește - constituie motivația acestui premiu pentru care vă felicit călduros.

Vă mulțumesc pentru expedierea ultimului număr al revistei. Mă simt onorată că îmi publicați scrierile mele. De data aceasta, m-am amuzat cum ați selecționat fotografia care să mă reprezinte pentru însemnările intitulate "Orgolioșii". "La urma urmelor, suntem oameni" - cum subliniați și Dumneavoastră în articolul din acest număr - și nimic din ce e omenească nu îmi este străin nici mie. Cu aleasă satisfacție pentru recunoașterea Dumneavoastră,

Elena Buică

Toronto

Frumos-folositoarea revistă națională *Vatra veche* mi-a îmbucurat armindenul. Felicitări pentru victoria lirică de sub semnul lui Nichita, stimată prietene Nicolae Băciuț. Bune doriri

pentru zilele ce vin și semne de pace trebuincioase arhitecților de viitor, care-s ostenitorii întru cuvânt reuniți la chemarea de la Târgu Mureș, sub același sceptra al spiritului românesc și universal!

Cu solidaritate și admirație,

Nicolae Rotaru

Mulțumim pentru "Vatra veche...". Am fost îngrijorați pentru întârzierea ei. Vă trimit și "Ludoteca" noastră.

Carmen Sima

Vă mulțumesc pentru *Vatra veche* cea nouă! Mereu proaspătă și cu semnături remarcabile.

Nu prea am noutăți. Suntem tot în sat, cu mici sejururi în burg, și cam atât. Scriu la roman, încet, dar merge bine.

Este verde tot pe aici și vă așteptăm cu drag la noi.

Nu mai bucurii și doamnei Codruța.

Melania,

cu stima cuvenită.

Mii de mulțumiri pentru revistă și felicitări, e un număr plin de poezie și culoare!

Ion Cristofor

Doamnă, Băciuț, Vă mulțumesc încă o dată pentru ca nu uitați de cititorii și admiratorii genialității d-voastră. Am remarcat ca anul acesta, dv, personal, d-le Băciuț, ați urcat multe scări ale succesului. Parca ar fi o întrecere între predecesorii dv și contemporaneitatea din care faceți parte. Cu entuziasm, creativitate și perseverență arați cel mai greu, dar cel mai minunat ogor al culturii, literaturii. Să ne trăiți, maestre. Felicitări pentru toate succesele binemeritate!

PS: Va pot trimite niște poze și fragmente din esurile a doi elevi cu privire la problema de aderare a RM la UE?

Mulțumesc anticipat.

Ciorici E.,

prof., RM, o Șoldănești

Stimate Doamnă Băciuț,

Sunt Livia Fumurescu (colaboratoare sporadică la revista ce cu profesionalism o realizați), fostă colegă de an la Facultatea de Filologie (1960-1965) cu regretatul Mihai Sim și cu prima lui soție, Silvia (colegă de dormitor)...Mergând la Brad, unde am domiciliul, fiindcă locuiesc mai mult la Orăștie, în casa părintească, am găsit într-un album poze cu cel plecat în "Marea călătorie", făcute cu colegii la întâlnirea de 10 ani de la absolvirea facultății, în 1975...Nu mă pricepeam prea bine la pozat și expediat poze prin ordinator, dar vă trimit ceea ce am și cum pot.

Îmi pare sincer rău că nu vă pot furniza mai multe materiale...Nu eram în aceeași grupă, dar mi-l amintesc ca fiind un tânăr serios, studios, politic și însetat de cunoaștere...

Dumnezeu să-i lumineze veșnicia și să-i mângâie familia...

Livia Fumurescu

Dragă Nicolae Băciuț

Mulțumesc pentru revista "Vatra veche", pe care o primesc on line și pe care o citesc cu plăcere. Vă trimit și eu o cronică semnată de scriitoarea Eliza Roha la cartea la care am de versuri, "Existențele fastuoase". Vă felicit pentru minunatul premiu recent primit și vă doresc multă sănătate și succes în tot ce faceți. Cu prețuire,

Victoria Milescu.

Felicitări pentru "titlu de nobeț" primit. Sunt sincer impresionată de eveniment.

Trimit un text, cu o temă care arde aici la noi. Scrie-mi dacă îl publicați

Cu prietenie,

Anca Sîrghie

Mulțumesc din suflet pentru revistă

Cu stimă,

Vasile Mesaros

Vă mulțumesc mult!

Viorel S.

120/50
AL. O. TEODOREANU
(PĂSTOREL)
1894-1964

Nu contrazice

Nu contrazice voia sorții
Și nu sfida stihiiile!
Așa fu scris: cei morți cu morții,
Iară cei vii cu... viile!

Fă-mă, Doamne

Fă-mă, Doamne, morcov, ceapă,
Fă-mă, Doamne, tot ce vrei,

Praz, dovleac, spanac, ardei...
Dar păzește-mă de apă!

Pentru subtilul...

Pentru subtilul amator
Care-și respectă al său gât,
E bună apa de izvor,
Dar ca uzaj extern. Atât!

Boi-miniștri...

Caligula Imperator
A făcut din cal, senator,
Comuniștii, mai siniștri,
Au făcut din boi, miniștri...

Petre Fântânanu – Autoironie

Dacă apa din fântână
S-ar preface în Cotnar,
Aș lăsa limba română
Și m-aș face... fântânar!

FLORAR

E luna când sunt flori pe plai
Ce-ndeamnă grabnic la iubire
Și când poporul nostru mai
Așteaptă-un val de ieftinire.

NOSTALGIE DE ARMINDEN

De Unu Mai un nou suspin
Se răspândește pe la țară:
Azi nu se bea nici vin pelin,
Căci viața și așa-i amară!

VIN ALEGERILE

Vin cu urne-mpodobite,
Cu speranțe, rânduieli
Și promisiuni menite
Să devină păcăleli.

ELECTORALĂ

Zicea prin curte o mătușă,
Gândind la propria ei soartă:
Alegerile bat la ușă,
Iar perceptorul bate-n poartă!

LA SCUMPIREA BENZINEI

Nu se știe care-i vina,
Însă s-a-ntrecut cu graba:
S-a scumpit din nou benzina,
Când „ard gazul mulți degeaba”!

DRAGOSTEA LA ȚARĂ

Mult s-a supărat bărbatul:
Cică scumpa soțioară
Îl înșeală cu tot satul...
Dar mai sunt bărbați la țară?

SFAT OPTIMIST

Nu avem de ce ne teme,
Ne-angajăm pe drumul bun,
Ascendent, aș vrea să spun,
Însă nu de multă vreme.

Doar răbdare și tutun,
De averi pământul geme...
Nu avem de ce ne teme,
Ne-angajăm pe drumul bun.

Că-s o groază de probleme
La oraș și în cătun,
Să se schimbe-i oportun
Cei ce sunt fixați în scheme...
Nu avem de ce ne teme!

CU OPTIMISM LA ALEGERI

Vie, fie-vă speranța;
Viața nu-i atât de grea,
După cum mi se părea,
Când plângea în noi romanța.

Cât ai ce mânca și bea,
Spun cu toată cutezanța:
Vie, fie-vă speranța,
Viața nu-i atât de grea.

Chiar de s-a mărit distanța
Între a putea și-a vrea,
Fie soarta bună, rea,
Să atingem performanța
În trăire cu speranța!

SUPORTERUL ÎNFLĂCĂRAT

La fotbal din belșug el strigă
Reîncălzit de tămâioasă
Ca să nu uite nicio clipă
De atmosfera lui de-acasă.

RONDELUL UNIRII

Să fiți cu forțele unite,
Ca răul să nu vă cuprindă,
Necazul să nu se extindă,
Având doar visuri împlinite.

Averile nu-s pân` la grindă,
Dar trebuie oricum păzite ...
Să fiți cu forțele unite,
Ca răul să nu vă cuprindă.

Partidele dezlănțuite,
Când la putere se perindă
Și funcții-nalte vrând să prindă,
Iar „oasele”- or fi pe sfârșite,
Să fiți cu forțele unite!

OPTIMIȘTII

Suntem în mileniul trei,
Noi condiții se creează;
Vom fi oameni și mai grei,
Alfa ne sponsorizează!

Stăm degeaba de pe-acum,
Ca la Paște, Bobotează;
Sărăcia fi-va scrum,
Beta ne sponsorizează!

Lenevindu-ne și noi
Vom dormi pân` la amiază,
Pân` la Ziua de Apoi,
Gama ne sponsorizează!

Slujbă? Nici nu vrem să știm,
Nu ne mai interesează,
Viața-i una, s-o trăim!,
Delta ne sponsorizează!

Nu ne uită Cel de Sus
Ne trimite câte-o rază,
Huzuri-vom, cum am spus,
X,Y sponsorizează!

Sponsori dragi, de azi-nainte,
Noi iubindu-vă oricând,
Țineți cont de cinci cuvinte:
Treceți iute toți la rând!

VASILE LARCO

Interviu cu Wanda Mihuleac

Alain Snyers: Sunteți născută la București, ați făcut parte din celebra generație optzecistă, ați fost foarte activă în practici pluridisciplinare; ați organizat, în acea epocă, mari expoziții colective ca „scrierea”, „spațiul-oglină” „spațiul-obiect”; ați reprezentat România la Bienala de la Veneția, Paris, Sao Paolo. Ați realizat cărți de bibliofilie, colaborând cu U. Eco, E. Cioran, J. Derrida, F. Arrabal. Ați ales să vă stabiliți la Paris. De ce această opțiune?

Wanda Mihuleac: Pentru că Parisul rămâne mereu Paris (ca în ghicitoarea bine cunoscută: care e diferența între o fecioară și Paris? Răspunsul e: Parisul rămâne întotdeauna Paris). Aici am avut ocazia să expun la Centrul Pompidou, să lucrez cu galerii, să fiu contactată de agenți de artă din SUA, Anglia, Suedia...

A.S.: Ați inițiat în primăvara aceasta, un nou proiect numit FartCEBOOK, pronunțat în franceză – far cebook – care face aluzie directă la rețeaua socială FACEBOOK. →

ALAIN SNYERS

Liviu Ștef – o viață închinată științei și artei

Liviu Ștef a fost un om admirabil, un artist perfecționist, harnic, neostoit, un intelectual de rasă, cu o cultură profesională consistentă (a fost medic veterinar și biolog), dar și cu o cultură în domeniile artei și culturii admirabilă.

Am fost parteneri în cele mai importante proiecte culturale ale sale din ultimele două decenii. Am realizat zeci de expoziții împreună, patru albume de artă și am avut lungi conversații pe teme de artă și literatură, unde era cu adevărat

acasă, avându-l și ca pe unul dintre cei mai împătimiți cititori ai revistei *Vatra veche*, revistele citite de el având sublinieri, adnotări, pe marginea cărora îi ofeream adesea... completări.

Lucrările lui au ilustrat mai multe numere ale *Vetrei vechi*, într-un gest de omagiu al unei publicații care a pus de la bun început preț pe valoare, pe integrarea provinciei în concertul cultural național.

Biografia sa artistică a căpătat relief, diversitate, substanță în toată această perioadă, în care și-a asumat cu responsabilitate, programatic, câteva teme artistice pe care le-a ilustrat cu succes, atât pe pânze, cât și în albumele sale de pictură, fiind, practic nu doar original, ci și singular în demersul său în plastica mureșeană.

La vârsta sa venerabilă, n-a încetat o clipă să viseze, să creeze, să pună o pată de culoare luminoasă pe întunecimile acestei lumi.

În plus, Liviu Ovidiu Ștef era și un om generos. Mulți câștigători ai concursurilor literare pe care le-am organizat au primit ca premii lucrări semnate de Liviu Ovidiu Ștef, care erau dăruite cu drag.

Albumele de pictură ale lui Liviu Ovidiu Ștef sunt și artă și istorie și credință: „Biserici de lemn din județul Mureș”, Editura Nico, 2006, „Satul sășesc”, Editura Nico, 2008, „Sighișoara medievală”, Editura Nico, 2009 „Câmpia Transilvană”, Editura Nico, 2011, și-

au găsit loc pe rafturile unor biblioteci din țară și străinătate, rămânând să depună mărturie pentru un destin artistic.

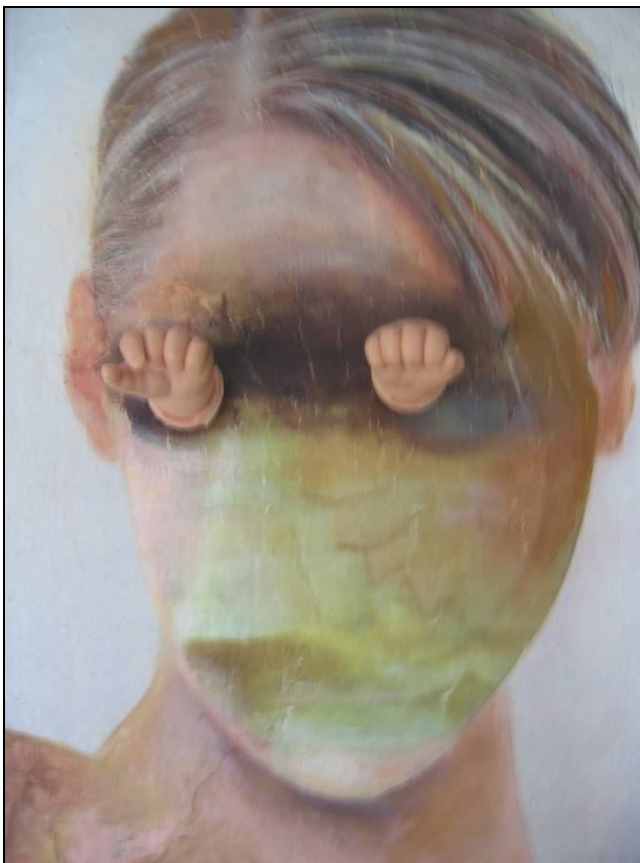
Anul trecut, la Galeria Primer, am organizat cea mai frumoasă și cuprinzătoare expoziție de pictură Liviu Ovidiu Ștef, aproape o sută de lucrări, în care s-au adunat pânze din toate temele sale abordate într-o biografie exemplară. O retrospectivă care ne-a arătat adevărata anvergură artistică a lui Liviu Ovidiu Ștef.

Ca o recunoaștere a contribuției sale în domeniul artei plastice, în 2002, i-am acordat Diplomă de Excelență din partea Direcției Județene de Cultură Mureș. Dar el a avut mereu parte de aprecierile și respectul confracțiilor săi artiști, ale iubitorilor de artă.

Era mereu în căutarea de teme artistice, rămânându-i în lucru două subiecte: poeme celebre în lectură plastică, cu autori din largul lumii, inclusiv mureșeni, și o alta, pe care i-am sugerat-o și la care a și făcut câteva lucrări, schițe, documentări, era „Portrete ale oamenilor de cultură mureșeni”. Am stabilit și o listă, de peste 40 de nume.

A plecat *Dincolo*, murmurând poeme dragi, precum și cu imaginile acelor chipuri care n-au mai ajuns pe pânză, dar și cu bucuria că chipul lui blând, senin va rămâne în sufletele noastre.

NICOLAE BĂCIUȚ

Wanda Mihuleac • "Cântareata muta", text A.Snyers

Wanda Mihuleac • "Model pictat direct pe piele"

→Este intenționat?

W.M.: Da! **FartCEBOOK** este un avatar al **FACEBOOK**-ului, este un fel de substitut al dorinței de a face mărturisiri, de a împărtăși (legături sau imagini) cu ceilalți. Este o spovedanie a timpurilor moderne, dar fără duhovnic. Azi, pe Facebook, credincioșii în înalta tehnologie nu se spovedesc de păcate, ci din contra, se proslăvesc, făcând o propagandă pentru ei înșiși, după criteriile „politiquement correct”.

A.S.: Ce înseamnă adăugarea literei R, între A și C, transformând cuvântul *Face* (chip, față) în *farce* (farsă)? Cum justificați aceasta?

W.M.: Adăugarea acestui R înscris într-un cerc semnifică „marca depusă” asigurarea juridică a posesiei, într-o lume din ce în ce mai doritoare de siguranță, fără asumarea vreunui risc

A.S.: Cum vedeți dezvoltarea acestui proiect și cu ce și cum?

W.M.: Desfășurarea acestui proiect este prevăzută pe mai multe etaje de concepție, de percepție și de recepție: este un **parter** ludic, unde se instalează o parodie a limbajului practicat în schimburile de mesaje pe internet.

Primul etaj între supra-realism și sub-realism nu are nicio scară de valori, ci o ierarhie spațială – suprarealismul este aerian, în sus, subrealismul este teluric, în jos.

Ca demers personal, eu ating mai cu seamă subrealismul, deși în cazul portretelor (ulei pe pânză) pot fi sesizate asemănări cu Magritte.

Etajul 2 sau mansarda deține culmea ambiguității dintre imagine și text. Portretul – chipul – este acel „ceva” recognoscibil în „celălalt”; acel „ceva” trebuie să rămână vizibil și lizibil, în același timp. Lizibilitatea chipului – „visage” în franceză – impune instaurarea unui cod care determină imaginarul colectiv – conceptul de „visageité” – creat de filosoful Deleuze, care demonstrează că chipul omenesc nu este un dat natural, ci o construcție semiotică.

A.S.: Ce așteptați realizând acest proiect?

W.M.: În primul rând, dorința mea de a inversa raportul între text ilustrat și imagine: în acest proiect ce am realizat este întâietatea vizualului.

Poeți de renume ca Fernando Arrabal, Jean Clarence Lambert, Liliane Giraudon, Jean Dominique Rey, Jean Pierre Verhenhen (și lista este lungă) au scris biografia poetică-fictivă a portretelor pictate: textul conceput ulterior ilustrează imaginea creată inițial

În al doilea rând, acest personaj fictiv cu viața lui fictivă va exista, în afara realității materiale, va exista hiper- virtual pe internet pe Facebook.

A.S.: Poate fi considerat ca un proiect socio-politic?

W.M.: Da, în măsura în care aceste personaje fictive pot înlocui o sub-realitate printr-o irealitate.

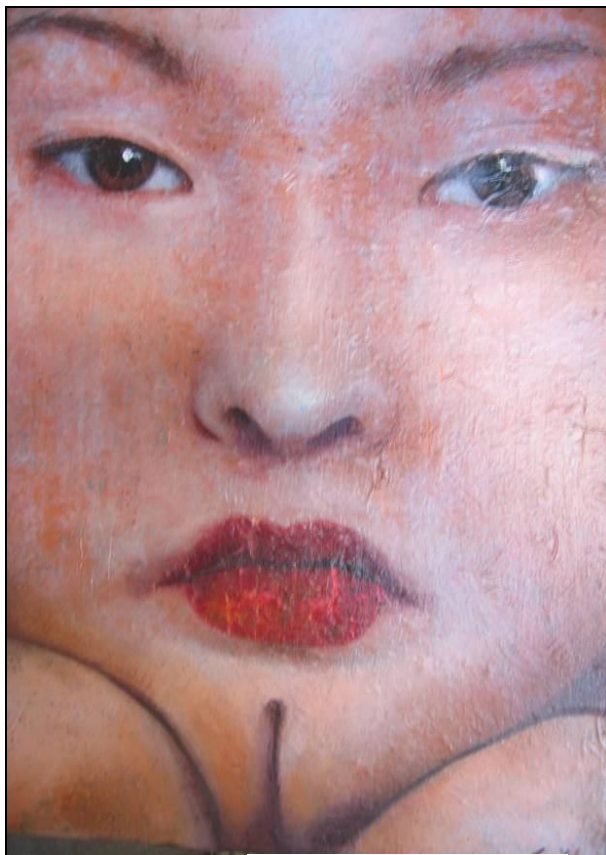
A.S.: Nu este cumva o iluzie?

W.M.: Da, într-o anume doză de proporționalitate este un proiect politic în sensul larg al cuvântului latin *Politicus* și al cuvântului grec *politikos*, un fel de utopie legată de celălalt, de acel „alter” alteritate sau alterație, un lucru alterat, prin depășirea termenului de garanție în timp.

Februarie 2014

„Printemps des poètes” Paris

OCHIUL CICLOPULUI

Wanda Mihuleac • "Sexinette", text de F.Geier

Ultima bătălie

Căutare anxioasă, oase de cal, limita imită inima, înverșunat mergi pe blat. Voi spune DA în ultima clipă, umil treci doar de o milă. Ah, picioarele, aripioarele, fastidios, insidios, duios, osos, os. Printr-un culoar se strecoară și poezii mari. Not yet, niet. Avem și părți blestemate ca niște nestemate. Essai sur le don, Armaghedon. Insuficiență, pace și cadență, cine-o râde și-o vorbi s-o mănânce coaptă. A trecut un veac și merg ca un rac. E bine fără picioare, dar mai bine fără cap. Asta am auzit de o sută de ori ca un banc prost. Fac un duș, mă uit, nu am picioare. Dar am suflet, sufăr. Sufleu, suflu etc. La început a fost ideea, apoi au venit idioții. Arhanghelii au doar aripi. Când cuvintele nu au picioare nechează. Când o literă nu are pălărie se numește A. Ah, Adela, ERAI IUBIREA MEA DIN FÂN. Fân fin, sânul era din... Am visat că mi-au crescut picioarele la loc. Dar îmi pierdusem vederea. Mi-am luat niște ochelari să nu se vadă creierul. În timpul inundațiilor din octombrie, a fost găsită o inimă de bărbat. A venit un motan și a mistuit-o, asta e. N-aduce anul ce aduce motanul. Vinul fiert este foarte incert. Ea nu este nepoata noastră, bunico, mă auzi? Fără picioare poți cânta la pian, pe pedale pui un câine să apese. Fiecare clapă de pian este un sfârc, atinge-l ușor, să auzi cum cântă. Fă abstracție de tine și ai să-l vezi pe dracul gol. Ironia e suprafața sferei, în interior e numai durere sau un copil minune ce nu s-a născut. Orice imitație a sferei este tot sferă, încearcă o elipsoidă. Am văzut că se vând inimi mobile, Poți răcni la ele, ți se va răspunde, elefantul le ignoră, cățelul se miră, se vând și capete mobile pentru cei cu permis de port-cap. M-am trezit, era întuneric, Cineva mă îmbrâncise pe scări, cineva mă ținea de brațe, altul mă lovea cu sete în burtă, afară, striga un bețiv, afară, strigau alții mai treji, la mine strigau? De ce, pentru ce? De unde această beznă? Orice beznă are o cauză. Bezna din tine, dinafară. M-am luminat. Nu era nimeni. Mă luptam cu propriile mele fantome ale trecutului. Eram cu toții la fel, neiertători, orgolioși peste măsură, iar poezia plângea undeva, într-un colț, ghemuită, să n-o încaseze și ea.

BORIS MARIAN

Directori de onoare

MIHAI SIN

ADAM PUSLOJIC

MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Darie Ducan, Răzvan Ducan, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu,

Bianca Osnaga, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Marcel Naste, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Șincan, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Claudia Șatravca (Chișinău), Flavia Cosma (Canada), Mirela Corina Chindea (Italia), Andrei Fischof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Raia Rogac (Chișinău), M.N. Rusu (New York)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2013 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

2044-0952